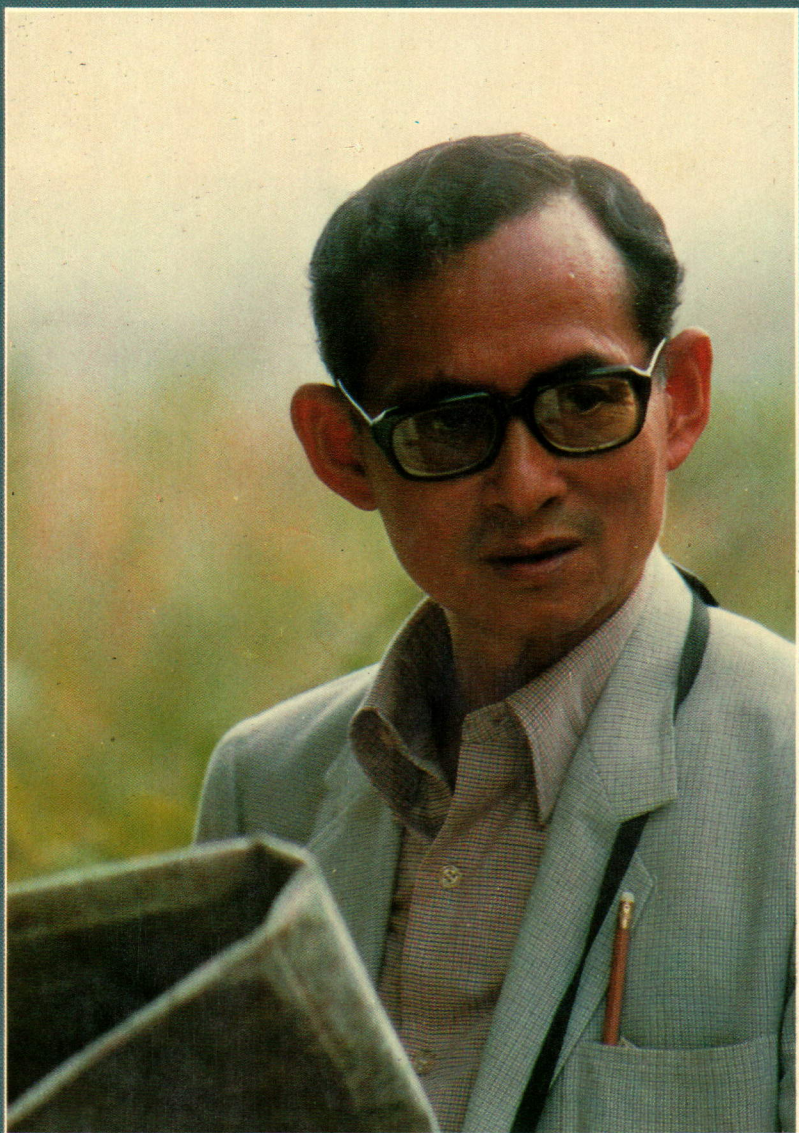

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๒

การฟังตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวบุคคลสอง
อย่าง คือ ความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษา มาใช้ในการปฏิบัติ-
งานประการหนึ่ง ความฉลาด ที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเลื่อมทางเจริญ
พร้อมทั้งทางที่จะให้พ้นความเลื่อม ดำเนินไปให้ถึงความเจริญอีก
ประการหนึ่ง...

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ
หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๒

“วารสารไทย” เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูล ความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา นายเสฐียร พันธงชัย นายสุธี อากาศฤกษ์	
บรรณาธิการ	นายชาคริต จุลกะเสรี	
บรรณาธิการผู้ช่วย	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ	
กองบรรณาธิการ	นายประพัฒน์ ตรีณรงค์ นายสุวิทย์ ยอดมณี นายเย็นใจ เลหาวิช นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายวิจิตร อาวะกุล นางคณิดา เลขะกุล นางรัชกร เหมะจันท
จัดรูปเล่ม	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ	
ฝ่ายจัดการ	นายอัษฎจินดา หงษ์พงษ์	นางสาวจิรบุญย์ หัตถบรรจง
สำนักงานวารสารไทย	สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อาคาร ๖ ชั้น ตึกสำนักงานประมาณ (เก่า) ชั้น ๓ โทร. ๒๘๑๔๕๙๐, ๒๘๒๗๘๒๒	

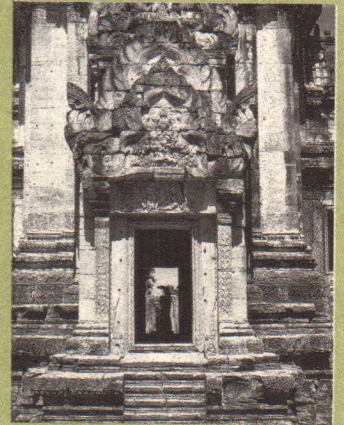
วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอนินันตนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรงพระและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่ง
ไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายเสฐียร พันธงชัย	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายอภิลาส ไสยสถานนท์	ประธานอนุกรรมการ
นายวิจิตร อาวะกุล	รองประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสรี	รองประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
นายสุวิทย์ ยอดมณี	นายเย็นใจ เลหาวิช
คุณหญิงจันทรี รัตนิน	นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์	นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
นางคณิดา เลขะกุล	นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางสุนีย์ สินธุเดชะ	นายสถิตย์ เล็งไธสง
นายสมศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์กุล	นายบำรุง สุขพรรณ
นางรัชกร เหมะจันท	นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงศักดิ์
นายบุญทัน ดอกไธสง	นายวิเศษ ภาณุทัต
นางสาวอนงค์ ณ บางช้าง	นางมณีนัน พรหมสุทธิรักษ์
นายธนวัฒน์ ศาสตราประเสริฐ	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
นายอัษฎจินดา หงษ์พงษ์	นางสาวจิรบุญย์ หัตถบรรจง

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สามเจริญพานิช

๒๕๘/๔๗ ถนนเจริญสนิทวงศ์ บางอ้อ กรุงเทพฯ โทร. ๔๒๔๑๖๖๕, ๔๒๔๑๖๖๓
นายภักดี เอื้อจงประสิทธิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ปก: ปราสาทหินพนมรุ้ง
จังหวัดบุรีรัมย์

(ภาพ: อนุตรา หงษ์สุวรรณ)

เผยแพร่เพื่อเป็นอนินันตนาการ

จาก

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณาธิการ

ในฉบับนี้ สำหรับท่านที่สนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนาชนบท สอนพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกเราทั้งหลาย ก็จะทราบเรื่องราวบางประการที่น่ารู้เป็นอย่างยิ่งได้จากเรื่อง “ตามรอย พระยุคลบาท”

นอกจากนี้ ก็ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับ กระบวนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ลุ่มแม่ปิง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ารู้อย่างยิ่ง แถมให้ศึกษาหาความรู้ไว้ได้ด้วย

สำหรับท่านที่สนใจเรื่องราวทางด้านวัฒนธรรม ก็จะไม่ผิดหวังถ้าได้ พลิกไปอ่านเรื่อง “คุณค่าของวัฒนธรรมไทยเมื่อ ๒๐๐ ปี ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒” จะช่วยให้รู้ได้ทันทีว่าเอกลักษณ์หรือวัฒนธรรม ประจำชาติไทยเรานั้น ได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วตั้งแต่ในอดีต

และการพิจารณารับอารยธรรมใหม่ ๆ จากต่างชาตินั้น บรรพบุรุษของไทยเราก็ได้ปูพื้นฐานไว้เป็นอย่างดี ให้พิจารณาเลือกรับมาปรับปรุง ประยุกต์เอาได้ เฉพาะในส่วนที่จะมีประโยชน์มากกว่าโทษ แต่ชาวไทยทั้งหลายทั้งปวงก็ต้องช่วยกันด้วย ในการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ไทยเราไว้ให้เหมาะสมด้วยจึงจะดี อย่าปล่อยให้เมืองไทยที่รักของเรา ถูกเปลี่ยนสภาพมาเป็นเวทีของการฉกฉวย อย่างที่ ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ก็ได้เสนอความคิดเห็นฝากมาในวารสารไทยฉบับนี้ด้วยแล้ว

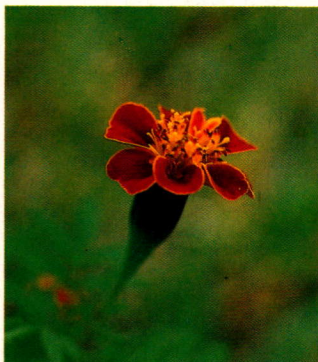
ในวารสารไทยฉบับที่ ๓๔ นี้ ยังมีเรื่องที่น่ารู้อื่น ๆ อีกหลายเรื่อง เสนอไว้ให้เลือกอ่านดูได้ตามใจชอบ และสำหรับท่านที่อยากสัมผัสเรื่องที่ น่ารู้ทางด้านศาสนาพราหมณ์และฮินดู ในรูปแบบการเขียนที่สนุกสนาน ได้ความรู้ดีมานั้น ก็ขอเชิญติดตามจากบทความของท่านผู้พิพากษานักเขียน แห่งกระทรวงยุติธรรม คือ คุณสถิตย์ เล็งไธสง ได้เนะครับ

ท่านผู้อ่านวารสารไทยทั้งหลาย ก็คงจะพอสังเกตได้เนะครับว่า ในระยะนี้เป็นช่วงของการเร่งพัฒนาบ้านเมืองของเราในทุก ๆ ด้าน ทางฝ่าย อุตสาหกรรมก็อยากจะเงินประเทศไทยเรา ให้ก้าวเข้าสู่ยุคของความเป็น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ให้เต็มภาคภูมิ แต่เราทั้งหลายก็ต้องไม่ลืมเนะ ครับว่า ความเจริญทางด้านสังคมและจิตใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยเรานั้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ควร จะต้องช่วยกันธำรงรักษาไว้ให้ดีที่สุดด้วย

และก็ขอได้โปรดอย่าลืมว่า คณะบรรณาธิการ “วารสารไทย” เรา ยินดีที่จะน้อมรับความคิดเห็นจากท่านผู้อ่านทุกท่านได้เสมอ

ชาคริต จุลกะเสวี

มิถุนายน ๒๕๓๒

สารบัญ

ตามรอยพระยุคลบาท	๔
ห้วยน้ำดัง ป่าสนบ้านจัน ห้วยฮ่องไคร้	
กระบวนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำปิง	๑๒
พระบรมราชาธิบายว่าด้วยพระราชสาส์น	๒๑
วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร	๒๖
คุณค่าของวัฒนธรรมไทยเมื่อ ๒๐๐ ปี	
ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒	๓๙
เมืองไทยกับการเปลี่ยนสภาพมาเป็นเวที	
ของการฉกฉวย	๔๗
มาเลี้ยงม้ากันเถอะ	๔๙
ภาษาไทยของเรา	๕๒
บัณฑิตมหาวิทยาลัยดักกสิลา	๕๕
สัมภาษณ์ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	๖๓
เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร	๗๐
มิตรดี	๗๕
คนไทย	๗๙
เรามาช่วยกัน“ปลูกต้นไม้คนละสองต้น	
เพื่อเรียกฝนมาบ้านเรา”	๘๐
ข่าวเพื่อสื่อมวลชน	๘๕
กิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้าง	
เอกลักษณ์ของชาติ	๘๘
ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงาน	
เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	๘๙
อนุสาวรีย์นายดอก นายทองแก้ว	๙๖

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ล้าหลังห่างไกลและทุรกันดาร เพื่อทรงพัฒนาช่วยเหลือประชาชนตลอดมาเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปีนั้น ทำให้ทรงตระหนักได้เป็นอย่างดีถึงสภาพความแตกต่างของในแต่ละท้องถิ่น ทั้งในด้านสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีการดำรงชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของประชาชน

ดังนั้น การพัฒนาที่จะได้ผลอย่างสมบูรณ์จริงจัง จึงควรต้องดำเนินการให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างกันนั้น และยังต้องการพัฒนาทุกด้านไปพร้อม ๆ กันด้วย พระองค์จึงได้มีพระราชดำริที่จะตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย

ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นศูนย์รวมที่จะทำการศึกษา ค้นคว้า การพัฒนาต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสม ให้นำเอาผลการศึกษาทดลองที่ได้ ไปส่งเสริมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นต่อไป โดยเทคนิควิชาการต่าง ๆ ที่นำไปส่งเสริมเผยแพร่แก่ประชาชนนั้น จะต้องเป็น

ตามรอยพระยุคลบาท

ชาคริต จุลกะเสวี

เทคนิควิธีที่ง่าย ๆ ประชาชนสามารถจะนำไปปฏิบัติได้ ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และต้องมีราคาถูก เพื่อให้ประชาชนสามารถปฏิบัติได้ด้วย

ในการเลือกพื้นที่จัดตั้งศูนย์ต่าง ๆ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงคัดเลือกพื้นที่แต่ละศูนย์ด้วยพระองค์เอง ให้สามารถเป็น “แบบจำลองย่อ” ซึ่งเป็นตัวแทนของภูมิภาคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่ง

ซึ่งในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วรวมเป็นจำนวน ๖ ศูนย์ กระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ ทั้ง ๔ ภาค คือ

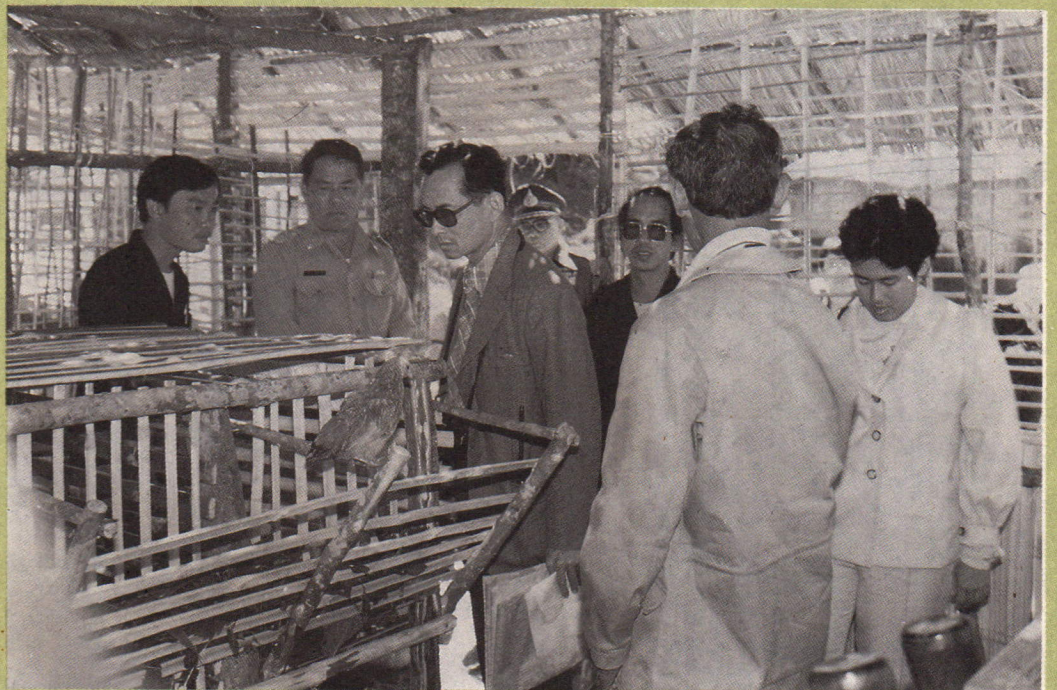
๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดเพชรบุรี

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา

ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอโคกยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

นอกจากศูนย์เหล่านี้จะเป็นแหล่งรวมของกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านทุกสาขา ที่ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้แล้ว ศูนย์เหล่านี้ยังเป็นแหล่งกลางของการประสานงานการช่วยเหลือของฝ่ายต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในภาครัฐบาลด้วยกันเอง และภาครัฐบาลร่วมกับเอกชนด้วย ทั้งนี้เพราะภายในศูนย์ต่าง ๆ นั้น จะมีบรรดาเจ้าหน้าที่จากหลาย ๆ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มาทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมดำเนินงานกัน

อย่างมีระบบแบบแผนและสอดคล้องกันได้อย่างดียิ่งด้วย

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับหมู่บ้านในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ร่วมกับโครงการปรีณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หลักการและเหตุผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวม ๖ ศูนย์ทั่วประเทศ ได้มีการเร่งรัดพัฒนาให้เป็นไปตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำริไว้ คือ มีการ

ทอดพระเนตรกิจกรรมของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ บ้านขุนแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

บน : ทรงปล่อยลูกปลาสู่วาย

ปลา nil ปลาดตะเพียน และลูกกุ้งลงในอ่างเก็บน้ำห้วยเจ็ก ในระหว่างการเดินทางเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนตามพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ล่าง : เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวมด้วย ศูนย์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีการประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการสนับสนุนประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ ซึ่งจากกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานไว้เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๒๖ มีความ

ตอนหนึ่งว่า “ทุกสิ่งทุกด้านของชีวิต” ดังนั้น ประชาชนที่หาเลี้ยงชีพในท้องที่ จะได้ทราบแนวทางของการดำเนินการตามวิทยาการแผนใหม่ ที่จะทำการทำมาหากินมีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นของแต่ละภาค ขณะเดียวกันกรมกองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนทุกด้าน ได้สามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรองดองกันเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้ดีขึ้น

คณะรัฐมนตรี ได้ลงมติเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๘ ให้มีการรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ ระหว่างปี ๒๕๒๘ - ๒๕๓๐ เพื่อถวายเป็นพระราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ท่านทรงมีพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษาในปี ๒๕๓๐ และในมติดังอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นั้น มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้แก่ ให้มีการใช้เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานร่วมกับในระบบข้อมูลของ กชช. ภายใต้กระบวนการพัฒนาชนบทรวมทั้งขั้นตอนการวางแผน ติดตามประเมินผลการพัฒนาชนบท

ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ ๔ กระทรวงหลักถือเอาโครงการนี้เป็นเป้าหมายในการปรับใช้ หรือจัดสรรโครงการพัฒนาชนบทที่รับผิดชอบอยู่ให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงที่ได้จากการสำรวจตามเครื่องชี้วัด จปฐ.

มติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างน้อยให้มีการ “พออยู่/พอกิน” สามารถพึ่งตนเองได้โดยทำได้ด้วยตนเอง การฝึกกำลังของข้าราชการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในเรื่องที่ไม่เหลือบ่ากว่าแรงที่ประชาชนจะรับได้ด้วย ขณะเดียวกันยังเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีการพัฒนาการพึ่งพาตนเองเป็นพื้นฐานด้วย

การใช้เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน เป็นเครื่องมือของประชาชน จะทำให้เราสนใจขึ้นได้ว่า “อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชาวชนบท” และกระบวนการ

๑. ทอดพระเนตรประตูระบายน้ำในโครงการบ้านโคกภูแล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพรอน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส
๒. เสด็จฯไปทอดพระเนตรคลองส่งน้ำใต้แดง ศูนย์ปศุสัตว์มูโนะ อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส
๓. เสด็จฯไปทอดพระเนตรสถานีพัฒนาอัญมณีพิชเมืองหนาวปางตะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
๔. เสด็จฯ ทอดพระเนตรศูนย์บริการโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านโปง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

เสด็จทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ในบริเวณโครงการห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (ล่าง) ทรงพาสื่อมวลชนประมาณ ๘๐ กว่าคน ไปทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้

การที่เกี่ยวข้องคือ การพัฒนา การพึ่งพาตนเองด้วยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องนั้น จะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในเรื่องต่อไปนี้ คือ

ประชาชนมีเครื่องมือซึ่งได้รับรู้ว่า กรอบของความเป็นอยู่ หรือคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานนั้น มีองค์ประกอบ ๘ ตัว และเครื่องชี้วัด ๓๒ ตัว ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนพัฒนาฯ (แผน ๕ ปี) เมื่อมีการวัดผลโดยการเก็บข้อมูลของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสนับสนุนของ กปค. แล้วก็จะรู้ว่า

(ก) แต่ละครอบครัว/และหมู่บ้านทั้งหมดโดยส่วนรวม ยังไม่เข้าเกณฑ์ หรือมีปัญหาที่แท้จริง ในเรื่องอะไรบ้าง กม. ก็ปรึกษาหา “สาเหตุ” และแนวทางแก้ไข อะไรที่ตัวเองได้ก็ระดมทรัพยากรจากหมู่บ้าน ดำเนินการเลย อะไรที่ต้องการรับการสนับสนุนก็เสนอต่อสภาตำบล เพื่อขอจากโครงการ กสข., กชช. หรือเสนอขอโดยตรงจากแหล่งอื่น ๆ

(ข) เมื่อพัฒนาแต่ละปี คุณภาพชีวิตของประชาชนตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานเปลี่ยนแปลงแก้ไข (คณะกรรมการหมู่บ้านต้องเก็บข้อมูลทุกปี)

ประชาชนและเจ้าหน้าที่ร่วมกันดำเนินการด้วยความ

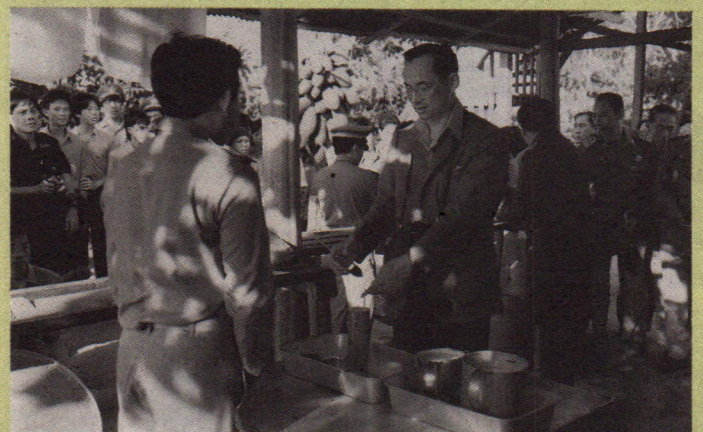
ริเริ่มของประชาชนในการระดมทรัพยากร โดยเฉพาะกองทุนรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเน้นกองทุนร้านค้าของหมู่บ้าน เพื่อหาทำไรมาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยระบบการพึ่งพาตนเอง ขณะเดียวกันก็ใช้การถ่ายทอดข้อมูลเป็นแบบ “ระบบเครือข่ายหมู่บ้าน” ตามรูปแบบของโครงการปรีณรงค์คุณภาพชีวิตฯ ซึ่ง ๔ กระทรวงร่วมมือกันกำหนดแนวทางไว้

เจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งอำเภอ จังหวัด ส่วนกลาง ร่วมประสานงานกัน และจัดสรรทรัพยากรให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงที่ได้จากการสำรวจข้อมูล จปฐ.

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านรอบ ๆ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยการประสานระหว่างกระทรวงของเจ้าหน้าที่ และโดยการพัฒนากระบวนการ การพึ่งพาตนเองของประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อเตรียมข้าราชการและเตรียมประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ให้เข้าใจและยอมรับใน

เรื่อง

(ก) การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ควบคู่ไปกับเรื่องการพัฒนาด้านการเพิ่มรายได้

(ข) การเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยคณะกรรมการหมู่บ้านทุกปี เพื่อสรรค์สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการกำหนดปัญหา

ของหมู่บ้านด้านคุณภาพชีวิต
เอง และหมู่บ้านได้รับรู้ว่าแต่ละปีพัฒนาแล้วเกิดอะไรขึ้นมา
โดยใช้เครื่องชี้วัด จปฐ. เปรียบเทียบ ทั้งได้รับรู้ว่ายังต่ำกว่า
เกณฑ์มาตรฐานของประเทศเท่าใด โดยการเทียบกับเกณฑ์
มาตรฐาน

(ค) การวางแผนและกำหนดโครงการโดยการพึ่งตนเอง หรือขอรับการสนับสนุน
จากรัฐโดยใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นพื้นฐาน

เพื่อจัดระบบการประสานระหว่างกระทรวง ให้เกิดการ
พัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชน ในอันที่จะสนับสนุน
กระบวนการใช้เครื่องมือความจำเป็นพื้นฐานในเรื่อง

(ก) การระดมทรัพยากรจากชุมชนร่วมพัฒนา เพื่อเกิด
จิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของ โดยการกระตุ้นเร้าให้เกิดกองทุน
ร้านค้าของหมู่บ้าน ในรูปแบบที่นำผลกำไรส่วนหนึ่งไปพัฒนา
หมู่บ้านเอง

(ข) จัดระบบถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างชาวบ้าน โดย
ใช้ระบบเครือข่ายหมู่บ้าน

ผลที่จะได้ของโครงการฯ

อาจจะสรุปผลที่จะได้ คือ
ประชาชนมีการปรับปรุง
คุณภาพชีวิตของตนเอง โดย
เริ่มจากครอบครัวซึ่งเป็นหน่วย

เล็กที่สุดที่ได้รับรู้ว่า ครอบครัว
ของตนเองยังไม่เข้าเกณฑ์ความ
จำเป็นพื้นฐานตามกรอบของ
คุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่
ที่ “พออยู่พอกิน” ในเรื่อง
อะไรบ้าง และควรจะปรับปรุง
อะไร

กรรมการหมู่บ้าน มีเครื่องมือของประชาชน คือเครื่องชี้วัด
ความจำเป็นพื้นฐานใช้ในเรื่อง

(ก) การกำหนดปัญหาความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้าน ในเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพ
ชีวิต

(ข) รู้ว่าพัฒนาแต่ละปีแล้วเกิดอะไรขึ้นกับความเป็นอยู่
ของคนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุ
ให้เกิดภาวะการติดตามประเพณี
ผลโดยประชาชนเอง ซึ่งมีผล
ให้เกิดการควบคุมการดำเนินการ
ของเจ้าหน้าที่ด้วยทางอ้อม

(ค) ขอรับการสนับสนุนโครงการของรัฐ คือ กสช.,
กชช. ในกรณีที่ทำด้วยตนเอง
ไม่ได้

เจ้าหน้าที่ ๔ กระทรวงหลัก
และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน
“ชี้แนะ” ให้กรรมการหมู่บ้าน
จัดตั้ง “กองทุนร้านค้า” เพื่อ
ระดมทรัพยากรจากชุมชนและ
หากำไรส่วนหนึ่งมาพัฒนาหมู่บ้าน
ของตน ขณะเดียวกันก็
“ชี้แนะ” ให้มีการถ่ายทอด
เทคโนโลยีระหว่างหมู่บ้านด้วยกัน
เองตามระบบ “เครือข่าย

หมู่บ้าน”

เจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้ง
อำเภอ จังหวัด ส่วนกลางมี
เครื่องมือที่ใช้ร่วมกัน คือ เครื่อง
ชี้วัด จปฐ. ในรูปแบบของ “ข้อมูล
พื้นฐานระดับหมู่บ้าน” ร่วม
กับข้อมูล กชช. ๒ ก. เพื่อใช้
ในการพิจารณาจัดสรรโครงการ
ให้สอดคล้องกับภาวะความเป็น
จริงที่ได้จากการสำรวจ

พื้นที่เป้าหมายของโครงการฯ

หมู่บ้านโดยรอบศูนย์ศึกษา
การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ทั้ง ๖ ศูนย์ รวม ๘๔
หมู่บ้าน ได้แก่

๑. ศูนย์ศึกษาพัฒนาลุ่ม
น้ำสาขามะปิงฯ (จ.เชียงใหม่
และลำพูน) รวม ๑๘ หมู่บ้าน
(จังหวัดเชียงใหม่ ๑๐ หมู่บ้าน
ในตำบลแม่ต๋อย อ.จอมทอง
๗ หมู่บ้าน, ตำบลบ้านแปะ
อ.จอมทอง ๒ หมู่บ้าน, ตำบล
บ้านต๋อย อ.ฮอด ๑ หมู่บ้าน
จังหวัดลำพูน ๘ หมู่บ้านใน
ตำบลหนองปลาตาย อ.บ้าน
โฮ้ง)

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ภูพานฯ อ.เมือง จ.สกลนคร
รวม ๑๔ หมู่บ้าน (ในตำบล
ห้วยยาง ๖ หมู่บ้าน, ตำบล
ดงมะไฟ ๓ หมู่บ้าน, ตำบล
นาตาล ๔ หมู่บ้าน และตำบล
พังขว้าง ๑ หมู่บ้าน)

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
เขาหินซ้อนฯ อ.พนมสารคาม
จ.ฉะเชิงเทรา รวม ๕ หมู่บ้าน
(๕ หมู่บ้านในตำบลเขาหินซ้อน
และ ๔ หมู่บ้านในตำบลเกาะขนุน)

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อ่าวคุ้งกระเบนฯ อ.ท่าใหม่
จ.จันทบุรี รวม ๕ หมู่บ้าน (๕
หมู่บ้านใน ต.สนามไชย และ
๔ หมู่บ้านในตำบลคลองขุด)

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ห้วยทรายฯ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี
รวม ๕ หมู่บ้าน (ตำบลห้วย-
ทราย ๒ หมู่บ้าน, ตำบลสาม-
พระยา ๓ หมู่บ้าน)

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิบูลทองฯ อ.เมือง จ.นราธิวาส
รวม ๒๕ หมู่บ้าน (ตำบลกะลุวอ
๖ หมู่บ้าน, ตำบลกะลุวอเหนือ
๘ หมู่บ้าน, ตำบลบางปอ ๗
หมู่บ้าน, ตำบลลำภู ๘ หมู่บ้าน)

กลยุทธ์การดำเนินการเพื่อให้บรรลุผล

ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

การฝึกอบรมชี้แนะทาง
ผลทวีคูณ (multiplied effect)
เพื่อหล่อหลอมให้ข้าราชการ
และองค์กรของประชาชนมี
“ความคิดร่วม” และรู้จักใช้
เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน
เป็นเครื่องมือพัฒนาชนบท

การปฏิบัติการชี้แนะทาง
“ประชาชนเป็นปัจจัยชี้ขาด”

ในการดำเนินการจึงต้องใช้กล-
ยุทธ์

(ก) การริเริ่มจากเบื้อง
ล่าง (bottom-up approach)
และ

(ข) การพัฒนาการพึ่งพา
ตนเองของประชาชน (self-
reliance development) เป็น
พื้นฐานในการพัฒนาให้ประ-
ชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ทุกขั้นตอนตั้งแต่

— ใช้เครื่องชี้วัด จปฐ.
หาข้อมูลและกำหนดปัญหาความ
ต้องการ

— การทำโครงการเอง
หรือขอรับการสนับสนุนจาก
โครงการที่รัฐมี ทั้ง กสข., กชข.
และโครงการปกติอื่น ๆ

— การระดมทรัพยากร
โดยการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ

— ใช้เครื่องชี้วัด จปฐ.
เป็นเครื่องมือติดตามประเมินผล
การพัฒนาหมู่บ้าน

— การร่วมรับผลประโยชน์
อย่างยุติธรรม จากผลการ
พัฒนา

การดำเนินการโดยประ-
ชาชนให้มีการถ่ายทอดข้อมูล
กันเองใช้กลยุทธ์ ๒ เรื่อง คือ

(ก) กลยุทธ์การจัดบริการ
พื้นฐานด้วยตนเอง (self-service
strategy) ในรูปแบบของ “หมู่-
บ้านช่วยหมู่บ้าน” และ

(ข) แนวทางการถ่ายทอด
เทคโนโลยีระหว่างหมู่บ้านโดย

ทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำ
ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัด
สกลนคร

การใช้ระบบเครือข่ายหมู่บ้าน
(network system) โดยมีวิธีการ
ให้ชาวบ้านดูงานกันเองระหว่าง
หมู่บ้านในเครือข่าย

การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่
ใช้กลยุทธ์การประสานระหว่าง
สาขา (intersectoral approach)
โดยการใช้ข้อมูลพื้นฐานของ
หมู่บ้าน (ทั้ง กชข. ๒ ค. และ
ข้อมูล จปฐ.) เป็นเครื่องมือใน
การจัดสรรทรัพยากร และสนับ-
สุนการมีส่วนร่วมของประ-
ชาชน

ยึดหลักการใช้อำนาจของรัฐ
และของประชาชนที่มีอยู่
แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ใช้กลยุทธ์การพัฒนาควบ
คู่กันทั้งด้านเศรษฐกิจ และการ
ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประ-
ชาชน ให้ประสบความสำเร็จ
มีความเจริญก้าวหน้าสืบไปได้
ดีที่สุด

ห้วยน้ำดัง

ป่าสนบ้านจัน...ห้วยฮ่องไคร้

กระบวนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่ปิง

อภิรักษ์ บัวหนักดี

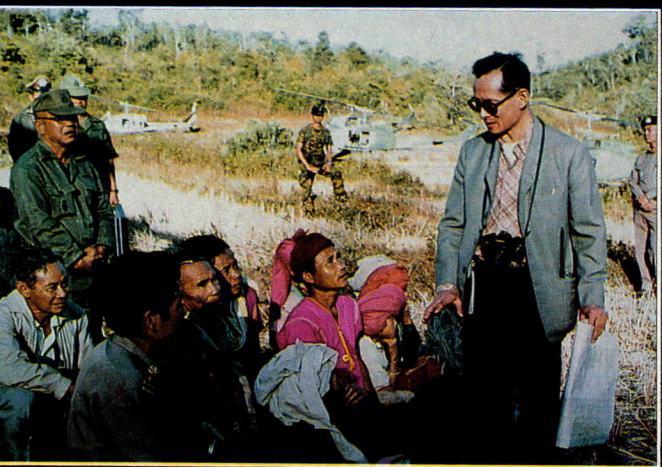
ตามธรรมชาติแล้วแม่น้ำสายใหญ่ย่อมเกิดขึ้นจากลำธารสายเล็ก ๆ ที่ไหลลงมาจากเทือกเขาต่าง ๆ มารวมกัน และหากกล่าวเฉพาะแม่น้ำปิง อันเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งของภาคเหนือ และของประเทศ ก็เกิดขึ้นจากการรวมตัวของลำน้ำสายต่าง ๆ เช่น ลำน้ำแม่แจ่มจากเทือกเขาในเขตอำเภอแม่แจ่ม เทือกคอยอินทนนท์ในเขตอำเภอจอมทอง ลำน้ำ

แม่สาอำเภอมะแมร์ม เทือกคอยสามหมื่น อำเภอแม่แตง เทือกคอยเชียงดาวอำเภอเชียงดาว เทือกคอยฟ้าห่มปกอำเภอฝาง และเทือกคอยอื่น ๆ ในเขตอำเภอสะเมิง อำเภอแม่อาย อำเภอคอยสะเก็ด รวมทั้งเทือกคอยเล็ก ๆ ในเขตอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงอีกหลายแห่ง

ในภาวะปกติน้ำธรรมชาติจากเทือกคอยต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะหลั่งไหลมารวมกันอย่าง

ไม่ขาดสายใสสะอาดตลอดทั้งปี ครั้นสิ้นฤดูฝนเป็นช่วงน้ำมาก น้ำก็จะขึ้นเต็มตลิ่งให้จัดงานลอยกระทงในคืนยี่เป็งกันได้ อย่างสนุกสนานครึกครื้น สายน้ำนั้นเมื่อไหลเลยผ่านภาคเหนือลงไปก็จะไปบรรจบกับแม่น้ำวัง ยม และน่าน กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตอันยิ่งใหญ่ของชาวไทยภาคกลางต่อไป

แต่ทว่าในช่วงสองสาม

ศตวรรษที่ผ่านมา สภาพธรรมชาติที่เคยดำเนินมาอย่างปกติก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป บนเทือกเขาอันสูงใหญ่ทั้งหลายที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ล้วนประสบกับปัญหาการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา การตัดไม้ทำลายป่าของผู้มีอิทธิพล และการเข้าหักร้างถางพงแสวงหาที่ทำกินของชาวบ้าน อันสืบเนื่องจากภาวะการขยายตัวของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าเป็นห่วง

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เทือกเขาสูงใหญ่อันจำนวนมาก กลายเป็นเทือกเขาหัวโล้น ป่าไม้ถูกทำลายก่อให้เกิดกระแสน้ำไหลป่ากัดเซาะหน้าดินอันอุดมฟั่งทลาย สายน้ำขุ่นแดง ดินตกตะกอนทางน้ำตื้นเขิน เกิดสภาวะน้ำท่วมฉับพลันและขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ซ้ำร้ายยิ่งไปกว่านั้นก็คือในพื้นที่บางแห่งยังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองกลายเป็นเขตอันตรายและชาวไทยภูเขาเจ้าของพื้นที่ก็ต้องตกเป็นเป้าหมายการแย่งชิงประชาชนไปโดยปริยาย ปัญหาที่มีอยู่แล้วยังมีความละเอียดอ่อนเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ

หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องทุก ๆ แห่งต่างก็เริ่มให้ความสนใจกับปัญหานี้ แต่สิ่งที่ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ค่อยคลี่คลายไปในทางที่ดีก็คือ ความสนพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการนี้หลายอย่างหลายประการของ

พระองค์ในเวลาต่อมาได้ก่อให้เกิดผลดีอย่างมหาศาลต่อกระบวนการอนุรักษ์ป่าไม้ลุ่มน้ำปิงทั้งหมด

“พระองค์ท่านทรงมีแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหชาวไทยภูเขาได้อย่างนุ่มนวล โดยการพยายามแยกชาวไทยภูเขาออกจากฝ่ายตรงข้ามบ่อยครั้งที่เสด็จฯ เข้าไปเยี่ยมเยียนชาวไทยภูเขาในพื้นที่อันตราย การปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระองค์ส่งผลให้ไม่เกิดความรุนแรงขึ้นในพื้นที่นั้นเหมือนกับที่เกิดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แถบเทือกเขาค้อ และภูหินร่องกล้า”

“นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่สุดสำหรับการบุกเบิกเข้าทำงานในพื้นที่ของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ติดตามมาที่จะสามารถทำงานกันได้อย่างราบรื่นและปลอดภัย และแม้พระองค์จะทรงเริ่มต้นได้อย่างดีที่สุดแล้ว พระองค์ก็ยังคงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเหล่านั้นติดตามต่อมาอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่ ๆ เช่น งานโครงการหลวง ศูนย์ศึกษาการพัฒนา โครงการพระราชดำริอื่น ๆ ตลอดไปจนถึงโครงการเล็ก ๆ ที่สุด เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่โรงเรียนชาวเขาหลาย ๆ แห่ง”

เป็นความคิดเห็นต่อการปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตลุ่มน้ำปิงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย คุณปรีชา อบอวย ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ดินน้ำบุรุษหนุ่มใหญ่ผู้คร่ำหวอดกับงานอนุรักษ์ดินน้ำของประเทศ แห่ง

กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรฯ และนับตั้งแต่การเริ่มต้นที่ดีที่สุดนั้นเป็นต้นมาที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่น โครงการหลวง กองอนุรักษ์ต้นน้ำ โครงการพระราชดำริต่าง ๆ กรมชลประทาน โครงการไทยเยอรมัน โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น ๆ ฯลฯ ได้ร่วมมือกันทำงาน พัฒนาลุ่มน้ำปิงอย่างมีประสิทธิภาพ และถึงแม้ว่าผลของการทำงานจะยังมิได้บรรลุจุดมุ่งหมายเนื่องจากธรรมชาติต้องใช้ระยะเวลาการฟื้นตัวอันยาวนาน และมีอุปสรรคอื่น ๆ อีกมากมายหลายด้าน แต่ก็นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีต่อระบบการใช้ทรัพยากรของประเทศ

ระบบนิเวศน์วิทยาของป่าไม้ ดิน และน้ำ สัมพันธภาพอันมีอาจแยกจากกัน

ธรรมชาตินั้นคือ ผู้สร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ และป่าไม้ ดิน และน้ำ ก็คือ ผลงานสร้างสรรค์อันยอดเยี่ยมที่ภายใต้ธรรมชาติอันบริสุทธิ์สภาวะการดำรงอยู่ของทั้งป่าไม้ ดิน และน้ำนั้น จะมีความสัมพันธ์ประสานสอดคล้อง และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกันอย่างมีดุลยภาพ

เป็นระบบนิเวศน์วิทยาระบบหนึ่งในระบบนิเวศน์ฯ ทั้งมวลของธรรมชาติ ซึ่งหากไม่มีมนุษย์อันเป็นตัวแปรที่ยิ่งใหญ่เข้าไปรบกวน สมดุลย์นั้นก็จะดำเนินพัฒนาการต่อไปเรื่อย ๆ

ซึ่งบางครั้งก็อาจจะมีการลุกไหม้ของไฟป่าอันเป็นการจำกัดตัวเองโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

ภายใต้ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาตินี้เองที่ “ดิน ดำรงอยู่ในฐานะของผู้ผลิตที่มีสารละลายของธาตุอาหารเป็นส่วนประกอบ ในขณะที่ “ป่าไม้” ดำรงอยู่ในฐานะของผู้บริโภคที่ใช้สารอาหารในดินผสมกับออกซิเจนและแสงแดด เป็นพลังงาน ส่วน “น้ำ” ก็จะดำรงอยู่ในสถานะของผู้ย่อยสลายที่จะย่อยสลายธาตุอาหารทั้งหลายกลับลงสู่พื้นดิน เป็นระบบที่หมุนเวียนติดต่อกันไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

ไม่เพียงแต่เท่านั้นในระบบนิเวศน์ที่ใหญ่โตขึ้นไป ความ

ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของป่าไม้ ดิน และน้ำ นั้น พอจะสรุปได้ อย่างคร่าว ๆ กล่าวคือ เมื่อน้ำ ซึ่งควบแน่นกลายเป็นเม็ดฝน ตกลงมาบนพื้นที่ที่มีป่าปกคลุม ความรุนแรงของฝนก็จะถูก สกัดกั้นโดยโครงสร้างส่วนบน คือกลุ่มกิ่งก้าน ใบ และดอก ของป่าไม้มิให้กระทบกับผิวดิน โดยตรง อันจะก่อให้เกิดการ สะพรั่งทลายของดิน ส่วนน้ำฝน อีกจำนวนหนึ่งซึ่งติดค้างอยู่บน ใบ ดอก และลำต้นก็จะค่อย หยดเหมาะ ๆ หรือไหลย้อยลง มาอย่างช้า ๆ ลงสู่พื้นดินที่มี เศษใบไม้ใบหญ้าที่ร่วงหล่น ช่วยดูดซับอยู่บนผิวดินชั้น หนึ่งก่อน จากนั้นจึงจะซึมลงสู่ เนื้อดินที่จะดูดซับน้ำจำนวน หนึ่งไว้ แล้วค่อย ๆ ปล่อยลงสู่ ลำห้วยลำธารต่อไป

การซึมซับน้ำของดินไม้ และพื้นดินเช่นนี้เองที่จะทำให้ ลำห้วยลำธารมีน้ำที่มีคุณภาพ ไสสะอาดไหลหล่ออยู่ตลอดทั้งปี ลดปัญหาน้ำท่วมปัญหาการคก ตะกอนของดินเพราะถูกน้ำพัดพา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ มนุษย์ก็จะมีโอกาสใช้น้ำที่ไหล หลั่งมานั้นอย่างปกติสุขก่อนที่ น้ำจะระเหยกลายเป็นไอน้ำไป อีกครั้งหนึ่ง

และนี่คือ สัมพันธภาพอัน มีอาจแยกจากกันของป่าไม้ ดิน และน้ำ ระบบนิเวศน์ฯ อันทรง คุณค่าที่สุดระบบหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมิอาจที่จะขาดองค์ประกอบ ส่วนใดส่วนหนึ่งลงไปได้ การ ขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วน หนึ่งก็เท่ากับว่าระบบได้พังทลาย ลงไป ดังนั้นปัญหาการบุกรุก

ทำลายป่า การถางป่าเพื่อทำไร่ เลื่อนลอยการแผ้วถางป่าเพื่อ ยังชีพ แม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ แก้ไขได้ยากยิ่งแต่ก็จะต้อง พยายามแก้ไขให้ดีที่สุดเท่า ที่จะทำให้ เพราะผลร้ายอันอาจ จะเกิดขึ้นนั้น จะมีใช้กลุ่มชน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่จะ ได้รับ หากแต่จะเป็นผลร้ายที่ ประชาชนทั้งประเทศได้รับร่วม กันทั้งหมด

การอนุรักษ์ ระบบนิเวศน์ฯ ป่าไม้ ดิน และน้ำ ลุ่มน้ำปิง

การอนุรักษ์ป่าไม้ ดิน และ น้ำ มิใช่การเก็บรักษาไว้ หาก แต่หมายถึงการรู้จักใช้ป่าไม้ ดิน และน้ำอย่างชาญฉลาดให้เป็น ประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ใช้ได้เป็นระยะเวลานานที่สุด สูญเปล่าน้อยที่สุด และต้อง กระจายการใช้ประโยชน์อย่าง ทั่วถึงทั้งหมดนี้อาจจะเรียกรวม ๆ กันอย่างง่าย ๆ ว่าการใช้ อย่างถูกกาลเทศะ

ตามหลักวิชาการถือว่า น้ำที่อยู่ในวัฏจักรนั้น เป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้ว ไม่หมดเปลืองหรือสูญหายไป ด้วยน้ำนั้นเมื่อไหลออกจากป่า ลงสู่แม่น้ำ ท้องทะเล หรือ มหาสมุทรแล้วก็สามารถแปรสภาพเป็นเม็ดฝนกลับคืนมาใหม่ ได้ ส่วนดินและป่าไม้นั้นถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทน ได้ หมายถึงเมื่อมีการนำมาใช้ งาน แล้วก็สามารถปรับปรุงหรือ ปลุกเสริมให้กลับมีคุณค่าขึ้น ใหม่ได้ หากแต่ในสภาพธรรม ชาตินั้นดินใช้เวลาในการฟื้นตัว ซ้ำมากคือ กว่าจะได้เนื้อหน้าดิน ที่อุดมสมบูรณ์หนา 1 นิ้ว

ธรรมชาติก็ต้องใช้ระยะเวลา ในการสร้างสมถึงร้อยปีพันปี

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสภาวะ ทางธรรมชาติของป่าไม้ ดิน และน้ำ ดังกล่าวมาแล้วการ อนุรักษ์ระบบนิเวศน์ของป่าไม้ ดิน และน้ำ จึงมุ่งเป้าไปที่การ อนุรักษ์ป่าไม้เป็นจุดสำคัญ ส่วน การอนุรักษ์ดิน และน้ำนั้นก็จะได้ รับผลกระทบจากความสัมพันธ์ ของระบบนิเวศน์ป่าไม้ ดิน และ น้ำตามปกติอยู่แล้ว

การดำเนินงานด้านการ อนุรักษ์โดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงจัด ดำเนินการขึ้นด้วยรูปแบบการ อนุรักษ์แบบต่าง ๆ เช่น การ กำหนดบริเวณป่าสงวน ป่า ดินน้ำ หรืออุทยานแห่งชาติให้ เน้นอนแล้วออกกฎหมายควบคุม การกำหนดแหล่งทำกินที่ เน้นอนของชาวไทยภูเขา การ ส่งเสริมอาชีพ การป้องกันไฟป่า เป็นต้น

และพระบาทสมเด็จพระ- เจ้าอยู่หัวนั้น ทรงตระหนักดี ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ ป่าไม้ ดิน และน้ำ จึงทรงเอา พระทัยใส่ในการนี้อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากโครงการพระ- ราชดำริจำนวนมากของพระองค์ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของ โครงการไว้อย่างแน่ชัดว่า เพื่อ สงวนสภาพป่าไว้เป็นดินน้ำ ลำธารเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้และแหล่งดินน้ำลำธาร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ ป่าไม้แก่ราษฎร หรือเพื่อปลูก สร้างสวนป่าในพื้นที่ที่ถูกทำลาย ดังตัวอย่างของโครงการพระราช ดำริบางโครงการ คือโครงการ

บริโภค เพื่อจัดหาน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกของราษฎรหรือเพื่อเก็บกักน้ำและส่งน้ำไปใช้ในการอุปโภคของราษฎร เป็นต้น

โครงการตามพระราชดำริอันทรงคุณค่าเหล่านี้ ที่ปิดโครงการไปแล้วและทั้งที่ยังดำเนินการอยู่กระทั่งปัจจุบันนี้ หากนับจำนวนแล้วก็มีอยู่นับร้อย ๆ โครงการด้วยกัน มากมายจนกระทั่งไม่สามารถจะรวบรวมมากล่าวถึงทั้งหมดได้

พัฒนาเปิดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิง โครงการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โครงการพัฒนาต้นน้ำตามพระราชประสงค์ห้วยป่าเลา ห้วยชูชาน เป็นต้น

และนอกจากความตระหนักดีในคุณค่าของการอนุรักษ์ป่า ดิน และน้ำ แล้วในโครงการพระราชดำริจำนวนมาก ยังทรงมีน้ำพระราชหฤทัยเพื่อแผ่แผ่ราษฎรด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการไว้อย่างแน่ชัดว่า เพื่อจัดหาน้ำสำหรับการอุปโภค

ในที่นี้ ดังนั้นจึงจะขอแนะนำให้ท่านผู้อ่านรู้จักเฉพะบางโครงการที่น่าสนใจได้แก่ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ กระบวนการศึกษาการพัฒนาป่าเต็งรัง

ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ ประกอบด้วยเทือกเขาสูงชัน สลับซับซ้อนมากมาย คิดเป็นพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ประมาณ ๕๖ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมด หรือมีพื้นที่เป็นป่าไม้ ๕๔ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ โดยแบ่ง

ประเภทของป่าไม้เป็นประเภทที่สำคัญ ๔ ประเภทคือ

ป่าเต็งรัง หรือ ป่าแดง เป็นป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากผืนดินเป็นดินทรายหรือดินลูกรัง หรือมีละอองน้ำเป็นดินที่ถูกทำลายคุณค่าลงไป แล้วเนื่องจากการทำลายป่า ลักษณะของป่าชนิดนี้เป็นป่าโปร่งไม่รกทึบ พบได้โดยทั่วไปในเขตภูเขาเตี้ย ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

ป่าสนภูเขา เป็นป่าซึ่งเจริญเติบโตอยู่ในพื้นที่ที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ หรือป่าที่ถูกทำลายแล้ว โดยทั่วไปจะพบอยู่บนเทือกเขาสูงที่สูงจากระดับน้ำทะเลมากกว่า ๒๐๐ เมตร ขึ้นไป

ป่าดิบเขา และป่าเบญจพรรณ เป็นป่าไม้ประเภทไม่ผลัดใบ และผลัดใบที่อยู่ในสภาพพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์เป็นป่าไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นป่าไม้ที่มีคุณค่าในแง่การอนุรักษ์ระบบนิเวศน์วิทยา จึงมักจะเป็นป่าไม้ประเภทที่ตกเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่าถูกบุกรุกทำลายอยู่เสมอ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด อยู่ห่างจากใจกลางเมืองเชียงใหม่ไปเพียง ๑๖ กิโลเมตร โดยมีพื้นที่โครงการประมาณ ๘,๕๐๐ ไร่ ในเขตป่าสงวนขุนแม่กวาง พื้นที่โดยส่วนใหญ่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งนี้ มีสภาพเป็นป่าแดงหรือป่าเต็งรังที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ มีร่องรอยของการทิ้งร้างหลังจากการทำไม้พื้นที่บางส่วนเมื่อเกรด

หน้าดินออกจะพบว่าเต็มไปด้วยเศษขี้เลื่อย และตอโคนต้นที่ถูกตัดทิ้งเป็นท่อนที่ถูกทิ้งร้างปราศจากการเหลียวแลเนื่องจากผืนดินเสื่อมสภาพโดยสิ้นเชิง

ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาจัดตั้งพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนา โดยมุ่งหวังที่จะพยายามศึกษาความเป็นไปได้ของการฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายลงไปแล้ว และเพิ่มประสิทธิภาพของสภาพป่าแดง หรือป่าเต็งรังโดยทั่วไป หลังจากที่พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาตรวจเยี่ยมด้วยพระองค์เองหลายครั้งหลายคราว

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งนี้ จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอินที่มีลักษณะพื้นที่เป็นป่าพรุที่ไร้ประโยชน์ หรือคล้ายคลึงกับการจัดตั้งศูนย์ศึกษา การพัฒนาห้วยทราย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันมีลักษณะพื้นที่เป็นดินทรายไร้ประโยชน์เช่นเดียวกัน

ผลที่ได้รับจากการศึกษาการพัฒนาในศูนย์ศึกษาแห่งนี้ หากประสบความสำเร็จจะอำนวยประโยชน์อย่างอนันต์ให้กับพื้นที่ป่าแดงหรือป่าเต็งรังที่มีอยู่ทั่วไป และโดยเฉพาะกับพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายลงไปแล้วที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในลุ่มน้ำปิง

อีกทั้งในขณะที่กำลังดำเนินโครงการเพื่อการศึกษา นั้น ที่นี้ยังสามารถเป็นเวทีสาธิต เวทีแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็น เป็นโรงเรียน เป็นที่ประชุมเพื่อการพัฒนาได้ทั้งหมด และนอกจากเป้าหมายในการศึกษาการพัฒนาเพื่อปรับปรุงสภาพป่าดังที่กล่าวมาแล้ว ยังหมายรวมไปถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จึงเป็นสถานที่ที่รวมงานทดลองเพื่อการศึกษา การพัฒนาของหน่วยงานทางราชการหลาย ๆ หน่วยงานเข้าไว้ด้วยกันโดยมีกรมชลประทาน ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำให้กับทุก ๆ กองงานเป็นแม่ข่ายหลัก

และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระผู้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งนี้ก็เสด็จพระราชดำเนินมาตรวจเยี่ยมศูนย์แห่งนี้อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งพระราชทานข้อวิพากษ์วิจารณ์ ข้อเสนอแนะ ทำให้กิจกรรมของศูนย์แห่งนี้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ชาวลุ่มน้ำปิงโดยถ้วนทั่ว

และนอกจากการศึกษา การพัฒนาอันเป็นกิจกรรมหลักของศูนย์แห่งนี้แล้ว ในอนาคตอันใกล้นี้นักท่องเที่ยวหรือชาวเชียงใหม่ที่ต้องการจะพักผ่อนหย่อนใจกับความงดงามของธรรมชาติดกปลาหรือปิกนิก สุดสัปดาห์กับครอบครัวในสถานที่ใหม่ ๆ ก็จะสามารถเข้าไปใช้สถานที่แห่งนี้ได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะที่อ่างห้าหรืออ่างเก็บน้ำชลประทานที่ห้านั้นเป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพ

อันงดงามทุกวันนี้แม้การจัดเตรียมสถานที่จะยังไม่เรียบร้อย แต่ก็มียกท่องเที่ยวมานั่งพักผ่อนตกปลากันอยู่แล้วเป็นประจำ

ป่าสนบ้านจัน

การอนุรักษ์ป่าสนภูเขา
ป่าสนบ้านจัน หรือป่าสนบ้านวัดจัน เป็นป่าสนธรรมชาติที่มีจำนวนต้นสนมากที่สุดในประเทศไทย ตั้งอยู่ประมาณหลักกิโลเมตรที่ห้าสิบ บนเส้นทางสี่ฝุ่่นที่ยังไม่ปรากฏอยู่บนแผนที่สายสะเมิง อ.ปาย ที่มีระยะทางตลอดเส้นทางประมาณ 100 กิโลเมตร

ถนนที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ สายนี้จะลัดเลาะตัดผ่านหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง เผ่ากะเหรี่ยงที่ตั้งอยู่ริมเส้นทางหลายหมู่บ้านได้สนเขา ป่าสน ข้ามน้ำและข้ามทะเลภูเขาที่มีทัศนียภาพอันงดงามแปลกตามากมายนับเป็นเส้นทางที่น่าจะสวยงามมากที่สุด ในประเทศสายหนึ่งเส้นทางสายนี้จะไปสิ้นสุดและบรรจบกับเส้นทางท่องเที่ยวแม่มาลัย-ปายตรงจุดที่เป็นสามแยกทางออกมาจากแยกทางเข้าห้วยน้ำดังประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

เป็นทางแยกที่นักท่องเที่ยวทั้งที่เชี่ยวชาญ และไม่เชี่ยวชาญทั้งหลายก็มักจะเผลอหน้าไม่สนใจหารู้ไม่ว่าเบื้องหลังป้ายบอกทางเซย ๆ ที่เขียนไว้ว่า “บ้านวัดจัน” นี้เอง จะเป็นที่ตั้งของป่าสนที่สวยงามและใหญ่โตที่สุดของประเทศ

ป่าสนบ้านวัดจันนี้เป็นโครงการพระราชดำริเพื่อการอนุรักษ์ป่าสนภูเขาที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้รับผิดชอบ

ส่วนหนึ่งของป่าสนบ้านวัดจัน
ป่าสนอันยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ

ในการดำเนินงานเป็นกระบวนการอนุรักษ์ในรูปแบบของการนำมาจัดสรรใช้ประโยชน์อย่างถูกกาลเทศะ ทั้งนี้เพราะแม้ว่าพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของป่าสนภูเขานี้จะเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ แต่ไม้สนก็เป็นไม้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดีหากมีการจัดการที่ถูกต้อง

ไม้สนธรรมชาติของป่าสนวัดจันนี้มีอยู่ด้วยกันสองชนิดคือ สนสองใบ เป็นสนที่มีน้ำมันมากและมีมากที่สุด จึงนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตน้ำมันสน และ ชันสน ส่วนประโยชน์ที่ได้

จากน้ำมันสนก็คือ ใช้ในการผสมสี น้ำมันชักเงา พิมพ์ผ้าปรุงยา ส่วนชันสนนั้นใช้เป็น ส่วนผสมในการทำสบู่ กระดาษหมีก พรหมน้ำมัน ครั่งน้ำมัน เป็นต้น สำหรับสนที่มีมากอีกชนิดหนึ่งก็คือ สนสามใบ ซึ่งมักจะนำมาใช้ประโยชน์ในแง่ของไม้สนแปรรูป โดยนำมาใช้ในการทำเครื่องเรือน เพราะไม้สนนั้นมีลวดลายในเนื้อไม้

อันเป็นการใช้ผลิตภัณฑ์ไม้สนอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้ไม้สนจำนวนมากโค่นล้มไปก่อนระยะเวลาอันควร ทั้งยังทำให้เกิดไฟไหม้ป่าสนทำให้สนต้นเล็กต้นน้อยพลอยโค่นล้มตายไปด้วยก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพยากรไม้สนของชาติอย่างใหญ่หลวง

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ หลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่สวຍงาม การแปรรูปทำได้ง่าย น้ำหนักเบา มีกลิ่นหอมเป็นไม้ที่วงการอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน มีความต้องการสูง

ในช่วงก่อนที่จะมีการจัดตั้งโครงการพระราชดำริป่าสนบ้านวัดจันขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่แถบนี้ซึ่งทั้งหมดเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะมีวิธีการใช้ไม้สนที่ไม่ถูกต้อง เช่น สับเอาเนื้อไม้สน หรือที่เรียกกันว่า “ไม้เกียะ” ไปทำเชื้อเพลิงหรือใช้ในการก่อไฟ การเจาะต้นสนเพื่อเอายางก็กระทำโดยเจาะโคนต้นให้เป็นโพรงหรือหลุมใหญ่ ๆ และเจาะต้นหนึ่ง ๆ หลายหลุม

ได้เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมราษฎรแถบนี้ และทรงทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทรงมีพระราชดำริจัดตั้งโครงการพระราชดำริป่าสนบ้านวัดจันขึ้น โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดการป่าสนในรูปแบบใหม่ที่ต้องทำตามหลักวิชาการ

หลังจากนั้นการใช้ไม้สนของชาวบ้าน การจัดหาไม้สนและชันสน จึงได้รับการดูแลให้รัดกุมยิ่งขึ้น และนอกจากการใช้ผลิตภัณฑ์สนอย่างถูกต้องแล้ว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ใน

สถานีเกษตรหลวงดอยอ่างขาง
จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีโครงการวิจัย
ปลูกไม้ ไม้ดอกเมืองหนาว ฯลฯ เพื่อ
ทดแทนการปลูกฝิ่นของชาวเขา

การควบคุมไฟไหม้ป่าสนซึ่งมัก
จะเกิดขึ้นอย่างหนักเป็นประจำ
ทุก ๆ ฤดูแล้งเพิ่มขึ้นอีกงาน
หนึ่งด้วย

กระทั่งในปัจจุบัน ป่าสน
บ้านวัดจันทร์กลายเป็นป่าสน
ธรรมชาติขนาดมหึมาที่มีปริมาณ
ไม้สนมากที่สุดในประเทศ
มีทัศนียภาพอันงดงามน่าชม
และมีผลิตภัณฑ์สวนจำนวนมาก
ที่มีคุณภาพไม่แพ้ผลิตภัณฑ์
ไม้สนจากต่างประเทศ ทั้งยัง
จะได้รับความสนใจในฐานะ
แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
ต่อไปในอนาคต

กองอนุรักษ์ต้นน้ำ
หน่วยงานหลักของกระบวนการ
อนุรักษ์ฯ

และเมื่อก้าวถึงการ
อนุรักษ์ป่าไม้ ดิน และน้ำ หน่วย
งานที่จะต้องกล่าวถึงอย่างแน
นอน เพราะว่าเป็นหน่วยงาน
หลักในการทำงานอนุรักษ์ป่า
ต้นน้ำ ทั้งยังเป็นหน่วยงานแรก
ที่เห็นความสำคัญของการทำงาน
นี้คร่ำหวอดกับงานอนุรักษ์นี้
มานานคือ กองอนุรักษ์ต้นน้ำ
กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรฯ

กองอนุรักษ์ต้นน้ำ เป็น
หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่

โดยตรงในเรื่องการอนุรักษ์
ป่าไม้ ดิน และน้ำ ในพื้นที่ต้น
น้ำลำธาร และสำหรับในเขต
ต้นน้ำของลุ่มน้ำปิงก็มีศูนย์
กลางการทำงานอยู่ที่ สำนักงาน
อนุรักษ์ต้นน้ำ ถนนห้วยแก้ว
ติดกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
และมีหน่วยต้นน้ำในสังกัด
กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่
ป่าเขาดงลึกไกลแสนไกลนับ
เป็นหน่วยงานที่มีความยากบั่น
ทรหดอดทนในการทำงานเป็น
อย่างยิ่ง

กิจกรรมของหน่วยต้นน้ำ
เหล่านี้ก็คือ การพยายามอนุรักษ์

ศูนย์ภาพพุ่มหนึ่งบริเวณห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง
ยงใหม่

สภาพของป่าไม้ต้นน้ำไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสภาพและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น การทำงานด้านการปลูกป่าเพิ่มเติมในพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย การบำรุงรักษาป่าธรรมชาติ การจำกัดและกำจัดพื้นที่ปลูกฝิ่น การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพชาวไทยภูเขา การให้การศึกษาแก่ประชาชนแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ตลอดจน

การทำงานทางด้านการพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่

นับเป็นภารกิจอันมหาศาลสำหรับหน่วยงานเล็ก ๆ ที่มีเจ้าหน้าที่ประจำทำงานอยู่เพียงไม่กี่คน ทั้งยังอยู่ในสภาวะห่างไกลกันดาร และนอกจากภารกิจอันยากลำบากดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ประจำทำงานยังจะต้องเผชิญกับภัยอันตรายรอบด้านอันเนื่องมาจากผู้สูญเสียด

ผลประโยชน์เป็นภาวะอันสุดแสนลำบากยากเย็นเป็นที่สุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความยากลำบากเหล่านี้ของเจ้าหน้าที่ทุกคน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจึงได้เสด็จพระราชดำเนินฯ ไปเยี่ยมเยียนหน่วยงานต้นน้ำต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอได้ขาดทั้งยังพระราชทานข้อวิพากษ์วิจารณ์อันเป็นประโยชน์กับการทำงานอนุรักษ์ทุกครั้งทุกคราวที่เสด็จฯ ไปเยือน

และถึงแม้ว่าหน่วยงานต้นน้ำเหล่านี้จะมีภารกิจมากมายล้นมือ แต่ก็ยังมีภารกิจอีกประเภทหนึ่งที่หน่วยงานต้นน้ำฯ จะมีความยินดีให้บริการเป็นอย่างยิ่งก็คือ การไปเยี่ยมเยียนของนักท่องเที่ยวที่อาจขอใช้บ้านพักของหน่วยต้นน้ำฯ เป็นครั้งคราว โดยทำจดหมายขออนุญาตไปยังผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ต้นน้ำเพียงแห่งเดียว การไปเยี่ยมเยียนของนักท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะเป็นการเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติก่อให้เกิดความรักในธรรมชาติแล้ว บางครั้งก็ยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่ต้องทำงานอย่างเคร่งเครียดคลายเหงาไปด้วยในตัว

และหน่วยต้นน้ำหลายแห่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสวยงามมากเป็นพิเศษ จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมมากมาย โดยเฉพาะหน่วยต้นน้ำในเขตเทือกดอยสามหมื่น เช่น ห้วยม่อนอังเกตุ แม่ตะมาน ห้วยน้ำดัง หรือห้วยน้ำรินนั้น เจ้าหน้าที่ต้นน้ำกลับมีงานท่องเที่ยวทำเต็มล้นมือทีเดียว

พระบรมราชาธิบาย ว่าด้วย พระราชสาส์น

ประพัฒน์ ตริณรงค์

คำว่า พระราชสาส์น สาร
สาสนสาส์น หรือ ศาสนสาส์น
ปัจจุบันเป็นคำที่ออกจะทำให้
เกิดความสับสนอยู่บ้าง ซึ่งถ้า
ใช้ตามที่พจนานุกรมฉบับราช-
บัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕
อธิบายไว้ คงไม่มีปัญหา เพราะ
ถือว่าเป็นฉบับของทางราชการ
แต่ที่เกิดความสับสน ก็เพราะ
มีการใช้หรือเห็นการใช้ไม่เป็น
ไปตามนั้น แม้จะเป็นหนังสือ
ของทางราชการ เช่น คำว่า
พระราชสาส์น สมณสาส์น
พจนานุกรมฉบับนี้ ใ้ว่า พระ-
ราชสาส์น สมณสาส์น เป็นต้น
ซึ่งจะต้องอ่านคำท้ายคือ สาส์น
ว่า สาต แต่ก็ยังมีการใช้คำว่า
พระราชสาส์น สมณสาส์น
และอ่านคำท้ายว่า สาณ

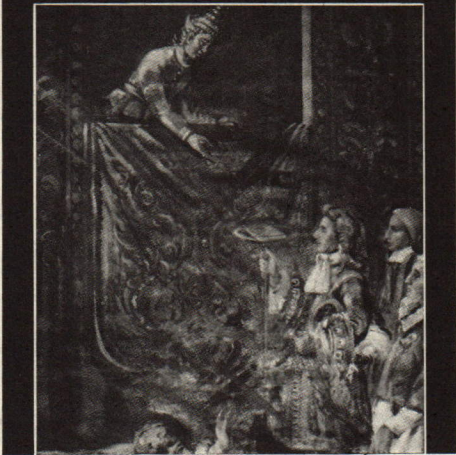
ส่วนคำว่า สาร โดยเฉพาะ
คำอธิบายที่พจนานุกรมให้ความ
หมายไว้ว่า “ถ้อยคำ เช่น กล่าว
สาร, หนังสือ เช่น นิตยสาร,
จดหมาย เช่น เขียนสาร” แต่ก็
ยังการใช้ คำว่า สาส์น เช่น
สาส์นจาก...โดยไม่แน่ใจว่า
ควรใช้ สารจาก...หรือไม่ เพราะ
เห็นความนิยมใช้คำว่า สาส์น
จาก...เป็นส่วนใหญ่

บัดนี้ ได้เห็นพระราชนิ-
พนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
เรื่องหนึ่งในหลายเรื่องที่วัด
บรรณิเวศวิหารอนุญาตให้มีการ

พิมพ์เผยแพร่ รวมทั้งเรื่อง
“พระบรมราชาธิบายว่าด้วย
พระราชสาส์น” ซึ่งเป็นพระ-
บรมราชาธิบายการใช้คำว่า
พระราชสาส์น สาร อยู่อย่าง
ละเอียด เป็นคำ ๆ จึงขอเชิญ
มาลงไว้โดยคงรูปการสะกด
การันต์ตามฉบับที่เผยแพร่ ดัง
นี้

พระราชสาส์น

“ว่าตามโครงการ ราช-
สาสน แก่ที่แปลไว้เป็นคำไทย
ราชสาสน ซึ่งไปมาในระหว่าง
เมืองหงสาวดีกับกรุงศรีอยุธยา
ในครั้งนั้นได้ตอบกัน เห็น
ใ้ว่า พี่ท่านน้องท่าน ถือว่า
พระเจ้าหงสาวดีอ่อนขนมาอยู่
กว่าพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา
คำข้างหงสาวดีมาว่า น้องท่าน
ขอแจ้งความมาให้พี่ท่านทราบ
น้องท่านขอแก้พี่ท่านให้ทำอย่าง
นี้ ๆ ฝ่ายราชสาสนในกรุงเทพฯ
ซึ่งมีไปว่าพี่ท่านได้ฟังราชสาสน
ของน้องท่านทราบความแล้ว
คำซึ่งน้องท่านว่าพี่ท่านก็เห็น
ชอบด้วย แลอื่น ๆ ใ้ท่านทั้ง
สองข้าง ไม่มีเราเลย แต่ใน
สำนวนหนังสือร่ายมาลายุใ้
ถึงกันอยู่จนทุกวันนี้ก็คล้าย ๆ
กัน แต่ผู้พูดใ้เรา เพิ่มเข้าที่ชื่อ
ผู้ฟัง แลใ้ท่านเพิ่มเข้าที่ผู้พูด
อย่างนี้ ถือว่า หนังสือของปดุกา
พี่ท่านฝากมาถึงปดุกาน้องเรา

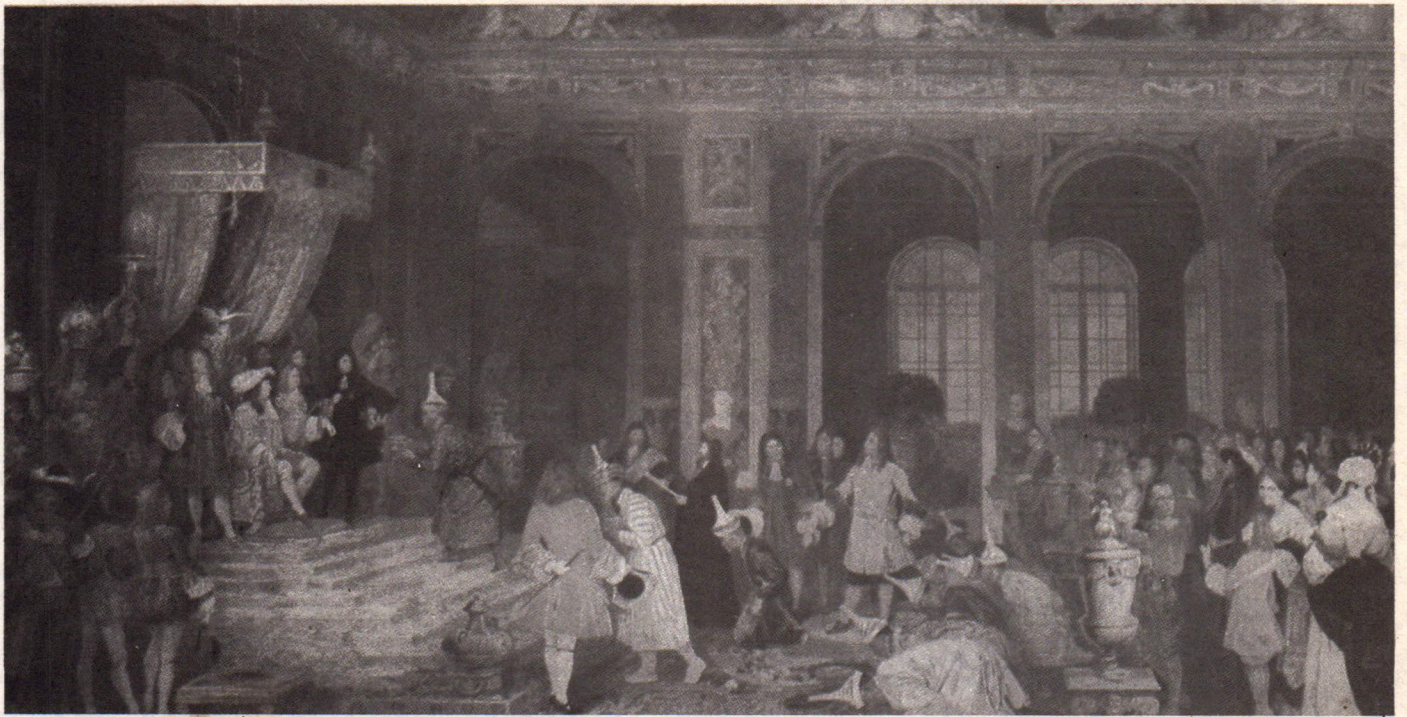

ภาพราชทูตฝรั่งเศสถวายพระราชสาส์นแก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ณ เมืองลพบุรี

เพราะปดุกาฟี่ท่านคิดถึงปดุกา
น้องเรานัก แลอื่น ๆ ฝ่ายข้าง
ตอบก็กล่าวว่าปดุกาน้องท่าน
ได้รับหนังสือของปดุกาฟี่เราแล้ว
รู้ความปดุกาฟี่เราคิดถึงปดุกา
น้องท่านนักก็มีความยินดี แล
อื่น ๆ แต่ในสำนวนพระราช-
สาสน์ใกล้ ๆ ที่เคยใช้ในกรุง-
เทพฯ นี้ พระราชสาสน์ซึ่งเคยมี
มาแต่ก่อน ก็แต่ที่ไปเมืองจีน
กับเมืองญวน ในพระราชสาสน์
เหล่านี้ เอาชื่อเมืองพุตแทน
ข้าพเจ้า แลท่านโดยมากแต่บาง
ทีในที่ว่า ท่าน ออกชื่อสมเด็จพระ
พระเจ้าฯ ขึ้นบ้างก็มีเหมือน
อย่างว่า พระราชสาสน์สมเด็จพระ
เจ้ากรุงศรีอยุธยา เจริญ
ทางพระราชไมตรีมายังพระเจ้า
เจียแซ่กรุงปักกิ่งให้ทราบ ด้วย
ปีนี้เป็นจิมก้อง กรุงพระมหา-
นครศรีอยุธยาได้แต่งให้พระ-
สวัสดิสุนทรโทย ราชทูต หลวง
บวรเสนาหา อุปทูต ขุนพจน-
าภิมนตรี ตรีทูต จำทูตพระรา-
สาสน์คุมเครื่องมงคลราชบรร-
ณาการออกมาจิมก้อง สมเด็จพระ
เจ้าเจียแซ่กรุงปักกิ่ง ในที่
ว่าจีนมักยกชื่อยี่ห้อเจ้าปักกิ่งขึ้น
ว่าอย่างนี้ แต่ที่พุตกับญวนไม่
เห็นยกยี่ห้อขึ้นว่าเลย ว่าแต่
กรุงพระมหานครศรีอยุธยา
กรุงเวียดนาม เหมือนอย่างว่า
กรุงพระมหานครศรีอยุธยา
ได้รับราชสาสน์ของกรุงเวียด-

นามแล้ว ความที่กรุงเวียดนาม
ว่ามา กรุงพระมหานครศรีอยุธยา
พึงได้ทราบ กรุงพระมหานคร-
ศรีอยุธยาจะสืบดูก่อน เมื่อได้
ความอย่างไรจึงจะมีราชสาสน์
ออกไปให้กรุงเวียดนามทราบ
ต่อภายหลัง แลคำแปลราชสาสน์
ญวนที่แปลเป็นคำไทยไว้ ก็
คล้ายกันเหมือนดังนี้ กรุงเวียดนาม
ได้รับราชสาสน์ของกรุงพระ-
มหานครศรีอยุธยาแล้วมีความ
แปลกใจนักด้วยกรุงพระมหา-
นครศรีอยุธยาผิดเพี้ยนไปไม่
ตัดสินใจให้ต่อหน้าทูตของ
กรุงเวียดนาม ๆ สำคัญว่า กรุง-
พระมหานครศรีอยุธยากับกรุง
เวียดนามเป็นไมตรีกัน

แลการกระบวนสำนวน
พระราชสาสน์ที่แปลของพระเจ้า
แผ่นดินใหญ่มีไปมาถึงกันกับ
พระเจ้าแผ่นดินใหญ่ ตามสำนวน
ไทยใช้โวหารเป็นเมืองต่อเมือง
พุตกันดังนี้เป็นอย่างยิ่งยืมมา
ซึ่งใช้ว่าฟี่ท่านน้องท่าน เห็นมี
แต่ราชสาสน์โบราณ ที่บัดนี้
ไม่ได้ใช้แล้ว เมื่อครั้งกรุงเทพฯ
มีกรมพระราชวังอยู่ก่อน ๆ เมื่อ
จัดทูตไปเมืองอื่น ถ้าทูตสาม
ข้าหลวงในบรรราชวังเป็นตรีทูต
ถ้าทูตสองก็เป็นอุปทูต แต่พระ
ราชสาสน์ไม่ได้ยืมว่ามี แลไม่ได้
เห็นฉบับเป็นตัวอย่างเลย เมื่อ
จะทำให้เป็นพระราชสาสน์ใน
พระบรรราชวังขึ้นให้ได้ ก็

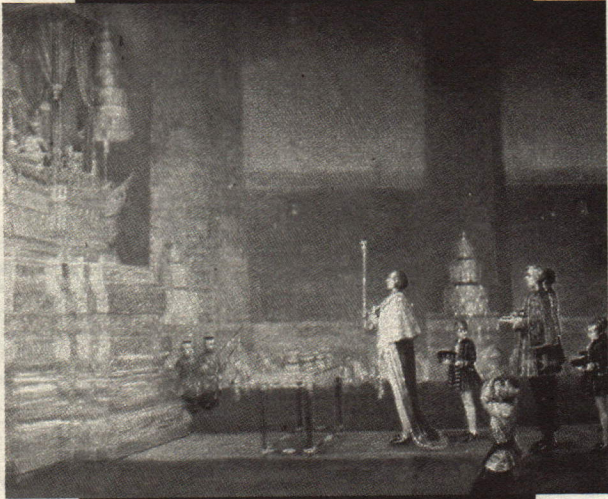
ราชทูตไทยถวายพระราชสาส์นแด่พระเจ้ากรุงฝรั่งเศส

ต้องโนเอาตามปัญญาที่เห็นควร จะต้องตริตรองหาหรือโดยละเอียด ทั้งนี้ก็เพราะคิดเห็นว่าการจะต้องเป้นเยี่ยงอย่างสืบไปถึงเมืองอื่นไม่ได้อ่าน ผู้ที่จะเป้นราชการในกรุงเทพฯ นี้ซึ่งเขาทำในภายหน้าเขาก็จะค้นหาอย่าง ครั้นผู้แรกเริ่มวางไว้ไม่รู้ขอบกล เขาก็จะติเตียนได้ ก็ถ้าจะใช้สำนวนพระราชสาสนในพระบรมราชวัง ในที่ออกพระนามว่า พระเจ้ากรุงสยามที่สองไปอย่างเช่นตัวอย่างนั้น อย่างอังกฤษเขาเรียกว่า คอมเม้นตารี (Commentary) คือเป็นเหมือนสำนวนคนอื่นพูดแทนพูดถึง หาได้ว่าเองไม่ แต่ตามธรรมเนียมเก่าเริ่มขึ้นต้น ก็คงใช้พระนามว่า พระราชสาสนสมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหามนครศรีอยุธยาเจริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้า

กรุงเวียดนามให้ทราบ พระราชสาสนสมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหามนครศรีอยุธยาเจริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้ากรุงปักษ์ให้ทราบดังนี้ก่อน แล้วจึงเดินความไป ถึงราชสาสนฝ่ายยุโรปทั้งปวงก็ออกนามเจ้าแผ่นดินฤาปริโสแดนต์ผู้เป้นเจ้าของราชสาสนหรืออักษรสาสนว่าพรณชื้อบ้านชื้อเมืองต่าง ๆ ที่ได้ครอบครองอะไร ๆ ไปแล้ว จึงว่าถึงท่านผู้นั้น ๆ ซึ่งเป็นสหายที่นับถือออกหน้าปรากฏของเรา แล้วจึงลงท้ายคำว่า Sendeth Greeting แปลว่า ส่งมาปราสา คำเท่านั้นก็ควรเห็นว่าเป็นคอมเม้นตารีเหมือนกับจดหมายนำน่าเป้นคำคนอื่นบอกให้รู้ก่อนว่า อธิบายบันทึกทั้งหลายต่อไป เป้นคำของผู้ที่ถึงผู้นี้ก็การในพระราชสาสนไทยเริ่มขึ้นต้นดังว่าแล้วนั้น...”

พระราชนิพนธ์ตอนนี้ มีพระบรมราชาธิบายว่า พระราชสาสนนั้น ใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ มีไปถึงพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ เป้นเมืองต่อเมืองคือ ประเทศต่อประเทศ และกรมพระราชวังบวร ก็ไม่เคยเรียกว่า พระราชสาสน กับมีพระบรมราชาธิบายถึงพระราชสาสนที่พระเจ้าแผ่นดินไทยทรงมีไปถึงพระประมุขของประเทศอื่นที่ได้เป้นพระเจ้าแผ่นดินไว้ในตอนท้ายพระราชนิพนธ์ว่า “แต่อยู่ในติดสเดตอเมริกา... เรียกหนังสือของเขามว่าอักษรสาสน แต่ของไทยไปคงเรียกว่า พระราชสาสน”

อนึ่ง, มีข้อน่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า สาสน ในเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ที่อ้างนั้น จะอ่านอย่างไร พระราชสาสนหรือพระราชสาต เพราะทรง

เซอร์ จอห์น เบาริง ราชทูตอังกฤษเข้าเฝ้าถวาย
พระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการแด่พระ-
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้
พระยามหัทธสิริวงศ์ เป็นราชทูตนำพระราชสาส์น
และเครื่องราชบรรณาการ ไปถวายสมเด็จพระนาง
เจ้าวิกตอเรียราชินี ณ กรุงลอนดอน ใน พ.ศ.
๒๔๐๐

ไว้เป็นกลางๆ ไม่มีการรันต์
อยู่เหนืออักษรจะตัวใดเลย แต่
ผู้เขียนเข้าใจว่าคงจะต้องออก
เสียงเป็น พระราชสาณ คือ
อ่านแบบที่มีการรันต์ลงที่ตัว ส
คือ พระราชสาส์น ซึ่งจะเห็น
ได้จากพระบรมราชาธิบายใน
คำว่า สาร ดังต่อไปนี้

สาร

“ว่าถึงลักษณะพระราช-
สาส์น ในจินตคามณีเขียนไว้ว่า
สาร แปลว่า ถ้อยคำ โรงศาล
จักสาน เข้าสาน แลในนิยาย
ต่าง ๆ มักเขียนหนังสือฝากไป
มาว่า สาร อย่างพูด เรียกว่า
ฤาษีแปลงสาร ตอนแปลงสาร
แลอื่น ๆ แลในเพลงยาว ก็มัก
มีว่า ฟังสาร อ่านเพราะเสนาะ
เหลือ สารามาถึงนั้นฟังใจ แล
อื่น ๆ ก็ตาม ในจินตคามณี สาร
นี้เป็นอันว่าใช้ได้สองอย่าง ว่า
ถ้อยคำ อย่างหนึ่ง ว่า แก่น
อย่างหนึ่ง ก็ซึ่งว่าในจินตคามณี
นั้นจะเป็นสำนวนในสันสกฤต
ฤาอย่างใดไม่รู้สันดเลยเมื่อมา
เปรียบตามสำนวนมคธที่เรียก
ว่า นาฬิสาร นั้นมีแปลแต่ว่า
โดยตรงบ้าง ว่าโดยเปรียบบ้าง
ว่าโดยตรงนั้นเหมือนว่า แก่นไม้
มิใช่กระพี้มิใช่เปลือก อย่าง
แก่นจันทร์ก็ว่า จันทนะสาร
ที่ว่าโดยเปรียบนั้นมากกว่า
มาก เหมือนอย่างทองคำที่หุ้ม

แล้ว ไล่แล้วสิ้นราคาแล้ว ก็ว่า
สุวรรณสาร อย่างแก้วที่เจียรใน
พื้นจากเนื้อกรวดศิลา แลที่
ว่ารรานชำรุดบาดแผลผ้าใ
ปานต่าง ๆ ก็ว่า มณีสาร ใน
กองทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่
ในห้วยในคลัง สิ่งไรเป็นของ
สำคัญ คือ เงินทองแก้ว รัตน-
สาร เข้าที่ไม่เจือด้วยลิบด้วย
กลบเป็นของเลือกผิดชำระ
แล้วก็เรียกว่า รัญญูสาร คำ
ว่า เข้าสาร เห็นจะออกจากคำ
นี้ ก็ สาร ที่ว่า ถ้อยคำ นั้น
เหมือนหนึ่งคำที่ว่าเป็นอันมาก
หลายเรื่องหลายอย่างเพื่อเลือก
เพื่อเปรียบเทียบ อย่างใด คำใด
เลือกแล้วว่าดีกว่าทั้งปวง น่า
เชื่อถือกว่าทั้งปวง ฤคาคำใด
เป็นใจความมิใช่พอความ ก็
เรียกว่า สาร ฤ ธรรมสาร นัย-
สาร ก็ สาร ที่ว่ามานั้นแปล
ว่า แก่น โดยความเปรียบว่า
ถ้อยคำ ฤ เนื้อความ ดีกว่า
ถ้อยคำและเนื้อความทั้งปวง
เหมือนแก่นดีกว่าเปลือกแล
กระพี้ฤาของอื่น ๆ ฤทรัพย์ที่
ดีแล้วยั่งยืนกว่าทรัพย์สิ่งอื่นใน
ประชุมแห่งทรัพย์สมบัติเป็น
อันมาก ฤเนื้อแก้วเนื้อทอง
แท้ที่พ้นจากของอื่นมาปนอยู่
ก็เรียกว่า สาร อีกอย่างหนึ่ง
สาร ก็แปลว่า ให้เด่นไป เหมือน
อย่างคำว่า สารี แปลว่า ผู้ให้
ม้าวิ่งไปแล่นไป ก็ช้างม้าที่

หัดแล้วๆควรจะหัดปรี๊ดได้ ก็เรียกว่า **กษสาร์ พหิซสาร์** ฤๅบุรุษย์ที่ควรจะสั่งสอนควรจะหัดปรี๊ด ก็เรียกว่า **บุรุษย์สาร์** อันนี้เห็นในสำนวนมคฺที่เรียกว่า **บาฬิ** แต่คนทุกวันนี้ เรียกข้างใหญ่ว่า **ข้างสาร์** ก็ดูเหมือนจะเข้าใจความในที่เปรียบว่า แก่นนั้นเอง แลในข้างตำราแพทย์ อูจระะตกเป็นน้ำแดงโม เรียกว่า **อติสาร์** แปลว่า **โรคให้แค้นไปล่อง** ก็ **สาร์** ในคำนั้นก็เข้าใจพวกในคำที่ว่า **ข้างท้าย** คือคำว่า **สาร์ถิ** เป็นต้นนั้น”

นี่คือพระบรมราชาธิบายอย่างละเอียดของความหมายของคำ **สาร์** และตัวอย่างการใช้คำว่า **สาร์**

ส่วนคำว่า **สาร์** และ **สาสน** ซึ่งจะใช้ให้ถูกต้องอย่างไรมันมีพระบรมราชาธิบายว่า

สาร์ หรือ สาสน

“แลสาร์ในคำว่าให้ราชสาร์ สมณสาร์ ข่าวสาร์ สดบสาร์ เสนาะสาร์ ให้สาร์มาถึงเช่นนี้ จะสังเกตคำในมคฺที่เรียกว่า **บาฬิ** ไม่เห็นมีเลย หนังสือสั่งหรือคำสั่งทั้งปวงเห็นเรียกว่า **สาสน** ทั้งสิ้น ซึ่งจะว่า **สาร์** นั้น ไม่มีเลย ถึงสาร์ ว่าถ้อยคำ นี้ ก็เล็งเอาคำที่สั้น ๆ สำคัญ ๆ เป็นใจความ มิใช่เป็นพลความ ฤๅเอาเรื่องที่เลือก

แล้วว่าดีกว่าเรื่องอื่นในเรื่องเป็นอันมาก ถ้าจะเปรียบเหมือนในหนังสืออังกฤษที่เขาเขียนมามาก ๆ คำใดเป็นคำสำคัญ คำใดเป็นใจความ เขามักขีดบันทึกลงไว้ได้หนังสือบ้าง เขามักเขียนเป็นมือขีดบันทึกความสำคัญนั้นบ้าง ฤๅเขานำนำอักษรตัวใดกว่า คือตัว **น** ตัว **บ** คำเช่นใบบันทึกทั้งหลายที่เขาหมายเขาขึ้นนั้น คำมคฺเรียกว่า **สาร์** แปลว่า แก่นความ จะว่าไปทั้งฉบับหนังสือนั้นหาไม่ได้ ก็ซึ่งเรียกว่า **ราชสาร์ สมณสาร์ ข่าวสาร์ สดบสาร์ พังสาร์ อักษรสาร์** นั้น ถ้าจะแปลเอาความว่า เรียกดังนี้ เพราะจะสรรเสริญถ้อยคำที่ให้ไปนั้นว่าเป็นแก่นสาร์เป็นใจความทั้งสิ้น ไม่มีพลความเลย ฤๅจะว่าเป็นของใช้ไปไกลให้ล่องเขตล่องแดน เมื่อจะพูดแก้แทนว่าแก่นแท้เอาแล้วก็ไม่ได้ แต่ถ้าจะดูตามอย่างอุทาหรณ์ในมคฺที่เรียกว่า **บาฬิ** ในที่ว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชสาร์ไปถึงกันก็ดี ในที่ว่า พังสาร์ สดบสาร์เป็นต้นก็ดี คงมีว่า **สาสน** ทั้งสิ้นทุกปี นอกจาก **บาฬิ** ที่ไทยแต่งในเมืองนี้แล้ว ไม่เห็นมีเรียกหนังสือที่ฝากว่า **สาร์** เลย รังเกียจใจอยู่จึงได้แปลงเสียว่า **ราชสาสน** แต่ซึ่งแปลงดั่งนั้นผิดอย่างเก่าไป ผู้

ที่ไม่เคยใช้จะสำคัญว่าผู้แปลงนั้นใจเป็นชาววัดนัก อุตริไปไม่เคยใช้ จะใช้อย่างเก่าก็ตามไม่ห้าม เพราะในกาพย์โคลงกาพย์ฉันท์เพลงยาวของเก่าก็มีมาก ไม่เป็นอะไรดอกจะใช้ก็ใช้ได้”

เรื่องของการใช้คำว่า **สาร์** และ **สาสน** คงจะสับสนมากในสมัยนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ จึงได้มีพระบรมราชาธิบายไว้เป็นหลัก ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแม้ในปัจจุบัน

วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

ธนวัฒน์ ศาสตร์ประเสริฐ

วัดระฆังโฆสิตาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๒๕๐ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าวัด ทิศตะวันออกจดแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกตรงข้ามท่าช้างวังหลัง ด้านใต้จดคลองวัดระฆังระหว่างกรมอุทการเรือ ด้านเหนือและตะวันตกจดที่เอกชน มีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๑ ไร่ ๑ งาน ๑๓ ตารางวา

ประวัติความเป็นมา

เดิมเป็นวัดโบราณชื่อ "วัดบางว่าใหญ่" (บางแห่งเรียก บางหัวใหญ่) สร้างตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดสร้าง ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสร้างกรุงธนบุรีเป็นราชธานีอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา พระราชวังที่ประทับของพระองค์อยู่ใกล้กับวัดบางว่าใหญ่ จึงทรงปฏิสังขรณ์และยกขึ้นเป็นพระ-

อารามหลวง แล้วอาราธนาพระอาจารย์ศรีผู้ทรงคุณทางวิปัสสนาธุระมาจากนครศรีธรรมราช โปรดให้ครองวัดนี้ และทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชในปลายรัชกาลสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) ถวายนามเป็นที่ถูกพระราชหฤทัย จึงถูกลง-พระราชอาญาและถอดสมณศักดิ์พร้อมกับพระพิมลธรรม วัดโพธาราม และพระพุฒาจารย์วัดบางว่าน้อย สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) ได้

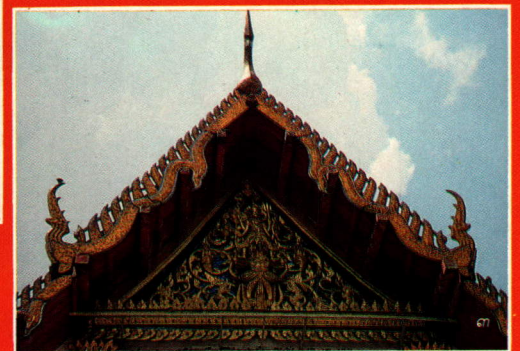
ภาพ : จีรบุณย์ ทักษณบรรจง

หนีราชภัยไปอยู่กรุงศรีอยุธยา จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นเสวยราชย์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ โปรดให้อาราธนา กลับมาครองวัดบางว่าใหญ่อีกครั้งและสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชตามเดิม นับเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ในรัชกาลที่ ๑ วัดบางว่าใหญ่เป็นวัดในความอุปถัมภ์ของเจ้านายในวังหลัง เพราะสมเด็จพระ

เจ้าฟ้า กรมพระยาเทพสุดาวดี (สา) พระเชษฐภคินีของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและเป็นพระชนนีของกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (วังหลัง) ทรงมีตำแหน่งที่ประทับอยู่ติดกับวัดนี้ จึงทรงปฏิสังขรณ์วัดครั้งใหญ่ร่วมกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในครั้งนั้นมีการขุดพบพระนั่งลูกหนึ่งซึ่งมีเสียงดังไฟเพราะมาก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

๑. พระประธาน ภายในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ได้รับการยกย่องว่างดงามมาก

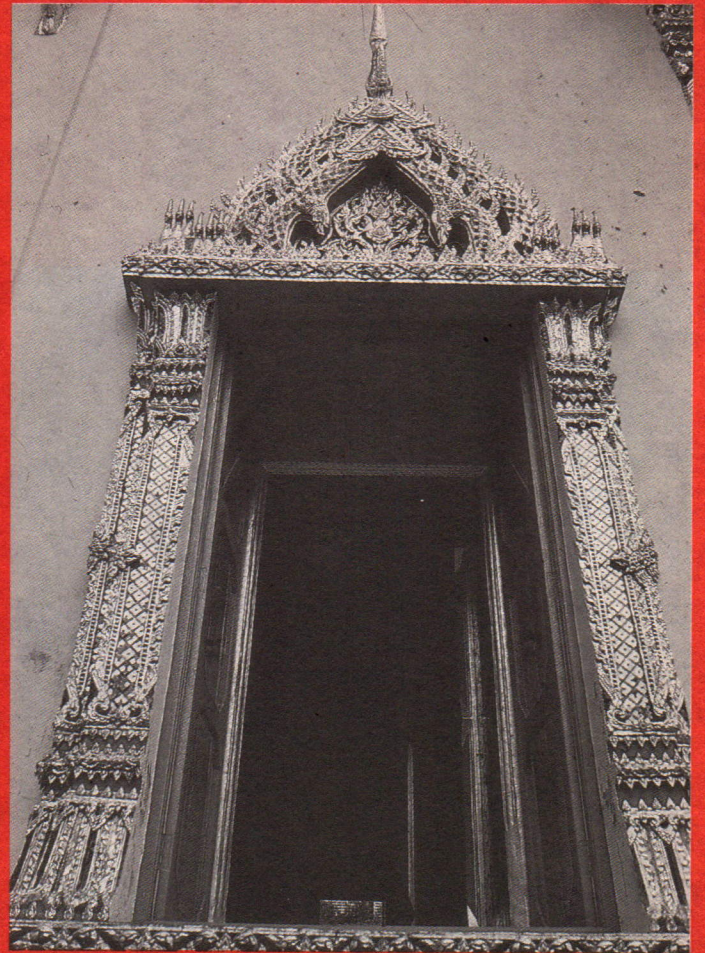
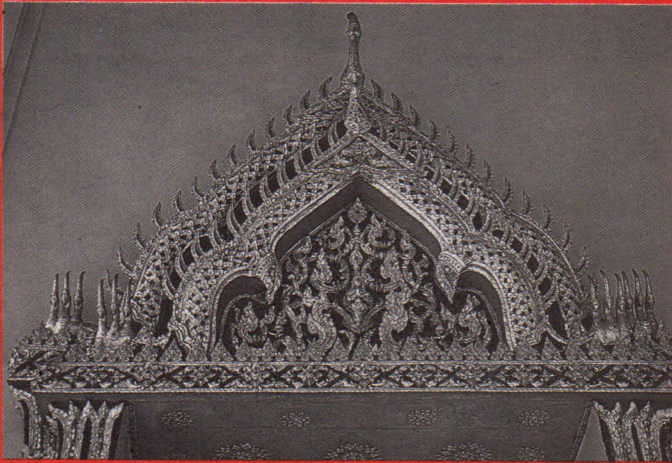
๒. พระอุโบสถ เป็นทรงแบบรัชกาลที่ ๑ หลังคาลดหลั่น ๓ ชั้น

๓. หน้าบันจำหลักลายพระนารายณ์ทรงครุฑ ประดับลายระหนกปิดทองอย่างประณีต

๔. คันทวยสลักเสลาอย่างสวยงาม

๕. ภาพทวารบาลบนบานประตูด้านในของพระอุโบสถ

ได้ทรงขอไปไว้ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยทรงสร้างระฆังมาดเซย ๕ ลูก จากนั้นได้พระราชทานนามวัดใหม่เป็น “วัดระฆังโฆสิตาราม” ด้วยเหตุที่จุดพบระฆังในวัดนี้ และเพื่อฟื้นฟูแบบแผนประเพณีครั้งกรุงศรีอยุธยาที่มีวัดชื่อ “วัดระฆัง” (สันนิษฐานว่าคือวัดวรโพธิ์) อยู่ใกล้วังหลวงเช่นกัน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เปลี่ยนชื่อวัดระฆังเป็น “วัดราชคันธาราม” (คันทิ แปลว่า ระฆัง) แต่ไม่มีคนนิยม จึงยังคงเรียกกันว่าวัดระฆังอยู่จนปัจจุบันนี้

วัดระฆังได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์อีกในรัชกาลที่ ๓ เพราะในครั้งนั้นเกิดเพลิงไหม้เสนาสนะสงฆ์ ลูกหลานจากทิศใต้ฮ้อมไปยังทิศตะวันตก และใหม่ค้ำหนักทองอันเคยเป็นที่

ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในพระราชวังเดิม ซึ่งรัชกาลที่ ๑ โปรดให้รื้อมาปลูกไว้ที่วัดระฆัง เป็นค้ำหนักที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช ในการปฏิสังขรณ์ครั้งนี้ ได้สร้างพระอุโบสถขึ้นอีกหลังหนึ่งให้ใหญ่กว่าเดิมแล้วยกพระอุโบสถเดิมเป็นวิหารขยายเขตวัดด้านเหนือให้กว้างออกไป และสร้างเสนาสนะสงฆ์เพิ่มขึ้นอีกมากมาย ทั้งยังทรงนำพระเศวตฉัตร ๘ ชั้นที่กันพระประธานองค์เก่าในพระอุโบสถเดิม มากั้นถวายพระประธานองค์ใหม่ด้วย พระเศวตฉัตรดังกล่าวนี้ มีประวัติว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประจวรใกล้จะสวรรคต ได้มีพระราชดำรัสว่าพระเศวตฉัตรที่กันพระบรมราช เมื่อเสร็จการพระเมรุแล้วให้นำไปถวาย

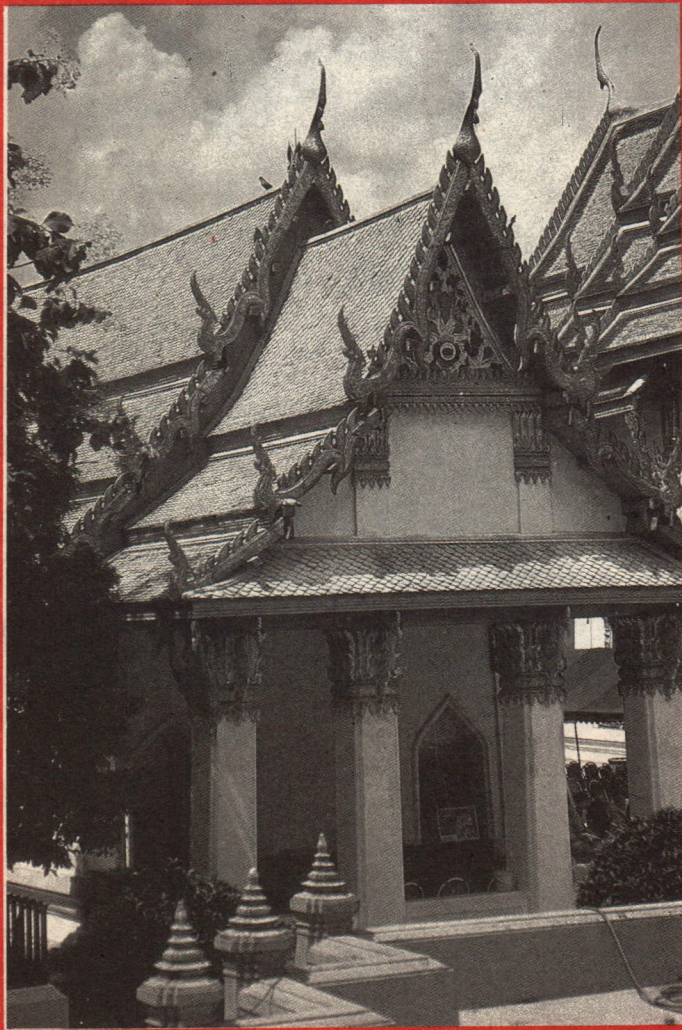
พระประธานวัดระฆัง พระเศวตฉัตรที่วัดระฆังนี้ได้รับการเปลี่ยนมาแล้ว ๒ ครั้ง คือในรัชกาลที่ ๖ และในรัชกาลปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔

วัดระฆังเป็นพระอารามหลวงที่มีความสำคัญยิ่งด้วยเหตุผลหลายประการ โดยเหตุที่วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่และเป็นแหล่งรวบรวมโบราณสถานชั้นเอกอันทรงคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทั้งยังเป็นสำนักแห่งสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะผู้เป็นที่เคารพเลื่อมใสอย่างสูง

จากคนทั่วไปอีกหลายองค์ วัดระฆังจึงเป็นวัดที่ได้รับการทะนุบำรุงและบูรณะปฏิสังขรณ์เป็นอย่างดีจากพระมหากษัตริย์ในทุกรัชกาลจนทุกวันนี้

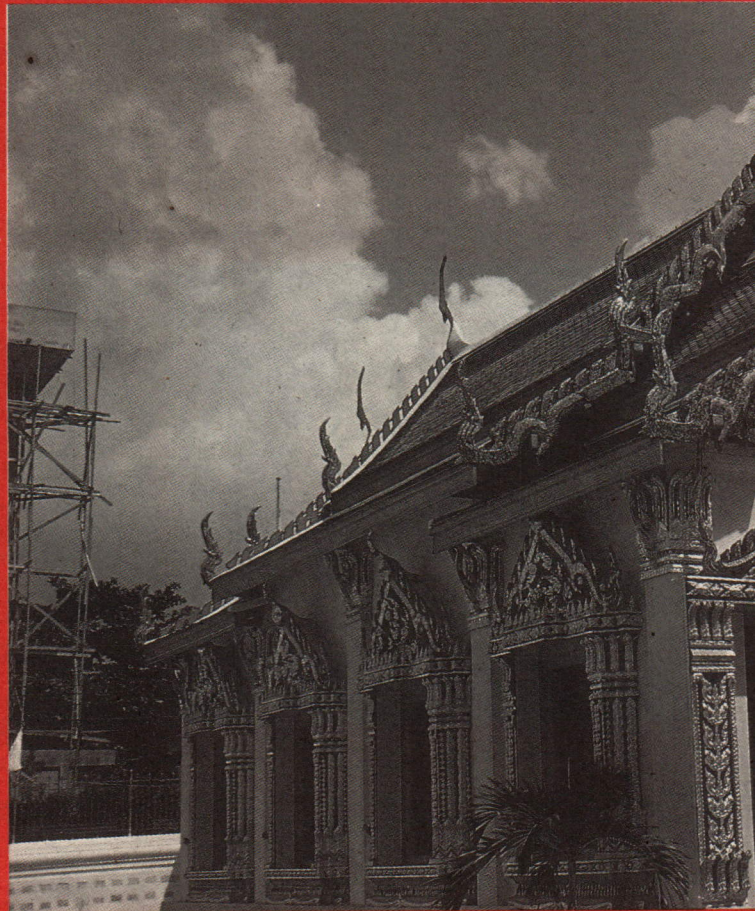
สิ่งสำคัญภายในวัด

พระอุโบสถ เป็นทรงแบบรัชกาลที่ ๑ หลังคา ๓ ชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ และกันทวยสลักเสลาอย่างสวยงาม บริเวณมุขด้านหน้าและหลังทำปีกนกคลุมมุขอยู่ในระยະไขรา หน้าจั่ว ตอนใต้จั่วหรือหน้าบันที่จำหลักลายพระนารายณ์ทรงครุฑ ประดับลายกระหนกปิดทองอย่างประณีตเจาะเป็นช่องหน้าต่าง ๒ ช่อง แทนแผงแรคอสอง เหนือประตู

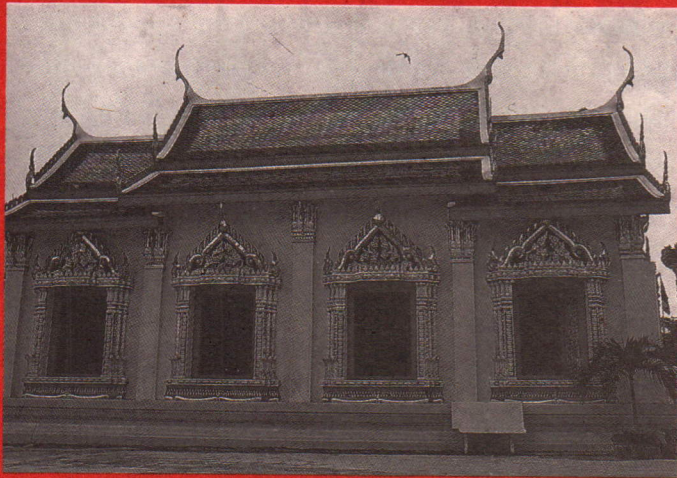
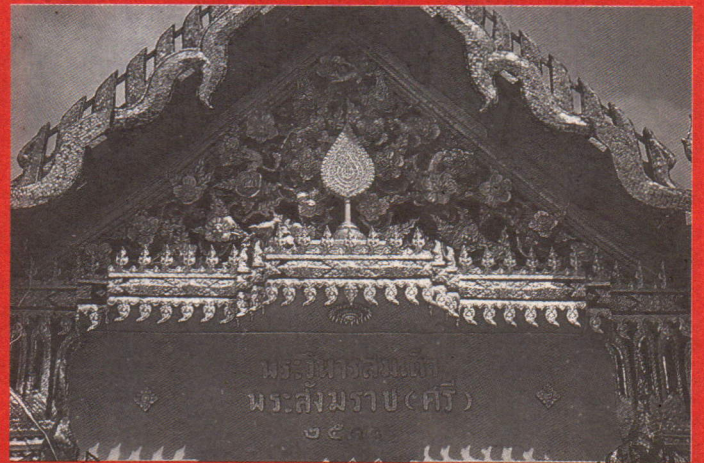
พระวิหารหรือพระอุโบสถ
หลังเก่า ก่ออิฐถือปูนหลังคาลาดเป็น
มุขด้านหน้า

หน้าต่างรอบพระอุโบสถติด
กระจัง ปูนปั้นปิดทองทำเป็น
รูปช้าง บนบานประตูหน้าต่าง
ด้านนอกเขียนลายรดน้ปิดทอง
มีรูปประฆังเป็นเครื่องหมาย ด้าน
ในเขียนภาพทวารบาลยืนแทน
ระบายนั่งลงาม บริเวณฝาผนัง
ภายในพระอุโบสถโดยรอบ
เขียนภาพจิตรกรรมที่ได้รับ
ยกย่องว่าฝีมืองามมาก โดย
ผนังด้านหน้าพระประธานเขียน

เป็นภาพพระพุทธเจ้าเสด็จจาก
ดาวดึงส์ และภาพเดียริย์ทำ
แข่งรำลึกกับพระพุทธองค์ ด้าน
หลังพระประธานเขียนภาพ
พระมาลัยขณะขึ้นไปนมัสการ
พระมหาจุฬามณีบนสวรรค์
ชั้นดาวดึงส์ เบื้องล่างเป็นภาพ
สัตว์นรกในอาการต่าง ๆ ภาพ
ฝาผนังส่วนที่เหลือเบื้องบน
เขียนเป็นเทพชุมนุม ตอนล่าง
เขียนภาพทศชาติ ซึ่งเขียนได้
อย่างมีชีวิตชีวาอ่อนช้อยและ
แสงสีเหมาะสมกับเรื่องราว
ภาพเหล่านี้เขียนโดย พระ-
วรรณวาทจิตร (ทอง จารุวัจิตร)
จิตรกรเอกในสมัยรัชกาลที่ ๖
เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๕ ครั้งมี
การบูรณะซ่อมแซมพระอุโบสถ
ในรัชกาลนั้น

พระประธาน เป็นพระ-
พุทธรูปเนื้อทองสำริด ปางสมาธิ
หน้าตักกว้างประมาณ ๔ สอก
เศษ เบื้องพระพักตร์มีรูปพระ-
สาวก ๓ องค์นั่งประนมมือดูจ
รับพระพุทธโฆสาวาท พระประธาน
องค์นี้ได้รับยกย่องว่างามมาก
จนปรากฏว่า ครั้งหนึ่งเมื่อพระ-
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว เสด็จมาพระราชทาน
ผ้าพระกฐิน ณ วัดระฆัง ได้
ทรงมีพระราชดำรัสแก่ผู้เข้าเฝ้า
ใกล้ชิดว่า “ไปวัดไหนไม่เหมือน
มาวัดระฆัง พอเข้าประตูโบสถ์
พระประธานยิ้มรับฟ้าทุกที”
ด้วยเหตุนี้จึงทรงถวายเครื่อง
ราชอิสริยาภรณ์ปรีดยนาถ-
วราภรณ์และมหาปรมภรณ์
ช้างเผือกแด่พระประธานองค์

พระวิหารสมเด็จพระสังฆราช (ศรี)

รูปจำหลักบนบานประตูทางเข้าพระวิหารสมเด็จพระสังฆราช (ศรี)

นี้เป็นพิเศษ

พระวิหาร คือ พระอุโบสถหลังเก่า ก่ออิฐถือปูน หลังคาลาดเป็นมุขด้านหน้า ขนาดไม่ใหญ่นัก ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลายองค์ รวมทั้งพระประธานองค์เดิม

ของวัดซึ่งแต่เดิมเป็นพระพุทธรูปศิลาองค์เล็ก ต่อมาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว.เจริญ อิศรางกูร) ได้ปั้นปูนหุ้มพระพุทธรูปใหม่ให้ใหญ่กว่าองค์เดิม

พระวิหารสมเด็จพระ-

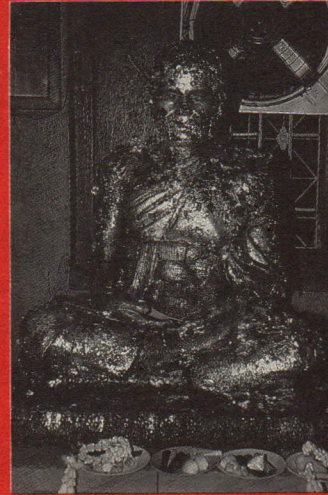
“พระวิหารสมเด็จพระ” เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อสมเด็จพระราชาคณะของวัดนี้ ๓ องค์

สังฆราช (ศรี) ตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ หลังคามุงกระเบื้องเคลือบติดกันทวยตามเสาอย่างสวยงาม หน้าบันทั้ง ๒ ด้าน จำหลักรูปจักร ๓ ชั้นอันเป็นเครื่องหมายพระยศ สมเด็จพระสังฆราช วิหารหลังนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ เพื่อประดิษฐานพระอัฐสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) ซึ่งเดิมบรรจุอยู่ในรูปพระศรีอริยเมตไตรยประดิษฐานในซุ้มพระปรารักษ์ของวัดระฆัง ต่อมาได้ย้ายมาไว้ที่พระวิหารที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อยกย่องพระเกียรติของพระองค์ ปัจจุบัน

พระวิหารนี้ได้ใช้ประโยชน์เป็นห้องสมุดของวัดอีกส่วนหนึ่งด้วย

พระวิหารสมเด็จพระ เป็นพระวิหารทรงเดียวกัน ตั้งอยู่ด้านข้าง มีเครื่องหมายสำคัญที่หน้าบันทั้งสองข้างเป็นรูปพัทธศ จารึกอักษรไว้ว่า “พระวิหารสมเด็จพระ ๒๕๐๓” เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อสมเด็จพระราชาคณะของวัดนี้ ๓ องค์ คือ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ซึ่งรู้จักกันดีในนามของ “สมเด็จพระโต” หรือ “หลวงพ่โต” พระเถระผู้แตก

สมเด็จพระพุฒาจารย์ ม.จ. ทัด เสนีวงศ์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว.เจริญ อิศรางกูร

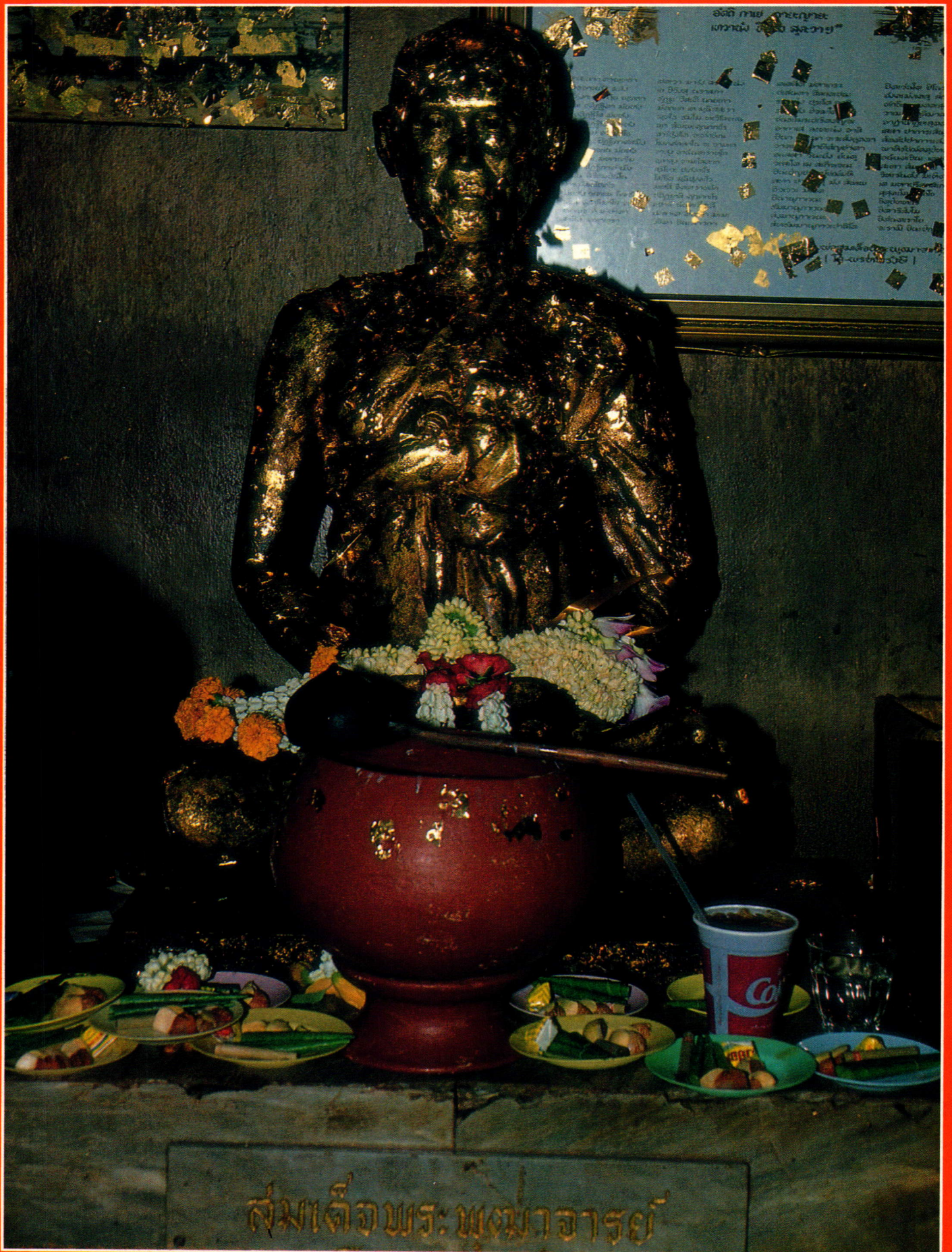
ฉานในพระไตรปิฎกและทรงคุณทางวิปัสสนาธุระ ทั้งมีอิทธิพลมาก พระเครื่อง “สมเด็จพระ”ของท่านเป็นที่นิยมกันว่าศักดิ์สิทธิ์และล้ำค่าอย่างยิ่ง

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ม.จ.ทัด เสนีวงศ์) เป็นพระเถระที่มีพระเกียรติคุณปรากฏอีกองค์หนึ่ง ในรัชกาลที่ ๔ ทรงได้รับการสถาปนาเป็นหม่อมเจ้าพระพุทธรูปบาทปิลันท์ ซึ่งเป็นสมณศักดิ์ถวายเจ้านายโดยเฉพาะเป็นเหตุให้พระเครื่องที่ทรงทำร่วมกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ผู้เป็นอาจารย์ได้รับขนานนามว่า “สมเด็จพระปิลันท์” และมีชื่อเสียงควบคู่กันมา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว.เจริญ อิศรางกูร) ผู้มีชื่อ

เสียงในการเทศนาวิธีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเชี่ยวชาญการเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยคตั้งแต่ยังเป็นสามเณรมีอายุ ได้ ๑๔ ปีเท่านั้น และสำเร็จเป็นเปรียญ ๘ ประโยคในเวลาต่อมา เมื่อครั้งเป็นที่พระพิมลธรรม ท่านได้รับพระราชทานสุพรรณบัฏเป็นพิเศษกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะองค์อื่น ๆ และเมื่อมรณภาพในรัชกาลที่ ๖ ก็ได้รับการพระราชทานเพลิงที่พระเมรุสนามหลวงเป็นเกียรติยศด้วย

พระปรารักษ์ ตั้งอยู่หน้าพระวิหาร (พระอุโบสถเก่า) ได้รับยกย่องจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ว่า เป็นพระ-

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

ปรากฏที่ทำถูกแบบแผนที่สุดในประเทศไทย ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างเมื่อใด แต่เชื่อกันว่าสร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ เมื่อคราวปฏิสังขรณ์และเปลี่ยนนามวัด พระปรารักษ์องค์นี้จัดเป็นพระปรารักษ์แบบสถาปัตยกรรมรัตนโกสินทร์ยุคต้นที่มีทรวดทรงงามมาก จนยึดถือเป็นแบบฉบับของพระปรารักษ์ที่สร้างในยุคนี้

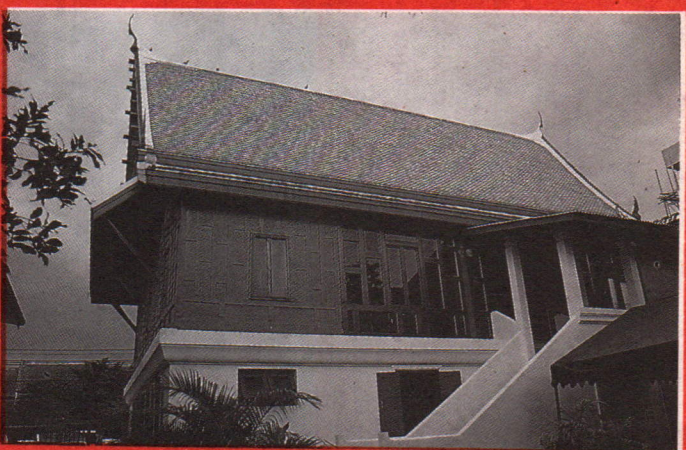
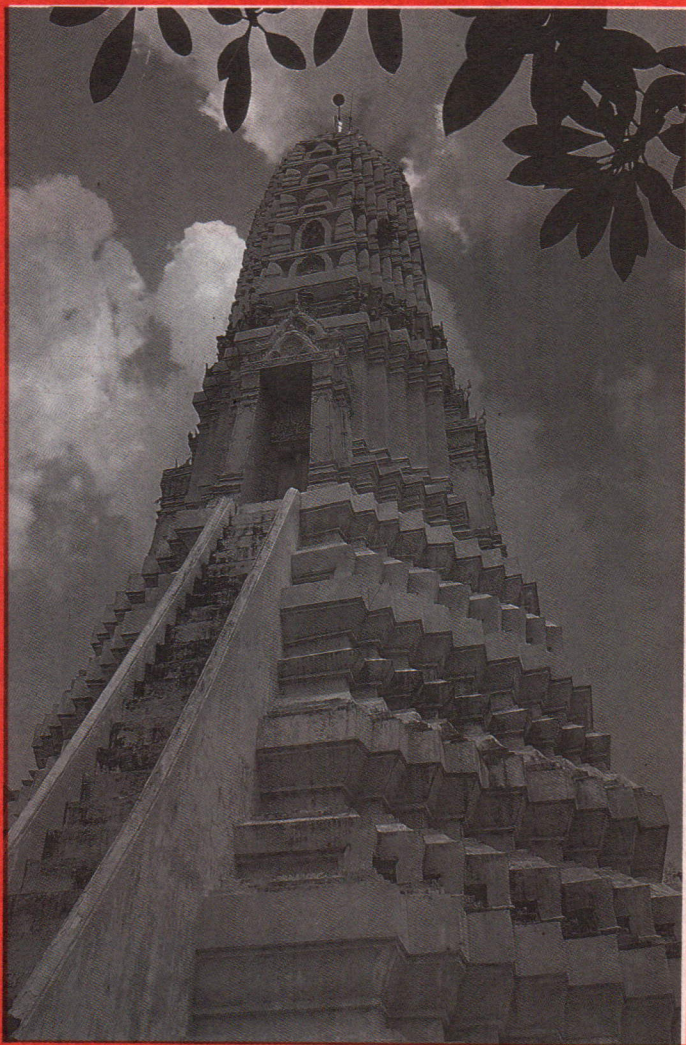
ตำหนักแดง เป็นเรือนไม้สักฝาปะกน กรมพระราชวังบวรสถานพิมุขทรงยกถวายวัดระฆัง เพื่อปลูกเป็นกุฏิสงฆ์ ปัจจุบันอยู่ภายในบริเวณคณะ ๒ เชื่อกันว่าเป็นตำหนักสำหรับทรงกรมฐานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สันนิษฐานจากพระคำรัสของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งได้ตรัสกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อเสด็จมาทอดพระเนตรกุฏินี้ว่า “นี่เป็นตำหนักปรกของพระเจ้ากรุงธนบุรี” หลักฐานที่นำมาอ้างอิง คือฝาปะกนที่ใช้กันห้องภายในตำหนักเดิมเขียนรูปอสุรกายต่างชนิดและมีภาพพระภิกษุเจริญกรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับพระอุปนิสัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่ปัจจุบันภาพเหล่านี้ลบเลือนไปหมดแล้ว

หอไตรหลังเล็ก อยู่หน้าตำหนักแดง เป็นเรือนไม้ ฝาปะกน

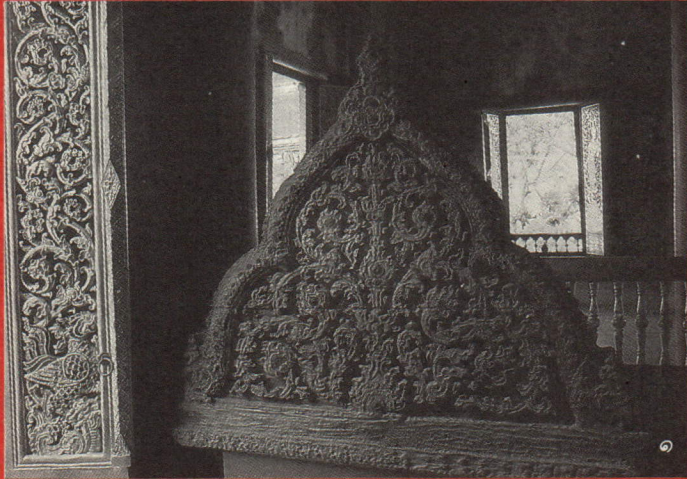
ปิดทอง ทาสีเขียวสด ประตุนำต่างเขียนลายรดน้ำสวยงามมาก

หอไตรหลังใหญ่ หรือเรียกว่า “ตำหนักจันทน์” เป็นปูชนียสถานชั้นเอกของวัดที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมไทยอย่างยิ่ง ตามประวัติกล่าวว่าเดิมเป็นพระตำหนักและหอประทับนั่งของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งทรงรับราชการเป็นที่พระราชวังจันทร์ เจ้ากรมพระตำรวจนอกฝ่ายขวา ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงรื้อไปถวายวัดบางว่าใหญ่ในคราวเสด็จเป็นแม่ทัพไปตีเมืองโคราช ต่อมาเมื่อเสด็จขึ้นเสวยราชย์ ทรงมีพระราชประสงค์จะปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงสวยงามยิ่งขึ้นเพื่อใช้เป็นหอพระไตรปิฎก จึงโปรดให้ขุดพื้นที่บริเวณที่พบระฆัง ออกเป็นรูปสี่เหลี่ยม ก่ออิฐกันเป็นสระแล้วรื้อพระตำหนักจากที่เดิมมาปลูกลงในสระ โดยมีพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทรเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อแล้วเสร็จ โปรดให้มีการสมโภชและปลูกต้นจันทน์ไว้ ๘ ต้น (ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงต้นเดียว) จึงเป็นเหตุให้เรียกว่า “ตำหนักจันทน์”

ลักษณะของหอไตรหลังนี้

บน : พระปรารักษ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ว่า เป็นพระปรารักษ์ที่ทำถูกแบบแผนที่สุดในประเทศไทย
ล่าง : ตำหนักแดง

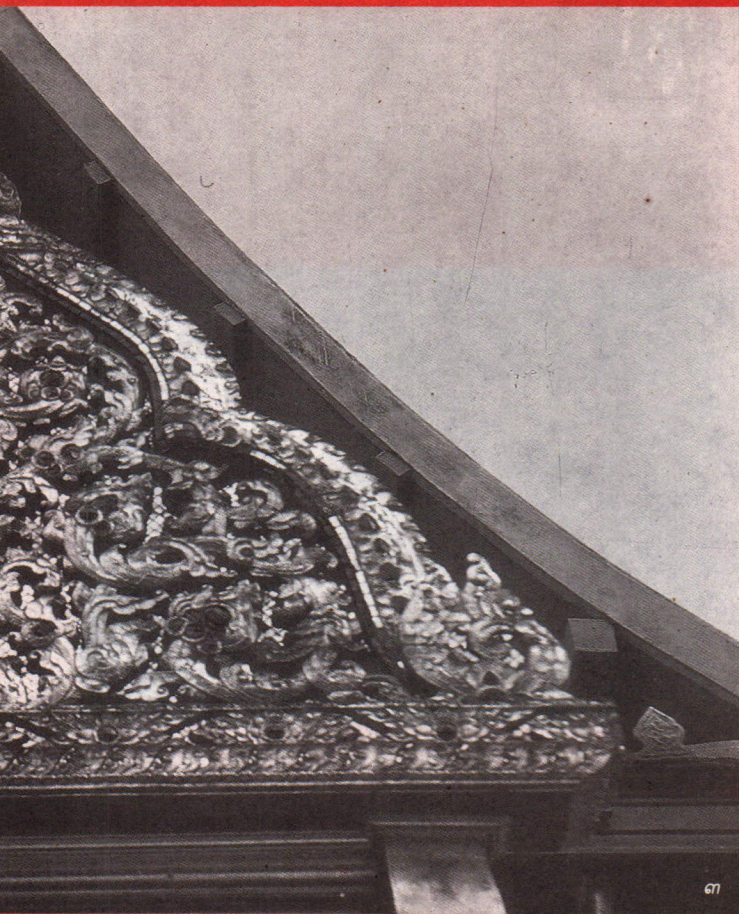

เป็นคันทัน ๓ หลังแปด มีระเบียบ
ด้านหน้า ฝากระดาน หลังคา
มุงกระเบื้อง ชายคามีกระจัง
รูปเทพนมเรียงรายเป็นระยะ
บานประตูนอกชานและซุ้ม
เบื้องบนแกะสลักลายดอกไม้
บานประตูหอกกลางแกะลายนก
วาญกัณฑ์ ประกอบด้วยลาย
กระหนกเครือเถา บานประตู
หอกขวาเขียนลายรดน้ำปิดทอง
ฝาปะกนภายในเขียนภาพราม-
เกียรติ์ ฝีมือพระอาจารย์นาค
จิตรกรเอกในรัชกาลที่ ๑ ภายใน
มีตู้พระไตรปิฎกเขียนลายรดน้ำ
ปิดทองฝีมืองดงาม ๒ ตู้

ปัจจุบันหอไตรหลังนี้ทาง
วัดได้ย้ายเข้ามาปลูกไว้ใหม่
ภายในบริเวณกำแพงแก้ว อยู่
ด้านหลังทางทิศตะวันตกของ
พระอุโบสถ กรมศิลปากรได้
ขึ้นทะเบียนไว้เป็นโบราณวัตถุ
สำคัญของชาติ พร้อมทั้งโบ-
ราณสถานอื่นๆ ในวัดตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๕๒

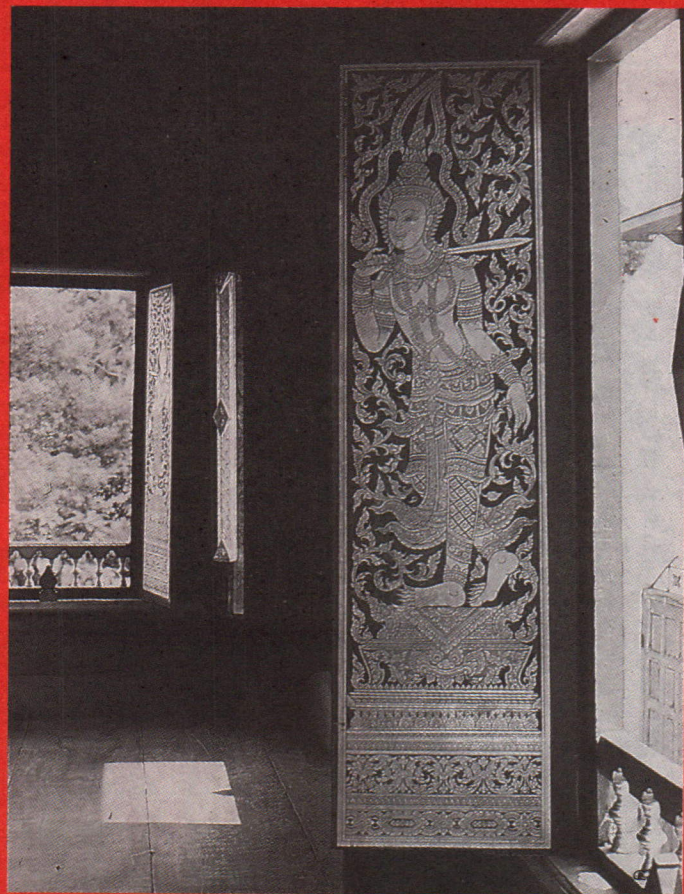
๑. ซุ้มประตูแกะสลักไม้ ของ
เดิม ถอดเก็บรักษาไว้ในหอพระไตร-
ปิฎก
๒. บานประตูทางขึ้น แกะ
สลักไม้รูปนาคกับกนกเครือวัลย์
๓. ซุ้มประตูแกะสลักไม้แทน
ของเดิมที่ชำรุด
๔. บานหน้าต่าง เขียนลาย
รดน้ำ
๕. หอระฆัง รูปจตุรมุข

๓๗

๕

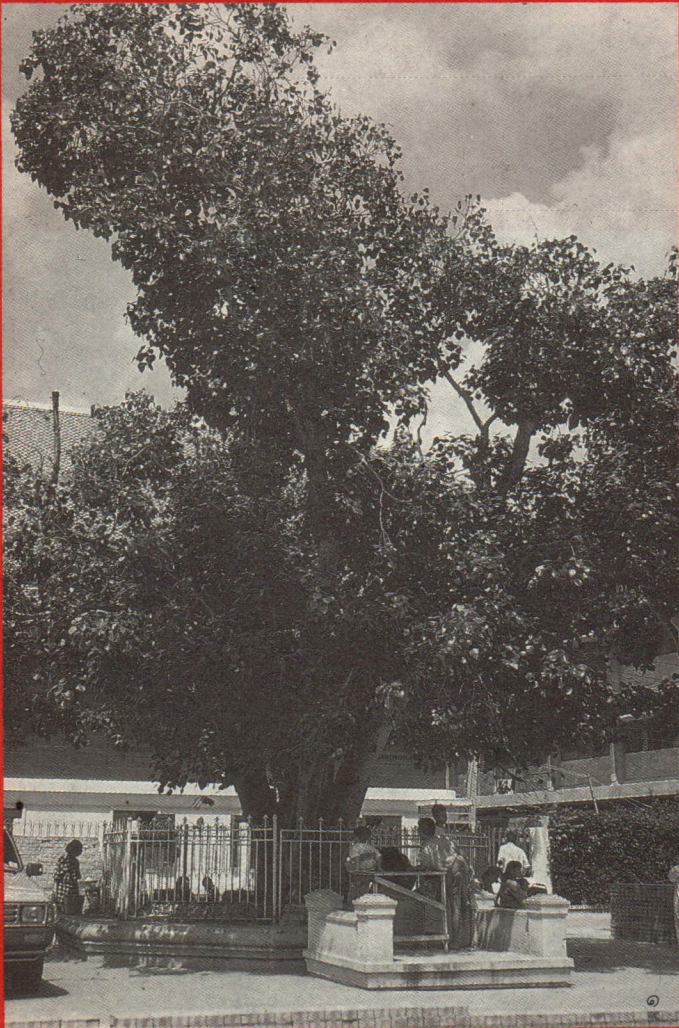

หอรณัง สร้างเป็นรูป
จตุรมุข ระฆัง ๕ ลูกที่แขวน
อยู่ได้รับพระราชทานจากพระ-
บาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลกมหาราช เป็นสัญลักษณ์
ของวัดนี้โดยเฉพาะ

ศาลาการเปรียญ เป็น
ศาลาถ่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่
มีหน้าบันเป็นลายปูนปั้นสวย
งามมาก ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่
ฝึกกรรมฐานของแม่ชีและ

อุบาสิกา

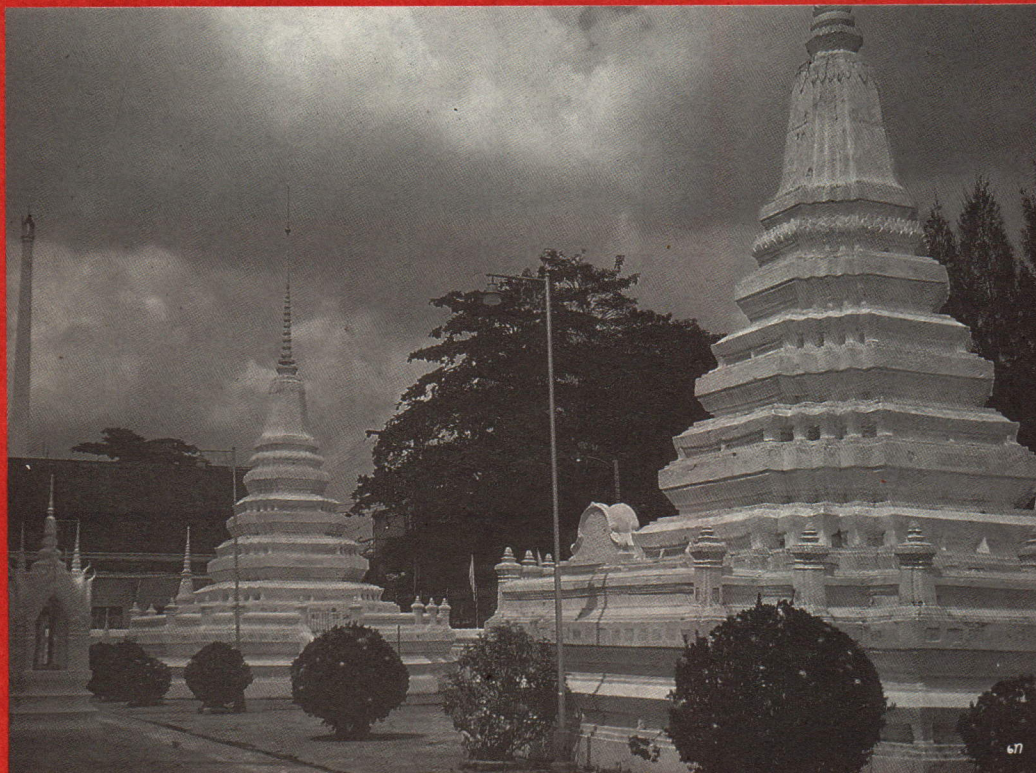
พระเจดีย์ ๓ องค์ สร้าง
โดยเจ้านายวังหลัง ๓ องค์คือ
กรมหมื่นราเทเวศร์ (พระองค์
เจ้าชายปาล ต้นสกุลปาลกะวงศ์)
กรมหมื่นเรศร์โยธี (พระองค์
เจ้าชายบัว) และกรมหมื่น
เสนีย์บริรักษ์ (พระองค์เจ้าชาย
แดง ต้นสกุลเสนีวงศ์) สร้าง
โดยเสด็จพระราชกุศล รัชกาล
ที่ ๓ เมื่อคราวสร้างพระอุโบสถ

๑. ต้นโพธิ์ลังกา

๒. ศาลาการเปรียญ ปัจจุบันเป็นสถานที่ฝึกกรรมฐานของแม่ชีและอุบาสิก

๓. พระเจดีย์ ๓ องค์ เป็นเจดีย์ย่อเหลี่ยมไม้ ๒๐ ทรงจอมแห

เป็นเจดีย์ย่อเหลี่ยมไม้ ๒๐ ทรง
จอมแห ทรวดทรงงดงามมาก
แต่เป็นเจดีย์ขนาดย่อม

ต้นโพธิ์ลังกา เป็นต้นโพธิ์
พันธุ์ลังกาซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
ได้รับมาในรัชสมัยของพระองค์
และโปรดเกล้าฯ ให้นำไปปลูก
ตามพระอารามหลวงต่าง ๆ
ตามประวัติ กล่าวว่าได้เสด็จ
พระราชดำเนินมาทรงปลูก
ต้นโพธิ์ที่วัดระฆังนี้ด้วยพระองค์
เอง

ปัจจุบันวัดระฆังฯ มีพระ-
เทพญาณเวที เป็นเจ้าอาวาส มี
พระภิกษุ ๘๘ รูป และสามเณร
๑๕ รูป

คุณค่าของวัฒนธรรมไทย

เมื่อ ๒๐๐ ปีที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

๕. มีพิธีหนึ่งที่แม้จะมีชาววัฒนธรรม หรือคตินิยมของคนไทยโดยตรง แต่ก็มีความเกี่ยวข้องกับคตินิยมชนบประเพณีบางประการของสตรีชาวตะวันตก โดยเฉพาะสตรีไทยก็มีส่วนอยู่ด้วย พระราชนิพนธ์อิเหนา ในรัชกาลที่ ๒ กล่าวถึง พิธีเบเหลาคือ พิธีที่หญิงผู้ภรรยากระโดดเข้ากองไฟตายตามสามี และเป็นกองไฟเดียวกับที่เผาศพสามีของตน พระราชนิพนธ์อิเหนากล่าวถึงพิธีเบเหลาของนางครุฑาซึ่งกระโดดเข้ากองไฟตายตามสามี คือ ระดูบศลิทนาซึ่งถูกอิเหนาฆ่าตายในที่รบ

พระราชนิพนธ์บทละครในเรื่อง คาหลัง (อิเหนาใหญ่) ในรัชกาลที่ ๑ ก็มีพิธีเบเหลาของนางบุษบก้าโหละซึ่งแค้นอิเหนาที่ไม่ยอมมาหมั้น เป็นการอับอายขายหน้าวงศ์สกุลนัก จึงต้องโดดเข้ากองไฟตาย แต่พระอัยกาบนสวรรค์เอาดอกบัวทองรองรับไว้ แล้วพาไปสวรรค์โดยไม่มีคนเห็น จัดการวางอุบายให้อิเหนามะงุมมะงาหราต่อไป ดังนั้นนางบุษบก้าโหละจึงไม่ตายในกองไฟ

ท่านผู้อ่านคงจะจำพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เรื่อง ถกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ตอนที่นางกฤษณาสอนญาติผู้น้อง (นางจิรประภา) ให้เป็นภรรยาดี ข้อสุดท้ายต่อสามี ทำหน้าที่ปฏิบัติสามีโดยไม่บกพร่องดังคำสอนตอนหนึ่ง

“ตื่นก่อนเมื่อนอนหลัง ฟังเฝ้าฟังบรรหารแสดง
ตรัสใช้ระแวง ระวงศ์พิทรับสั่งสาร”

หรือเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม เมื่อนางพิมถูกส่งตัวเข้าห้องพลายแก้ว “พอเข้ามาเฝ้าเจ้าก็กราบลงทันทัน” เพราะมีคำสอนว่าภรรยาที่ดีต้องกราบ (เท้า) สามีก่อนเข้านอน จึงจะเกิดสวัสดิมงคลแก่ตนและสามี

นางสีดาได้รับยกย่องว่า เป็นหญิงที่ซื่อสัตย์ต่อสามีอย่างยิ่ง จนกวีผู้แต่งวรรณคดีไทยกล่าวถึงนางโคที่ซื่อสัตย์ต่อสามี ก็มีอุปมาเหมือนสีดา ดังหนังสือเวสสันดรชาดก (มหาชาติ) ว่านางมีทรีมี “อุปมาเหมือนสีดาผู้รักดีต่อสามีรามบัณฑิต”

ข้าพเจ้าอ่านหนังสือเรื่อง The Hindu's Manners, Customs and Ceremonies ซึ่งบาทหลวงคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกชื่อ เจ.พี.คูบัวส์ เป็นบาทหลวงใหญ่ ชั้น Abbé ได้มาเผยแพร่ศาสนาในประเทศอินเดีย ครั้งที่อินเดียเป็นจักรวรรดิอังกฤษ หนังสือเล่มนี้มีอายุ ๕๐ กว่าปีแล้ว ศาสตราจารย์ แม็กส์ มิลเลอร์เขียนบทนำ และมีรูปถ่ายลงด้วย มีตอนหนึ่งกล่าวถึงหน้าที่ของภรรยาพราหมณ์มีต่อสามีโดยกำหนดของ ฤๅษี วัลสิษฐ์ ถึง ๔๐ ข้อ ซึ่งภรรยาของชาวฮินดูได้ปฏิบัติตามแล้วเป็นพันปี พระฤๅษีคนนี้ได้เป็นที่นับถือของสตรี

อินเดียและชาวอินเดีย คำสั่งของท่านต่อสตรีอินเดียจึงเป็นข้อศักดิ์สิทธิ์ ข้าพเจ้าขอยกข้อปฏิบัติเกี่ยวกับ พิธีสัจดี ซึ่งแพร่ไปถึงชาวเรียกว่า พิธีเบเหลา ดังนี้

“ภรรยาที่ดีต้องกินอาหารหลังจากสามีกินอิ่มแล้ว หากสามีอดอาหาร (ตามพิธีถือศีลอด) ภรรยาก็ต้องอดด้วย ถ้าสามีไม่เตะต้องอาหาร ภรรยาก็ไม่เตะต้อง ถ้าสามีไม่สบายด้วยทุกข์กายคือเจ็บป่วยหรือทุกข์ใจ ภรรยาก็ต้องไม่สบายไปด้วย ถ้าสามีร่าเริง ภรรยาต้องร่าเริงด้วย ภรรยาที่ดีต้องไม่ทุ่มเทความรักให้แก่แก่ลูกชายหลานชายหรือเครื่องเพชรนิลจินดา ยิ่งไปกว่าให้แก่สามี เมื่อสามีตาย ภรรยาก็ต้องยอมตายในไฟกองเดียวกันกับที่เผาศพสามี นั่นแลคนทั้งหลายจะสดุดีคุณงามความดีของภรรยาเช่นนี้”

ข้อนี้บอกไว้ว่า พิธีสัจดีคือ กระโดดกองไฟเพื่อเผาตัวตายพร้อมกับสามีมีปรากฏอยู่ในข้อนี้ เมื่ออินเดียพาศาสนาพราหมณ์ไปสู่เกาะทะเลใต้ (ชวา ฯลฯ) พิธีเบเหลา คงจะถือเป็นประเพณีของชวาแต่ดั้งเดิมครั้งนั้น คำสั่งข้อแรกของพระฤๅษีวัลสิษฐ์บอกให้เรารู้ว่า สตรีอินเดียมีสิทธิในตนเองเพียงใด เมื่อแต่งงานแล้ว

“สตรีย่อมไม่มีพระเป็นเจ้าอื่นใดบนพื้นพิภพนี้ นอกไปจากสามีของนาง ผลงานอันวิเศษที่สุดในโลกสำหรับสตรีก็คือ ต้องแสวงหาทุกวิถีทาง ที่จะทำให้สามีสุขใจ พอใจทุกประการ ด้วยการแสดงความเชื่อฟัง ยกย่อง เติบโตหนุน ที่นางมีต่อสามีอย่างสมบูรณ์นั้น ให้ปรากฏเด่นชัดที่สุด แก่สายตาของปวงชน”

คำสั่งข้อต่อไปนี้เป็นของพระวัลสิษฐ์ ข้างเหมือนกับคตินิยม หรือธรรมเนียมของชาวจีนมีไว้ให้สตรีจีนปฏิบัติตามแต่โบราณ ราวกับข้อเดียวกัน ข้าพเจ้าได้อ่านพบในหนังสือ เรื่อง My Country and My People ซึ่ง ลินยู่ถ้ง นักประพันธ์เอกของจีน เมื่อ ๓๐ ปีกว่ามานี้ได้ เขียนไว้ ข้อนั้นของจีนโบราณมีดังนี้

“สตรีต้องเป็นผู้เชื่อฟังตลอดชีวิต เมื่อเป็นบุตรสาวก็ต้องเชื่อฟังบิดามารดา เพราะมีหน้าที่ที่ต้องเชื่อฟัง เมื่อเป็นภรรยาก็ต้องเชื่อฟังสามีและบิดามารดาของสามี เมื่อเป็นหม้ายก็ต้องเชื่อฟังลูกชาย” คติปฏิบัติของสตรีจีนก็มีเหมือนกัน

มีอีกข้อหนึ่ง ซึ่งน่าสนใจมาก เพราะในเมืองไทยเรานี้ ข้าพเจ้าเคยทราบมานานแล้วว่า สตรีชาวส่วย (พวกไทยเชื้อสายเขมรพวกหนึ่ง มีอาชีพ ไร่สวน คล่องตัว และค้าขายอยู่ในเมืองสุรินทร์ ในศรีสะเกษก็มี) ปฏิบัติเหมือนคำสั่งของพระวัลสิษฐ์ซึ่งกำหนดไว้ว่า

“ถ้าสามีไปแห่งใด สั่งให้ภรรยาไปด้วย นางจะต้องเดินตาม

หลังจากไป ถ้าสามีสั่งให้อยู่บ้าน นางก็ต้องอยู่ในบ้าน ออกนอกบ้านไม่ได้ ตราบใดที่สามียังไม่กลับบ้าน นางต้องไม่อาบน้ำชำระกาย ไม่ใส่น้ำมันกดเกล้า ไม่สีฟันไม่ผัดหน้าทาแป้ง ไม่ตัดเล็บ ต้องกินอาหารวันละครั้งเดียว ต้องไม่นอนเตียงที่ตนนอนกับสามี ไม่สวมเสื้อผ้าใหม่ ไม่เจิมหน้าผาก”

ข้าพเจ้าเคยแปลเรื่อง “เมฆพุด” ของรัตนกวีกาฬิยาส ออกเป็นโคลงฉันเมื่อ ๔๐ ปีมาแล้ว (แต่ยังไม่จบ) มีความตอนหนึ่งซึ่งยกยู่ผู้ถูกลงโทษให้พรวดไปจากเมีย ครวญสั่งเมฆไปถึงเมียว่า “บ้านนี้แก้วตาแดงเผ้าแต่ลูกปล้ำขวดผมด้วยความโศกเศร้า สองหูก็ไม่มีดอกนิลบลสอคดคลั่ง ไม่ได้ใส่น้ำมันแต่งเผ้าเกล้าผม” นี่ก็คงเป็นเพราะพระฤษีวิสัยฐ์สั่งไว้

วัฒนธรรมประเพณีสำหรับสตรีตะวันตกก็คือ ต้องเป็นฝ่ายเชื่อฟังฝ่ายเดียว ต้องเก็บตัว ซ่อนตัวอยู่แต่ในบ้าน อยู่แต่กันครัว ได้ยิ่งดี สุภายิตสอนหญิงนั้น อ่านแล้วก็ดูจะค่อยยังชั่วกว่าคำสั่ง ๔๐ ข้อ ของพระวชิรญาณ และหญิงไทยโบราณคงมีอิสระมากกว่า สุภายิตสอนหญิงจึงกำชับไว้ด้วยว่า

“เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ คนเขาไม่สรรเสริญเมื่อนามธรรม” คงมีหญิงไทยประเภทยูนิเซ็กซ์แล้วในสมัยแต่งกษัตริย์ อันเป็นเวลาร้อยปีกว่าโน้น ผู้แต่งกษัตริย์สอนหญิง ซึ่งข้าพเจ้าก็ยังแน่ใจว่า เป็นสุนทรภู่ ไม่ใช่ชายภู่อื่น ถ้าสุนทรภู่ลงจากสวรรค์มาแล้วเห็นหญิงรุ่นสาวสมัยใหม่ของไทยเราสวมเสื้อยูนิเซ็กซ์ กางเกงนาฬิกายูนิเซ็กซ์ ตลอดจนกิริยาท่าทางก็ยูนิเซ็กซ์ ท่านจะคิดอย่างไร จะทำหน้าตาท่าทางอย่างไร คงหนักกลับขึ้นสวรรค์ดีกว่ากระมัง เพราะลูกหลานไม่ทำตามคำสั่งเสียแล้ว

ภรรยาพราหมณ์นั้นเมื่อสามีตายในวันใด นางจะต้องทำพิธีศพโดยเป็นตัวเอกในการแสดงประกอบพิธีในวันนั้นก่อนจะถึงพิธีสัทธิ (หรือแบบหลาของชะวา) เป็นพิธีที่ยากไม่น้อยสำหรับภรรยาที่ไม่ใช่นักแสดงละคร ถ้าแสดงไม่ได้ดีก็เป็นที่ติฉินนินทาว่าพาให้วงศ์สกุลเสียหายนะ ขอเล่าตามคำของ แอบเบดิวส์ย่อ ๆ ให้ท่านฟัง เพราะจะคัดทั้งเสียก็จะไม่เห็นภาพอันน่าสงสารของภรรยาหม้ายชาวฮินดูสมัยโบราณ

พิธีเริ่มด้วยเมื่อนางเห็นสามีนอนหายใจเฮือกสุดท้าย แล้วไม่หายใจต่อ เพราะตายแน่แล้ว นางจะต้องรีบอาบน้ำชำระกาย แต่งกายให้งามที่สุด เพชรนิลจินดาเม็ดใดต้องแต่งให้หมด แล้วก็ต้องสำแดงกิริยาอาการเศร้าโศกปริเทวนาการให้มากที่สุด โคมกษัตริย์ลงทอดศพสามี ซ่อนลำตัวศพขึ้นทอดครัดไว้ในวงแขน แปลง

เสียงร้องไห้โหยหวนให้ดังที่สุดให้นาน ๆ จนกว่าญาติมิตรที่นั่งแวดล้อมดูอยู่พอใจ ก็จะเข้าไปดิ่งตัวนางแยกออกจากศพสามี นางต้องดิ้นรนขัดขืนทุกวิถีทาง ถ้าถูกดึงจนหลุดออกมาได้ ก็ต้องวิ่งถลาเข้าไปหาศพใหม่ เมื่อเข้าไปไม่ได้ก็ต้องลงนอนกลิ้งบนพื้น แบบคนโศกจนคลั่งด้วยความทุกข์ เอามือทุบตบอีก ๆ ทั้งผมไปมาจนล้วยล่าย ให้เห็นชัดว่าชาตินี้สิ้นหวังแล้ว ไม่ขออยู่ต่อไปอีกแล้ว คายดีกว่า

ท่านบาทหลวงคูบัวสังสัยว่า อาการเศร้าจนวิปริตขนาดนี้จริงใจหรือเปล่านั้นจงนงนยอยู่ ข้อนี้น่าพเจ้าคิดว่า ภรรยาที่สามีตายจากไปย่อมต้องเศร้าโศกเป็นธรรมดาอยู่แล้ว แต่การที่ภรรยาหม้ายชาวฮินดูต้องแสดงความโศกเศร้าลึกซึ้งเป็นพิเศษนั้น ท่านบาทหลวงคูบัวก็บอกไว้เอง ว่าเป็นประเพณีที่ภรรยาหม้ายต้องแสดงในพิธีศพของสามี ก็ไม่น่าสงสัยว่าจริงใจหรือไม่

กว่าจะจบพิธียังมีอีกหลายกระบวนการ เมื่อญาติมิตรให้ภรรยาหม้ายพักเหนื่อยจากกระบวนการแรกแล้ว ก็ถึงกระบวนการสองที่นางจะต้องลุกขึ้นตีกอกขกหัวต่อไป คราวนี้ต้องเปล่งเสียงร้องไห้คร่ำครวญด้วย พุดพรรณนาด้วย เป็นต้นว่า

“คุณทำไมมาทิ้งดิฉันไป ดิฉันเป็นเมียไม่ดีหรือคะ ดิฉันเกียจคร้านไม่กวาดบ้านถูเรือนหรือ ทำกับข้าวไม่ถูกปากหรือ ดิฉันไม่ได้ใส่กระเทียม ไม่ได้ใส่สตาร์ด พรักไทยอบเชยหรือ ไม่ได้ใส่เครื่องเทศให้กับข้าวหอมหวนหรืออย่างไร...”

มีบทบาทอีกหลายบท จนถึงขั้นสัทธิ คือ กระโดดเข้ากองไฟ กองเดียวกับศพของสามีที่กำลังไหม้ลูกโพล่ง บางรายเห็นไฟลูกก็ ๆ ก็เกิดหวาดหวั่น พาลกลับใจไม่ยอมกระโดด ญาติพี่น้องก็จะเข้ามรรุมเกลี้ยกล่อมให้นึกถึงชื่อเสียงวงศ์สกุล ช่วยกันเก็บเงินนางต้องกระโจนลงไฟจนได้ รัฐบาลอังกฤษเห็นทารุณนักก็ให้เลิกพิธีสัทธิเสีย พิธีนี้พวกฮินดูตอนต้นนิยมปฏิบัติ

พิธีนี้ยังมีน่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ ถ้าหากการแสดงคร่ำครวญปริเทวนาการต่อหน้าศพสามีนั้น ภรรยาบางคนไม่แน่ใจว่าตนจะทำได้ดีเป็นที่พอใจของญาติมิตร ก็มีหญิงรับจ้างร้องให้แทน นางรับจ้างจะแต่งกายรุ่งริ่ง ฉีกขาด มาตอกขกใจอย่างจริงจังถึงขนาด ร้องนางร้องให้รับจ้างนี้ กรีกและโรมันก็มีเหมือนกันตามคำบอกเล่าของ แอบเบดิวส์ ธรรมเนียมหรือประเพณีมีนางร้องให้นี้ จีนก็มี และราชสำนักไทยแต่เก่าก่อนก็มีนางร้องให้ พี่เลี้ยงของข้าพเจ้าซึ่งอายุ ๘๘ จึงตายไป เคยเล่าให้ข้าพเจ้าฟังอย่างกระชับกระซิบ เพราะกลัวแม่ของข้าพเจ้าจะได้ยิน แก่เคยอยู่ในวังของดาชวคของ

ข้าพเจ้า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร จำได้ว่า
เครื่องทำนองช้า ๆ มีคำว่า “พระร่มโพธิ์ทอง พระพุทธเจ้าข้าเอ๋ย...”
ข้าพเจ้าก็จำได้เท่านี้เพราะยังอายุน้อยเมื่อแรกเล่าเรื่องนี้ ชาติที่อยู่
ใกล้เคียงมีสายสัมพันธ์ไม่ตรีต่อกันก็ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบประเพณี
สู่กันได้ หรือที่ทำสงครามแพ้หรือชนะกันแล้ว ก็มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้
แก่กันและกัน เป็นอย่างนี้มาแล้วแต่โบราณกาล

๖. ประเพณีนิยม เลี้ยงคนเดีย ค่อม แคะ เผือก กะเทยใน
ราชสำนักโบราณ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยงข้านักคนหลวงใน
ราชสำนัก คือข้าราชการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายในของกษัตริย์ทั้งสี่ที่เป็น
วงศ์เทวันนั้น องค์พระผู้ทรงพระราชนิพนธ์ก็ได้ทรงใช้ตำแหน่ง
ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายในของไทย ซึ่งก็อาจมีหน้าที่เหมือน
กันทุกชาติในสมัยที่มีพระมหากษัตริย์ปกครอง ชาวเจ้าชาวแม่
(ชะแม) เจ้าแก้วนางก็ยังมีเรียกในภาษาของชาตินั้น ๆ หัวหน้า
โขน คือ หัวหน้าตำรวในวัง (เป็นหญิง) ในเรื่องอิเหนา ก็ทรง
ใช้คำว่า “หลวงแม่เจ้า” ดังกลอนว่า

“ถึงแพแะเลี้ยงหลวงแม่เจ้า ให้เหล่าโขนจุดคบช้ายขวา”

ในภาพยนตร์ญี่ปุ่นที่แสดงเรื่องของโชกุนวงศ์ต่าง ๆ ซึ่ง
ข้าพเจ้าจำชื่อเรื่องไม่ได้ คำหลักฝ่ายในของโชกุนใช้ผู้หญิงล้วน ๆ
ตกกลางคืนก็มีนางโขนจุดตะเกียงพาลูกเจ้านายไปยังตำหนัก
อารักขาเจ้านาย เดินยาม ครัวยาม ตามไฟ กันเป็นทิวแถว

ยังมีประเพณีนิยมของราชสำนักไทยโบราณ ซึ่งเป็นประเพณี
นิยมคล้ายคลึงกันทั้งตะวันออกและตะวันตก คือ การเลี้ยง คนเดีย
คนแคะ ค่อม คนเผือก และกะเทย (คือ คนมีอวัยวะเพศ ๒ เพศ
เป็น กะเทยจริง ๆ) และมีตลกหลวง ฉลาดพูดกลอน คล่องแคล่ว ให้
เป็นที่บันเทิงพระหฤทัย เรื่องเลี้ยงคนพิการเหล่านี้มีอยู่ในกฎมณเฑียร
บาลกล่าวไว้ ราชสำนักดาหามีนางบุลลค่อม ซึ่งนางบุษบาใช้ให้ไป
เก็บดอกปะหนัน แล้วหลงทางไปพบอิเหนา อิเหนาใช้ให้ถือเพลงยาว
ที่ใช้กลีบลาเจี๊ยงการหนังสือแทนกระดาดไปให้นางบุษบา และเมื่อ
อิเหนาปลอมเป็นปันหยี ก็มีนางค่อมซื้อซุซซา ไว้ให้วัยะคาน้องสาว
อิเหนาใช้ สมัยที่กรีกยังเป็นรัฐอิสระ พระเจ้าโครตุสผู้มั่งมีมหาศาล
แห่งนครลิเดีย ก็เคยเลี้ยงอิสปผู้เป็นเจ้าแห่งนิทานสัตว์ไว้เล่านิทาน
บ้าง สอนให้ตั้งปัญหาฉลาด ๆ ถวาย อิสปนั้น ตามคำที่คนอังกฤษ
ชื่อ นายเออร์เนส ไรส์ เขียนคำนำไว้ในหนังสือชื่อ AESOP's and
other Fables. etc. ก็ว่าอิสปเป็นทาสผิวดำ หลังค่อม ออกไป เรื่อง
การเลี้ยงตลกหลวงไว้ในราชสำนักนั้น มีทั้งอินเดีย กรีก อาหรับ
เปอร์เซีย แม้อังกฤษเอง กวีเชคสเปียร์ก็กล่าวไว้ในเรื่อง As you

like it ว่า ยาร์คล์ เป็นตลกหลวงของเจ้านครคนหนึ่งชื่อ ออลันโด
ซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่ป่า ได้มียาร์คล์คอยทำให้หายทุกข์พระทัย เรื่อง
ศรีธนญชัยของไทยก็เคยมีเล่าไว้และเป็นวรรณกรรมก็มี ซึ่งก็ว่า
เป็นเรื่องตลกหลวงที่ชาติทางตะวันออกมีคล้ายคลึงกัน และอาจ
ถ่ายทอดเรื่องเล่าสู่กันก็ได้ อิเหนาก็มีประสันดา พี่เลี้ยงตัวกลั่น เพ็ด-
ทูล กลิ้งกลอก ให้เจ้านายขบขันบ้างรำคาญบ้าง ส่วนราชสำนักไทย
จะเลี้ยงตลกหลวงไว้หรือไม่ก็ไม่แน่ชัด ดูในประวัติวรรณคดีก็เห็น
มีแต่ศรีปราชญ์ กวีฝีปากคม ฉลาดไหวพริบดีซึ่งพระยาปริยัติธรรม-
ธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) เขียนไว้ จะมีตัวจริงหรือไม่ จะอยู่ใน
สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือสมัยใดก็เห็นนักปราชญ์
ทางวรรณคดีถกเถียงกันอยู่ จะมีศรีปราชญ์ก็เห็น เป็นตำแหน่ง
หรือเป็นบุคคลใดก็ยังไม่มิตีออกมาว่าเป็นกวีขุนนางหรือเจ้านาย
พระองค์ใด

ประเพณี เลี้ยงคนเดีย ค่อม เผือก กะเทย ไว้ในราชสำนัก
ก็ทำนองเลี้ยงคนหรือสัตว์เผือกแปลก ๆ ไว้เพื่อบันเทิงหฤทัย ไม่
มีอันตรายเพราะรำเริงแต่พิการนางสงสาร ในประวัติศาสตร์ของไทย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเมตตาเลี้ยงพระปีย์ซึ่งเป็นคนเดียว
เป็นพระญาติห่าง ๆ ไว้ทรงใช้สอยใกล้ชิด เมื่อใกล้จะสวรรคต ณ
เมืองลพบุรี พระปีย์ก็ยังถูกคนอิจฉาถูกทำร้าย ก่อนจะตาย
พงศาวดารเล่าว่าพระปีย์เรียกพระนารายณ์มหาราชให้ทรงช่วย ก็
รับสั่งอยู่ในพระที่ว่า “ใครทำอะไรไต่เตี้ยของข้า” เพราะทรงลูกจาก
พระแท่นบรรทมไม่ได้

๗. วัฒนธรรมการแต่งกายของผู้ชายชาวเมือง เมื่อ ๒๐๐ ปี
ผู้ชายชาวกรุงทั้งสี่ของกษัตริย์วงศ์เทวัน ก็ดี ของเมืองระตูต่าง ๆ
ก็ดี ก็คือ ชาวไทยกรุงเทพฯ นั้นเอง ข้าพเจ้าอ่านพระราชนิพนธ์
อิเหนาในรัชกาลที่ ๒ หรือพระราชนิพนธ์ทละครใน และละครนอก
เล่มอื่น ๆ ของพระองค์ แล้ว สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง
เพราะมั่นใจว่าโปรดทรงสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
ของพระองค์อย่างละเอียดลออ เพราะทรงเคยดำรงพระชนมชีพ
เป็นชนสามัญมาก่อน ตั้งแต่สมเด็จพระบรมชนกนาถ คือ พระ-
บาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชยังเป็นข้าราชการกรุง
ศรีอยุธยา แล้วรัชกาลที่ ๒ ทรงเลื่อนพระราชฐานันดรศักดิ์ขึ้นตลอด
มาจนเสวยราชย์ จึงเคยทรงคลุกคลีอยู่กับทหารในทัพ กับราษฎร
สามัญมาเป็นเวลานาน

ทรงรู้จักชาวเมืองว่ามีลักษณะ สภาพนิสัยใจคอ การกระทำ
ตลอดจนอิริยาบถต่าง ๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชีวิตประจำวัน ทรง

มีพระอารมณ์ขัน ทรงกล่าวถึงประชาชนในทำนองเอ็นดูการกระทำ
ตลกขบขันของเขาเหล่านั้น บทละครในนั้นตัวละครท้าวพระยา
มหากษัตริย์จะมีพฤติกรรมหยาบคายให้เป็นที่ยกย่องไม่ได้ ไม่
เหมือนบทละครนอก เช่นเรื่องสังข์ทอง ซึ่งทรงกำหนดให้ท้าวสามล
เป็นกษัตริย์หัวเมืองมีท่าทีตลกน่าหัวเราะ อย่างคนแก่ชาวชนบท
ดังนั้นเพื่อเปลี่ยนอารมณ์คนดูคนอ่านบทละครใน ก็ต้องให้ประชาชน
มีบทบาทชวนหัวเราะขบขันเสียบ้าง ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุล
จอมเกล้าฯ ทรงพระราชนิพนธ์บทเจรจาสิบสองภาษา ให้ชาวเมือง
ที่คอยดูอิเหนาเข้าเมืองดาหา นั้นมีทั้งแขกฝรั่ง จีน ฯลฯ ออกมา
พูดไทยสำเนียงต่าง ๆ แทรกลงในบทละครว่า เจ้านายพระบรมวงศ
อาทิ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ก็ทรงรับพระ
ราชกระแสให้แต่งบทเจรจาตลกต่าง ๆ แยกบทละครใน ละครนอก
ขอย้อนไปกล่าวถึงสมัยนิยมการแต่งกายชายชาวกรุงดาหา
และกรุงอื่น ๆ ในพระราชนิพนธ์อิเหนาของรัชกาลที่ ๒ ทรง
พรรณนาทำทีกิริยาอาการตลอดจนความเป็นอยู่ของหนุ่ม ๆ สมัย
โน้นไว้อย่างมีชีวิตชีวาอย่างยิ่ง

“นักเลงเจ้าชู้หนุ่มหนุ่ม คาดเข็มขัดนุ่งปมเกี้ยวคอไก่
หัตถ์ยาตมหม่นสีน้ำดอกไม้ หวีผมดำรับใหญ่แยบคาย”
บางแห่งก็มีว่า

“ดัดจริตปิดขมับทาไพล หม่นแพรหนึ่งไก่งองเพลาะ”

ข้าพเจ้าเคยถามญาติรุ่นย่ายายถึงเรื่อง ยาตมที่ทักหูได้ ก็ได้
รับคำตอบว่า เครื่องหอมแก้ลมผสมใส่ผ้าบาง ๆ แล้วทำเป็นรูป
ดอกไม้มีก้านเสียบหู เหมือนแป้งพวงที่ทำเม็ดแป้งใส่สีเม็ดเล็ก ๆ
หยอดลงบนเส้นเชือก แล้วห้อยเป็นสาย ๆ เสียบไม้ทักหู ส่วนปิด
ขมับนั้นเคยเห็นแต่คนเก่า ๆ เอามะนาวดัดเขียนกลมทั้งผิว และ
ปูนกินหมากปิดขมับสองข้าง หนุ่มสมัย ๒๐๐ ปี คงกระทำแบบ
เดียวกับที่ว่ามานี้ ส่วนแพรเพละนั้นหม่นคล้องสองไหล่ปล่อยชาย
ไว้ข้างหลัง เหมือนนักเพลงพื้นเมืองผู้ชายแต่ง คงจะอย่างนั้น

เจ้านายหนุ่ม ๆ อย่างอิเหนา (ระเด่นมนตรี) ก็โปรดแต่ง
องค์อย่างเจ้าชู้ หนุ่ม ๆ ตอนที่ท่านไปหานางจินคหะรา ก็ หม่นแพร
คำย้อมมะเกลือ มีมาลัยสวมข้อพระหัตถ์ การนิยมอาภรณ์ เครื่อง
ประดับ เครื่องหอม ก็มีพรรณนาไว้น่าสนใจ ตอนอิเหนาแต่งองค์
จะไปเที่ยว เจ้านายสาว ๆ

“อำมรงค์เรือนฝรั่งฝังพลอย ระย้าย้อยได้มณีมีหีบเพลง”
และยัง

“ถือผ้าเปียกซุบน้ำกุหลาบกลั่น”

อิเหนาต้องถือผ้าแพรซับพระพักตร์ ถือผ้าเช็ดหน้าแพรติด
พระหัตถ์เสมอ

น่าสนใจแหวนฝังพลอยเป็นระย้ามีหีบเพลงได้พลอยที่อิเหนา
ทรงนั้น ไม่ทราบว่าเป็นดาหีบเพลงเป็นอย่างไร แหวนระย้านั้น
ข้าพเจ้าเคยเห็น เป็นแหวนมีสร้อยดักแบบเหลียวหลัง (เหมือนถักเปีย)
ห้อยสั้น ๆ เป็นหัวแหวน ส่วนน้ำกุหลาบกลั่น ก็คือ น้ำหอมกลั่น
กุหลาบ จำพวกที่โรส ที่นิยมกันพักหนึ่ง น้ำดอกไม้เทศเป็นพวก
น้ำกุหลาบหอมใช้ใส่ขนมและใช้ปั่นน้ำอาบเหล่านี้เข้ามาจากเปอร์เซีย
ข้าพเจ้าทันเห็นน้ำดอกไม้เทศ เพราะแม่ใช้ทำขนมต้องไปซื้อจาก
ร้านแขกที่พาหุรัด ดอกกุหลาบพรรณดอกใหญ่สีต่าง ๆ เมื่อ ๒๐๐ ปี
คงยังไม่มีกุหลาบที่เคลือบแวววาวดังที่ในหนังสือจดหมายเหตุก็
ดูจะเป็นพวกยี่สุ่นสีต่าง ๆ ดอกเล็กหรือพรรณดอกกุหลาบมอญ
ใช้เด็ดกลีบลอยน้ำคู่กับดอกมะลิ เกษเป็นกุหลาบพื้นเมืองกลิ่นหอม
มีสีชมพู บัดนี้หายหน้าไปแล้วจากตลาดดอกไม้ไทย

ส่วนสมัยนิยมเครื่องแต่งกายของสตรีชาวเมืองในเรื่องอิเหนา
ก็นิยมเหมือนนางพิมแต่งในเรื่อง เสภาขุนช้างขุนแผน นุ่งผ้าจีบ
ห่มสะไบ สองชั้น ชั้นในห่มคาดอก ชั้นนอกสะไบเฉียงบ่า ทรง
พรรณนาไว้ตอนหนึ่งคือเมื่อชาวเมืองออกดูงานฉลอง

“ฝ่ายฝูงสาวสาวชาวกรุง ก็บำรุงรูปโฉมเจิดฉฉฉ
ขัดขมิ้นหนุนเนื้อเจือจันทน์ หวีผมคมสันกันไร
ที่ถูกละเล้าเผ่าพงศ์พวกผู้ดี รูปทรงสงสืสดีใส
ซ่อนตัวกลัวกับเป็นนางใน ถึงมีงานการใหญ่ไม่ไปดู”

เจ้านายหญิงอย่างนางบุษบาเป็นธิดากษัตริย์ จึงแต่งองค์ทรง
เครื่องงามกว่าหญิงสามัญเป็นธรรมดา ขออยู่เชิญพระราชนิพนธ์
ตอนที่ท้าวดาหาให้มาตามนางบุษบาไปไหว้อิเหนา นางบุษบาแค้น
อิเหนาไม่ยอมขึ้นเฝ้า ลงนอนเซลงเสียคือ ๆ นางมะเดหีกับพี่เลี้ยง
ต้องปล้ำปลุกให้ลุกขึ้นแต่งตัวงดงามเร่งให้ขึ้นเฝ้า

“ให้ทรงภูษายกพื้นตอง หม่นสไบคาดทองผ่องใส
สอดสีทับทิมขับใน แล้วใส่สร้อยสะอึงสังวาลย์ทรง
ตาบประดับดอกดวงพวงเพชร ทองกรแก้วเก็จก่องก่ง
เข็มขัดรัดรอบเอวองค์ อำมรงค์เพชรเรือนรูจี
ทรงประดับพักรับปลั่งเปล่ง ดังดวงจันทร์วันเพ็ญประไพศรี
ทรงมงกุฎสำหรับพระบุตรี เสร็จแล้วเทวีไม่ลืลา”

แต่แล้วพระอารมณ์ขันของรัชกาลที่ ๒ ทรงลงท้ายว่า “เสร็จแล้ว
เทวีไม่ลืลา” ทำให้ผู้อ่านนึกภาพในใจฉอด แลเห็นความแสนงอน
คือร้านของบุษบา มะเดหีพี่เลี้ยงอดสำหับปล้ำแต่งองค์ให้งดงาม เสร็จ

แล้วนางกลับต้องเข้าไปไม่เสด็จขึ้นตามคำบัญชา ของพระบิดาทำให้ ผู้อ่านต้องขบขันก็เพราะความมีชีวิตชีวาของกลอนพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๒ ทรงใส่อารมณ์ของบุคคลทุกเพศทุกวัยทุกระดับลง ไว้ได้ละเอียด ถี่ถ้วนยิ่งนัก ถ้านุชบาต้องจัดจริง ๆ ก็คง “เสร็จแล้ว เทวilingบรมม” เสียก็ได้

อนึ่งเรื่องการนิยมนของต่างชาตินั้น ย่อมเป็นของธรรมดา เพราะเมืองไทยเป็นประเทศเปิดมาแต่โบราณกาล พ่อค้าวานิชต่าง ชาตินำสินค้ามาขาย ของที่คนไทยนิยมซื้อมาใช้ก็เห็นจะได้แก่ผ้าผืนแพรพรรณ และก็ต้องเป็นผู้มีเงินหรือเจ้านายในราชสำนักในพระ-ราชนิพนธ์อิเหนาจึงมีกลอนที่บอกเล่าถึงสินค้าต่างประเทศไว้น่า-สนใจกล่าวถึงบ้าง เช่น

“ให้ชาวบ้านร้านริมถนนนั้น จัดสรรสินค้ามาเรียงขาย

สักหลาดตาดใหม่ดมากมาย อัดลัดผ้าลายมะละกา

บ้างขายเครื่องหีบหมากนกทอง กระจุยสองเครื่องแก้วกะหลาป่า”

ร้านขายผ้านอกทั้งสิ้น ผ้าสักหลาดนั้นทอดด้วยขนสัตว์ (ขนแกะ)

ชื่อผ้าเป็นภาษาเปอร์เซีย ผ้าชนิดนี้อังกฤษเรียกว่า flannel (แฟลน-เนล)

ท่านผู้ฟังรู้จักดี ส่วนผ้าตาดนั้น ทอดด้วยทองแสงกับไหมสี

ไม่มีลวดลาย เปอร์เซียเรียกว่า Tash (ตาช) คือผ้าทองที่นาง

นุชบา “ห่มสะไบตาดทองผ่องใส” ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนผ้าไหมด

นั้นคือผ้าทอควบเส้นกระดาศทองกับไหมสีต่าง ๆ เรียกว่าไหมด

ตามสี เช่น ไหมดเหลือง เขียว ฯลฯ ถ้าทำจากอินเดียเรียก ไหมดเทศ

จากญี่ปุ่นเรียก ไหมดญี่ปุ่น ผ้าอัดลัด ทอดด้วยไหมควบแสงเงินหรือ

ทองนิยมใช้ตัดเสื้อเจ้านายโบราณ หรือภูษาทอง หรือผ้าปูลาด คำ

อัดลัดเป็นภาษามะลายู สันผ้าลายนั้นทำจากอินเดีย เป็นลวดลาย

พิมพ์เป็นดอกเล็ก ใหญ่ ลงแป้งขัดมันด้วยเบียร์จัน ใช้นุ่งอย่างโจง-

กระเบน มีผ้าลายหลายชนิด ที่ว่าผ้าลายมะละกา คงจะขึ้นจากเมือง

มะละกามาขายในเมืองไทย คำที่อธิบายผ้าเหล่านี้ ข้าพเจ้าได้ถามผู้มี

ความรู้เรื่องผ้า เป็นเพื่อนคนหนึ่งซึ่งค้นเรื่องของผ้าต่าง ๆ ที่ไทย

ใช้มาแต่โบราณจนปัจจุบัน

เครื่องแก้วกะหลาป่า มีอธิบายเรื่องคำว่า กะหลาป่าในหนังสือ

สาส์นสมเด็จว่า กะหลาป่า เป็นชื่อเก่าของ เมือง ยักกัตตรา (Jaka-

ta) แล้ววันดีดามาเปลี่ยนเรียกว่า บัดเดเวีย ตามพระอธิบายของ

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ ว่า กะหลาป่า แปลว่า

ต้นมะพร้าว เพราะเดิมที่ตั้งเมืองเป็นตำบลสวนดากะหลาป่า สมเด็จ

เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงอธิบายเพิ่มว่า มีลำน้ำชื่อ

กะหลาป่าด้วย และทรงสงสัยว่า คำว่า กะลา (มะพร้าว) คงออก

จากคำนี้ และไทยเราเรียกตามภาษามะลายู สินค้าหรือสิ่งของมา จากชะวา ก็เรียกว่า เครื่องแก้วกะหลาป่า ช่มพูกะหลาป่า หมวก กะหลาป่า ในเรื่องระเด่นตันได พระมหามนตรีหมานางประแดง “งามละม้ายคล้ายอุรูกะหลาป่า”

ข้าพเจ้าออกนอกเรื่องมิไคร่ได้ เพราะพระราชนิพนธ์อิเหนา ในรัชกาลที่ ๒ นี้ ทรงไว้ละเอียดละออ เป็นความรู้ที่ดัดดวงไม่มี สิ้นสุด ผู้ทรงวิชาการทางวรรณคดีน่าจะลองวิจารณ์วิจัยให้ละเอียด จะทำให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้ความรู้ระดับปัญญาอีกมากมายจาก หนังสือพระราชนิพนธ์เล่มนี้

๘. วัฒนธรรมอีกข้อหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า คตินิยมหรือ ธรรมเนียมการสื่อสารของคู่รัก หรือจะเรียกประการใด ข้าพเจ้าก็ คิดไม่ออก แต่คิดว่าของที่ใช้สื่อสารเป็นศิลปะประดิษฐ์จำพวกหนึ่ง หม่อมสาวทุกชาติทุกภาษาต้องมีพฤติกรรมอย่างนี้ ก่อนที่จะร่วมชีวิต แต่งงานอยู่กินด้วยกัน ก็มีการแลกเปลี่ยนสื่อสารสิ่งของ แสดง ความรักความพอใจต่อกัน หญิงสาวตะวันตกออกมีขนมประเพณีให้ รู้จักอายุ รักนวลสงวนตัว ไม่โจ่งง่าย ฝ่ายชายจึงต้องเป็นผู้ติดต่อ สื่อสารบอกให้รู้ให้เข้าใจความรักความพอใจมาก่อน หม่อมสาวไทย แต่โบราณสื่อสารกันด้วยเพลงยาวได้ตอบ ผাগข้าวของให้แก่กัน โดยมากหญิงจะประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ให้ชายที่ตนรักหรือพอใจ เช่น มาลัย หมากพลู บุหรี่ แพรเพลาะ ถ้ารักมากฝ่ายชายก็มักขอ ผ้าสะไบ เล็บ (ที่นางตัด) เส้นผม ฯลฯ แทนตัวส่งให้ชาย ฝ่ายชาย ถ้าทำศิลปประดิษฐ์เป็นอย่างไหนก็ส่งให้นาง เช่น เพลงยาว ดอก จำปา ฯลฯ ข้าพเจ้าขออ้างกฎหมายเทียรบาลอีก เพราะมีสิ่งของแทน ความรักสมัยโบราณอยู่ในกฎของราชสำนัก เมื่อจับได้ว่าหญิงข้างใน ติดต่อกับชาย หรือชายข้างนอกพยายามติดต่อส่งของประเภทนี้ให้ หญิงข้างใน ก็จะถูกลงโทษหนักเบาตามสถาน

ในพระราชนิพนธ์อิเหนานั้น อิเหนาใช้สียะทราน้องชายนุชบา เป็นผู้สื่อสารรัก สียะตราแสดงบทพ้อสื่อมากที่สุดในเรื่อง อิเหนา ใช้ให้ขอชานหมาก ขอสะไบรอยทรงจากนางนุชบา “จงไปขอชาน ที่พื้นนางเจ้า ได้แล้วจงเอามาให้พี่ เป็นเจ้าของเองทุกที อย่าเอ่ยชื่อพี่ นะน้องรัก” สียะตรา จึงไปหานางนุชบา ทำอุทธรณ์เอาชานหมากมาให้ อิเหนาจนได้ ถูกใช้ให้เอาผ้าสะไบรอยทรง กี่วงกลาไปหา นุชบา กลอนว่า “ทูลว่าน้องยืมสะไบทรง ไม่ช้าจะมาส่งให้ ว่าพลางชัก ผ้าจะพาไป นุชบาชิงไว้มิให้มา” นุชบาไม่ให้ผ้าก็ร้องกรีด ๆ จน นางมะเดหวีต้องออกมาดูนางนุชบาให้นางให้สะไบ (ชั้นนอก) แก่ สียะตราไป

เดียวกัน และก็ไม่สามารถเก็บได้หมดสิ้นทุกข้อทุกประการ

๑๐. วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เด่นประจักษ์ของชนชาติไทย ที่สืบเป็นมรดกอยู่ในสายเลือดก็ว่าได้ ตกทอดมาจนปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ ปรากฏเห็นเด่นชัดอยู่ในพระราชนิพนธ์อิเหนา ในรัชกาลที่ ๒ เอกลักษณ์นี้ต้องดูจากประชาชนของไทย (ชะวาในพระราชนิพนธ์)

คนไทยมีนิสัยเหมือนกัน คล้ายกันทั้งชาติสืบมาเป็นพัน ๆ ปี ก็อาจว่าได้ คือ รื่นเริง สนุกสนาน รักเดินรำทำเพลง ชอบดมพรสพ (หนัง ละคร ไชน ฯลฯ) เวลาว่างก็เล่นการพนันใหญ่เล็กตามชอบ มีเล่นว่าวลากว่าปักเป้า เป็นการพนันปณิกพา ไม่ว่าทำอะไรมีการพนันแซกซ้อนไว้ได้ทั้งสิ้น แม้แต่ใบไม้ เช่น ใบมะขาม (ที่เรียกว่า เล่นใบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นดังนี้ทั้งเกือบทั้งปี ไม่ทุกข์ร้อนอ่อนใจอะไรจริงจังเท่าใด อาจทุกข์จับเจ้าอยู่ได้ไม่นาน ก็ต้องหาทางออกจนได้ หากินเหนื่อยสายตัวแทบขาดในเวลากลางวัน พอกลางคืนก็ต้องสนุกเพื่อผ่อนคลาย ถือปัจจุบันเป็นสำคัญมากกว่า ตระเตรียมไว้เพื่ออนาคต พระองค์ผู้ทรงพระราชนิพนธ์อิเหนาทรงตระหนักพระทัยในเรื่องนี้ดี ทรงร้อยกรองไว้ให้ผู้อ่านได้เห็นนิสัยประจำชาติถนัดดังนี้

“จีนจามอะแจแซร้อง	คับคั่งทั้งสิบสองภาษา
แสนสนุกสุขเกษมเปรมปรา	ทั่วหน้าประชาชนมนตรี
บ้างฝึกสอนรำทำบทบาท	พิณพาทย์ระนาดฆ้องจึงมี
พวกขุนนางต่างหัดมโหรี	สาวสาวเสียงดีมีหลายคน
บ้างลงทำโกนจุกสนุกสนาน	มีงานการกึกก้องทุกแห่งหน
บ้างตั้งบ่อนปลากัดนัดไก่ชน	ทรหดอดทนเป็นเดิมพัน
บ้างเล่นวิ่งวัวคนโคระทะ	ชนแพะแกะกระบือคู้หน้าชน
บ้างเล่นว่าวลากว่าพนัน	ปากเป้าสั้นให้ฉาววิ่งราวมา
ราตรีมีหนังประชันเชิด	ฉลุกลลกลายเลิศเลา
บ้างเล่นเพลงครึ่งท่อนกลอนสักวา	ทั้งสุดใจไก่อ่ำสาระพัน”

ฝ่ายพวกคอกสุรานั้น พระองค์ทรงบรรยายว่า

“โหยกเหนยกินเหล้าเมามาหา เดินพุดจาอิงอ้อถือไม้สั้น
เข้าโรงหมัดเจ็กพัลวัน นครบาลมาทันจับตัวไป”

แสดงว่า จีนผัดหมี่ (ไทย) มานานแล้ว เท่าที่ปรากฏนี้ก็ ๒๐๐ ปี และคงมีไชหมีจีนลาดหน้าหมู ไก่ ต่าง ๆ ซึ่งเพ็งนิยมซื้อขายรับประทานในสมัยอายุของข้าพเจ้านี้เอง ที่จะมีมาก่อนข้าพเจ้าเกิดอาจเป็นพวก ก้วยเตียนน้ำหรือแห้งอย่างของจีนแต่จิวกระมัง มีหลักฐานเก่าแก่ของร้านหมี่ไทย (ตำรับไทย) แต่จีนผัดมาก่อนข้าพเจ้าเกิด

คือ ร้านหมี่วัดมหรณพ จะยังอยู่หรือย้ายสาขาไปแห่งใด ข้าพเจ้าไม่ใคร่ทราบเสียแล้ว

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระปรีชาสามารถทุกด้านในด้านที่ทรงปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ก็ทรงรอบรู้นิสัยใจคอ ลักษณะอาการพฤติกรรมทุกอย่างของประชาชนของพระองค์ เห็นได้ปานฉะนี้ ที่จริงเอกลักษณ์ประจำของคนไทยที่กล่าวจากพระราชนิพนธ์อิเหนานี้ ก็ทำให้คนไทยมีชีวิตรอดกัยอันตราย สามารถดำรงเอกราชของบ้านเมืองไว้ได้ด้วยดีมาจนปัจจุบันด้วย คนไทยไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ช่างคิดช่างแค้น สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหนักให้เป็นเบา พระพุทธศาสนาสอนปรัชญาชีวิตให้ถือว่าชีวิตเป็นอนิจจัง คนไทยส่วนใหญ่ถ้ามีทุกข์มากก็คิดแก้ไขเฉพาะหน้าไปก่อน รอนทนาเหตุของทุกข์ได้ก็แก้ต้นเหตุให้อาจคลายหายไปเองหนักหนา อย่างไรก็สามัคคีกลมเกลียวช่วยกันแก้ไขจนรอดไปได้ พอหมดทุกข์ก็สนุกไปตามเพลง เป็นเช่นนั้นมาหลายครั้งแล้ว

อาจเป็นด้วยบ้านเมืองไทยเคยอุดมสมบูรณ์ มีกินมีใช้ ไม่ใคร่เกิดภัยธรรมชาติร้ายแรง เพราะตั้งอยู่ในสถานเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ คนไทยจึงมีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันข้าวของเครื่องกินเครื่องใช้ แก่กันจนเป็นประเพณีธรรมเนียมอันดี เป็นที่เลื่องลือไปทั่ว แต่ชีวิตของคนไทยและบ้านเมืองไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้เหมือนเมื่อ ๒๐๐ ปีมาแล้ว การดำรงอยู่ของชนชาติไทยจึงอาจมีปัญหาใหม่ให้มาคิดก็ได้

ข้าพเจ้าขออภัยที่ไม่อาจเก็บวัฒนธรรมไทยและคุณค่า ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพระราชนิพนธ์ชั้นละครในเรื่อง “อิเหนา” ในรัชกาลที่ ๒ เพียงเล่มเดียวนี้ได้หมด จึงมิได้กล่าวถึงพระราชนิพนธ์เล่มอื่น แม้จะใช้วิธีกล่าวรวม ๆ กันไปก็ไม่อาจทำได้ จึงขอจบลงเพียงเท่านี้

เรื่องคุณค่าของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ นี้ ข้าพเจ้าเขียนเรื่องจากคำบรรยายของข้าพเจ้าในงานวันพระบรมราชานุสรณ์แห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ประมาณ ๔-๕ ปีมาแล้ว

เมืองไทยกับการเปลี่ยนสภาพ

มาเป็นเวทีของการฉกฉวย

0

ระพี สาคริก

ในช่วงเวลาจากต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ มาถึงปัจจุบัน ซึ่งก็เพียงไม่กี่เดือน ผู้เขียนได้รับการขอความร่วมมือให้เดินทางไปร่วมประชุม และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศที่เราเมื่อก่อนนิยมนิยามกันว่า “พัฒนาแล้ว” หลายครั้งหลายหน แต่ครั้งที่ไปอยู่ในประเทศเหล่านั้น เมื่อหวนกลับมาพิจารณาเมืองไทย และเปรียบเทียบสภาพที่เป็นอยู่ จะพบความแตกต่างระหว่างกันและกัน ซึ่งแน่นอนที่สุด หากมองให้ลึก ย่อมพบกับ ภาวะความเหลื่อมล้ำในทุกๆ ด้าน ระหว่างชุมชนของสังคมไทย กับชุมชนในชาติเหล่านั้นที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกัน

บ้านเมืองของเขาสะอาด ไม่เพียงปลอดขยะตามท้องถนน หากปลอดจากมลพิษในอากาศ ในอาหาร ในสิ่งต่าง ๆ ภายในกระแสชีวิตประจำวัน แม้มลพิษที่ปะปนอยู่ในสารซึ่งใช้สื่อสารมวลชนเป็นสิ่งถ่าย

ทอด การจราจรก็ไม่แออัดเช่นที่เรากำลังเผชิญปัญหาหนักอยู่ในปัจจุบัน และยังคงหนักยิ่งขึ้นไปอีก เพราะมองไม่เห็นการแก้ปัญหาที่มีสาระลึกซึ้งจริงจัง

หวนกลับไปเพียงไม่กี่สิบปีย้อนหลัง ผู้ยังคงมีชีวิตอยู่ในยุคนี้ คงจำได้ว่า เราเคยภูมิใจและกล่าวว่า บ้านเมืองไทย เป็นเมืองสงบ คนจำนวนไม่น้อยอยู่กับความพอเหมาะพอสม ธรรมชาติยังคงมีความเขียวสดใส และทรัพยากรที่ปรากฏอยู่กับธรรมชาติก็ยังคงอุดมสมบูรณ์ บางคนถึงกับมองข้ามไปยังประเทศเหล่านั้น และกล่าวว่า ผู้เมืองไทยไม่ได้ เพราะมีแต่ความวุ่นวายด้วยวัตถุ คนขาดความเป็นมิตร สนิทสนม และจริงใจ

เมื่อมาถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน ทำให้อดที่จะรู้สึกสงสัยไม่ได้ว่า ความภูมิใจในอดีตเพียงชั่วอายุบุคคลเพียงคนเดียว

ที่เปลี่ยนมานั้น มันเป็นความภูมิใจที่มีรากเหง้าที่แท้จริง หรือความภูมิใจที่แฝงไว้ด้วยความประมาทและความลุ่มหลงมัวเมา ปลอ่ยให้กระแสนการเปลี่ยนแปลงมันเพิ่มความรุนแรงเด่นชัดยิ่งขึ้น จนทำให้แม้บางคนรู้สึกยากก็เริ่มรู้สึกได้ แต่ธรรมชาติของคนประเภทนี้ เมื่อรู้สึก ก็มักแสดงแนวโน้มที่ไขว่คว้าได้โทษคนอื่น เรื่องอื่นซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ตนเกี่ยวข้อง สะท้อนภาพให้เห็นถึง “การไร้พื้นฐานที่แท้จริง”

หากคิดได้ว่า แต่ละคนควรมีความเป็นคนที่แท้จริง เพื่อคุณค่าของตนเองและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสังคม คนในชาติบ้านเมืองแต่ละคน ก็ควรมีความมั่นคงอยู่บนรากเหง้าที่แท้จริง แต่เมื่อหวนกลับมาวิเคราะห์สิ่งที่เป็นความจริงในยุคปัจจุบัน กลับพบว่า คนในชาติโดยทั่วไป ตกอยู่ในภาวะเป็นเอกเทศ มีลักษณะความคิดแบบ “ตัว

ใครตัวมัน” หรือ “ตัวกูของกู” ที่รุนแรง ในมุมมองก็ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะ “ฉกฉวยโอกาส” ไม่ว่าจะเพื่อประสงค์อะไรก็ตาม ทำให้รู้สึกว่ารากเหง้าที่แท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งประสานสังคมให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวร มันสูญสิ้นไปแล้ว

แม้การกล่าวถึง “ความมั่นคงของชาติ ของชุมชนที่เราต่างก็มีส่วนร่วม” ก็จะมองเห็นภาพของ การหมายถึงความมั่นคงที่อยู่บนฐานของการยึดมั่นถือมั่นอยู่ด้วยรูปวัตถุ อันเป็นเพียงส่วนผิวของชีวิตที่แท้จริง จิตสำนึกรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่อนุรักษ์สิ่งซึ่งเป็นรากฐานแท้ของชีวิตและสังคม ไว้เพื่อให้อยู่ในสภาพที่สามารถเป็นฐานรองรับการพัฒนาที่แท้จริง ได้อย่างภาคภูมิใจในพื้นที่แผ่นดิน ย่อมกล่าวได้ว่า ในสถานะเช่นนี้ ไม่มีแน่นอน

ชีวิตคนในชาติ ในชุมชน ที่นับวันนับจะหนาหูหนาตา จึงหมกอยู่ในกระแสที่ตกเป็นเครื่องมือ เพื่อเปิดเวทีอันเป็นพื้นฐานชีวิตของตนเอง ให้เป็นโอกาสแก่กลุ่มคน ที่มีรากเหง้าชีวิตอยู่ในต่างถิ่นต่างแดนเข้ามาฉกฉวยเพื่อตนเองจะได้แอบแฝง และใช้เป็นเครื่องมือที่เชื่อว่า ทรงอำนาจและพลกำลังมากยิ่งขึ้น ในการร่วมฉกฉวยกับเขาด้วยอย่างเป็นกระบวนการ

ซึ่งจริง ๆ แล้ว กลุ่มคนเหล่านี้ ก็ได้รับผลประโยชน์ แต่ส่วนที่อยู่ในระดับ “เปลือกหรือ ผิว” ของเขาเหล่านั้นเท่านั้นเอง ซึ่งภาพนี้ หากมองด้วย

จิตใจที่ไม่ยึดติดมากนัก ย่อมมองได้ถึงความจริงที่ปรากฏอยู่ในส่วนลึกของโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนผู้ที่ไม่สามารถมองเห็น ก็เป็นภาวะอิสระที่กำลังเผชิญอยู่กับ “ผงเข้าตา” อย่างไม่มีเงื่อนไขว่า จะเป็นนักเศรษฐศาสตร์หรือใครก็ตาม ทำให้ตกอยู่ในความหลงใหล เหมือนนิทานอิสปบทหนึ่ง ซึ่งเป็นอนุสติ กล่าวไว้ให้คิดว่า “กึ่งกำได้ทอง”

“คนไทยมีธรรมชาติที่ย่อขิ้น ไม่ว่าอะไร ๆ ไทยก็ดีไปทั้งนั้น” แถมยังเลยเถิดไปถึง “การคุยดีเสียเอง” เพราะ คำขยอเดียวกัน หากคนอื่นพูด ผู้ฟังย่อมต้องใช้สติเป็นสิ่งรับแต่การขยอตัวเอง ผู้ใดต่อความรู้สึก และฉลาดพอ ย่อมรู้ได้ของผู้คุยได้ถึงส่วนที่แท้จริง

แนวคิดของคนในชุมชน เป็นสิ่งกำหนดแนวทางและผลการพัฒนาอย่างสำคัญ ในเมื่อภาวะและลักษณะการบริหารและจัดการ ก็ยังมีทิศทางการถ่ายอำนาจที่เด่นชัดอยู่กับ การถ่ายทอดจากข้างบนลงข้างล่าง ส่วนความหวังที่จะเห็นสมดุลย์ระหว่างข้างล่างซึ่งควรเป็นฐานกับข้างบนซึ่งควรเป็นเพียงเครื่องมือ ยังเน้นอยู่กับแผ่นกระดาษมากกว่า แม้จะมีคนข้างล่างขึ้นไปบ้าง ก็ยังหาใช่เพื่อนำอำนาจลงมาไม่ แต่อยากได้สิ่งเก่า กลุ่มคนที่เข้าไปอยู่ในระบบอำนาจเป็นทางการ ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ หรือภาคธุรกิจเอกชน ยังเป็นฝ่ายกำหนดนโยบายบนฐานโอกาส และคนกลุ่มนี้เอง ที่มีธรรมชาติความคิด อ้างว่า

หากไม่เข้าไปมีอำนาจก็ไม่สามารถช่วยบ้านเมืองได้ ซึ่งแน่นอนที่สุด ลักษณะการช่วยบนพื้นฐานแนวคิดนี้ จะปรากฏออกมาในลักษณะที่ “ถือวิธีปฏิบัติที่อยู่บนฐาน ตัวกูของกู”

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย จึงยังคงมุ่งไปบนฐาน “เวทีแห่งการฉกฉวย” อย่างไม่หยุดยั้ง หรือชลออัตราความเร็วลงได้เลย แต่กลับเห็นภาพเด่นชัดยิ่งขึ้นจนสะท้อนความแรงของแสงที่ “แสนยานุภาพขึ้นเรื่อย ๆ” ว่า ใครอยากร่ำรวย ก็จงเข้ามาสู่เวทีนี้ และกอบโกยเอาสิ่งต่าง ๆ ไปได้ตามสบาย

เมื่อมีการมาอาศัยเป็นเวทีปฏิบัติการ ย่อมมีการเหลือากเดนทิ้งไว้แน่นอน ตามหลักความจริง และภาวะสังคมเช่นนี้ ย่อมไม่มีใครสนใจ แสดงความรับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญกับากเดนที่เหลือทิ้งไว้ว่า มันจะเป็นพิษภัยแก่ชนรุ่นหลัง

ภาพของการกล่าวหาว่า เรา จะมอบมรดกสำคัญไว้แก่ลูกหลาน ซึ่งกล่าวกันแพร่หลายมาแล้วเป็นเวลาช้านาน กับภาพที่ปรากฏใหม่จากสิ่งที่เป็นจริง ดูจะสะท้อนให้เกิดความกระอักกระอ่วนขึ้นด้วยตัวของมันเองว่า การกล่าวที่แล่วมา มีภาวะเป็นเพียง “ผักชีโรยหน้า” เท่านั้น และคงไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร หากสังคมไทยในระดับพื้นฐาน ยังไม่ได้มีการฟื้นฟูพื้นฐานที่แท้จริงให้เห็นชัดและประชาชนแต่ละคนผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของแผ่นดิน จะอยู่ได้อย่างมั่นใจ นอกจากภาวะที่ยังเป็นไปเพียงวันต่อวันเท่านั้นเอง

มาเลี้ยงม้ากันเถอะ

วิจิตร อวระกุล

บทความนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่พี่น้องเกษตรกรชาวชนบท ยุวเกษตรกร เด็ก ๆ ที่อยู่ในที่ห่างไกลจากตัวเมือง การคมนาคมไม่สะดวก มีแต่ท้องไรท้องนา ไม่มีถนนหนทาง เต็มไปด้วยคันนา คันดิน ฤดูกาลที่ยานพาหนะใด ๆ ก็ใช้ไม่ได้ แต่ท่านเชื่อไหมว่า “ม้า” สามารถใช้ได้ โดยไม่ต้องมีถนน ม้าเป็นสัตว์ที่ช่วยเกษตรกรทำงานให้ทุ่นแรงได้อย่างมหาศาล ไม่ว่าจะขี่ ขนของ ลากรถ ไถไร่ ฯลฯ นับว่าเป็นสัตว์เอนกประสงค์ในการช่วยทำงานในยุโรป อเมริกา สมัยก่อนนิยมกันมาก

ปัจจุบันเราหันไปนิยม “มอเตอร์ไซด์” คือ มอเตอร์ไซด์ ซึ่งมีราคาแพง สิ้นเปลือง ทั้งค่าน้ำมัน ค่าซ่อมแซม เครื่องอะไหล่ ใช้เพียงไม่กี่ปีรถก็พังไปแล้ว เงินก้อนที่ผ่อนเขาถึงคันละ ๔-๕ หมื่นบาทก็มลายสิ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากแรงโฆษณาความโก้เก๋ จึงมีผู้นิยมใช้กันมาก ใช้กันอย่างฟุ่มเฟือย มีอันตราย เสียชีวิตและพิการมากกว่าโรคที่ว่าอันตรายมากเสียอีก

ได้เคยเห็นพี่น้องเกษตรกรรายเล็ก ๆ ที่ปล่อยผัก ผลไม้ให้

ตรวจไรรู้ว่า ตอนฝูงสัตว์ เลี้ยง
สัตว์ เด็ก ๆ ขี่ไปโรงเรียน ไป
ตลาดไปสุซศาลา แม้ในเวลา
ค้าสิน ดึกตื่นเพียงใดก็ไปได้
สะดวก

ในชนบทเรามักจะพบแต่
ท้องไร่ท้องนา ถนนหนทางก็
เป็นทางดิน หินลูกรังที่เป็นหลุม

แรงม้า จึงเป็นแนวคิดแก่เกษตร-
กรและพี่น้องชาวชนบท ซึ่ง
ต่อไปก็จะพัฒนาเป็นรถม้า
รถลาก ฯลฯ ให้ดีขึ้นได้ ซึ่งน่า
จะลองดู โดยยึดหลักการส่งเสริม
ที่ว่า “สิ่งใดที่เป็นแนวความ
คิดใหม่ ถ้าเป็นสิ่งที่ดีประชาชน
จะยอมรับ หากสิ่งที่เสนอแนะนั้น

แก่หน้าตายอยู่กับบ้าน หรือใน
ร่องสวน เช่น มะม่วง กล้วย
ฝรั่ง ผักกาด ฯลฯ ก็ได้ถามว่า
ทำไมไม่เก็บไปขายที่ตลาดจะ
ได้พอได้เงินมาใช้จ่ายเป็นราย
วัน หรือช่วยค่ากับข้าวได้บ้าง
ก็ได้รับคำตอบว่าไม่คุ้มกับค่ารถ
ค่าขน ส่วนมากจะขาดทุนหรือ
บางแห่ง ก็ไม่เคยมีรถผ่านมา
เลยปล่อยให้เน่าคาคับ คาร่อง
ไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย

ประเทศที่มีเกษตรกรราย
ย่อยมากก็มักจะประสบปัญหา
การรวบรวมผลผลิตผลการเกษตร
ที่กระจัดกระจายให้มารวมที่
ตลาดกลางเสียก่อนแล้วจึงนำ
ผลผลิตเหล่านั้นเข้าสู่ตลาดใหญ่
อีกครั้ง จึงทำให้คิดว่าหาก
เกษตรกรได้เลี้ยงม้าก็จะได้ใช้
ม้าขน ลำเลียงผลผลิตเกษตร
เล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้เข้ามายัง
ตลาด แม้จะไม่รวดเร็วนัก ก็
ยังดีกว่าปล่อยให้ผัก ผลไม้
เน่าเสีย อยู่กับร่อง อยู่กับสวน

บางสวนบางไร่ อาจจะ
เก็บมะม่วงได้วันละเซ่ง เก็บ
ผัก พักแพงแดงกว่าได้วันละ
กระจาด ฯลฯ ก็สามารถที่นำ
มาขายที่ตลาดได้ทุกวันโดย
อาศัยใส่หลังม้ามาขายเป็น
รายได้ประจำวัน นอกจากนั้น
ม้ายังเป็นพาหนะขี่ไปธุระอย่าง
อื่นได้อย่างมากมาย เช่น การ

เป็นบ่อ เป็นปัญหาในการหา
พาหนะขนส่งผลผลิตเล็ก ๆ
น้อย ๆ ไปยังตลาดได้ ไม่สา-
มารถใช้รถยนต์บรรทุกหนัก ๆ
แม้กระทั่งรถบรรทุกขนาดเล็ก
มอเตอร์ไซด์ จักรยานก็
ไม่สามารถบรรทุกและเดินทาง
ได้สะดวก นอกจากนั้นการ
หาซื้อน้ำมันที่จะใช้กับรถก็หา
ยากมีราคาแพง เกษตรกรไม่สา-
มารถซื้อรถต่าง ๆ ได้ การใช้

ไม่ดีไม่เหมาะสมแล้วประชาชน
จะปฏิเสธไปเอง” เช่นเดียวกับ
เรือหางยาว เมื่อคิดขึ้นใหม่ ๆ
ก็ยังไม่เป็นที่นิยมนักแต่เมื่อได้
แพร่กระจายออกไป มีการ
พัฒนา มีบริการอุปกรณ์ และ
สิ่งต่าง ๆ มากขึ้นก็เป็นที่นิยม
และได้ช่วยเศรษฐกิจของประ-
เทศได้เป็นอย่างมากในด้าน
การขนส่งทางน้ำ เชื่อว่าม้าก็
จะเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยม

ของพี่น้องเกษตรกร และชาว
ชนบททั่วไปด้วย

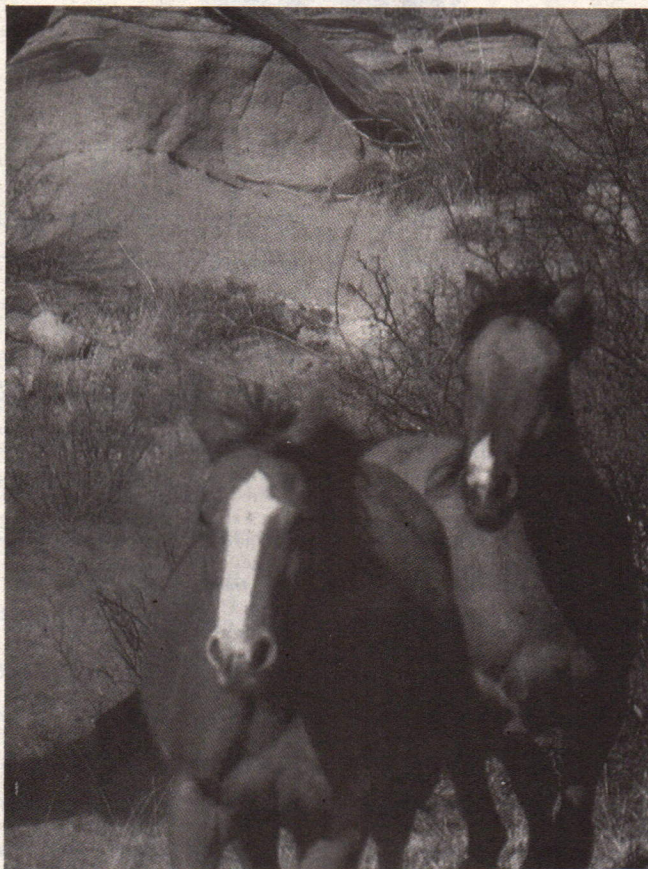
การมีม้าหนึ่งตัวอาจเปรียบ
เทียบได้เท่ากับแรงงานของ
ลูกจ้าง ๓-๔ คน นอกจากนั้นยัง
มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี และ
ไม่รับเงินเดือนค่าจ้างตอบแทน
ขอเพียงมีหญ้าให้กินหรือปล่อย
ให้มันไปหาหญ้ากินเองเท่านั้น
ก็เป็นการเพียงพอ นอกจากนั้น
เกษตรที่ไม่มีลูกหลาน ก็จะมี
ม้าเป็นเพื่อนคู่ใจแก้เหงาช่วย
กันทำงานในไร่นาได้อีกด้วย

การเลี้ยงม้า ส่งเสริมการ
เลี้ยงม้า เป็นการจัดหาเครื่องมือ
ทุนแรงราคาถูก ซึ่งเกษตรกร
สามารถจัดหาเลี้ยงดูด้วยตนเอง
ได้เพราะไม่ได้ใช้ความรู้ความ
สามารถสูงเพียงใด ม้าเป็นสัตว์
ฉลาด แคล่วคล่อง ว่องไว รวด-
เร็วกว่าวัวควาย ซึ่งขณะนี้
จำนวนลดน้อยลงทุกขณะ เป็น
การเพิ่มสัตว์เลี้ยงในไร่นา เพื่อ
เพิ่มปุ๋ย และการปรับปรุงดิน
ตามธรรมชาติ การคัดเลือก
พันธุ์ม้าที่แข็งแรงเหมาะกับการ
ใช้งาน การผสมพันธุ์ม้า
ให้ได้ม้าลูกผสมที่มีรูปร่าง
เหมาะสม มีความอดทน เหมาะ
สมกับภูมิประเทศของไทย จะ
เป็นการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยง
ม้า ผลิตม้าขาย ของชาวชนบท
และเกษตรกรได้อีกด้วย ซึ่งมี

ผลไปถึงการบำรุงรักษา และขยายพันธุ์ม้าอย่างกว้างขวางสามารถนำไปใช้ในราชการที่มีความจำเป็นเช่นทหารตำรวจ ฯลฯ ตลอดจนการใช้ลากขนอพยพในยามสงคราม หรือใช้ในราชการสงครามได้ด้วย

ความจริงคนไทยเลี้ยงม้ามานาน แต่ขาดการส่งเสริมและมักจะใช้ม้าไปในทางแข่งขันเพื่อพนันขันต่อ มิได้ใช้ม้าให้ทำงานเหมือนประเทศในยุโรป อเมริกา ซึ่งใช้ม้าในการขนส่งลากจูง และขับเคลื่อนอุปกรณ์เครื่องจักรเครื่องมือในการทำไร่ จำนวนม้าในประเทศไทยและแถบเอเชียเริ่มลดน้อยลงกว่าเดิม ทั้ง ๆ ที่เป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการช่วยชาวชนบทและเกษตรกรรมสูง แม้ม้าจะมีปัญหาเรื่องจำนวนม้ามีน้อยในขณะนี้ แต่ความจริงแล้วในชนบทยังมีม้าอยู่จำนวนหนึ่งทีพอจะเป็นจำนวนที่จะเริ่มต้นการใช้ม้าได้ ซึ่งต่อ ๆ ไปก็จะค่อย ๆ มีการหาพันธุ์และขยายพันธุ์ม้าใช้อย่างกว้างขวางตามความต้องการได้

ผมยังเชื่อในความสามารถและความมีฝีมือของคนไทยในการเลี้ยงสัตว์ ขยายพันธุ์สัตว์ เพราะเคยได้ไปชมการ

ขาย สัตว์ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร ได้เห็นฝีมือในการเลี้ยง ขยายพันธุ์ การประกอบประหม่ม สัตว์ต่าง ๆ มีทั้งสุนัข แมว ในสมัยแรก ๆ ที่ยังไม่มีการประกวดพันธุ์สัตว์ปากก็เคยได้เห็นลูกกวางแก่ง กระเจง หมูป่า ฯลฯ มีผู้เลี้ยงผู้สนใจอย่างคับคั่ง

ถ้ามีผู้เลี้ยงม้าขยายพันธุ์คัดพันธุ์ม้าขายกัน ซึ่งมีทั้งขนาดเล็กขนาดใหญ่ พันธุ์สวยงาม พันธุ์ทำงาน ม้าจะกลายเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในชนบท เพราะสัตว์อื่น ๆ ซึ่งมีน้อยและน่าสนใจน้อยกว่าม้ายังได้

รับความนิยมเลี้ยงกันอย่างมากมาย

ปัจจุบันมีผู้ตั้งฟาร์มช้างขึ้นที่บริเวณถนนรัชดาภิเษก ฟาร์มม้าจึงน่าจะได้รับความนิยมมากกว่า และใคร ๆ ก็สามารถจะเป็นเจ้าของฟาร์มได้ เพราะม้าขยายพันธุ์ได้ง่ายเพียงปล่อยไว้ไนไร ๓-๔ ตัวไม่กี่ปีก็จะออกลูกออกหลานเพิ่มจำนวนเป็นสิบเป็นร้อยตัวได้

นอกจากนั้นม้ายังเป็นปุ๋ย ที่ขายได้ราคาดี และมีคุณภาพในการบำรุงพืช บำรุงดิน ถ้ามีหลาย ๆ ตัวเดือนหนึ่ง ๆ ก็จะมีปุ๋ยม้าขายได้เป็นรถ ๆ บรรทุก เป็นรายได้ประจำ นอกจากนั้น เนื้อ หนัง กระดูกม้า ก็สามารถขายใช้เป็นประโยชน์ ได้อย่างกว้างขวาง

ด้วยความดีเด่น และประโยชน์ที่จะเกิดจากการใช้ม้าในชนบท และเพื่อเกษตรกรรมดังกล่าวมาแล้ว จึงขอเชิญชวนพี่น้องเกษตรกรและชาวชนบททั้งหลาย ที่มีม้า และไม่มีม้าก็ลองหามาเลี้ยงและขยายพันธุ์กันให้กว้างขวาง เพื่อจะได้พลิกโฉมการทำไรนา โดยอาศัยแรงงานม้าเข้ามาทำงานเพื่อให้ทุนแรงงานแก่ชาวชนบทโดยทั่วกัน

ภาษาไทย ของเรา

ท่านผู้หมิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ภาษาไทยเก็บตกวันนี้เป็นคำปรารภและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภาษาไทยปัจจุบันเก็บตกจากภาษาไทยที่ได้ยินได้ฟังมาเสนอท่าน สิ่งเก็บตกดังกล่าวนี้มีหลายอย่างคือ

๑. เก็บได้จากการอ่าน การพูด ออกเสียงคำ และความในภาษาไทย (ขอเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ภาษาไทยที่พูดถึงนี้คือภาษาไทยกลาง ที่คนไทยใช้ทั่วไป ทั้งในการศึกษาทั้งทางวิชาการและราชการ รวมทั้งทางสื่อมวลชนติดต่อกันทั่วประเทศ เป็นภาษาไทยที่รวมชาติไทยให้เป็นชาติเดียวกัน มีภาษาเดียวกันได้)

๒. เก็บได้จากการใช้คำในการใช้ประโยค

๓. เก็บได้จากการเปลี่ยนแปรความหมายของคำ หรือของคำ เช่น คำพังเพย ภาษิตที่คนเก่า ๆ ผู้คนใช้เพื่อคำพูดหรือข้อความชัดเจนและไพเราะด้วยความหมายในภาษา

๔. เก็บจากคำและความ

ที่มีผู้ผูกขึ้นใหม่ให้แปลก ๆ หู แม้จะไม่เป็นทางการแต่ก็แพร่หลายทั่วไป

๕. เก็บได้จากคำบางคำที่เคยใช้ตามแบบแผนและธรรมเนียม ซึ่งทางการวางไว้ใช้เพื่อข้อเท็จจริงของสังคม และความเสมอภาคของคนไทยทั่วไป แต่ถูกเปลี่ยนไปในปัจจุบัน และอาจมีสิ่งเก็บตกอื่น ๆ อีกก็ได้

สิ่งเก็บตกเหล่านี้ แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างไร จะได้ยกมากล่าวเป็นลำดับไป หรืออาจยกมากล่าวไม่เป็นลำดับก็ได้แล้วแต่เรื่องจะพาเดินไปถึงสิ่งเก็บได้เหล่านี้ จะเป็นเครื่องแสดงถึงความก้าวหน้าของภาษาไทยสมัยปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งควรชมหรือควรติกันไว้ ก็แล้วแต่ท่านจะลองคิดดู

ขอเริ่มด้วยสิ่งเก็บตกที่เคยมีผู้กล่าวซ้ำซากมาแล้วหลายคนหลายโอกาสและหลายแห่ง เพราะเป็นชิ้นสำคัญมากสำหรับ

ภาษาไทยระดับมาตรฐาน แต่ข้าพเจ้าก็คิดเสียว่าการกล่าวซ้ำซากนั้น บางทีผู้กล่าวมีเจตนาจะซ้ำซากเพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญ จะเน้นจนรำคาญหูผู้ฟัง จนใครทนไม่ได้ก็ลุกหนีเสีย หรือทนรำคาญไม่ได้ก็ทำตามอย่างประชดประชันจะได้หมดเรื่องไปเสียก็มี ข้าพเจ้ามีเจตนาอย่างมากกล่าวซ้ำก็เพื่อท่านผู้อ่านประเภทหลังคือรำคาญขึ้นมาก็ทำตามเสียให้รู้แล้วรู้รอดไป ท่านจะว่าอย่างไรก็ไม่โกรธ ขอแต่ให้รำคาญจนทำตามอย่างเสียไม่ได้ก็เอาเถิด ข้าพเจ้าจะขอขอบคุณยิ่งนัก

พยัญชนะไทย (กลาง) มี ๔๔ ตัว แต่ในปัจจุบันกำลังมีปัญหาอยู่ ๒ ตัว คือ ตัว ร.เรื้อ และ ล.ลิง หรือจะเรียกอย่างเก่าว่า ร.รักษา ล.วิลาศก็ได้ ตัวใดจะอยู่ ตัวใดจะถูกต้องตัดทิ้งไป ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังรอ

การตัดสินใจอยู่อย่างระทึกรใจเสียงตัว ร.เรื้อ ในภาษาไทยเก่า (คือ ไทยเดิม ไทยท้องถิ่น) นั้นบางถิ่นไม่มี มีแต่เสียงตัว ล.ลิง เห็นได้จากประเทศไทยเราคือไทยถิ่นเหนือ อีสาน แด่ไทยใต้มีไทยเหนือมีตัว ฮ.นกดูกใช้แทน ร.เรื้ออีกเสียงหนึ่งในบางคำ ไทยถิ่นเพ็งจะมีเสียง ร.เรื้อบ้างเป็นบางคำในยุคที่รับคำบาลี สันสกฤตเข้ามาในภาษาถิ่น แต่ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชนั้น ท่านได้ขีดรูปตัว ร.เรื้อขึ้น ปรากฏอยู่ในจารึกนั้นแล้ว เช่น รบ เรียน รู้ บรู้ รอด ในคำกล่า เช่น ป่าพร้าวก็มี ซึ่งก็ดูเป็นคำไทย ๆ ชะรอยไทยกลุ่มสุโขทัยอาจพูดคำภาษาไทยที่มีสำเนียงร.เรื้อต่างจากกลุ่มอื่นหรืออย่างไร พ่อขุนจึงคิดตัว ร.เรื้อขึ้นใช้ และก็ได้อาศัยใช้กับคำภาษาอื่นที่รับเข้ามาไว้ในภาษาไทยด้วย เช่น บำเรอ, พระราม, ตระพัง, สังฆราช, ปราษฎ์, ร.เรื้อในอักษรไทยจึงมีรูปมาแล้วเจ็ดร้อยปีกว่า

แต่หลายปีมาแล้วมีคนไทย
บางคนในภาคกลางซึ่งเรียน
หนังสือไทยกลางกำลังนิยมพูด
และอ่านภาษาไทยกลาง คือ ภาษา
กลางประจำชาติ โดยตัดตัว
ร.เรือทิ้งหมด รูปร่างก็เป็น
ลูปล่าง ไรครีออน เป็นโลกเลื่อน
โรงเรียน เป็นโลงเลื่อน บ้างก็
พูดว่าอย่าล่าไล ละครจะลง
โลงแล้ว บ้างก็อ่านกลอนว่า
จะลักน้องเลื่อยไปไม่ล้างลา

และก็มีคนไทยบางคนใน
ภาคกลางเช่นกัน พูดและอ่าน
ภาษากลางของเราโดยตัดตัว
ล.ลิงทิ้งไปหมด เพราะรักตัว
ร.เรือมาก หรือเพราะลื่นอ่อน
จึงรัลลื่นอ่าน ล.ลิง เป็น ร.เรือ
หมด ลักษณะ เป็นรักษโมย
หน้าแล้ง เป็นหน้าแฉ่ง ขี้เลื่อย
เป็น ขี้เรือย อ่านโฆษณาว่า
พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย อย่าลืมรอง
ใช้น้ำปราศรา รุกโรกรอยฟ้า
นะคะ ร้าบ อย่าลืม ๆ บางท่าน
ก็อ่านบทกวีสั้นแสนจะไพเราะ
ด้วยคำด้วยเสียงและด้วยความ
หมายว่า กวีฤๅแรง-แหรงสยาม

ตัว ร.เรือ ล.ลิง นี้ เราใช้
อวัยวะส่วนที่ออกเสียง คือ
ลิ้น-ปลายลิ้น แต่ก็จากฐาน
ที่เกิดต่างกัน ปลายลิ้นร้วที่ปุ่ม
เหงือกเปล่งเสียงออกเป็น ร.เรือ
ปลายลิ้นกดที่เพดานแข็ง (ใน
ปาก) เปล่งออกเป็น ล.ลิง คน

ลื่นอ่อนร้วเสียง ร.เรือมากไป
จึงถูกล้อเลียนว่าลิ้นลังกา เพราะ
ออกเสียงคำภาษาแขกได้ถนัด
ชัดเจน ส่วนพวกลิ้นแข็ง เช่น
เด็กเล็ก ๆ หรือชาวต่างด้าว
โดยเฉพาะจีนเปล่งเสียง ร.เรือ
ไม่ถนัด เพราะเด็กยังไม่ได้ฝึก
และชาวจีนไม่มี ร.เรือในภาษา
ของเขา จึงพูดได้แต่เสียง ล.ลิง
จีนบางคนพูด ร.เรือ ล.ลิง เป็น
ตัว น.หนูก็มี ภาษาไทยเรดี
ที่ตรงนี้ คือมีพยัญชนะมากตัว
จึงมีเสียงพ้อเพียงที่จะใช้ออก
เสียงภาษาอื่นได้สะดวกไม่
ติดขัดเช่นบางภาษา คำ ร.เรือ
ล.ลิง ยังทำให้เรากิดผูกค้ำขึ้น
ใช้เรียกสิ่งที่มีความหมายต่าง
กันออกไปได้อีกหลายคำ การ
ตัดตัวใดตัวหนึ่งทิ้งเสียจึงน่า
เสียตาย และคำก็จะแคบลง
การตีความหมายเป็นคำ ๆ จะ
ทำได้ลำบาก นอกจากเข้า
ประโยคจึงพอเดาความได้
และใช้สระตัวสะกดร่วมกัน
ทำให้เกิดเป็นคำใหม่ขึ้นมีความ
หมายเพิ่มขึ้นอีกก็ได้ เช่น ก.
สระอุ คุ เอาตัว ร.ไปควบ เป็น
คร สระอุ คุ คุ เป็น คุ (เกรียว
คุกรูเข้าไป) หรือ ข้ง-ขลัง
ดง-ตรง ปา-ปลา เป้า-เปล่า
แฝง-แฝง เป็นต้น แต่ละคำ
มีความหมายต่างกัน หรือถ้า
ใช้ ร.ล. ควบพยัญชนะตัวเดียว

กันตัวสะกดร่วมกันก็มีความ
หมายต่างกัน เช่น กรม กลม
ถ้าอ่านตัด ร.ล. ทิ้ง เหลือแต่
เสียงว่า กรม ๆ คำเดียว แปลก ๆ
เป็น แปลก ๆ ก็ไร้ความหมาย
มีแต่ความขบขัน ทั้งนี้ขอยกเว้น
ภาษาลิ้น

เมื่อพูดมาถึงประโยชน์
ของตัว ร.เรือ ล.ลิง ที่นำมา
ใช้กับพยัญชนะต้นตัวเดียว
กันแต่ทำให้เกิดเป็นคำอีกจำนวน
หนึ่ง คือ คำควบ กกล้า ก็เป็น
เรื่องสำคัญยิ่งที่แสดงถึงการ
ขยายตัวของคำในภาษาไทย
กลาง เราอาจได้แบบอย่างมา
จากคำภาษาอื่น เช่น เขมร
สันสกฤต เช่น คำว่า เวลา
เปรียง ไกรสร รัชกาย
ปรารถนา ทำให้เราได้วิธีมา
ผูกคำไทยขึ้นใช้ เช่น ผัด-ผัด
โชค-โชค ซึ่งมี ความหมาย
ใช้ต่างกัน บัดนี้คำกล้า ร.ล.
เหล่านี้นำลงหายไปเหลือพยัญ
ชนะต้นตัวเดียว และเกิดขึ้น
จนดูเหมือนจะเป็นสมัยนิยม
ในหมู่นักเรียน นักศึกษา ป่วย
การกล่าวถึงคนชนบทหรือคน
ที่อาภัพไม่ได้เล่าเรียนเขียน
อ่าน เพราะเขาไม่ได้เรียนรู้
หรืออาจเป็นเพราะเขาพูดภาษา
ถิ่นของเขาจนเคยปากก็ได้
นักเรียนระดับอนุบาลหรือ
ประถมเล็ก ๆ พูดว่า "คู่คัับ

แดงผัดผม” ก็ฟังน่าเอ็นดู แต่
ถ้านักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ปีที่ ๔-๕-๖ บอกว่า “ครูครับ
ผมแปะโยคภาษาอังกฤษนี้ไม่ได้”
และถ้าครูตอบว่า “แปะไม่ได้ก็
เขียนบทใหม่ส่งพุงนี้” ก็น่า
สงสารภาษาไทย โฆษกบนเวที
แต่งตัวสวยงามออกมาประกาศ
ว่า “ขอท่านทั้งหลายได้โปรดร่วม
กันล้อมเพ่งปูกใจซื้อ เเลดักขาติ
พ้อม ๆ กันเพื่อล้าลึกถึง ขาติ
ศาสนา พะมหากษัตริย์ของเเล
คอไปกับวงคนตีนะคับ” ดังนี้
แล้วบุคลิกลักษณะของโฆษก
ผู้แสนสง่าก็เสื่อมสลายไป
พร้อม ๆ กับคำกล้า และตัว
ร.เรื้อ ในภาษาไทย

คำควบกล้าด้วยตัว ว.
แหว่นั้น ยังมีโชคดียังอยู่ได้
ในหมู่นักเรียนส่วนมาก คำ
กวาง ความ ควาย กวาด ขวาง
ยังไม่เป็น ฟาย ฟาม ฝาด ฝาง
ใครพูดอย่างนี้ก็ยังถูกล้อเลียน
อยู่ จะพูดกันก็ในหมู่ผู้ที่ไม่ได้
ศึกษาซึ่งเป็นชาวบ้านสามัญ
บางคน บางกลุ่ม กระนั้นข้าพเจ้า
ก็ให้เห็นป้าย “อย่าจอรถฝาง
ปะตู” อยู่ทางฝั่งธนบุรีป้ายหนึ่ง
แต่เข้าใจว่าชาวบ้านเขียนด้วย
ไม่รู้หนังสือดีพอก็ได้

สมัยนี้กำลังเป็นสมัย
สัมภาษณ์มวลชนเพื่อเผยแพร่
ความคิดเห็นของประชาชน

ทั่วไปไม่จำกัดหมู่เหล่า เรามัก
ได้ยินเสียงกระจายออกทางวิทยุ
ทางโทรทัศน์ทั้งเสียงผู้สัมภาษณ์
และผู้ตอบคำถามภาษณ์อยู่ทุก
วันทุกคืน เป็นเสียงของคนที่มี
อาชีพ มีฐานะต่าง ๆ มีทั้ง
พ่อค้า แม่ค้า นักเรียน
ข้าราชการ ชาวไร่ชาวนา
ชนระดับบริหารบ้านเมือง
โฆษก นักวิชาการวุฒิสง ๆ จึง
มักได้ยินคำว่า ปูกอ้อย
เขียนแปะ ปับปุง ฝายปกลครอง
ถนนขุชะ ต้องเขียนเส้นทาง
องค์การเชื้อเพิง กะทรวงคัง
ใช้เงินคงคังค่องมากไปก็จะมี
หมดเปื่อง อภิปาย เงินกินปาว
ปุกละคม ฯลฯ

ถ้าผู้พูดกระจายเสียงสัมภาษณ์
แต่ละรายเป็นแม่ค้า พ่อค้า
เถ้าแก่ร้านต่าง ๆ ชาวไร่ ชาวนา
เด็ก ๆ ระดับประถม ก็เห็นใจใน
ข้อบกพร่องทางการออกเสียง
เพราะอาจขาดการฝึกหัด เรียนรู้
แต่ถ้าเป็นเสียงของคนระดับ
มัธยมศึกษา โฆษกวิทยุต่าง ๆ
ก็เป็นที่น่าเศร้าเสียดยอนาคด
ของภาษาไทยนัก แม้จะมีนัก
ภาษาหรือนักนิรุกติศาสตร์
บางท่านจะขัดขึ้นว่า ก็ไม่เห็น
นำวิดตรงไหน คำไทยเดิมก็
ไม่มีตัว ร.เรื้อ และตัวกล้า เมื่อ
คนหมู่ใหญ่ทั้ง ร.เรื้อ ทั้งตัวกล้า
ก็น่าจะปล่อยไปเถิด อันที่จริง

ภาษาไทยถิ่นบางถิ่น เช่น ไทย
ภาคใต้ (ปัตตาน์) หรือ เผ่าไทย
ถิ่นอัสสัมมีไทยอาหม เป็นต้น
ก็มีตัว ร.เรื้อ ตัวกล้าใช้ แต่
ข้าพเจ้าคิดว่าลำพังแต่พูดและ
ออกเสียงก็จำยอม แต่เมื่อถึง
ขนาดเขียนคำเสียงผิด ๆ ดัง
กล่าวลงเป็นตัวหนังสือภาษาไทย
มาตรฐานด้วยแล้วดังในเวลานี้
ที่ข้าพเจ้าเคยอ่านคำตอบข้อสอบ
ของนักเรียนว่า เฆนังโฆลก
หมากรุก แม่ค้าโฆกน้ำพิก ครู
คนนี้ชอบโฆลกหัวเด็ก อย่างนี้
แล้วเราจะไม่ช่วยกันรังไว้บ้าง
หรือ คราวนี้ขอจบภาษาไทยเก็บ
ตกเพียงเท่านี้

คัดมาจากบทความเรื่อง “ภาษา
ไทยเก็บตก” ออกอากาศทางสถานี
วิทยุศึกษา กรกฎาคม-สิงหาคม
๒๕๑๘

บันทึก มหาวิทยาลัยตักกสิลา

ศาสตราจารย์เสฐียร พันธรั้ง

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

หมอชีวกโกมารภัก

หมอชีวก เป็นแพทย์ประจำราชสำนักพระเจ้าพิมพิสารในกรุงราชคฤห์ และเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าด้วย การได้เป็นแพทย์ใหญ่เพราะหมอเป็นนักศึกษาชั้นดีของมหาวิทยาลัยตักกสิลา เป็นแพทย์มีจริยภาพแพทย์ยิ่งกว่าแพทย์คนใด นับเป็นปรมาจารย์ของแพทย์ทั้งปวง

หมอชีวกเป็นคนชาวเมืองราชคฤห์ อันเป็นมหานครรุ่งเรืองมากในสมัยนั้น ประวัติแต่เดิมมา บิดาไม่ปรากฏเพราะเป็นลูกของหญิงแพศยาชื่อสาโลตี ผู้มีความงามและมีมาตาเป็นเสน่ห์ สมสู่กับชายคนหนึ่งเป็นอันมาก วันหนึ่งสมสู่กับชายที่พอใจ นางก็ขาดเลือดตั้งครรภ์ แต่มาสำนึกได้ว่าอันธรรมาหญิงแพศยาถ้าปล่อย

ให้มีลูกปรากฏ รายได้ที่เคยมีประจำวันประจำคืนเป็นอันหมด เป็นที่น่าเบื่อหน่ายของชายทั้งปวง

สาโลตีไม่มีทางทำลูกให้แท้งได้ ตกลงใจแสร้งนอนป่วยอยู่ ไม่ยอมรับแขกในยามท้องแก่ จนกระทั่งคลอดลูกมาเป็นชาย ครั้นคราตรีมีความสงัดนางจึงสั่งหญิงรับใช้ที่ไว้วางใจได้ ให้อุ้มลูกของนางใส่ม้วนเสื่อไปทิ้งไว้ที่กองขยะนอกเมือง ตั้งแต่ทิ้งลูกแล้ว นางก็ไม่ได้เอาใจใส่ต่อไปอีก

รุ่งขึ้นเช้า โอรสของพระเจ้าพิมพิสารชื่ออภัยกุมาร ออกประพาสตลาดกลางเมือง เป็นขบวนใหญ่ ออกไปถึงนอกเมืองเมื่อขบวนผ่านไปถึงกองขยะแห่งหนึ่ง อภัยกุมารมองเห็นแรงการมกกันอยู่ที่กองขยะ ถาม

พวกตามเสด็จว่านั่นแรงการมก รุมจิกกินอะไรของมัน หรือมีใครนำอาหารพิเศษอะไรมาทิ้งไว้ให้มัน

พวกมหาดเล็กรีบออกจากขบวนตรงเข้าไปดู มองเห็นเด็กร้องดินอยู่ รีบกลับมาทูลเจ้านาย ว่ากำลังจิกเด็กคนหนึ่ง ไม่รู้ว่าใครเอามาทิ้งไว้

“ผู้หญิงหรือผู้ชาย” มีรับสั่งถาม

“ผู้ชาย พะยะคะ อ้วนท้วนน่ารักเสียด้วย”

ฟังกราบทูล อภัยกุมารเกิดความสงสารขึ้นในพระทัย รับสั่งให้มหาดเล็กไปอุ้มทารกมาถวาย รับสั่งให้พาเข้าวัง มอบให้พี่เลี้ยงทะนุถนอม เลี้ยงทารก รอดชีวิตมาได้จนเติบโต

เด็กกองขยะ เป็นคนฉลาดหน่วยก้านเป็นคนดีมีสติปัญญา

จึงได้รับแต่งตั้งจากพระราชโอรสที่มหาดเล็กฝายในมีหน้าที่ปูพระยี่ภู่ และล้างพระบาท พระราชาจะเสด็จไปทางไหนก็ติดตามไปใกล้ชิด และประทานชื่อให้ว่า “ชีวกโกมารภัก” ความหมายว่า “บุญรอด” หรือ “ผู้รอดชีวิตมาได้ด้วยพระราชทรงเลี้ยง”

ครั้นเติบโต ขนาดรุ่นหนุ่ม ชีวกเฝ้าทูลถามพระราชโอรสว่า ใครเป็นพ่อเป็นแม่ของตน พระราชาทรงเบี่ยงบ่ายพะยักพะเอิดให้ถามพวกมหาดเล็ก พวกมหาดเล็กด้วยกันไม่มีใครกล้าตอบ และยังตั้งถ้อยล้อเลียนว่าเป็นเด็กกลางถนน พ่อแม่อยู่ที่ไหนไม่มีใครรู้ ชีวกมีความสงสัยและผสมเจ็บใจอยู่ จึงเข้าไปทูลถามพระราชโอรสถึงแผ่นดินของตน พระราชโอรสก็ทรงตอบให้แจ่มแจ้งไม่ได้สัก และไม่ทรงยอมบอกว่าเก็บได้มาจากกองขยะ

“ข้าเลี้ยงเจ้ามาตั้งแต่เล็กจนโต เพราะฉะนั้นข้าก็ต้องเป็นพ่อเป็นแม่ของเจ้า”

ชีวกกุมารรู้ทันที แต่นั่นมาก็มั่นใจว่าตนคงไม่มีพ่อแม่เป็นอื่น แต่ถ้าขึ้นอยู่ในราชสำนักไปอย่างนี้ คงไม่มีโอกาสเล่าเรียนอันใด ถ้าไม่ได้เล่าเรียนให้มีวิชาจะยิ่งเป็นที่ดูถูกของพวกมหาดเล็กด้วยกัน จึงตกลงใจ ต้องหาทางเรียนหนังสือเป็นที่พึ่งของตัวเองต่อไปภายหลัง

สมัยนั้น เมืองตักกสิลาเป็นที่เลื่องลือของคนทั้งหลายว่าเป็นแหล่งวิชา ลูกผู้ดีมีทรัพย์พากันไปเล่าเรียน ชีวกกุมารตัดสินใจลอบออกจากเมือง

ราชคฤห์ไปดักกสิลา ถึงคืนดี
วันดีจึงจัดแจงเสปียงอาหาร
หนีออกจากเมืองราชคฤห์ไป
ไม่ยอมให้ใครรู้ ทั้งเพื่อนและ
เจ้านาย

เมื่อถึงนครดักกสิลา ชีวก-
กุมารเข้าหาอาจารย์ทิศาปาโมกข์
ยอมตัวเป็นศิษย์ขอเรียนวิชา
หมด แต่ไม่มีค่าจ้างอันใดเป็น
เครื่องบูชาคุณอาจารย์ได้ จึง
ยอมทำงานให้อาจารย์เป็นการ
แลกเปลี่ยนวิชาความรู้ อาศัย
เป็นเด็กอ่อนน้อม ยอมเชื่อฟัง
โอวาท อาจารย์เกิดความเอ็นดู
รักใคร่ มีวิชาความรู้อันใดก็
สั่งสอนให้จนหมดสิ้น

ชีวก เรียนวิชาหมดมาได้
๗ ปีเศษ ดั้นไม้ไผ่หญาต่าง ๆ
อันเป็นสมุนไพรภายในชมพู
ทวีปที่เป็นหยูกยารักษาโรคได้
อย่างไร ก็รอบรู้จนสิ้น แต่อา-
จารย์สั่งสอนไม่รู้จบ วันหนึ่ง
ชีวกคิดว่า คนมีวิชาเท่านั้นพอ
จะกลับไปหากินในกรุงราช-
คฤห์อันเป็นเมืองใหญ่ เอาชนะ
พวกมหาเดลิที่เคยพุดดากถาง
คนมา แต่สงสัยว่าเหตุใดเรียน
มาตั้ง ๗ ปี การงานในหน้าที่
ต่ออาจารย์ก็ปฏิบัติติดต่อกัน
มาไม่ขาด อาจารย์เกลียดชัง
อย่างไรกรรมัง จึงไม่ยอมสอน
ให้สำเร็จเสียที คนอื่นเขามา
เรียนวิชาอยู่ไม่กี่ปี พวกกันกลับ
ไปบ้านได้หมด

วันหนึ่ง ชีวกหนุ่มเข้าไป
ถามอาจารย์ “เมื่อไรจะจบหลักสูตร
อนุญาตให้กระผมกลับบ้านเสียที”

อาจารย์มองหน้าศิษย์ด้วย
ปรานี

“ข้าอยากใหเจ้าอยู่ปฏิบัติ

ข้า และศึกษาไปอีกนาน ๆ ถ้า
กลับไปเสีย ข้าจะหาศิษย์รู้ใจ
เช่นเจ้าไม่มี”

“กระผมขอบูชาคุณอา-
จารย์ที่มีอยู่จนสุดกำลัง แต่คิด
ถึงกรุงราชคฤห์เต็มทน อยาก
ลาอาจารย์กลับไปทำมาหา
กินบ้างถ้าอาจารย์เห็นว่ากระผม
มีวิชาความรู้เพียงพอกลับไป
เลี้ยงตัวเองได้”

อาจารย์เห็นศิษย์ปรารถนา
จะใช้วิชาความรู้ให้เป็นประ-
โยชน์ ก็สุดซัด จึงบอกว่า ขอ
ทดลองความรู้ดูก่อน เห็นว่า
ควรกลับได้จะให้กลับ รุ่งขึ้น
อาจารย์สั่งชีวกให้เดินทางจาก
ดักกสิลาไปทั้งทางทิศเหนือ
ได้ ตะวันออก และตะวันตก
เที่ยวตรวจดูใบไม้ไผ่หญา และ
สิ่งที่เกิดจากธรรมชาติ ไปประ-
มาณ ๔๐๐ เส้น ให้ตรวจดูว่า
หญาชนิดใด ใบไม้ชนิดใด ใช้
ทำยาชนิดใดได้บ้าง อย่างไร
ใช้ทำยาไม่ได้

ชีวกออกจากมหาวิทยาลัย
ดั้นขึ้นภูเขาเข้าป่าไปสำรวจ
สมุนไพรทั้ง ๔ ทิศอยู่ประมาณ
๗ วัน กลับมาบอกผลการสำรวจ
แก่อาจารย์

“ลองบอกไป ดั้นหญ้า
ชนิดใด ใบไม้ชนิดไหนทำยา
ได้ก็ชนิดใด และอย่างไรเป็น
กระสายยาอะไรไม่ได้เลย”
อาจารย์สอบ

ชีวกแจ้งถึงชนิดหญ้าใบ
ไม้เล็กใหญ่ ตลอดจนดินและ
หินนานาชนิดที่ไปสำรวจมา
ว่าอย่างนั้น ทำยาแก้โรคอย่าง
นั้น ๆ จนหมดสิ้นตามคำราที่
อาจารย์สอนมา สุดท้ายบอก
แก่อาจารย์ว่า ขึ้นชื่อว่าใบไม้

ใบหญ้าและสมุนไพรทั้งหลาย
ในชมพูทวีปนี้ ที่ทำยาไม่ได้
นั้นไม่มี ผักหญ้าทุกอย่างบน
พื้นดิน เป็นเครื่องยาได้ทั้งหมด

“เป็นอันว่าข้าสอบความรู้
ของเจ้าแล้ว เจ้าเรียนจบหมด
แล้ว เจ้ากลับบ้านได้ ไม่ต้อง
กลัวจะรักษาใครไม่ได้”

ครั้นอาจารย์อนุญาต ชีวก
ก็กราบลาอาจารย์ ลาพวกเพื่อน
และชาวบ้านที่เขารักเมตตา
ออกเดินทางจากดักกสิลาบ่าย
หน้ากลับเมืองราชคฤห์บ้านเกิด
เมืองนอน ต้องรอนแรมมาด้วย
ความลำบากยากยิ่ง จนถึงชาย
เมืองสาเกตอันเป็นเมืองตั้งอยู่
ไม่ถึงครึ่งทาง เสปียงอาหารที่
ตระเตรียมมาพอดีหมด จำเป็น
ต้องคิดหาเสปียงเพิ่มเติม ด้วย
หนทางไปเป็นทางกันดาร ข้าว
ปลาอาหารและน้ำกินน้ำอาบ
หายาก

แต่จนใจไม่รู้จะทำอันใด
จึงจะได้เสปียงอาหารนำไปกิน
ในระหว่างเดินทางข้างหน้า
เพราะในบ้านเมืองแห่งนี้ไม่รู้
จักใครเลย จะขอใครเขากิน ก็
ผิดประเพณีนักศึกษามหาวิท-
ยาลัย มีความรู้อยู่พอขายกิน
ได้ ก็คือ วิชาหมอ แต่ถ้าใคร
เขาไม่เจ็บไม่ไข้ คงไม่มีทางไป
รักษาแลกข้าวที่ไหนดินได้ เคน
คิดไปหลงเข้าไปจนถึงกลาง
เมืองสาเกต

ตรงนั้นเป็นตลาดใหญ่ มี
สิ่งของวางขายเกลื่อนตลาด
ร้านอาหารนมเนยและน้ำตาล
มีอยู่หลายแห่ง ยิ่งเห็นอาหาร
ยิ่งอยากกิน แต่อดใจไว้ได้ แอบ
ไปนั่งอยู่ในหมู่คน ได้ยินเสียง
เขาพูดกันว่าเมียบเรษฐีในเมือง

สาเหตุคนหนึ่ง เป็นโรคปวดหัว มาถึง ๑ ปี ใครมารักษาไม่หาย เปลี่ยนหมอแก้หมอหนุ่ม หมอเมืองใกล้เคียงเมืองไกล มากกว่า ๑๐ หมอแล้ว ครั้งแรกทุก หมอต่างโอ้อวดรักษาให้ได้ หายทั้งนั้น แต่แล้วกลับเอาค่า ยาไปกินเปล่า จะหาใครสามารถ รักษาได้เป็นไม่มี จนตัวคนไข้ และถูกผีว พากันเบื่อหน่าย ทอดอาลัยในชีวิตไปด้วยกัน

นายแพทย์ชิวก็ได้ฟังคน พุดกัน ก็บอกว่าตัวเองเป็นหมอ สำเร็จวิชาจากเมืองดักกิลลา อาการอย่างนี้ได้ยินได้เห็นมา มาก เคยรักษามาตลอดทาง หลายสิบคน ขอสมักรักษา ดู ถ้าไม่หายไม่เอาค่าจ้าง และ ยอมให้เอาตัวลงเป็นทาสรับ ใช้

คนที่ได้ฟังเห็นหมอหนุ่ม พุดจริงจัง จึงนำความไปบอก ที่บ้านเศรษฐี ว่ามีหมอหนุ่ม คนหนึ่งเดินทางไกล อ้างตัวว่า เก่งนัก รับอาสารักษาโรคปวด หัว

“หมอหนุ่ม ฉันเบื่อเต็มที หมอแก้มีความชำนาญ ยังรักษา ไม่หาย หมอหนุ่มจะเก่งกาจ รักษาฉันให้หายอย่างไรได้” เมียเศรษฐีตะโกนใส่หน้าผู้มา บอก

“เขาบอกว่าถ้ารักษาไม่ หายขอยอมเป็นทาสในเรือน ดิฉันคงไม่ขาดทุนเหมือนดังที่ เป็นมาแล้ว ขอให้ลองดู ปะ- เหมาะเคราะห์ดี เคยทำบุญ ร่วมกัน อุปถัมภ์คำชูกันมาแต่ ก่อน อาจรักษาหายก็ได้” พวก บ่าวบอกเจ้านาย

“ถ้าฉันไปเรียกตัวเข้ามา

ถ้ารักษาไม่หายจะไล่ให้ออก ไปจากเมืองสาเกตทันที” เมีย เศรษฐีกล่าวคาถาโทษ

พวกบ่าวเศรษฐีไปตาม หมอชิวเข้ามา พอเห็นหน้า หมอ เมียเศรษฐีสั่งศิระ แสดง อาการดูถูก หมอชิวจึงพูดว่า ถ้ารักษาไม่หายไม่ต้องเอาเงิน แต่ขอค่าเครื่องยาชนิดหนึ่งก่อน เท่านั้น เมื่อได้ฟังสัญญาแข็งขัน ภรรยาเศรษฐีจึงยอมตกลงทด- ลอง

หมอชิวให้ภรรยาเศรษฐี นอนลง เขาตรวจอาการโรคดู ด้วยความชำนาญ โดยไม่มี เครื่องมือ พอตรวจเสร็จก็เห็น ทางรักษา จึงสั่งให้บ่าวออกไป ซื้อเนยใสที่ตลาดมา ๑ ถ้วย และเครื่องยาสมุนไพร ๒-๓ อย่าง เมื่อได้มาแล้วเอาแทรก เข้ากัน บอกให้คนไข้นอนหงาย ใช้เนยใสกับยาที่ผสมไว้กรอก ลงทางจมูกคนไข้ พอภรรยา เศรษฐีนั้นดองเข้าจมูก เนยใส ไหลเยิ้มออกมาทางปากจึงถ่ม ลงกระโถน แต่รีบบอกคนไข้ ให้เอาสำลีซับเนยนั้นไว้

หมอชิวเห็นการกระทำ คิดในใจว่า ยายเศรษฐีคนนี้ ขี้ตระหนี่สิ้นดี ยังสกปรกเสีย ด้วย ถ้าเรารักษาແກ່หาย แດคง ไม่ให้เงินเราก็กหาบณะ

หมอหนุ่มอดรันทดไม่ได้ จึงถามเรื่องเอาสำลีซับเนยมา เก็บไว้ทำไม ของสกปรกอย่าง นี ถ้าฉันเอามาใช้ จะกลายเป็น รังแห่งโรค โรคนี้ยังไม่ทันหาย พาเอาโรคอื่นมาอีก หมอไม่ รับรู้ด้วย

ภรรยาเศรษฐีตอบหน้าตา

เฉยว่า ตั้งแต่อนรักษาตัวมา ๑ ปี หมดเปลืองเงินไปมาก สิ่งใดที่ควรกระหมัดกระหม่ ได้ก็ต้องเก็บไว้ก่อน ที่จริงเนย ใสที่ซับไว้เอามาใช้ทาเนื้อทา ตัวเวลาเมื่อยล้ายังได้ ทิ้งเสีย เปล่าประโยชน์ พ่อหมอกง เห็นว่าฉันขี้ตระหนี่ไม่เข้าท่า ที่จริงไม่ใช่เช่นนั้น สิ่งใดที่ควร เสีย ฉันจะยอมเสีย ลองดูซี ถ้าพ่อหมอช่วยรักษาฉันหาย คราวนี้ ฉันจะจ่ายเงินเป็นรางวัล ให้พ่อหมออย่างพอใจ ชิวก็ได้ ฟังพูดอย่างนี้ก็นิ่งไว้ แต่อดคิด ไม่ได้ว่า ยายนี้เป็นแม่บ้านที่ดี อยู่หรือก แต่ที่ไม่ดีคือสกปรก มาก

หมอให้ภรรยาเศรษฐีนัด เนยใสอยู่ไม่กี่วัน อาการโรค ค่อยบรรเทาเบาลง จนในที่สุด โรคปวดหัว ๑ ปี ของภรรยา เศรษฐีก็หายเป็นปลิดทิ้งไป เจ้าของใช้ให้รางวัลแถมหมอ สมใจ ชื่อเสียงของหมอลือ กระฉ่อนไป เป็นที่รู้จักชื่นชม ของชาวเมืองสาเกต ทุกคน ถามว่า หมอหนุ่มเรียนวิชา มาจากไหน หมอบอกตามตรงว่า ไปเรียนมาจากอาจารย์ทิศา- ปาโมกษ์ที่เมืองดักกิลลา

ฝ่ายลูกเขยลูกสะใภ้ของ คนไข้ ครั้นรู้ว่าหมอหนุ่มมา รักษาโรคหาย พากันดีใจเรียก หมอเข้าไปให้รางวัล ลูกสาว ดีใจที่หมอรักษาแม่หาย ให้ รางวัลไป ๔ พันกหาบณะ ลูก- เขยดีใจที่หมอรักษาแม่หาย หาย ให้รางวัลไปอีก ๔ พัน ลูก สะใภ้ดีใจที่แม่ฟัวหายจากโรค ก็ให้รางวัลหมอไปอีก ๔ พัน หมอรวมเงินทองได้แล้วลา

เศรษฐีและชาวเมืองสาเกต
ออกเดินทางตรงไปยังกรุงราช-
คฤห์

เมื่อกลับถึงนครราชคฤห์
ชีวกเข้าเฝ้าอภัยกุมารผู้เป็น
เจ้านายของตนมาแต่ก่อน พวก
มหาดเล็กรุ่นเดียวกัน เห็นชีวก
กลับมา ก็พากันได้ถามข่าวคราว
ที่หายหน้าไปเป็นสิบปี อภัย-
กุมารตกพระทัยไม่น้อยว่าจะได้
พบมหาดเล็ก “บุญรอด” ที่
ทรงเลี้ยงไว้แต่เด็ก ครั้งแรก
ทรงพิโรธเพราะไม่ทราบต้น
สายปลายเหตุ หมอหนุ่มเล่า
เรื่องต่าง ๆ ที่หนีออกไปศึกษา
วิชาแพทย์มาจากมหาวิทยาลัย
ดักกสิลา จนมีความชำนาญ
วินิจฉัยโรคได้ทุกชนิด

เจ้าชายไม่ทรงเชื่อว่า
มหาดเล็กมีความสามารถ แต่
ไม่กล้ากล่าวดูถูก เป็นแต่กระทำ
ไว้ในพระทัย ถ้าหากเจ็บไข้ได้
ป่วยก็จะทรงทดลองดู

ชีวกสังเกตดูเจ้านาย รู้ที่
ว่าไม่ทรงเชื่อ จึงทูลเล่าเรื่อง
ต่าง ๆ ที่ได้แะเมืองสาเกต
เข้าไปรักษากรรยาเศรษฐีจน
ได้เงินทองมากมาย ทูลเสร็จ
แล้วนำเงินทองที่เหลือระหว่าง
ทางติดตัวมาทั้งหมดถวายแก่
เจ้านาย

“ขอทูลถวายเงินทั้งหมด
เพื่อเป็นเครื่องบูชาบุญคุณที่
ได้ทรงชุบเลี้ยงมา” หมอทูล

ครั้นทรงเห็นสักการะ
ของมหาดเล็ก ก็แนพระทัยว่า
น่าจะเป็นผู้สามารถจริง แต่ไม่
ทรงยอมรับเงินทอง ที่มหาดเล็ก
ทูลถวายเป็นเครื่องบูชาคุณ
ขึ้นพระทัยที่ได้มหาดเล็กมี
ความกตัญญู ตั้งแต่วันนั้น หมอ

ชีวกก็เป็นที่โปรดปรานของ
ราชสำนัก

ราชสำนัก อยากทดลอง
ความรู้หมอสุกครั้ง แต่ไม่มี
โอกาส อยู่มาวันหนึ่ง บังเอิญ
ลูกชายเศรษฐีในเมืองราชคฤห์
คนหนึ่งเป็นโรคปวดท้องมา
หลายปี เศรษฐีพ่อได้ยินกิตติ-
ศัพท์เรื่องหมอสำเร็จจากมหา-
วิทยาลัยดักกสิลา มาประจำ
อยู่ในราชสำนัก จึงทูลขออนุ-
ญาติให้หมอไปรักษา ทางราช-
สำนักอนุญาตให้ เพื่อลองดู
ฝีมือหมอ

หมอชีวกถึงบ้านเศรษฐี-
ใหญ่ ลองตรวจอาการ และ
วินิจฉัยโรค พอรู้สมุฏฐาน หมอ
ขอสัญญาแก่เศรษฐีว่า จะเชื่อ
หรือไม่ ถ้าเชื่อโรคหาย ถ้าไม่
เชื่อดาย เศรษฐีกลัวลูกตาย
ปรึกษากับเมีย แม่กลัวลูกตาย
จึงยอมฟังคำสั่งของหมอ

หมอลงมือใช้วิชาผ่าตัดที่
เรียนมาจากมหาวิทยาลัย วาง
ยาชนิดหนึ่งไม่ให้ลูกเศรษฐี
รู้สึกเจ็บปวดมากนัก ล้างลำไส้
น้อยใหญ่ออกมาสะอาดอย่างดี มี
ไส้ใดสกปรก ก็ตัดออกทิ้ง
เปลี่ยนเสียใหม่ เสร็จแล้วเย็บ
ปากแผลให้ติดสนิท ไม่มีรอย

หมอได้รางวัลมากมาย
จากตระกูลเศรษฐี ได้เงินทอง
มาเท่าใด ก็ถวายเงินทองนั้น ๆ
ให้แก่เจ้านายตามเคย แต่เจ้า
อภัยเป็นเจ้านายรู้จักเลี้ยงลูกน้อง
ไม่ยอมรับเงินทอง กลับมอบ
บ้านให้หมออยู่ในวังอีกหลังหนึ่ง

อยู่ต่อมา เกียรติคุณของ
หมอรู้ไปถึงวังข้างใน เวลานั้น
พระเจ้าพิมพิสาร ทรงเป็นโรค
ริดสีดวงทวารมานาน จะเสด็จ

ไปทางไหน พระโลหิตไหลเป็น
พระภูษาเป็นที่อับอายขายพระ-
พักตร์ ต้องระงับไม่เสด็จออก
ว่าราชการอยู่มาวัน ครั้งทรง
ได้ยินกิตติศัพท์สามารถของ
หมอ ก็รับสั่งกับเจ้าฟ้าอภัย
ลูกชาย ให้ส่งหมอชีวกเข้าไป
ตรวจอาการ

หมอวินิจฉัยโรคแล้ว เอา
สมุนไพรมาผสมถวายพระราชยา
ขนานหนึ่ง ทูลให้เสวยเข้าไป
เพียง ๒-๓ มื้อ โรคพระโลหิต
ไหลก็หยุด ความเจ็บปวดที่
เคยมีหายไป จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าแต่งตั้งหมอชีวกไว้
ในตำแหน่งแพทย์ประจำพระ-
องค์ รับพระราชทานเงินเดือน
เป็นประจำ

คนทั้งหลาย ในเมืองราช-
คฤห์ พากันสงสัยความสามารถ
ของหมอว่า เหตุใดจึงผ่าตัด
เปลี่ยนลำไส้ได้ ใครเป็นโรค
อะไร หมอรักษาหายได้หมด
แม้แต่พระราชยา จนได้รับการ
โปรดปรานประทานบ้านช่อง
เงินทอง พวกที่เคยดูหมิ่นมา
ก่อน พากันอิจฉา แต่หมอเฉย
เมยไม่นำพา ตั้งใจปฏิบัติราช-
การมาด้วยดี

อยู่ต่อมา มีคนไข้รายอีก
รายหนึ่ง เป็นเศรษฐีจีระหนึ่ง
จัด อยู่ในเมืองราชคฤห์นั่นเอง
เป็นโรคปวดหัวหนัก รู้สึก
เหมือนมีตัวแมลงเจาะเข้าไป
อยู่ในขมวง เศรษฐีกลัวตาย
แต่จีเหินยว จึงรักษาโรคด้วย
หมอกกลางบ้านมาหลายคน
หมอที่มารักษาให้ยาวันใดหนึ่ง
แล้วรับค่ายากินเปล่าไปทุกคน

เศรษฐีคนนี้ ได้ยินชื่อเสียง
หมอชีวก ก็อยากลองดี จึงให้

คนเชิญตัวมาจากวัง ถามว่าคิด
คำรักษาเท่าไร ถ้ารักษาโรค
ปวดหัวหาย หมอตรวจอาการ
แล้วบอกว่า ยินดีรักษาให้ เงิน
ทองไม่ต้องพูด ไม่ให้ก็ไม่ได้ ให้
ก็เอา แต่ต้องเชื่อหมอ และให้
สัญญา

“สัญญาว่าจะอะไร?” เศรษฐี
และเจ้าของไข้พากันถาม

“สัญญาว่า ต้องนอน
ตะแคงขวาไป ๗ เดือน ภาย
หลังการผ่าตัด ต้องนอนตะแคง
ซ้าย ๗ เดือน และนอนหงาย
อยู่เฉย ๆ อีก ๗ เดือน

เศรษฐีพอได้ยินส่งเสียง
ร้อง “บ้า! ต่อให้ทวดาก็นอน
ตะแคงตามคำสั่งของแกไม่ได้”

หมอบอกคำขาด “ถ้านอน
ไม่ได้ ก็รักษาไม่ได้”

เศรษฐีเสียงอ่อน “งั้นขอ
ต่อรองเพียงอิริยาบถละ ๗ วัน
รวม ๒๑ วัน”

หมออยู่ “ไม่ทำตามสั่ง ก็
มีทางเดียว. ตาย”

พอได้ยินคำว่า ตาย เศรษฐี
ก็เสียงอ่อน

“ตกลง ฉันทนนอน แต่
ละข้างรวมทั้งหมด 21 เดือน”

เมื่อเศรษฐียอมรับสัญญา
หมอก็สั่งให้จัดห้องพิเศษไว้
ห้องหนึ่ง ไม่ยอมให้ใครเข้าไป
สั่งให้เศรษฐีนอนบนเตียง บอก
ว่าต้องผ่าขมอม เพราะข้างใน
มีตัวแมลงกัดกินอยู่หลายสิบตัว

เศรษฐีตกใจแทบสิ้นสติ
ให้รู้สึกปวดขมอมมากขึ้น บาง
ขณะเหมือนกับจะแตกออกเป็น
เสียง แต่ต้องยินยอมหมอเพราะ
กลัวตาย

หมอลงมือผ่าขมอมด้วย

ความชำนาญ ผ่าลงไปตอนแรก
พบแมลงตัวใหญ่ผิวเมือ ๒ ตัว
เอาคีมคีบออกมาได้ แล้วค่อย ๆ
ผ่าขมอมส่วนลึกลงไปอีก พบ
ตัวแมลงอ่อนหลายสิบตัว เอา
คีมคีบออกจนหมด ขมอม
ส่วนใดสกปรก ใช้น้ำยาสมุน-
ไพโรล้างจนสะอาด ส่วนใดใช้
ไม่ได้ ก็ขูดออกทิ้ง แล้วเย็บเข้า
ไว้อย่างเก่า

หมอแสดงความสามารถ
ยอดเยี่ยม จนคนไข้ไม่รู้สึกเจ็บ
ปวด ตั้งแต่เริ่มผ่าตัดจนกระทั่ง
เย็บแผลเสร็จ เสร็จแล้วหมอ
ให้เศรษฐีกินยาอันผสมจาก
สมุนไพโรเป็นระยะ และบังคับ
ให้เศรษฐีนอนแช่อยู่ในเตียง
ตามสัญญา

เศรษฐีนอนตะแคงขวาข้าง
เดียวไปได้ถึง ๑๕ วัน ก็บ่นเมื่อย
ขบไปทั่วตัว ทำท่าทนไม่ไหว
อ้อนวอนหมอว่าเปลี่ยนทำได้
หรือยัง ถ้าชินนอนตะแคงขวา
อยู่อย่างนี้ อีกไม่กี่วันคงตาย
หมอเห็นเศรษฐีนอนมาได้เวลา
พอสมควร จึงอนุญาตให้พลิก
นอนมาข้างซ้ายได้ เศรษฐีดีใจ
ทนนอนตะแคงซ้ายต่อไปอีก
ราว ๗ วัน บ่นเมื่อยทำท่าจะ
ทนไม่ไหวเอาอีก หมอเห็น
สมควรแก่เวลา ก็อนุญาตให้
พลิกไปนอนหงาย คราวหลัง
หมอบังคับให้เศรษฐีนอนแช่
อยู่อีก ๗ วัน พอครบกำหนด
ก็บอกว่าพอแล้ว ไม่ต้องนอน
ต่อไปอีก แด่นั้นมาโรคปวดหัว
ของเศรษฐีก็หายขาด เศรษฐี
ดีใจให้เงินทองและข้าทาสชาย
หญิงเป็นรางวัลแก่หมอชีวค
เป็นอันมาก เมื่อหมอลากลับ
เศรษฐีสงสัยการรักษาของหมอ

จึงถามว่า

“ทำไมต้องบังคับให้ฉัน
นอนตะแคงข้างเดียวทั้งปี และ
ทำไมจึงเอาสัญญาก่อนรักษา”

หมอบอกว่า “หมอต้อง
เอาสัญญากับคนไข้ก่อน เพราะ
ถ้าคนไข้ไม่เชื่อหมอ ไข้จะไม่
มีวันหาย ส่วนที่กำหนดให้นอน
๗ เดือน ที่จริงไม่ถึงอย่างนั้น
แต่ต้องขู่ไว้ ยิ่งท่านเศรษฐีเป็น
คนชอบทำอะไรตามใจตัว ไม่
มีใครบังคับ และชีวิตระเหินเสีย
ด้วย เพราะฉะนั้นต้องบังคับ
ให้หนัก แล้วผ่อนเอาภายหลัง
ประโยชน์ในการรักษาจึงสำเร็จ
ได้”

หมอลากลับเข้าวังด้วยเกียรติ
ยศใหญ่ ราชสำนักต้องรับความ
สามารถของหมอด้วยความ
พอใจ ชื่อเสียงของหมอแพร่
หลายไปนานาประเทศใกล้เคียง

หมอชีวค เป็นหมอหลวง
ประจำพระเจ้าพิมพิสาร รับ
ราชการมาด้วยดี สมัยนั้นพระ-
พุทธเจ้าประทับอยู่ที่เวฬุวนา-
ราม ที่พระเจ้าพิมพิสารสร้าง
ถวายอยู่ใกล้กรุงราชคฤห์ เสด็จ
โปรดประทานธรรมเทศนาแก่
ศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า หมอ
ชีวคเคยได้ฟังธรรมของพระ-
พุทธเจ้าบางครั้งในเวลาว่าง
ใคร่จะได้สิ่งของมีค่าสักอย่าง
หนึ่ง อันคู่ควรแก่พระพุทธเจ้า
มาทูลถวายเป็นเครื่องเจริญ
ศรัทธาปสาทะแห่งตน แต่ยังไม่
มีโอกาสดำเนินหาซื้อสิ่งใดจาก
ที่หนึ่งที่ใดให้เป็นทีพอใจได้

อยู่มาวันหนึ่ง บังเอิญทาง
เมืองอุชเชนี พระเจ้าจันทปโชต
เป็นผู้ครอบครอง กษัตริย์พระ-
องค์นี้แต่เยาว์วัยเคยเสด็จไป

ศึกษาวิชาการปกครองมาจากมหาวิทยาลัยดักกิลลาเหมือนกัน แต่เป็นนักศึกษารุ่นก่อนหมอชีวก

กษัตริย์องค์นี้ ดังเดิมพระนามว่าปโชต แต่เมื่อกลับมาครองเมือง เป็นคนมีนิสัยดุร้าย เคยฆ่าคนเสียเป็นอันมาก จนเป็นที่ลือชาปรากฏ คนทั้งหลายจึงขนานพระนามให้ใหม่ว่า จัณทปโชต แปลว่าท้าวปโชตผู้ดุร้าย ใครได้อินชื่อก็อพากันกลัวไปทั่วชมพูทวีป เพราะไม่แน่ใจว่าจะทรงขุนหัน สั่งฆ่าเสียเมื่อใดก็ได้

พระเจ้าจัณทปโชตมีพระโรคร้ายอยู่อย่างหนึ่ง คือโรคเล่าไข้เป็นแผล มีอาการปวดร้อนอยู่ในพระอุทรเป็นปกติ โรคนี้ทำให้มีอาการคลื่นเหียน เวียนอุทรร้อนพระกายอยู่เป็นนิจ แพทย์หลวงแพทย์ราษฎร์ในเมืองอุชเชนีเป็นอันมาก ไม่มีใครสามารถรักษาพระโรคได้ ทรงวิตกว่าชีวิตคงแตกดับด้วยการทรมาน ไม่เป็นอันว่าราชการงานเมือง

หมอทั้งหลายที่เคยมาถวายการรักษาพยาบาลอยู่ คนใดที่ถูกพระทัย ก็พอรอดตัวไป คนไหนถวายพระโอสถไม่ถูกพระทัย ก็ถูกเขี่ยตายอยู่ในวัง ไม่มีโอกาสออกมาหาถูกเมียอีกเลยก็มี โรคร้ายของกษัตริย์องค์นี้เป็นโรคนีมา ไม่มีใครกล้าเอาน้ำมันเนยเข้าวังเกรงจะส่งกลิ่นเข้าไปกระทบพระนาสิก คนในวังที่เคยกินเนย ต้องยอมอดเนยเพราะกลัวถูกตัดคอ

กิตติศัพท์ ความเป็นหมอ

สามารถของชีวก แพร่เข้าไปไกลถึงกรุงอุชเชนี เข้าพระกรรมพระเจ้าจัณทปโชต วันหนึ่งรับสั่งให้มหาดเล็กคนสนิทถือกระบี่เสรับสั่งเดินทางออกจากกรุงอุชเชนี ตรงมาเฝ้าพระเจ้าพิมพิสาร ทรงขอยืมตัวหมอชีวกไปตรวจดูพระอาการรักษา ถัดตกลงอนุญาตก็ขอให้หมอเดินทางไปกับมหาดเล็ก

พระเจ้าพิมพิสาร อนุญาตให้หมอชีวกเดินทางไปตรวจอาการของพระเจ้าจัณทปโชต ณ กรุงอุชเชนีได้ แต่รับสั่งไว้ด้วยความเป็นห่วงว่า ระวังตัวให้ดี เพราะพระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นดุร้ายนัก

หมอชีวก เดินทางมาถึงกรุงอุชเชนีเข้าเฝ้าพระเจ้าจัณทปโชต ขณะเข้าเฝ้า สังเกตเห็นชัดว่า พระเจ้าแผ่นดินองค์นี้มีนิสัยหงุดหงิด ดุร้ายจริง จึงลงมือตรวจพระอาการด้วยความระมัดระวัง เสร็จแล้วทูลว่ารักษาพระโรคให้หายได้ แต่ต้องทรงประทานสัตตยาหลายอย่าง

“สัตตยาอะไรบอกมา” จัณทปโชตรับสั่งอย่างดุ ๆ “ข้าได้อินชื่อเกมมานาน วิธีรักษาโรคของแวกก็เคยได้ยิน ไปรักษาใครชอบเอาสัตตยากับเขาทั้งนั้น แวกจะเอาสัตตยาอะไรจากข้า?”

“ไม่มากนักหรือขอพระเจ้าข้า”

“สัตตยาอะไร ข้าให้แกได้ แต่อย่างเดียวที่ให้ไม่ได้คือเรื่องบังคับให้ข้ากินยาผสมน้ำมันเนย เข้าใจไหม ข้าได้กลิ่นเนยไม่ได้ แวกต้องสัตตยา

กับข้าก่อน ว่าเครื่องยาของแวกต้องไม่มีเนย เป็นกระสาย”

หมอสะอึ้ง แต่สะกดใจได้ เพราะยาขนานที่หมอกิดปรุณถวาย ต้องมีน้ำมันเนยเป็นกระสาย ถ้าขาดน้ำมันเนย โรคอย่างนี้ไม่หาย จึงรีบทูลถวายสัตตยา หลังจากตรองหาอุบายไว้ด้วยดีแล้ว

“ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตตยา แต่ขอประทานสัตตยาให้ข้าพระพุทธเจ้าบ้าง”

จัณทปโชตทรงรับรองหมอจึงกราบทูลขอสัตตยา ๓ อย่าง ๑. ขอห้องพิเศษเป็นที่ปรุณยา ๒. ขอให้เปิดประตูวังไว้ตลอดคืน และ ๓. ขอประทานช้างหรือม้าที่มีฝีเท้าดีหนึ่งตัว

๒. ข้อหลังทำความสงสัยให้มาก พระเจ้าจัณทปโชตรับสั่งถามเรื่องขอให้เปิดประตูเมือง เปิดไว้ทำไม เรื่องขอช้างขอม้าฝีเท้าดี ขอทำไมไม่มีเหตุผล หมอจึงทูลว่าขออนุญาตเพื่อไว้ ถ้าเกิดความต้องการเครื่องยาจำเป็น จะได้ขึ้นหลังช้างรีบไสออกจากวังไปเก็บสมุนไพรนอกเมืองให้ทันทั่วทั้งฝั่งทูลอย่างนี้ พระเจ้าแผ่นดินผู้ดุร้ายไม่ทรงทราบอุบาย ก็อนุญาต

ครั้นได้รับสัตตยาสมความคิด หมอเข้าห้องปรุณยาพิเศษ นำสมุนไพรที่กำหนดไว้ในตำราผสมกับเนยใสด้วยหนึ่ง ก่อไฟตั้งเตาเปิดประตูและช่องเล็กช่องใหญ่ในห้องปรุณยาจนมิดชิด ปิดทางไม่ให้กลิ่นยาระเหยออกไปข้างนอกได้ ตอนใดเห็นจะมีกลิ่น ก็ใส่สมุนไพรดับกลิ่น

ไว้หมด เกี่ยววาศสมเนยใสอยู่
อย่างนี้ ๗ วัน ๗ คืน ได้นำยา
สกัดแล้ว ๑ ถ้วยขนาดใหญ่
คมดูไม่มีกลิ่นน้ำมันเนย

เสร็จปรุงยา หมอนำถวาย
พระเจ้าฉันทาปโสด ก่อนถวาย
ให้ลงมือเสวย หมอพูดเตือน
สัญญาเดิมเรื่องให้เตรียมม้า
หรือช้างเผือกดี และเรื่องเปิด
ประตูวังไว้คอยท่า เมื่อมีอากร
อย่างใด จะได้รับออกไปเก็บ
สมุนไพรมานำ พระราชาทรง
รับว่าสั่งไว้เรียบร้อยแล้ว เป็น
ช้างเผือกดีตัวหนึ่งให้ผูกคอก
ไว้ที่ประตูวัง

หมอพูดว่า ยานี้ถ้าเสวย
แล้วจะทำให้ทรงเรือ เป็นยาล้าง
ท้องและบรรเทาความแน่น ชัน
แรกทำให้รู้สึกผิดปกติไป ๗ วัน
เป็นอะไรขึ้นมามากขอให้ทรงอดทน
แล้วพูดให้เสวย

ราชาเสวยแล้ว เวลาล่วง
ไป ๑ คืน ยังไม่มีอาการอะไร
นอกจากอึดอัด หมอเห็นควร
แก้เวลากำหนดไว้ในใจจึงพูด
ว่าอาจมีพระอาการอื่นมาแทรก
ซ้อน ขอรุดลาออกไปเก็บสมุน-
ไพรรควน พระราชาทรงอนุญาต
เพื่อเห็นแก่พระโรค หมอได้
ช่องรับออกไปขึ้นช้างเผือกดีที่
คอกอยู่หน้าประตูเมือง พอขึ้น
ขับชื้อออกจากประตูเมืองได้ ก็
เร่งไสรช้างให้วิ่งตรงไปยังนคร-
ราชคฤห์ วิ่งออกมาได้หลาย
สิบโยชน์ เห็นพันอันตรายที่
ใครจะติดตาม จึงพักเหนื่อย
อยู่ที่ดงมะขามป้อมแห่งหนึ่ง

รุ่งขึ้นวันที่ ๒ ทางวังกรุง
อุชเชนี พระเจ้าฉันทาปโสดรู้สึก
ว่ายาของหมอทำพิษ ทรงเรือ
เป็นครั้งแรก เนยใสระเหยออก

มาได้กลิ่นขณะทรงเรือ พอรู้สึก
ว่ายาที่ผสมมีเนยใสเป็นกระสาย
ก็ทรงอาเจียนใหญ่เป็นครั้งแรก
สิ่งของที่เฝ้าหมื่นอยู่ในพระ
อุทราไหลออกมาหมดเหมือนถูก
บังคับ พอสิ้นอาเจียน ก็เกิด
ความละเหี่ยเป็นกำลัง แต่ยัง
มีพระพิโรธตามพระอุปนิสัย
ทรงแหงนออกมาทั้ง ๆ ที่เกือบ
หมดกำลัง รับสั่งให้อมาตย์มือ
ดีคนหนึ่งซื้ออากะ ผู้สามารถ
เดินทางได้วันละหลายสิบโยชน์
รีบออกตามหมอชีวกไปให้ทัน

“มึงรีบไปจับตัวอ้ายหมอ
ลามกคนนั้นมาให้ได้” รับสั่ง
อย่างเป็นทางการแผ่นดิน “มัน
โกหก ภูจะตัดหัวมันให้สมกับ
ความโกหก”

อมาตย์รับสนองโองการ
แต่พระราชาก็ยังทรงเป็นห่วง
อมาตย์ จึงรับสั่งกำชับ “มึงต้อง
ระวังตัว อ้ายหมอกคนนี้นั้นมันมียา
ดีนัก และฉลาดด้วย อย่าไป
พลาดทำกินอะไรของมันเข้า
อยากกินอะไรก็ต้องอดทน กลับ
มากินที่อุชเชนี”

อมาตย์อากะ รีบออกเดิน
ทาง ขี่ม้าบ้าง เดินบ้างไปจน
ทันกันที่ป่ามะขามป้อม หมอเห็น
ท่าจะจึงพูดปลอมตามมรรยาท
ว่าอย่าหุนหันพลันแล่นไปเลย
ไม่ต้องจับต้องฉุดไปให้อายเขา
ขอเวลากินอาหารให้สบายหน่อย
หนึ่งก่อน แล้วจะตามกลับไป
แต่โดยดี คราวนี้ขึ้นช้างกลับ
ไปด้วยกันก็ได้

อมาตย์นั่งฟังระรินหู ตกลง
อนุญาต หมอเห็นอมาตย์ใจดี
กำลังเหนื่อยอ่อนมา จึงชวน
กินอาหารเสียด้วยกัน อมาตย์
นึกถึงคำสั่งของฉันทาปโสดได้

ตอบขอบใจไม่ยอมร่วมวง แต่
หัวใจนั้นอยากกินเต็มที่ เพราะ
เหนื่อยอ่อน หิวโหยแทบขาดใจ

เมื่อเห็นไม่ยอมกินข้าว
หมอชวนให้ดื่มน้ำพอแก้กระหาย
อมาตย์ใจเด็ดไม่ยอมดื่มน้ำอีก
นั่งคอยอยู่ครู่หนึ่ง พอดีมะขาม
ป้อมลูกหนึ่งหลุดจากกิ่ง ตกลง
ตรงหน้าหมอ หมอจึงหยิบขึ้น
มาบอกว่า “เฮ้ ถ้าไม่ดื่มน้ำ
ก็ลองกินมะขามป้อมไปพลาง
ทำให้คอชุ่มระงับกระหายได้ดี
เหมือนกัน”

อมาตย์เห็นว่ามะขามป้อม
สดหล่นมาจากต้นใหม่ ๆ คง
ไม่มีอันตรายอย่างเจ้านายสั่ง
ประกอบกับกระหายน้ำเต็มที่
จึงรับมะขามป้อมไปกิน ก่อน
หมอส่งมะขามป้อมให้อมาตย์
เอาเล็บจิกลงบนผิว ปล่อยให้
ยาชนิดหนึ่งที่ซ่อนอยู่ในเล็บซึม
ลงไปเนื้อมะขามป้อม

อมาตย์กัดกินมะขามป้อม
หมดทั้งลูก รู้สึกชุ่มคอดี แต่ใน
ท้องมีเสียงลั่น พอสิ้นเสียงจะ
กล่าวขอบใจ ให้รู้สึกปวดท้อง
ไม่ทันถามอะไรได้ อูจจาระ
พาลไหลออกมา และไหลเลอะ
ไปจนไม่มีอะไรเหลือติดท้อง
อมาตย์ร้องขอให้หมอช่วยชีวิต
สักครั้งหนึ่ง หมอบอกว่าไม่
เป็นไร ค่อยไปนี้โรคในร่างกาย
จะหายหมด

“ช้างที่ผูกไว้นั้น ช่วยพา
กลับไปถวายคืนเจ้านายด้วย
ลาก่อนเพื่อนยาก” หมอพูด
แล้วรีบออกเดินทางกลับไป
กรุงราชคฤห์ ปล่อยอมาตย์
เผือกดีของอุชเชนี นอนจมกอง
อุจจาระอยู่ตรงนั้น

กะเนดูเห็นจะเป็นเวลา

พอดีกับหมอเข้าเมืองราชคฤห์ ได้ อนาคตย์อุษเชนีจึงค่อยมีกำลัง ทรงกาย นึกน้อยใจที่เสียที่ หมอ แก่ข้างออกจากโคนมะ- ขามป้อม ขึ้นขี่กลับไปยังกรุง อุษเชนี ตรงเข้าเฝ้าพระราชา พระเจ้าจันทปาโชนมอหน้า อนาคตย์ เห็นรุ่งโรยผิปกติ ก็ ทรงทราบว่าเป็นเสียที่หมอชิวก มา รับสั่งว่า “กว่าแล้ว ไม่มี ใครผู้อายหมอนักเรียนดักกลีลา คนนั้นได้ ปล่อยมันไปเถอะ ภูสบายดีแล้ว ยามันศักดิ์สิทธิ์ จริง”

รับสั่งแล้ว นึกถึงบุญคุณ ของหมอ ใคร่ประทานรางวัล ให้สมใจ เลือกลือผ้าเนื้อดีที่ สุด สีทอง ๒ ผืน มีประกายเหมือน แผ่นทองคำ เป็นอุตสาหกรรม ของเมืองด้านเหนือ ในชมพูทวีป คนธรรมดาไม่มีโอกาสเป็น เจ้าของ นอกจากคนขนาดพระ- เจ้าแผ่นดิน พระเจ้าจันทปาโชน มอบผ้าเนื้อทอง ๒ ผืน พร้อมกับ เงินทองจำนวนมาก และข้าว สาธิตอีกหลายเล่มถวาย ให้ อนาคตย์นำไปเป็นรางวัลแก่หมอ ชิวกถึงกรุงราชคฤห์ และมี พระราชสาส์นขอบพระทัย พระเจ้าพิมพิสารไปด้วย

ข้างหมอชิวก กลับเข้า เฝ้าพระเจ้าพิมพิสาร ทูลเล่า ความแต่ต้นมาโดยตลอด พระ- ราชาแห่งกรุงราชคฤห์ต้อนรับ หมอด้วยดีพระทัย รับสั่งสัพยอก ว่า เเคราะห์ดีที่ระวังตัวไว้ได้ ตามคำสั่ง

อยู่ต่อมาได้ ๒-๓ วัน อนาคตย์กรุงอุษเชนีนำผ้าสีทองค่า ๒ ผืนไปถึงกรุงราชคฤห์ เข้า เฝ้าถวายสาส์นแด่พระเจ้าพิม-

พิสาร และมอบผ้าสีทองค่านั้น เป็นรางวัลแก่หมอชิวก หมอ รับผ่านไว้แล้ว นึกได้ถึงสัก- การะมีค่าที่ตั้งใจจะจัดหาทูล ถวายพระพุทธเจ้า สมใจได้ผ้า เนื้อดี เป็นของมีค่าสูง จึงนำ ไปทูลถวายพระพุทธเจ้าที่เวฬุ- วณาราม ทูลปวารณาตนว่า หากพระอาการไม่สบายแก่ พระสรีระอย่างใด จะจัดยาทูล ถวาย ตั้งแต่นั้นมา หมอก็ได้ เป็นแพทย์ประจำพระองค์ ของ พระพุทธเจ้า และบรรดาสงฆ์ ทุกรูปในพระนครราชคฤห์ด้วย

พระพุทธเจ้าระหว่างประทับ อยู่ในเมืองราชคฤห์ ทรงพระ ประชวรหลายคราว ได้หมอชิวก ปรงยาถวาย บำบัดพระโรคไว้ ทุกคราว จนถึงคราวอาศาศศัตรู กุมารโอรสพระเจ้าพิมพิสาร สมคบกับพระเทวทัต ปล่อย ก้อนหินใหญ่จากยอดภูเขาชมิ- ภูมเพื่อให้ทับพระพุทธเจ้า สะเก็ด หินแตกกระเด็นกระทบพระบาท ถึงห้อโลหิต ก็ได้หมอชิวกนัก- ศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยดักกลีลา ปรงยาบำบัดโรคเป็นลำดับมา ด้วยประการฉะนี้

๐ อย่าเกียจคร้านการเรียนรู้เร่งอุตสาหะ มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน จะตกถิ่นฐานใดคงไม่แคลน ถึงคับแค้นก็พออยู่ประทั่งตน

๐ อันความรู้รู้กระจ่างถึงอย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเกิดคงเกิดผล อาจจะชักเชิดชูฟูสกนธ์ ถึงคนจนพงศ์ไพร่คงได้ดี

๐ เกิดเป็นชายชาวสยามตามวิสัย หนังสือไทยก็ไม่รู้ดูบัดสี ต้องอับอายขายหน้าทั้งตาปี ถึงผู้ดีก็คงด้อยถอยตระกูล

(นิติสารสาธก)

สัมภาษณ์ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

สถิตย์ เล็งไธสง

ท่านคงได้อ่านเรื่องศาสนาซิกข์ ซึ่งได้ลงพิมพ์ไว้ต่างหากแล้ว ต่อไปนี้ผมขอนำท่านผู้อ่านไปรู้จักกับศาสนาฮินดูบ้าง พึงเข้าใจด้วยว่า ที่ผมนำมาลงไว้นี้เป็นเพียงผิวเผินจากการที่ผมไปเสาะสัมภาษณ์มาจากท่านผู้รู้ศาสนานั้น ๆ เพียงไม่กี่นาที เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นสาระของทุกศาสนาว่าไม่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ อันจะนำมาซึ่งความรักความสามัคคีระหว่างศาสนิกต่างเหล่า ซึ่งเป็นจุดประสงค์อันสำคัญของ

ข้อเขียนนี้

วันหนึ่ง ผมได้แวะไปที่โบสถ์พราหมณ์ ซึ่งตั้งอยู่หน้าเสาชิงช้า ข้างวัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานครของเรา เพื่อหาความรู้จากสำนักนี้ ผมได้พบกับพราหมณ์ยศ โกมนเทวิน และครอบครัวของท่าน มีคุณแม่ ซึ่งอายุรุ่มราวคราวเดียวกับผม กับภริยาของท่านซึ่งก็ยิ่งอ่อนวัยอยู่ เหมือนกับตัวท่านพราหมณ์เอง กับบุตรชายหญิงเล็ก ๆ อีก ๒ คน คุณพ่อผู้เป็นพราหมณ์ได้ถึงแก่

“พราหมณ์กับฮินดูไม่ต่างกัน ฮินดูนั้นเป็นชื่อศาสนา

คือ ศาสนาฮินดู

ส่วนพราหมณ์นั้น หมายถึง ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือผู้สวด”

กรรมไปหลายปีแล้ว ส่วนพราหมณ์
อีก ๕ ท่านไม่อยู่

ภริยาของท่านได้ต้อนรับ
ผมอย่างดี หันพักดลมาให้ผม
และ สั่งน้ำอ้อดลมาให้ผม แต่
ผมไม่ดื่มของท่าน ไม่นานท่าน
พราหมณ์ซึ่งขณะนั้นมีได้แต่ง
ชุดขาว แต่ไว้ผมมวยได้เข้ามา
คุยด้วย คำถามแรกที่ผมถาม
ท่านก็คือ

“พราหมณ์นี้มีภริยาได้
ด้วยหรือครับ”

“มิได้ พระพุทธองค์ท่าน
ก็ทรงเป็นพราหมณ์มาก่อน
เสด็จออกบรรพชา พราหมณ์
จะต้องมีบุตรไว้สืบสกุลเหมือน
ผมเป็นตัวอย่าง เป็นพราหมณ์
มาแต่ปู่ทวด” ท่านพราหมณ์
ตอบพร้อมกับมองไปทางบุตร
ชายหญิงของท่าน ผมจึงถาม
ต่อไปว่า

“ผู้หญิงเป็นพราหมณ์ได้
ไหมครับ” ท่านพราหมณ์อมยิ้ม
ตอบผมว่า

“ผู้หญิงนับถือศาสนา
พราหมณ์ได้ แต่จะเข้าเป็น
พราหมณ์ไม่ได้” ถามท่านต่อ
ไปว่า

“พราหมณ์กับฮินดูต่างกัน
อย่างไรครับ”

ท่านพราหมณ์มองผมด้วย
สายตาอันเมตตา คงนึกในใจ
ว่าผมนี้ช่างไม่รู้เรื่องศาสนา
เอาเสียเลย แล้วท่านตอบผมว่า

“พราหมณ์กับฮินดูไม่ต่าง
กัน ฮินดูนั้นเป็นชื่อศาสนา คือ
ศาสนาฮินดู ส่วนพราหมณ์นั้น
หมายถึง ผู้ประกอบพิธีกรรม
หรือผู้สวด ในประเทศไทยเราก็ก
มีแยก ๆ กันอยู่ คือ ผู้นับถือ
พราหมณ์เป็นศาสนาก็มีแต่
ความจริงแล้วเป็นศาสนาฮินดู
ศาสนานี้เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุด
เกิดในลุ่มน้ำสินธุ ประเทศ
อินเดียก่อนพุทธกาล ต่อมา
เรียกเพี้ยนเป็นฮินดูไป ถิอคัมภีร์
พระเวทย์ ซึ่งประกอบด้วยมนต์
คาถาที่ใช้สวดสรรเสริญและทำ
พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นศาสนาที่
นับถือพระเจ้า”

“ทำไมพระพุทธองค์จึง
ไม่นับถือพระเจ้าล่ะครับ ทั้ง ๆ
ที่ท่านเองก็ทรงเป็นพราหมณ์”
ผมถามท่านพราหมณ์เหมือนกับ
จะไล่ให้จนมุม ท่านพราหมณ์
อมยิ้มอย่างอารมณ์ดีแล้วตอบ
ผมว่า

“ทุกศาสนาต้องมีสิ่งสูงสุด
ที่ศาสนิกนับถือ ว่าแต่จะเรียก
อย่างไรเท่านั้น พระพุทธองค์

ทรงเรียกพระเจ้าว่า พระธรรม
เป็นอำนาจสูงสุดไม่อยู่ในบังคับ
บัญชาของผู้ใด ศาสนิกทุกเหล่า
ไหวสิ่งนี้สิ่งเดียวกัน”

คำตอบของท่านพราหมณ์
ทำให้ตาผมสว่างขึ้นอีกเป็นอัน
มาก ผมรู้สึกศรัทธาในตัวท่าน
พราหมณ์ขึ้นอีกมาก แม้ท่าน
จะเขี้ยว แต่รู้สึกและหลักแหลม
สมกับเป็นพราหมณ์ ผมถาม
ท่านต่อไปว่า

“แล้วท่านเรียกพระธรรม
ของท่านว่าอย่างไรครับ”

ท่านพราหมณ์ตอบว่า“แล้ว
แต่นิกายนะ นิกายไควะกันับถือ
พระอิศวร ส่วนนิกายไวศณพ
กันับถือพระนารายณ์ ความ
จริงก็คือองค์เดียวกัน”

“แล้วพระพรหมล่ะครับ
เป็นใคร” ผมถาม ท่านตอบผม
ว่า

“พวกพรหม เป็นเทพเจ้า
ที่รับใช้องค์สูงสุด อย่างมนุษย์
นี้ ถ้าปฏิบัติดีก็จะได้ไปเกิด
เป็นพรหมรับใช้พระเจ้า ถ้า
ประพฤติดีมีเมตตา ก็จะอยู่ได้
นานเท่านั้น แต่ถ้ามีกิเลส เช่น
มีจิตริษยา ก็จะลงมาอีก”

ผมมองไปรอบ ๆ แล้ว
ถามท่านเชิงประวัติศาสตร์ว่า
“ไบสถ์นี้มีมานานแล้วมั้ครับ
ผมได้ยินชื่อตั้งแต่ผมจำความได้”

ท่านพราหมณ์ตอบผมว่า
“ไบสถ์นี้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗
ภายหลังตั้งกรุงเทพฯ ได้ ๒ ปี”

ผมถามท่านต่อไปว่า “มี
ที่นี้แห่งเดียวหรือครับ” ท่าน
ตอบว่า

“มีที่นครศรีธรรมราชอีก
แห่งหนึ่ง แต่พราหมณ์ที่นั่นไม่

ได้รับพระราชทานเงินเดือน
ได้รับเงินจากทางวัดพระศรี-
มหาธาตุ พวกผมที่นี้ได้รับพระ-
ราชทานเงินเดือน ถือว่าทำงาน
ในพระราชวังในการทำพิธี
หลวง”

ผมถามท่านต่อไปว่า “เห็น
มีชื่อเรียก พระครู หรือพระราษ-
ครู อะไรท่านองนั้น คล้าย ๆ
กับได้รับพระราชทานตำแหน่ง
เป็นพระราชาคณะ หมายความว่า
ว่าอย่างไรครับ”

ท่านตอบผมว่า “เดิมพราหมณ์
มีบรรดาศักดิ์เป็นถึงคุณหลวง
คุณพระ เวลานั้นมีแต่ตำแหน่ง
ตั้งแต่พระมหाराชครู ลงมาก็
เป็นพระราษครู อย่างผมนี้เป็น
พราหมณ์ธรรมดา มีจำนวน
มากกว่า”

ผมมองไปที่ผมของท่าน
แล้วถามว่า “เห็นท่านพราหมณ์
ไม่ตัดผม”

ท่านตอบว่า “พราหมณ์
ไม่ตัดผมตลอดชีวิต ส่วนพวก
ฮินดูนั้น เขาไว้หางหนูพอเป็น
พิธี ก็มีอะไรต่าง ๆ กันบ้าง แม้
ความจริงจะเป็นศาสนาเดียว
กัน”

ขณะนั้นสายมากแล้ว
อากาศค่อย ๆ เพิ่มอุณหภูมิ
มากขึ้นโดยลำดับ ภายใต้ท้องฟ้า
ที่ไร้เมฆในด้นกิมหันฤดูกาล
ผมหันพัดลมไปยังท่านพราหมณ์
พร้อมกับขอร้องที่จู่โจมเข้าไป
รบกวน ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนท่าน
พราหมณ์เองจะยังไม่ได้รับ-
ประทานอาหารเช้า และเรียน
ท่านว่า จะถามอีกไม่กี่คำถาม
ท่านบอกให้ผมถามได้ตามสบาย
ผมจึงถามท่านต่อไปว่า

“คนที่รวยที่สุด ก็คือ ผู้ที่พอใจในสิ่งที่ตนมี
คนที่สุขที่สุด ก็คือ คนที่หมดอยาก
คือ ความสันโดษเป็นสุขที่สุด”

“พวกอินดูเขาใช้พราหมณ์
ทางนี้ไปทำพิธีอะไรบ้างไหม
ครับ”

ท่านพราหมณ์ตอบผมว่า
“พวกอินดูเขาก็มีพราหมณ์ของ
เขาต่างหาก แยกกันกับพวกเรา”

ผมถามท่านว่า “นอกจาก
รับใช้ในวังแล้ว พวกท่านไป
ทำพิธีอะไรที่อื่นบ้างไหมครับ”

ท่านพราหมณ์ตอบว่า “ไป
ทั่วประเทศ เช่น พิธีโกนจุ
ลงเสาเอก ตั้งศาลพระภูมิ ขึ้น
บ้านใหม่ เป็นต้น”

ทำให้ผมนึกขึ้นมาได้ว่า
พราหมณ์กับพุทธก็ปน ๆ กัน
อยู่ อย่างเวลานี้เราใช้พระสงฆ์
สวดมนต์ในพิธีมงคลต่าง ๆ
ผมจึงคิดอยู่ชั่วครู่ก่อนถามท่าน
ว่า

“ภาษาที่ใช้ คือ สันสกฤต
ใช่ไหมครับ”

ท่านพราหมณ์ตอบว่า “ใช่
ภาษาทมิฬมาตั้งแต่เริ่มแรก
เป็นภาษาที่พวกอินเดียตอนใต้
เขาใช้กัน ใช้อักษรเทวนาคลี
ต่อมาใช้ภาษาสันสกฤต ส่วน
ภาษาบาลีใช้เมื่อเกิดพุทธศาสนา
แล้ว”

ผมรู้สึกประทับใจในความ
รอบรู้ของท่านพราหมณ์มาก

แล้วผมถามท่านต่อไปว่า

“ชีวิตประจำวันปฏิบัติอะไร
เป็นส่วนใหญ่ครับ”

ท่านพราหมณ์ตอบผมว่า
“ก็สวดมนต์เหมือนพุทธ แต่
สวดมากกว่า วันหนึ่งสวดเข้า
กลางวัน เย็น และกลางคืน”

ผมถามท่านต่อไปว่า “มีรูป
อะไรเป็นที่ยึดเหนี่ยวบ้างครับ
เห็นจะต้องขอด้วย”

ท่านพราหมณ์ได้หยิบเทว-
รูปเล็ก ๆ องค์หนึ่งยื่นให้ผมดู
บอกว่า

“นี่คือรูปพระอิศวรปาง
นาฏราช”

เป็นเทวรูปประทับยืนอยู่
ในวงกลมคล้ายกับเมฆลาจะ
ขว้างแก้ว ผมรับจากมือท่านมา
พินิจดูด้วยความสนใจ ช่างน่ารัก
และ น่าบูชา จากนั้นผมก็ลาท่าน
กลับ

จากประสบการณ์เพียง
ไม่กี่นาทีที่ผมได้สนทนากับ
ท่านพราหมณ์คนนั้น ผมได้รับ
ความประทับใจหลายประการ

ประการแรกก็คือ ที่อยู่
อันสมณะของท่านพราหมณ์ เป็น
ห้องเล็ก ๆ ที่ระเบียบโบสถ์
แต่ท่านและครอบครัวก็อยู่กัน
ด้วยความผาสุกและอบอุ่น ท่าน

เป็นผู้มักน้อยสมกับที่เป็นนักพรต ซึ่งเหมือนกันในทุกศาสนา ทำให้ผมนึกไปถึงพุทธพจน์ที่ว่า

“คนที่รวยที่สุดก็คือผู้ที่พอใจในสิ่งที่ตนมี (สันตุ ปฐี ปรมังธมัง) และ

“คนที่สุขที่สุดก็คือคนที่หมดอยาก (สันตุภูมฐีปรมังสุขัง)”

คือ ความสันโดษเป็นสุขที่สุด ประการที่สองก็คือ ที่ท่านพูดว่า “ถ้าพรหมชาติเมตตา มีความริษยา ก็ลงมาอีก” ข้อนี้แสดงอยู่ในตัวว่า ศาสนาพรหมณ์-ฮินดูนั้นยึดพรหมวิหาร อันมีเมตตาและอหิงสาเป็นที่ตั้ง ตั้งท่านมหาत्मคานธียึดมั่นและถือปฏิบัติจนสามารถส่งผลให้ชมพูทวีปพ้นจากการยึดครองของอังกฤษมาแล้ว และทำให้ผมนึกถึงพุทธพจน์ตอนหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามของพระอานนท์

พระอานนท์ทูลถามว่า “คำสอนของพระองค์ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเมตตา ใช้นหรือไม่พระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ตรัสว่า “หา มิได้ อานนท์ คำสอนของตถาคตทั้งหมดรวมลงที่เมตตาคำเดียว”

หมายความว่า ศาสนาพุทธและศาสนาพรหมณ์-ฮินดู ก็หาต่างกันไม่ และเหมือนกับศาสนาอื่นทั้งหลาย ถือเมตตาเป็นสำคัญ อย่างเช่น ศาสนาคริสต์ ถือความรักเป็นหลัก ซึ่งความรักในศาสนาคริสต์ ก็คือความเมตตา ในศาสนาพุทธและศาสนาพรหมณ์นั่นเอง คริสตชนรักได้แม้กระทั่งศัตรู ดังพระเยซูคริสต์ตรัสไว้

ตอนหนึ่งว่า

“ถ้าเขาตบแก้มซ้าย ก็ให้เอียงแก้มขวาให้เขาตบอีก” คือไม่มีการโต้ตอบหรือรุนแรง เหมือนกับพุทธพจน์ตอนหนึ่งที่ตรัสตอบคำถามของพระอานนท์ที่ว่า เขาดีดีกว่าเขาดี ถึงเขาดีก็ยิ่งดีกว่าเขาม่า พระอานนท์จึงทูลถามประโยคสุดท้ายว่า

“ถ้าเขาม่าจะทำอย่างไรพระเจ้าข้า” พระพุทธองค์ตรัสตอบอย่างอหิงสาว่า

“เขาม่าก็ดีอานนท์ เพราะ ว่าดีกว่าเราเจ็บป่วยตายเอง”

เป็นอีกข้อหนึ่งที่แสดงเด่นชัดถึงความเมตตา หรือความรัก ปราศจากอหิงสา หรือพยาบาท

มองทุกอย่างแง่ดี แม้กระทั่งว่า เขาม่าก็ยังว่าเขาดี ดีกว่าที่เราจะตายเอง ซึ่งต้องเสียค่าหยูกค่ายาและเสียเวลารักษาก่อนตาย

และประการสุดท้ายก็คือ คำพูดของท่านพรหมณ์ที่ว่า พระพุทธองค์ก็ทรงเป็นพรหมณ์ ก่อนเสด็จออกบรพชา มรรพพจน์ข้อนี้ก็ขอให้พิจารณาให้ดี ว่า พระพุทธองค์มิได้สละความเป็นพรหมณ์ เพียงแต่ท่านเสด็จออกแสวงหาโมกขธรรมที่ละเอียดขึ้นมาสั่งสอนเวเนยสัตว์ และคำสอนที่ท่านทรงนำมาสอนนั้น ก็มีใช้ของพระองค์เอง แต่เป็นกฎของธรรมชาติอันเป็นสมบัติส่วนกลาง พระพุทธองค์เพียงแต่ทรงพบ หรือตรัสรู้ ซึ่งคำสอนทั้งหมดนั้นก็สามารถรวมความได้ว่า ห้ามทำความชั่ว ให้ทำแต่ความดี และ ชำระจิตให้

บริสุทธิ์ ซึ่งเหมือนกับที่สอน
อยู่ในทุกศาสนา แม้แต่สมัย
ก่อนพุทธกาลก็สอนกันอย่างนี้
เพราะฉะนั้น ศาสนาจึงไม่ใช่
พราหมณ์หรือพุทธ สาระสำคัญ
ก็คือ คำสอนหรือหลักธรรมอัน
เป็นสมบัติส่วนรวมของทุก
ศาสนาที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งท่าน
ผู้รู้นำมาสั่งสอนเวเนซัสต์
เพื่อให้เขาพ้นทุกข์ ธรรมะ นั้น
จึงเหมือนกันในทุกศาสนา คือ

ท่านผู้อ่านเคยสังเกตบ้าง
หรือไม่ว่า ศาสดาทุกท่านสอน
ให้เราออกจากตัว ไม่เห็นแก่ตัว
ไม่ถือตัว ละจากอุปาทานว่านั่น
เป็นตัวกูของกู ไม่ให้โลภ ไม่
ให้โกรธ และ ไม่ให้หลง เพราะ
สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาแห่งทุกข์ ให้
มีสติดี และความสำนึกชอบ
เสียสละ เมตตา อหิงสา ไม่
เบียดเบียนหรือเพ่งโทษผู้อื่น
มองแต่แง่ดี แม้กระทั่งเขามา

“ทุกศาสนามีสาระดีอย่างเดียวกัน
ท่านพุทธทาสเปรียบศาสนาไว้ว่า เหมือนน้ำ
ไม่ว่าจะเป็นน้ำอะไร
เมื่อกลั่นแล้วก็จะได้น้ำบริสุทธิ์อย่างเดียวกัน”

กฎของธรรมชาติที่ให้ผลสำหรับ
การกระทำของทุกคนอย่างยุติ-
ธรรมเสมอเหมือนกันหมด ผู้ใด
ทำดีก็มีสุข ผู้ที่ทำชั่วก็ได้ทุกข์
ไม่ว่าบุคคลในศาสนาใดทำก็
ย่อมจะได้รับผลอย่างเดียวกัน
เพราะฉะนั้น ศาสดาของทุก
ศาสนาจึงสั่งสอนอย่างเดียวกัน
คือให้ทุกคนทำดี เพื่อผลอย่าง
เดียวกัน คือ ความพ้นทุกข์
การทำความดีนั้น มีได้หลาย
ทาง ศาสดาท่านใดเชื่อว่าอุบาย
วิธีใดที่จะทำให้มนุษย์มีสุขได้
ท่านก็ใช้ความดีข้อนั้นสั่งสอน
ธรรมะก็คือกฎแห่งความชั่ว
และความดีทั้งปวง

พระพุทธองค์ก็ยังถือว่าเขาดี
เพราะเราไม่ต้องตายเอง เป็น
หลักสำคัญที่เราควรยึดถือไว้ใน
ใจตลอดเวลา โดยเฉพาะใน
สภาวะของสังคมปัจจุบัน เพราะ
ฉะนั้น ศาสนิกที่ดีที่แท้ ที่เรียก
ตนเองว่า ชาวพุทธ ชาวคริสต์
ชาวฮินดู หรือศาสนิกในศาสนา
อื่น ๆ นั้น จะต้องเป็นผู้รักความ
สงบ มั่นนอย สันโดษ นอบน้อม
มีเมตตา และมีการวัตรธรรม

ก่อนจบผมขออภัยการวัตรธรรม
อีกบทหนึ่ง เพราะเป็นปรัชญา
เบื้องต้นที่นำมาซึ่งความดี ที่
เราควรยึดถือและส่งเสริม อย่าง
ชาวญี่ปุ่น เมื่อพบปะกัน มักจะ

หักทลายกันด้วยกัมมศีระหะให้ความ
การระแวกกัน มันก่อให้เกิดความ
รักความเป็นกันเองและความ
สำเร็จในกิจเบื้องหน้านานับ
ประการ ให้ผลทั้งปัจจุบันและ
อนาคต

มีเรื่องเล่าไว้เป็นชาดกใน
ปุณฺณทริปิฎกตอนหนึ่งว่า เมื่อ
อดีตกาลนานมา มีบุรุษผู้หนึ่ง
เปี่ยมด้วยคารวธรรม เมื่อพบเห็น
ผู้ใดทำกัมมจักจะยกมือไหว้พร้อม
กับเปล่งวาจาว่า

“ท่านผู้เจริญ เกิดชาติ
หน้าท่านจะได้เป็นพุทธะ”

ในที่สุดบุรุษผู้นั้นก็ได้มา
เสวยพระชาติในตระกูลกษัตริย์
และเป็นพระพุทธเจ้าของเรา
พระพุทธองค์เองก็ได้ทรงแสดง
ไว้ในจุฬารามวิภังคสูตรว่า

“ผู้มีศรัทธา นอบน้อม ย่อม
ไปเกิดในตระกูลสูง แต่ผู้กระด้าง
ย่อมไปเกิดในตระกูลต่ำ”

ข้อนี้ทำให้ผมนึกถึงท่าน
นาบี มะหะหมัด ศาสดาแห่ง
ศาสนาอิสลาม ผู้ได้ชื่อว่าเป็น
เลิศมนุษย์ในความนอบน้อม
ต่อมตน ไม่ถือตัว เป็นที่ยกย่อง
กันอยู่ชั่วอนันตกาล เมื่อท่านไป
ในงาน ท่านก็นั่งปะปนอยู่กับ
ประชาชนทั่วไป โดยไม่มีใครรู้
ว่าท่านอยู่ที่ใด ท่านเป็นผู้รักสงบ
อหิงสา เหมือนกับศาสนาอื่น
จนให้ชื่อศาสนาของท่านว่า
อิสลาม ซึ่งแปลว่า ความสงบ
ซึ่งมีมูลฐานอยู่บนความเมตตา
อย่างเดียวกับศาสนาพุทธพราหมณ์
และ คริสต์ ที่กล่าวมาแล้ว

ท่านผู้อ่านเรื่องศาสนาซิกข์
ที่ผมได้นำมาลงไว้ก่อนหน้านี้
ก็จะเห็นว่า ศาสนาซิกข์สอนให้

ทุกคนมีความนอบน้อม ปราศจาก
ความอหังการ ซึ่งก็คือ มีความ
สงบ และ เมตตา ดังกล่าวมาแล้ว
นั่นเอง

ท่านผู้อ่านพอมองเห็นได้
แล้วใช่ไหมครับว่า ทุกศาสนา
มีสารัตถะอย่างเดียวกัน ซึ่ง
ท่านพุทธทาสเปรียบศาสนาไว้
ว่า เหมือนน้ำ ไม่ว่าจะเป็นน้ำ
อะไร เมื่อกลั่นแล้วก็จะได้น้ำ
บริสุทธิ์อย่างเดียวกัน ผมขอ
สรุปในที่สุดนี้ว่า เรามีเพียง
ศาสนาเดียวในโลก เปรียบ
เสมือนมหาสมุทร ไม่ว่าจะเป็น
เรียกชื่อว่า แปซิฟิก แอตแลนติก
หรือแม้หากจะตั้งชื่ออื่นอีกสัก
ร้อยพันชื่อ ก็คือห้วงมหรณพ
อันเดียวกัน มีสภาพทุกอย่าง
ดุจเดียวกันฉันใด ศาสนาก็ฉัน
นั้น คำว่า พุทธ คริสต์ อิสลาม
พราหมณ์-ฮินดู และอื่น ๆ อีก
นับร้อยชื่อพันชื่อนั้น แท้จริงก็
คือ คำสอน ซึ่งเหมือนกันใน
ทุกศาสนาดังสาธกมาข้างต้น
ผมจึงขอวิงวอนในที่สุดนี้ ให้
ทุกท่านนับถือศาสนาอย่างถูก
ต้อง ด้วยการประพฤติปฏิบัติ
ชอบ อย่า เพียงแต่ยึดมั่นและ
เคร่งครัดในศาสนาหนึ่งศาสนา
เดียว อันจะก่อให้เกิดแต่ความ
แบ่งแยก เพราะนั่นไม่ใช่การ
นับถือศาสนาที่ถูกต้อง แต่เป็น
เพียงการนับถือชื่อของศาสนา
จะนำมาแต่ความเคียดรื้อน ไร้
สามัคคีธรรม มีแต่ความทุกข์
หาใช่ความประสพสุขของศาสดา
ของเราไม่ ขอให้ละตัวตน มอง
แต่แง่ดี มีเมตตา เอื้อเกื้อกูลกัน
เถิด

เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร

สถิตย เล็งไธสง

การเป็นความนั้น เป็นทุกข์มาก เจ็บปวดยิ่งกว่างูกัด เพราะงูกัดนั้น ถ้าไม่ตายเจ็ดวันก็หายได้ แต่การเป็นความนั้น ทุกข์เป็นปี กินไม่ได้นอนไม่หลับ ทั้งยังเสียทรัพย์สินเงินทองในการต่อสู้คดีมากมาย จึงขอเสนอแนะวิธีปฏิบัติไว้เพื่อท่านจะได้ไม่ทุกข์จนเกินไป และไม่ต้องเสียเงินทองมาก คดีความนั้นมี ๒ ประเภท คือ คดีแพ่ง กับ คดีอาญา

๑. การเป็นความอาญา

เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น ท่านอาจเป็นผู้ถูกลัก ถูกปล้น ถูกกระทำให้ได้รับความเสียหาย ในลักษณะต่าง ๆ เรียกว่า ผู้เสียหาย หรือท่านอาจจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด เช่นว่านั้น เรียกว่า ผู้ต้องหา

หรือถ้าถูกฟ้องก็เรียกว่า จำเลย

เมื่อท่านเป็นผู้เสียหาย

ท่านมีทางเลือกอยู่ ๒ ทาง คือ

ก) ไปแจ้งความร้องทุกข์

ให้ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินคดีให้และ

ข) ฟ้องคดีเอง

๑. การไปแจ้งความ ท่านอาจจะแจ้งต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอื่น หรือแจ้งต่อดำรวจก็ได้ ถ้าท่านไปแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครอง ท่านเหล่านั้นจะส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวน ซึ่งขณะนี้ได้แก่นายตำรวจที่สถานีตำรวจ เป็นผู้สอบสวนดำเนินคดี ท่านควรจะช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พาผู้รู้เห็นเหตุการณ์ไปหาพนักงานสอบสวน หรือบอกพนักงาน

สอบสวนให้ทราบว่าเขาชื่ออะไร อยู่ที่ไหน เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้เรียกเขาเหล่านั้นไปให้ถ้อยคำ ถ้ามีเอกสารหรือหลักฐานอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่คดี ก็ขอให้บอกพนักงานสอบสวนจงสิ้น อย่าปิดบังความจริง และอย่าสร้างพยานหลักฐานเท็จ เพราะพยานหลักฐานเท็จนั้น เมื่อไปถึงศาลแล้วจะถูกชักฟอก และในที่สุดความจริงก็จะปรากฏ ท่านเองจะกลับเป็นผู้ถูกฟ้อง ข้อหาแจ้งความเท็จ หรืออ้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในภายหลังได้

การแจ้งความ ให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินคดีนั้น ท่านไม่ต้องเสียเงินเสียทองเลยแม้แต่นบาทเดียวข้อสำคัญก็คือ อย่า

ด้นรนวังเต้น เพราะการด้นรนวังคดี เป็นทางให้ท่านถูกหลอกโดยพวกมิจฉาชีพ ซึ่งมีอยู่ทุกแห่ง ท่านจะเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์ โดยเขาไม่ได้ช่วยอะไรท่านเลย

ข้อควรระวัง ก็คือ มีคดีอยู่ประเภทหนึ่งเรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว เช่น นื้อโกง ขกยอก ทำให้เสียทรัพย์สินบุกรุก หมิ่นประมาท ช่มจีนกระทำชำเรา อนาจาร โกงเจ้าหน้าที่และออกเช็คไม่มีเงิน เหล่านี้ ท่านจะต้องรีบไปแจ้งความเสียภายใน ๓ เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด (สองอย่างประกอบกัน) มิฉะนั้นคดีของท่านจะขาดอายุความ ฟ้องร้องผู้กระทำความผิดไม่ได้ เช่น ท่านมีไรอยู่แปลงหนึ่ง

ห่างหมู่บ้านวันหนึ่งท่านไปดูไร้เห็นมีรอยคนบุกรุกเข้าไปไถปลูกมันสำปะหลังเนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่เศษ แต่ไม่รู้ว่าเป็นใครบุกรุก ตอนนี้อายุความ ๓ เดือนยังไม่นับ ต่อมาสืบทราบว่าเป็นคนร้ายคือนายแดง สีมอก อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ท่านรู้ตัวคนร้ายเป็นต้นไป ท่านต้องรีบไปแจ้งความเสียภายใน ๓ เดือนนับแต่บัดนั้น

การแจ้งความนั้น ท่านต้องแจ้งว่า ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ต้องหา อย่าได้ใช้คำว่าแจ้งไว้เป็นหลักฐานเป็นอันขาด เพราะการแจ้งไว้เป็นหลักฐานนั้น ไม่มีผลเป็นการร้องทุกข์ และไม่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่บันทึกข้อความให้ท่านลงชื่อก็ขอให้ท่านดูก่อน ว่า เป็นข้อความตามที่ว่ามานี้หรือไม่ คดีเหล่านี้ เมื่อได้รับชดใช้ค่าเสียหายแล้ว ท่านอาจจะถอนคำร้องทุกข์เสีย

อนึ่ง เมื่อท่านไปแจ้งความร้องทุกข์แล้ว พนักงานสอบสวนอาจจะพุดจาหว่านล้อมเปรียบเทียบคดีให้ผู้ต้องหาชดใช้ค่าเสียหายแก่ท่าน นั่นก็เป็นอำนาจของท่านที่จะตกลงด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าท่านยินยอมให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบกับผู้ต้องหา คดีอาญาก็จะระงับไป และถ้าท่านยอมรับเอาค่าเสียหายด้วย คดีส่วนแพ่งก็จะมีผลตามที่ท่านตกลง

ท่านจะเรียกร้องเอามากกว่าที่ตกลงในภายหลังอีกไม่ได้ เพราะฉะนั้น ขอให้พิจารณาให้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าท่านยังไม่ได้รับชดใช้ค่าเสียหาย ก็อย่าคว่นถอนคำร้องทุกข์ และอย่าลงชื่อในสัญญายอมหรือเอกสารใด ๆ เคยปรากฏตัวอย่าง ความผิดต่อส่วนตัว ผู้ต้องหายอมชดใช้ค่าเสียหายได้ทำสัญญากันไว้เป็นหนังสือ ต่อหน้าพนักงานสอบสวน ผู้เสียหายจึงลงชื่อถอนคำร้องทุกข์ คดีอาญาระงับไปเมื่อผู้ต้องหาถูกลบชื่อตัวไปแล้ว ไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายตามสัญญาผู้เสียหายต้องไปฟ้องคดีแพ่งตามสัญญายอม เสียเงินเสียทองอีกมากมาย กินเวลาแรมปี ในที่สุดบังคับเอาอะไรจากจำเลยไม่ได้ ถ้าเราหวังให้ผู้ต้องหาจ่ายเงินมาชดใช้ค่าเสียหายเสร็จสิ้นแล้ว จึงถอนคำร้องทุกข์ ผู้ต้องหาที่จะกระตือรือร้นภู่นี้ยืมสินมาใช้ให้เรา

แจ้งที่ไหน ก็อาจเป็นปัญหาในบางคดี ตามหลักเหตุเกิดที่ไหนเรามีสิทธิไปร้องทุกข์หรือแจ้งความที่นั่นแต่บางกรณีความผิดอาจเกิดเกี่ยวเนื่องกันในหลายท้องที่ เช่น ออกเช็คที่กรุงเทพฯ ผู้เสียหายนำเช็คไปเบิกเงินที่อุบล และธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินที่นั่น กรณีเช่นนี้ ท่านอาจจะร้องทุกข์ท้องที่ที่ผู้ต้องหาออกเช็คที่กรุงเทพฯ หรือท้องที่

ที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินที่อุบลราชธานี แห่งหนึ่งแห่งใดก็ได้ แล้วแต่ท่านจะสะดวก ทั้งนี้โดยนับคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๘๖- ๘/๒๕๒๓

กรณีที่เหตุเกิดขณะที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา กำลังเดินทาง กฎหมายให้ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ท้องที่ที่เกี่ยวข้องได้ทุกแห่ง เช่น ท่านถูกปล้นบนรถโดยสาร ท่านอาจจะแจ้งความต่อตำรวจท้องที่ที่รถโดยสารจอดพักหรือท้องที่ที่ถูกปล้นก็ได้ หรือท่านถูกชิงทรัพย์บนเครื่องบินขณะที่บินอยู่เหนือทะเลหลวง เมื่อเครื่องบินลงจอดที่สนามบินไม่ว่าจะเป็นดอนเมืองหรือเชียงใหม่ หรืออุบลราชธานี ท่านก็สามารถไปแจ้งความที่สถานีตำรวจที่ใกล้เคียงที่สุดได้

เมื่อท่านได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว หากท่านบังเอิญไปพบ- ผู้ต้องหาที่ใด ท่านมีอำนาจที่จะบอกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้ทันที โดยไม่ต้องมีหมายจับ เพียงแต่แจ้งให้ตำรวจทราบ ว่า ท่านได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

การมอบอำนาจให้แจ้งความแทน ในกรณีที่ท่านไม่ว่างไปจัดการเองก็ชอบที่จะทำได้ หนังสือมอบอำนาจนั้น ท่านจะเขียนเองหรือใช้แบบฟอร์มตามท้องตลาดก็ได้ ให้มีข้อความว่า ท่านมอบให้บุคคลชื่อใดไปร้องทุกข์ในคดีความผิดข้อหาอะไร เหตุเกิดเมื่อใด และผู้

ต้องหาชื่อใด (ถ้ารู้ตัวผู้ต้องหา) ท่านเสียหายประการใดบ้าง และขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามกฎหมายเท่านั้นก็พอ แล้วลงชื่อท่านผู้มอบอำนาจ และผู้รับมอบอำนาจจะมีพยานหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ เช่น เด็กหญิงสมศรี อายุ ๑๕ ปี ถูกข่มขืนกระทำชำเรา เด็กอาจจะไปร้องทุกข์เอง หรือบิดามารดาของเด็กไปจัดการแทนก็ได้ โดยไม่ต้องมีใบมอบอำนาจ ถ้าบิดามารดาไม่จดทะเบียนกัน ก็ให้มารดาไปจัดการแทน

อนึ่ง กรณีที่หญิงมีสามีเป็นผู้เสียหาย เช่น ภริยาถูกชิงเอาสร้อยคอไป สามีอาจจะไปจัดการแทนโดยไม่ต้องรับมอบอำนาจจากภริยา เพียงแต่ภริยาบอกหรือยอมให้สามีไปจัดการเท่านั้นก็เพียงพอ ถ้าเขียนเป็นหนังสือยินยอมให้สามีไปจัดการแทนได้ก็ยิ่งจะเป็นการดี

ท่านอาจจะสงสัยว่า ถ้าผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตาย หรือบาดเจ็บจนไปจัดการเองไม่ได้ และจะมอบอำนาจก็ไม่ได้แล้ว จะทำอย่างไร ข้อนี้นี้ขอตอบว่า กฎหมายให้อำนาจแก่สามีภรรยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายจัดการแทนได้ โดยผลการ โดยไม่ต้องมีใบมอบอำนาจ หรือได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายแต่อย่างใด เช่น หญิงคนหนึ่งถูกข่มขืน

แล้วฆ่า สามีของหญิงนั้นก็
ไม่เอาเรื่อง เพราะได้เงินจาก
คนร้าย บิดามารดาของหญิงนั้น
ย่อมมีอำนาจที่จะไปแจ้งความ
หรือฟ้องคดีแทนผู้ตายได้ โดย
กฎหมายให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย
เลยทีเดียว ถ้าบิดามารดาของ
หญิงนั้นไม่จัดการ ปู่ ย่า ตา ยาย
หรือบุตรของหญิงนั้นก็มียานาจ
จัดการคู่กัน คำว่าผู้บุพการีนั้น
หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตขึ้นไป
เช่น บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย
หรือทวด ส่วนผู้สืบสันดาน
คือ ผู้สืบสายโลหิตลงมา ได้แก่
ลูก หลาน เหลน และ ลื้อ
กฎหมายให้อำนาจไวกว้างขวาง
มาก และศาลฎีกาวางหลักไว้ว่า
ผู้บุพการีและผู้สืบสันดานนั้น
ต้องถือตามความเป็นจริง ไม่
จำเป็นต้องเป็นบิดา หรือปู่ย่า
ตายายที่ชอบด้วยกฎหมาย
เช่น แดงถูกฆ่าตาย บิดาที่ไม่
จดทะเบียนกับมารดาของแดง
ก็มีอำนาจจัดการแทนแดง ใน
ทางกลับกันถ้าบิดาของแดงที่
มิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา
ถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัสจน
ไม่สามารถจัดการเองได้ แดง
ก็มีอำนาจจัดการร้องทุกข์
หรือฟ้องคดีแทนบิดา ส่วน
สามีภริยานั้น ศาลฎีกาให้ถือ
เอาการจดทะเบียนสมรสเป็น
หลัก

การสั่งฟ้องคดี นั้นเป็น
อำนาจของพนักงานอัยการ
ซึ่งเป็นทนายแผ่นดิน ความเห็น
ของพนักงานสอบสวนแบ่งได้
เป็น ๒ อย่าง คือ ถ้าเห็นว่าคดี

มีพยานหลักฐานแน่นหนา
มั่นคงพอที่จะพิสูจน์ความผิด
ของผู้ต้องหาได้ ก็จะมีความเห็น
ควรสั่งฟ้อง พร้อมกับส่งสำนวน
ไปให้พนักงานอัยการ ถ้าจับ
ผู้ต้องหาได้แล้วก็จะส่งตัวไป
ด้วย เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นจะถูก
ขังอยู่แล้วตามหมายศาล ซึ่ง
ส่งไม่ได้อยู่ดี แต่ถ้าเห็นว่า
พยานหลักฐานอ่อน ก็จะทำความ
เห็นว่า ควรสั่งไม่ฟ้อง กรณี
หลังนี้ จะส่งแต่สำนวนไปให้
พนักงานอัยการ เมื่อพนักงาน
อัยการได้รับสำนวนการสอบ
สวนจากพนักงานสอบสวน
แล้วก็จะพิจารณาสั่งฟ้องหรือ
สั่งไม่ฟ้องต่อไป ความเห็นของ
พนักงานอัยการนี้เป็นอิสระ
จากความเห็นของพนักงาน
สอบสวน การจะสั่งฟ้องหรือไม่
เป็นดุลพินิจของท่านโดย
เฉพาะ ท่านอาจจะสั่งฟ้องตาม
ความเห็นของพนักงานสอบสวน
หรือสั่งให้เปรียบเทียบ
ปรับ หรือสั่งให้สอบสวนเพิ่ม
เดิม ก็ได้ ซึ่งพนักงานสอบสวน
จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

ถ้า พนักงานอัยการสั่ง
ไม่ฟ้อง ท่าน ไม่ต้องตกใจ
เพราะท่านมีอำนาจเป็นโจทก์
ฟ้องคดีเอง ได้โดยชอบ และมี
อยู่ไม่น้อยที่พนักงานอัยการ
สั่งไม่ฟ้อง แล้วผู้เสียหายฟ้อง
คดีเอง สามารถทำให้ศาลลง
โทษผู้กระทำผิดได้

ในกรณีที่พนักงานอัยการ
สั่งฟ้อง และได้ฟ้องผู้ต้องหา
ต่อศาลแล้วนั้น ท่านในฐานะ

ผู้เสียหายยังมีอำนาจที่จะขอ
เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงาน
อัยการได้ด้วย เพื่อรักษา
ประโยชน์ของตัวเอง
สมมติว่า ศาลชั้นต้นพิพากษา
ยกฟ้อง พนักงานอัยการไม่
อุทธรณ์ ตัวท่านซึ่งเป็นโจทก์
ร่วมยังมีอำนาจที่จะอุทธรณ์
ให้ศาลสูงลงโทษจำเลยได้
คำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ฯ
ที่ว่านั้น ถ้าท่านเขียนเองไม่
เป็นก็ขอให้เจ้าหน้าที่ประจำ
สัมพันธ์ของศาลเขียนให้ได้
โดยไม่ต้องเสียเงิน ขอให้ดูให้ดี
เพราะมีคนภายนอกเข้าไปหา
กินตามดินโรงดินศาลอยู่เป็น
จำนวนมากคนพวกนี้มักจะรับ
เขียนเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วคิด
ค่าบริการแพงเป็นร้อยเป็นพัน
เจ้าหน้าที่ประจำสัมพันธ์ของ
ศาลนั้นมักจะมีป้ายติดที่หน้า
อกเตือนมองเห็นได้ง่าย

๑. ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง
ก็เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งและ
เป็นอำนาจที่กฎหมายให้ไว้
โดยเด็ดขาด ไม่อาจจะมีใคร
คัดค้านหรือขัดขวางได้ สมมติ
ว่าผู้เสียหายไปร้องทุกข์ ระหว่าง
ที่พนักงานสอบสวนดำเนินคดี
อยู่นั้น ผู้เสียหายก็อาจจะฟ้อง
คดีต่อศาลไปก่อนได้ แต่ถ้าจะ
ร้องทุกข์ให้ฝ่ายบ้านเมืองเอา
เรื่องให้ถือയാသ်ฟ้องคดีขอให้
ไปแจ้งความเสียก่อน แล้วค่อย
ยื่นฟ้องระหว่างสอบสวน เพราะ
ถ้าท่านยื่นฟ้องเสียก่อน แล้วไป
แจ้งความพนักงานสอบสวน
อาจจะเกี่ยวงอนไม่ดำเนินคดี

ได้ เมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวม
พยานหลักฐานเสร็จส่ง
เรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดี
ต่อศาล ศาลก็จะรวมคดีของ
ท่านเข้ากับคดีของพนักงาน
อัยการเพื่อพิจารณาพิพากษา
รวมกัน

อย่างไรก็ตาม คดีที่ขึ้น
ศาลทหาร เช่น นายทหาร
ในราชการผู้หนึ่งขับรถชน
ท่านบาดเจ็บอย่างนี้เป็นคดี
ศาลทหาร ท่านซึ่งเป็นผู้เสียหาย
ไม่มีอำนาจฟ้องคดีเอง ต้อง
อาศัยอัยการศาลทหารฟ้องคดี
กรณีเช่นนี้ท่านคงได้แต่ร้อง
ทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตาม
ปกติ แล้วทางฝ่ายบ้านเมือง
จะดำเนินคดีต่อไปตามขั้นตอน
เหมือนดังคดีศาลพลเรือน ส่วน
ค่าเสียหาย ท่านมีอำนาจฟ้อง
นายทหารผู้นั้นต่อศาลพลเรือน
เป็นคดีแพ่งต่างหาก เพราะ
ศาลทหารไม่มีอำนาจชำระคดี
แพ่ง

การฟ้องคดีเองนั้นมีทั้ง
ส่วนดีและไม่ดี ดีตรงที่ว่าเรา
ทำเองได้ตั้งใจ และการฟ้อง
คดีเองนั้นท่านสามารถที่จะ
ฟ้องคดีแพ่งรวมไปกับคดีอาญา
เรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ด้วย
พิสูจน์และสืบพยานเพียงครั้ง
เดียวได้ถึง ๒ คดี แต่ไม่ดีตรง
ที่ว่า เราทำเองไม่เป็น อาจ
ต้องจ้างทนายจัดการให้ด้วย
สนนราคาที่ค่อนข้างแพง และ
ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองทุกอย่าง
นอกจากค่าทนายความแล้ว ต้อง
เสียค่าส่งหมาย ค่าพาหนะ

พยาน คำเลี่ยดูเขาในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเอาใจเขาและเพื่อผลทางคดี ขายวักก็แล้ว ขายควายอีกก็ยังไม่พอ เสร็จคดีแล้วหมดตัว ดังได้กล่าวเกริ่นไว้ในตอนต้น อนึ่ง เมื่อเราทำเองไม่เป็น ก็ย่อมจะฝากความหวังทั้งหมดไว้กับทนายความ ซึ่งไม่ใช่ว่าจะเก่งทุกคนไป และที่เก่งหรือพอไปวัดไปวาได้ก็อาจจะไม่จริงใจเหยียบเรือสองแคม ซึ่งมีอยู่ไม่น้อย ทำให้ท่านเสียหาย เสียเงิน และเวลา ในที่สุด แพ้คดี ต่อมใจไปจนตาย จึงขอเสนอวิธีฟ้องคดีด้วยตนเองไว้ดังต่อไปนี้

ก) เตรียมคดีให้พร้อม คือ รวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่างที่ฟังหาได้ ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ที่น่าจะพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ถ้าเป็นพยานบุคคลก็ให้ไปติดต่อสอบถามเขาว่าได้เห็นเหตุการณ์อะไรบ้าง ได้ความอย่างไรให้จดรวมเรื่องไว้ให้ดี แล้วมาเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์จัดลำดับพยานหลักฐานไว้อย่างเป็นระเบียบ และขอรับรองพยานไปเบิกความถ้าเขาไม่เต็มใจไปศาล ท่านก็จะขอให้ศาลออกหมายเรียกได้ เป็นวิธีบังคับให้พยานไปศาลได้ทางหนึ่ง เพราะถ้าพยานขัดหมายเรียกของศาลจะมีความผิด ส่วนพยานเอกสาร เช่น จดหมาย หรือหนังสือขู่เอาเงิน หรือ

จดหมายติดต่อน้องโง่ เอาเงินท่านไปก็ให้เก็บรวบรวมไว้ให้ดี ท่านอาจจะถ่ายรูปเอกสารไว้กันหาย บางคดี เช่น ข้อหาปลอมเอกสารท่านจะต้องฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษ พิสูจน์ลายมือ ก็ได้ กรณีหลังนี้ท่านไม่ต้องไปทาบตามผู้เชี่ยวชาญ เพียงแค่แสดงขอให้ศาลส่งไปพิสูจน์เป็นทางการ เพราะผู้ตรวจพิสูจน์อยู่ที่กองพิสูจน์หลักฐาน ในกรมตำรวจที่กรุงเทพฯ ท่านไม่สามารถติดต่อเป็นส่วนตัวได้

ข) ควรจะปรึกษาผู้รู้กฎหมาย ในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดนั้นตลอดจนการดำเนินคดี อาจเป็นทนายความที่ท่านรู้จัก หรือพนักงานอัยการแผนกช่วยเหลือประชาชน ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัด ที่แผนกอัยการ ท่านจะได้รับความรู้จากบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างดี ถ้าท่านร่างคำฟ้องแล้วก็ควรถือคำฟ้องไปให้ท่านเหล่านั้นตรวจเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ด้วยก่อนยื่นฟ้อง อนึ่ง เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลก็พอจะให้ความเห็นและดูคำฟ้องให้ท่านได้

ค) การร่างคำฟ้อง ต้องแสดงโดยแจ้งชัดว่า เมื่อวันเวลาใด จำเลยได้กระทำความผิดอะไรบ้างและเหตุเกิดที่ใด กับคำขอท้ายฟ้องให้ลงโทษจำเลยซึ่งต้องอ้างบทมาตราด้วย เพราะฉะนั้น ท่านจะต้องเปิดดูกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ แล้ว

ทำความเข้าใจตามสมควร กระดาษที่ใช้เขียนคำฟ้องต้องเป็นแบบฟอร์มของศาลจะใช้กระดาษธรรมดาไม่ได้ และต้องเขียนด้วยหมึก หรือพิมพ์ดีด ถ้ามีผิดให้ขีดฆ่าแล้วเขียนใหม่ และท่านต้องลงชื่อย่อ ๆ กำกับไว้ด้วยทุกแห่งไป

นอกจากนั้นยังต้องมีข้อความว่า ใครเป็นผู้เรียง (แต่ง) คำฟ้องนั้น กับทั้งผู้พิมพ์ หรือเขียนด้วย ดังตัวอย่างที่ยกมาให้ดูข้างล่างนี้

เพราะฉะนั้นเวลาท่านไปขอแบบฟอร์มที่ศาล(ขอได้เปล่า) ท่านควรจะขอ (๑) คำฟ้อง (๒) กระดาษเปล่าเพื่อไว้เมื่อข้อความต้นแบบฟอร์ม และ (๓) คำขอท้ายฟ้อง (อาญา) อย่าลืมขอแบบฟอร์มคำร้องมาด้วย เมื่อท่านประสงค์จะขอเลื่อนคดีหรือขออย่างอื่นตามความประสงค์ของท่านระหว่างคดีท่านจะได้ไม่ต้องลำบากไปขออีก อนึ่ง ใบมอบฉันทะก็ควรขอมาด้วย เพื่อท่านไปยื่นคำร้องด้วยตนเองไม่ได้จะได้มอบฉันทะให้คนอื่นไปทำแทน

ง) ยื่นศาลไหน เมื่อท่านลงชื่อ ในคำฟ้องทุกแห่งแล้วให้นำคำฟ้องไปยื่นที่ศาลหนึ่งศาลใดดังต่อไปนี้

(๑) ศาลที่คดีเกิดในเขต เช่น เหตุเกิดที่ตำบลจวบวา อำเภอบึงสามพัน อยู่ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ก็นำไปยื่นที่ศาลจังหวัดมหาสารคาม

หรือ

(๒) ศาลที่จำเลยมีที่อยู่ ในเขต เช่น จำเลยจากจังหวัดกาฬสินธุ์หากมาปล้นทรัพย์ ในเขตจังหวัดมหาสารคาม โจทก์มีสิทธิที่จะฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ด้วย นอกจากนั้นก็ยังมีส่วนที่จำเลยถูกจับในเขต และ ศาลที่มีการสอบสวนลงในเขต แต่ผู้เขียนคิดว่าสองศาลแรกสะดวกและแน่นอนกว่า สำหรับกรณีผู้เสียหายฟ้องคดีเอง

จ) การไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อศาลตรวจดูคำฟ้องของท่านแล้วเห็นว่าถูกต้องตามกฎหมายก็จะสั่งให้เจ้าหน้าที่ศาลลงวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งท่านจะต้องใช้ความระมัดระวังติดตามคดีให้ดี ศาลสั่งอย่างไรต้องปฏิบัติตาม เบื้องต้นท่านจะต้องเสียค่าส่งสำเนาคำฟ้อง และหมายนัดไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลย และท่านอาจจะต้องพาเจ้าพนักงานศาลไปชี้บ้านจำเลยด้วย การส่งครั้งแรกอาจไม่สำเร็จ เพราะปกติจำเลยจะหลบหลีกไม่รับหมายศาล กรณีเช่นนี้ ท่านจะต้องเขียนคำร้องในแบบฟอร์มที่ขอมานั้นยื่นต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งใหม่ คราวนี้ถ้าไม่พบตัวจำเลยหรือไม่มีใครรับหมายไว้แทนก็ขอให้ศาลสั่งให้ปิดหมาย

ฉ) ถึงวันนัดไต่สวน ท่านจะต้องไปศาล ขาดไม่ได้ ถ้าท่านไม่ไปศาลศาลจะพิพากษายกฟ้อง ถ้าจำเป็นขอขาดवाद

ตายไปไม่ได้ก็ให้ยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีล่วงหน้า ซึ่งท่านจะต้องเสียค่าส่งหมายนัดอีก เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรพลาดและไม่ควรเลื่อนคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ให้เตรียมพยานหลักฐานไปพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า คำฟ้องของท่านมีมูลและท่านจะต้องยื่นบัญชีระบุพยานตามแบบที่นำมาแสดงไว้ให้ดูนี้ ด้วย มิฉะนั้นศาลจะไม่ยอมให้นำพยานหลักฐานที่มีได้ระบุไว้ในบัญชีเข้าสืบ บัญชีพยานนั้นควรจะแนบไปพร้อมกับคำฟ้อง เพื่อกันลืม ขึ้นไปสักจำนวนหนึ่งก่อนไม่พอค่อยยื่นเพิ่มเติมในภายหลัง สงสัยสิ่งใดขอให้สอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาล

ข) ถ้าไต่สวนแล้วเห็นว่าคดีมีมูล ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณา และหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี ถ้าจำเลยไม่มาศาลก็จะออกหมายจับตัวมาขังหรือให้ประกันตัวไปแล้วแต่กรณี เพราะถ้าไม่มีตัวจำเลยศาลจะดำเนินการพิจารณาไปไม่ได้ ถ้าศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูลก็จะพิพากษายกฟ้อง โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ยกฟ้องเว้นแต่คดีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี อุทธรณ์ข้อเท็จจริงไม่ได้ สำหรับคำสั่งว่าคดีมีมูลนั้นเด็ดขาด

ข) ชั้นสืบพยาน ท่านจะต้องนำพยานชุดเดิมเข้าสืบอีก ให้ชัดเจนยิ่งกว่าเดิม

จนปราศจากสงสัยฟังได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงดังฟ้อง ศาลจึงจะลงโทษจำเลยได้ เมื่อศาลจึงจะลงโทษจำเลยได้ จำเลยมักจะหาทางรอมชอม ร้องค่าเสียหายจากจำเลย ถ้าจำเลยชดใช้ให้พุดกับความรู้สึกเสียหาย โจทก์ก็อาจถอนฟ้องแล้วคดีก็เป็นอันยุติกันไป แต่อย่าลืมที่สั่งไว้ในตอนต้น คือถ้ายังไม่ได้รับค่าเสียหายเต็มจำนวนแล้วก็อย่าคว่นถอนฟ้อง เพราะจะบังคับเอาภายหลังลำบาก ถ้าตกลงกันไม่ได้ ท่านจะต้องสืบพยานต่อไปจนท่านแน่ใจว่าแจ่มชัดพอที่ศาลจะลงโทษจำเลยได้ แค่นั้นจึงจะเพียงพอเป็นเรื่องสามัญสำนึกของบุคคลทั่วไป เพื่อเหลือเผื่อขาดไว้บ้างก็ดี เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว จำเลยจึงจะมีสิทธินำพยานเข้าสืบเป็นครั้งเดียว และครั้งสุดท้ายสำหรับจำเลย เพราะในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานและยังไม่มีถือว่า เป็นจำเลยจนกว่าศาลจะสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา เพราะฉะนั้น จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้นจึงมักจะแต่งทนายเข้ามาถามค้านพยานโจทก์ ส่วนตนเองมักไม่มาศาล เพราะเกรงว่าถ้าศาลสั่งว่าคดีมีมูลแล้วตนเองจะถูกศาลสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในวันนั้นแล้วหาประกันไม่ทัน

ฅ) โจทก์อาจฟ้องคดีแพ่งรวมไปกับฟ้องคดีอาญา ซึ่ง

โจทก์จะต้องเสียค่าขึ้นศาลร้อยละ ๒.๕ ของจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง โจทก์บางคนก็ไม่ชอบฟ้องคดีแพ่ง เพราะคิดว่า การฟ้องคดีอาญานั้นมีผลบังคับให้จำเลยยอมชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ด้วย ซึ่งบางครั้งก็ไม่สมปรารถนา เพราะฉะนั้นการฟ้องคดีแพ่งก็อาจจำเป็น โดยเฉพาะเช็คนั้น ฟังระวังให้มาก เพราะอายุความฟ้องเรียกเงินตามเช็คเพียง ๑ ปี นับแต่วันที่ตั้งในเช็ค ถ้าฟ้องคดีอาญาแล้วจำเลยไม่ยอมชดใช้เงินตามเช็คให้โจทก์ก็ไม่นำพาฟ้องคดีแพ่งเกิน ๑ ปีแล้วฟ้องไม่ขึ้น ได้แต่จำเลยเข้าคุกไปไม่กี่เดือนก็ออกมาลอยนวล อนึ่ง การฟ้องเรียกเงินตามเช็คนั้น ไม่จำเป็นต้องฟ้องรวมกันไปกับคดีอาญา เพราะเป็นคนละส่วนกัน

ท่านอาจจะสงสัยว่า คดีเช่นไรจึงจะฟ้องรวมไปกับคดีอาญาได้ ข้อนี้เฉลยว่า คดีแพ่งที่จะฟ้องรวมไปกับคดีอาญานั้น จะต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา คือเป็นคดีที่มีมูลนี้มาจากการกระทำความผิดอาญา เช่น จำเลยปล้นทรัพย์ท่าน ได้ควายไป ๑ ตัว และเงินสด ๒๐,๐๐๐ บาท การฟ้องให้จำเลยติดคุกฐานปล้นทรัพย์นั้นเป็นคดีอาญา ส่วนการฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะเสียควาย ๑ ตัว เงินสด ๒๐,๐๐๐ บาท ตลอดจนค่ารักษาพยาบาลที่จำเลยทำร้ายท่านระหว่าง

ปล้นทรัพย์นั้น เป็นคดีแพ่ง ค่าเสียหายทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นจากการปล้นทรัพย์ของจำเลย อย่างนี้ฟ้องคดีแพ่ง เรียกค่าเสียหายรวมไปกับคดีอาญาฐานปล้นทรัพย์ได้ แต่การฟ้องเรียกเงินตามเช็คนั้น มูลหนี้ตามเช็คเกิดจากเหตุอื่น ไม่ใช่หนี้ที่เกิดจากจำเลยเจตนาออกเช็คไม่มีเงิน หวังว่าพอเข้าใจสำหรับตัวอย่างคำฟ้องและคำให้การ โปรดดูท้ายข้อเขียนนี้

๒. เมื่อท่านตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น ถูกเขาหาว่าลักทรัพย์เขา หมิ่นประมาทเขา เป็นต้น เรียกว่าผู้ต้องหา ส่วนผู้ที่ถูกฟ้องคือศาลแล้วเรียกว่าจำเลย บุคคลทั้งสองฐานะนี้ กฎหมายให้สิทธิพิเศษไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะมีทนาย สิทธิที่จะพุดจากกับทนายสองต่อสอง ใครเยี่ยมไม่ได้ ทนายเยี่ยมได้ และยังมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมเยียนโดยญาติมิตรตามโอกาส (ไม่เหมือนทนายเยี่ยมได้เสมอ) ทั้งยังมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยอีกด้วย สิทธิอันสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ สิทธิที่จะไม่ตอบคำถามใด ๆ หรือแม้จะตอบด้วยถ้อยคำที่ไม่จริงก็ไม่อาจจะเอาผิด อันนี้เป็นสิทธิที่สืบเนื่องมาจากสิทธิป้องกันตนเองอันเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง

ก) ถ้าท่านได้กระทำความผิดจริง ต้องดูว่ามีพยานรู้เห็น

(ต่อหน้า ๗๘)

มิตรดี

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

มิตรภาพ เป็นสิ่งที่ควร
หา และมิตรเป็นบุคคลที่ควรมี
แต่เราควรมิตรภาพที่แท้จริง
และควรมีมิตรที่ดี ถ้าหากจะ
หาหรือจะมีเช่นนั้นไม่ได้แล้ว ก็
ไม่หาและไม่มีเสียเลยดีกว่า

บางคนว่ามิตรภาพเกิด
ขึ้นก่อนความรัก บางคนว่า
ความรักเกิดขึ้นก่อนมิตรภาพ
ก็นับว่าถูกทั้งสองข้าง และเป็น
ไปได้ทั้งสองทาง ในระหว่าง
คนเพศเดียวกันมิตรภาพย่อม

เกิดก่อนความรัก แต่ในระหว่าง
คนต่างเพศนั้น บางทีความรัก
เกิดขึ้นก่อนแล้วมิตรภาพจึงมี
มาภายหลัง

ความรักอาจเกิดขึ้นโดย
ไม่ต้องทำความดีอะไรต่อกัน
เลยก็ได้ แต่มิตรภาพจะเกิดขึ้น
ได้ แต่เมื่อได้ทำความดีให้เห็น
ใจซึ่งกันและกัน

ความรักอันแท้จริง เป็น
สิ่งที่หาได้ยาก แต่มิตรภาพอัน
แท้จริง ยังหาได้ยากยิ่งไปกว่า
ความรัก นี่เป็นคำของปราชญ์
ผู้หนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า มิตร-
ภาพอันแท้จริง ย่อมมีค่ามาก
ยิ่งกว่าความรัก เพราะสิ่งที่มี
หายาก สิ่งนั้นย่อมมีคุณค่ามาก
กว่า และเพราะเหตุที่สิ่งนั้นมี
คุณค่ามากกว่า จึงหาได้ยากกว่า

มิตรภาพ อาจเปลี่ยนเป็น
ความรักได้โดยง่าย แต่ความรัก
จะเปลี่ยนลงเป็นมิตรภาพได้
โดยยาก และตามที่เป็นอยู่โดย
มาก เมื่อความรักหมดไป มิตร-
ภาพก็พลอยหมดไปด้วย ทั้งนี้
เป็นพิสูจน์อีกอย่างหนึ่งว่า มิตร-
ภาพหาได้ยากกว่าความรัก

มิตรที่ดี ย่อมเป็นทรัพย์
สมบัติอันประเสริฐยิ่งกว่าทรัพย์
สมบัติทั้งหลาย คนที่สมบูรณ์
ด้วยโภคทรัพย์ ถ้าหามิตรดีไม่
ได้ โภคทรัพย์เหล่านั้นก็ไม่มี
ประโยชน์อันใดแก่ตน แต่คน

คนที่เอาเปรียบคน
จะเป็นมิตรที่ดีของใครไม่ได้
ถ้าเป็นมิตรของใคร
ผู้นั้นแหละจะถูกเอาเปรียบก่อนคนอื่น
เพราะคนมีนิสัยเอาเปรียบคนนั้น
ย่อมคิดเอาเปรียบเพื่อนของตนก่อนคนอื่น
เพราะง่ายกว่า

ที่มีมิตรดีมาก ย่อมได้รับประโยชน์มากกว่าที่มีโทษภัย

● ● ●

กล่าวกันว่า ถ้าความยากจนเข้ามาถึงมิตรก็หมดไป แต่เราพึงเข้าใจว่า มิตรที่หมดไปในเมื่อความยากจนมาถึงเรานั้น ล้วนเป็นมิตรที่ไม่ดี ปลอຍให้มันหมดไปเถิด อย่ากังวลไปเอาคืนมาเลย แต่ส่วนมิตรดีนั้นเขาจะอยู่กับเราเสมอ แม้ในขณะที่เรายากจนที่สุด

● ● ●

การแสวงหามิตร เป็นของที่ทำได้ง่าย แต่การที่รักษามิตรให้คงเป็นมิตรอยู่ได้นั้นเป็นการยากนักหนา

● ● ●

มิตรที่กลับเป็นศัตรู ยังไม่สู้กระไรนัก แต่ศัตรูที่กลับเป็นมิตรนั้น ต้องระวังให้มาก อนึ่งการที่เสียมิตรไป ดีกว่าได้ศัตรูเข้ามา

● ● ●

คติในทางพระพุทธศาสนาของเราแสดงลักษณะของมิตรดีหรือมิตรแท้ ไว้ ๔ ประการ คือ มิตรที่อุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะประโยชน์

และมิตรมีความรักใคร่

สำหรับประเภทที่ ๒ คือ มิตรมีความรักใคร่นั้น ท่านอธิบายลักษณะไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ขยายความลับของตนแก่เพื่อน

๒. ปิดบังความลับของเพื่อนมิให้แพร่พราย

๓. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ และ

๔. แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้ “ปิปรัก” นักปราชญ์ฝรั่งเศส ซึ่งเกิดในสมัย ๔๐๐ ปีมาแล้ว วางหลักมิตรดีไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ต้องมีความไว้นับถือใจ

๒. ต้องเผยความลับของตนให้เพื่อนฟัง

๓. ต้องมีส่วนแบ่งทั้งความสุขและความทุกข์ และ

๔. ต้องไม่ถือโทษหลัก ๔ ประการนี้เกือบเหมือนกัน จะว่าใครเอาอย่าง

ใครไม่ได้ การที่ไปเหมือนกัน เข้าก็เพราะว่า ความจริงจะต้องเป็นความจริง ไม่ว่าในทวีปใด ภาคลิหรือจะห่างไกลกันเพียงไร

คนที่เอาเปรียบคน จะเป็นมิตรดีของใครไม่ได้ ถ้าเป็นมิตรของใครผู้นั้นแหละจะถูกเอาเปรียบก่อนคนอื่น เพราะคนที่มึนนิสัยเอาเปรียบคนนั้น ย่อมคิดเอาเปรียบเพื่อนของตนก่อนคนอื่น เพราะง่ายกว่า

มิตรคนใด ชอบพูดถึงแต่สิ่งที่ล่วงมาแล้วก็ดี ชอบรำพึงแต่สิ่งที่ยังไม่มาถึงก็ดี หรือชอบสงเคราะห์แต่ในสิ่งที่เราไม่ต้องการก็ดี มิตรเหล่านั้นจะเรียกว่ามิตรดีหาได้ไม่ มิตรดีจะต้องไม่ลำเลิกถึงการที่ล่วงมาแล้วและจะต้องคิดถึงแต่การในปัจจุบัน และจะต้องสงเคราะห์ในสิ่งที่เราต้องการและจำเป็น

● ● ●

มิตรดีย่อมถืองานของมิตรเท่ากับเป็นงานของตน และถืองานของตนเท่ากับเป็นงานของมิตร คืองานของมิตรก็สมัครรับทำ งานของตนก็ไว้ว่างใจมอบภาระให้มิตรทำแทนได้

● ● ●

มิตรภาพย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยการไปมาหาสู่กันบ่อย ๆ แต่จำเป็นสิ่งที่ต้องระวัง บางทีเพราะการไปมาหาสู่กันบ่อย ๆ

นั่นเอง เป็นเครื่องทำลายมิตรภาพได้ บางทีมิตรที่ดีที่สุดไม่ค่อยชอบพบกับมิตรของตนให้บ่อยนัก ชอบพบมิตรแต่เมื่อได้ทราบว่าคุณความยากเกิดขึ้นแก่มิตรของตนและเตรียมพร้อมที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์

● ● ●

มิตรที่ดี ย่อมไม่ประทุษร้ายต่อมิตรด้วยกายด้วยเวลา หรือแม้ด้วยน้ำใจ เพราะเขาถือว่าตัวของมิตร ก็เป็นตัวของเขาเอง การที่เขาประทุษร้ายต่อมิตรก็เท่ากับการประทุษร้ายต่อตัวของเขาเอง

ผู้ที่เป็นมิตรดีของคนทั้งหลายนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ก็นับว่ามีเครื่องอบอุ่นอยู่รอบข้าง เมื่อจะตายก็ตายอย่างเป็นสุข เมื่อตายไปแล้วก็เหมือนยังไม่ตาย เพราะยังมีคนรักใคร่นิยมนับถือ และระลึกถึงอยู่เสมอตลอดกาล

● ● ●

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์และความกตัญญูเป็นธรรมประจำใจนั้น อาจเป็นมิตรที่ดีได้เสมอ คนชนิดนี้มักไม่ยอมเป็นมิตร

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์
และความกตัญญูเป็นธรรมประจำใจนั้น
อาจเป็นมิตรที่ดีได้เสมอ
คนชนิดนี้
มักไม่ยอมเป็นมิตรกับใครง่าย ๆ
แต่ถ้าลงได้เป็นมิตรของใคร
ก็เป็นมิตรที่ดีที่สุด

กับใครง่าย ๆ แต่ถ้าลงได้เป็น
มิตรของใคร ก็เป็นมิตรที่ดีที่สุด

● ● ●

คติทางพระพุทธศาสนา
ท่านจัดมิตรที่ดีไว้เป็นทิศเบื้อง
ซ้าย ซึ่งจะสงเคราะห์มิตรด้วย
การเอื้อเฟื้อ เจริญด้วยคำที่
ไพเราะ กระทำตนให้เป็นประ-
โยชน์ ถือว่าตัวของมิตรเป็น
ด้วยตัวของตัวเอง และพูดความ
จริงต่อมิตรเสมอ ส่วนมิตรที่
ได้รับความอนุเคราะห์อย่างนั้น
แล้ว ก็ต้องทำการตอบแทนโดย
วิธีป้องกันรักษามิตร และทรัพย์สิน
สมบัติของมิตรผู้มีความประ-
มาท ถอยเป็นที่พึงเมื่อมีภัย
เป็นผู้ร่วมทุกข์ในยามวิบัติ และ
นับถือตลอดจนถึงวงศ์ญาติ
ของมิตร หลักอันนี้ไม่ใช่จะ
แสดงไว้แต่เพียงเป็นทางปฏิบัติ
ยังอาจใช้เป็นเครื่องวัดว่าใคร
จะเป็นมิตรดีเพียงไรอีกด้วย

● ● ●

มิตรที่ร่วมสุขร่วมทุกข์
ด้วย ได้เถียงกันที่พูดคิดเถียง
มิตร และรับรองกันที่พูดสรร-
เสริญมิตร จัดว่าเป็นมิตรที่ดีมี
ความรักใคร่ แต่คนที่มิตรจะ
ทำชั่วดีก็คล้อยตาม ค่อนข้างว่า

สรรเสริญ และลับหลังตั้งนินทา
ชักชวนแต่การดื่มน้ำเมา เที่ยว
กลางคืน และเล่นการพนัน
ต่าง ๆ ดังนั้นนับว่าเป็นมิตรร้าย
เป็นคนหัวประจบที่จะชักนำ
ไปในทางฉิบหาย นี่เป็นหลัก
ในพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มี
เลข

● ● ●

มีปราชญ์คนหนึ่ง ชอบ
อยู่คนเดียว โดยไม่คบหาสมาคม
กับใคร เป็นปราชญ์ได้โดยการ
เล่าเรียน และฝึกฝนตนเอง
เอง ภายหลังเริ่มเสวนะกับคน
บางคนเข้า จึงรู้สึกตนเองว่า การ
ทำตนเป็นคนคับแถมมาแต่เดิม
นั้นเป็นการคิดผิดหนักหนา
และถ้าตนคบหาสมาคมกับคน
มาแต่เบื้องต้น ตนจะได้ความรู้
ดีกว่าที่ได้ โดยแสวงหาแต่คน
เดียวเป็นอันมาก

ต้องเป็นที่เข้าใจกันว่า
ปราชญ์ผู้นี้เสียใจเป็นเคราะห์ดี
ไปได้มิตรที่ดีเข้าด้วย.

มิตรคนใดชอบสงเคราะห์
ในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือ
ในสิ่งที่ไม่ต้องการพึงสันนิษ-
ฐานไว้ก่อนว่าเขาทำดังนั้น เพื่อ
จะไม่สงเคราะห์ในสิ่งที่เราต้อง

การ หรืออย่างน้อยเขาก็ยินดี
สงเคราะห์เราแต่ในสิ่งที่ไม่เสีย
ประโยชน์ของเขา

● ● ●

มิตรที่ดียอมสงเคราะห์
แก่มิตร แต่คนสงเคราะห์มิตร
นั้นก็มิหลายชั้น ซึ่งแสดงว่า
มิตรนั้นเป็นมิตรดีมากน้อย
เพียงไร มิตรบางจำพวก สง-
เคราะห์มิตรโดยหวังจะได้ตอบ
แทนดังนี้ นับเป็นการสงเคราะห์
ที่ใช้ไม่ได้ มิตรบางจำพวก สง-
เคราะห์มิตรโดยไม่หวังตอบแทน
แต่การสงเคราะห์นั้น ยอมทำ
เพียงเท่าที่จะไม่เป็นการเสื่อม
เสียประโยชน์ของตน จึงนับ
ว่าเสมอตัว จะจัดว่าเป็นมิตรดี
ยังไม่ได้ ผู้ที่จะนับเป็นมิตรดี
แท้ได้ จะต้องสละประโยชน์
ของตนเพื่อประโยชน์ของมิตร
คือยอมสงเคราะห์มิตรแม้ในสิ่ง
ที่เสียประโยชน์ของตนเอง

มิตรดีเป็นบุคคลที่ควร
แสวง คารนิยามและควรบูชา
มิตรดีมีประโยชน์ยิ่งกว่าแขน
ขาหรือทรัพย์สินสมบัติใด ๆ ถึง
แม้ว่าคนเราจะขาดแขนขาด
ถ้ามิตรดียังมีอยู่ก็ยังสามารถช่วย
ตัวได้ แต่ใครที่เสียมิตรดีไปก็

เท่ากับเสียแขนขา ขาดอวัยวะ
สำคัญที่จะเป็นประโยชน์แก่
ตัว ถึงแม้แขนขาจะยังมีอยู่ก็
ทำประโยชน์ได้น้อยกว่ามิตรที่ดี

นอกจากการทำประโยชน์
ที่เห็นด้วยตาแล้ว มิตรที่ดียังมี
ประโยชน์ที่ลึกลับอยู่อีกหลาย
ประการ เช่นช่วยให้มีมานะ
ทำให้จิตใจให้กำลังใจและชัก
นำให้ทำความดีบรรเทาความ
ทุกข์โศก หรือร้อนใจต่าง ๆ
ได้ด้วย

● ● ●

มิตรดี ย่อมมีคุณสมบัติ
ฝังแน่นอยู่ในหัวใจของมิตร
แม้จะจากกันไปก็เหมือนหนึ่ง
ว่ายังอยู่ด้วยกัน แม้จะอยู่ไกล
กัน ก็ยังฝังใจเหมือนอยู่ใกล้
และแม้จะตายไปแล้ว คุณความ
ดีก็ยังแนบแน่นอยู่ในหัวใจของ
มิตรที่ยังอยู่ เหมือนหนึ่งว่ายัง
ไม่ตาย มนุษย์จะชม เทพเจ้า
จะสรรเสริญ และวิญญานของ
ผู้ที่ประพฤติดนเป็นมิตรดีของ
คน จะได้ประสพสุขอันไม่รู้
สร้าง ฉะนั้นความเป็นมิตรดี
จริง เป็นคุณธรรมชั้นสูงอันหนึ่ง

เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร

(ต่อจากหน้า ๗๔)

หรือไม่ ปกติถ้าเหตุเกิดเวลากลางคืน พยานมักจะมองไม่เห็นคนร้าย หรือเห็นก็ไม่ชัด ในที่สุดก็ยกฟ้อง ถ้าเชื่อว่าจะไปรอดจะปฏิเสธก็ได้ แต่ถ้ามีพยาน เช่น มีแสงสว่างกลางวงยี่เก หรือเหตุเกิดเวลากลางวันต่อหน้าผู้คน รู้ว่าไปไม่รอดแน่ ทางที่จะผ่อนหนักเป็นเบาได้มีอยู่หลายทาง เช่น รับสารภาพแต่โดยดี ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เอาใจใส่ผู้เสียหายด้วยความเมตตา และจริงใจ นอบน้อม ปราศจากการทำทายเป็นอวดเบ่ง ความดีของท่านจะทำให้ศาลปรานีรอการลงอาญา และผู้เสียหายก็จะเบิกความเข้าข้างท่าน บางทีทำให้ท่านหลุดจากข้อกล่าวหาถึงขนาดศาลยกฟ้องไปเลยก็ได้

ข) ถ้าท่านไม่ได้กระทำความผิด ก็จงได้ต่อสู้คดีในทางที่ถูกที่ควร อย่าเดินรณรงค์เสียเงินเสียทองเป็นอันขาด ถ้าท่านเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วศาลจะไม่ลงโทษท่าน ท่านควรจะไปปรึกษาผู้รู้กฎหมาย หรือทนายความ ก่อนที่ท่านจะพูดสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไป การไม่พูดสิ่งใดเสียเลยนั้น ไม่เป็นผลดีนักสำหรับผู้บริสุทธิ์ เพราะจะทำให้ศาลเห็นเป็นพิรุธ การพูดความจริงแต่ต้นจะเป็นผลดีมากกว่า เพราะทำให้ศาลไม่ระแวงว่าเป็นเรื่องปั้นแต่งขึ้นในภายหลัง

ค) ได้กระทำแต่มีข้อต่อสู้ ซึ่งมีอยู่มากมาย เช่น คนที่อ่อนอายุอาจจะต่อสู้ว่า กระทำ

ผิดขณะอายุยังไม่เกิน ๗ ปี ซึ่งศาลลงโทษไม่ได้เลย ถ้าอายุไม่เกิน ๑๔ ปี ขณะกระทำความผิด ศาลก็ลงโทษไม่ได้ แต่อาจจะตีเดือนหรือให้บิดามารดาทำทัณฑ์บนไว้ก่อนปล่อย อายุไม่เกิน ๑๗ ปี อาจจะอ้างเพื่อขอลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่ง และถ้าอายุไม่เกิน ๒๐ ปีก็อาจจะขอลดมาตราส่วนโทษได้หนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ สำหรับผู้ที่วิกลจริตก็อาจจะต่อสู้ว่า กระทำความผิดขณะไม่รู้สึกรู้สิดชอบ หรือรู้แต่ไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้ที่ถูกกล่าวหาทำร้ายเขาหรือฆ่าเขา อาจต่อสู้ว่ากระทำให้ไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่น หรือกระทำความผิดด้วยความจำเป็น หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง คิดว่าบุคคลนั้นจะเข้าไปลักทรัพย์จึงได้ทำร้ายเขา ผู้ที่ถูกกล่าวหาลักทรัพย์ก็อาจจะต่อสู้ว่าทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือสำคัญผิดคิดว่าเป็นของตน หรือคิดว่าผู้เสียหายยกให้ หรือเอาทรัพย์ของผู้เสียหายไปโดยวิสาสะ ไม่มีเจตนาเอาไปเป็นของตน ผู้ที่ถูกกล่าวหา รับของโจร ก็อาจจะต่อสู้ว่า รับไว้โดยไม่รู้ว่าเป็นของร้าย ได้นำทรัพย์นั้นออกไปใช้ในที่เปิดเผย ไม่มีพิรุธ ผู้ที่ถูกกล่าวหาหมิ่นประมาท อาจจะต่อสู้ว่าผิดด้วยความเป็นธรรมชาติ หรือข้อความหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงและการที่ท่านกล่าวออกไปนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น

ท่านเป็นบรรณาธิการลงข้อความตำหนิร้านอาหารแห่งหนึ่งว่ามีเชื้อโรค อาหารไม่สะอาด เป็นต้น ผู้ที่ถูกกล่าวหาขึ้นกระทำความผิดอาจจะต่อสู้ว่าหญิงยินยอม ถ้าหญิงนั้นอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ขณะทำเราซึ่งแม้หญิงยินยอมก็มีความผิด ท่านก็อาจจะต่อสู้ว่า สำคัญผิดว่าหญิงนั้นอายุมากกว่า ๑๕ ปี แล้วผู้ที่ต้องหาว่าพราดผู้เยาว์ไปเพื่อการอนาจารก็อาจจะต่อสู้ว่า ผู้เยาว์เต็มใจไปด้วย และเพื่อยุติกันด้วยกันฉันสามีภริยา ผู้ที่ต้องหาว่าบุกรุกอาจจะต่อสู้ว่า อสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือเข้าใจผิดคิดว่าเป็นของตน ผู้ที่ต้องหาว่าเบิกความเท็จก็อาจจะต่อสู้ว่าข้อความนั้นเป็นความจริง และถึงแม้ว่าจะไม่จริงก็ไม่เป็นข้อสำคัญในคดี นอกจากนั้น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประการ เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ยักยอก นื้อโกง รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุก ผู้กระทำอาจจะต่อสู้ว่า ผู้เสียหายเป็นภริยาหรือสามีตน ซึ่งทำให้ผู้กระทำไม่ต้องการโทษ หรือต่อสู้ว่า ผู้เสียหายเป็นบิดา ปู่ย่า ตายายของตน และผู้เสียหายไม่เอาเรื่อง หรือในทางกลับกัน ถ้าผู้กระทำผิดเป็นผู้ใหญ่ ก็อาจจะต่อสู้ว่าผู้เสียหายเป็น ลูกหรือหลานของตน ซึ่งได้เลิกคิดกับตนแล้ว ผู้ที่ทำตามคำสั่งของเจ้านักงานก็อาจจะต่อสู้ว่า เข้าใจว่าเป็นคำสั่งที่ชอบ

ด้วยกฎหมาย เหล่านี้อาจทำให้ท่านพ้นผิดได้ ข้อต่อสู้อื่นยังมีอีกมากมาย ที่ยกมาสาธกนี้เป็นเพียงตัวอย่าง

ในกรณีที่ท่านมีทนายก็ขอให้เล่าความจริงทุกอย่างให้ทนายทราบ อย่าได้ปิดบัง แล้วค่อยหาทางต่อสู้กัน เพราะทนายนั้นเขาจะรักษาความลับของลูกความ โดยมารยาทเขาเปิดเผยไม่ได้ และกฎหมายก็ให้ความคุ้มครองไม่ต้องเปิดเผยด้วย การต่อสู้ในฐานะที่อยู่ของจำเลยนั้นเป็นสิ่งที่ก่อความรำคาญให้ศาลมากไม่มีประโยชน์อันใด ไม่สืบเสียเลยจะดีกว่า ปกติคดีอาญาศาลจะฟังพยานโจทก์เป็นสำคัญ

ในการพิจารณา ขั้นต้นนั้นศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง แล้วถามว่าจำเลยได้ทำความผิดหรือไม่ จำเลยจะไม่ตอบหรือตอบปฏิเสธอย่างไรก็ได้ ถ้าเป็นคดีมีโทษสูงก็จะถามเรื่องทนาย และตั้งทนายให้จำเลยฟรี วันนั้นจะไม่มีการสืบพยานแต่ศาลจะนัดสืบพยานโจทก์ต่อไป โดยให้ขังจำเลยไว้ จำเลยจะต้องขอประกันตัวเพื่อไม่ต้องถูกขังระหว่างพิจารณา

(ต่อฉบับหน้า)

คนไทย

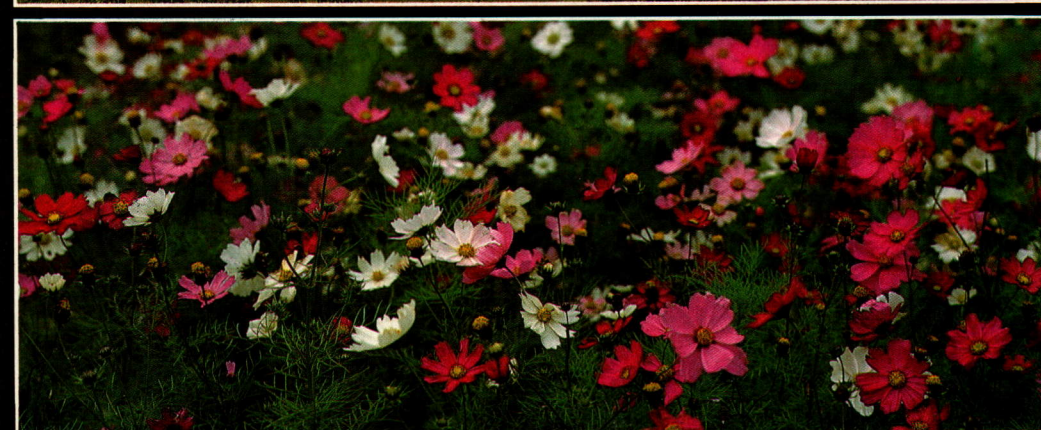
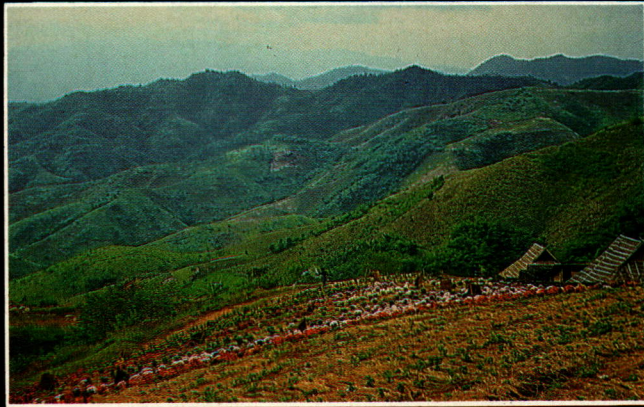
ความเป็นไทยคือ “ไท” ไม่ใช่ “ทาส”
 ต้องสามารถเป็นตัวของตัวเองได้
 ยืนอยู่บนสองขากล้าแกร่งไกร
 เอาต่างชาติมารับใช้ให้ชาติเรา
 ไม่ใช่เอาทุกอย่างให้ต่างชาติ
 นั่นคือความเป็นทาสความขลาดเขลา
 เขาจะเอาอะไรยอมให้เอา
 ควักกระเป๋าจ่ายง่ายจ่ายลูกเดียว
 มีผ้าทอผ้าฝ้ายไหมมัดหมี่
 อาหารดีรสเด็ดเผ็ดเค็มเปรี้ยว
 เราปลูกเรือนสร้างบ้านกันกลมเกลียว
 มียาเขียวสมุนไพรพวยในดิน
 ไม่ใช่ต้องโทษเทโตรน
 โขบะบ่อนข้าวปั้นน้ำดันกัน
 บ้านญี่ปุ่นทรงสเปญเพนท์แฮร์อินน์
 เขาให้กินยานอกหลอกกลองยา
 เหล็กของเราแร่ของเราเขาเอาไป
 เป็นอาโก ไชโก โตโยต้า
 เป็นอาวุธสงครามแห่ตามมา
 เป็นสินค้าสารพัดมัดมือชก
 ต้องไค้กชิ เป๊ปซี่ดีที่สุด
 เลิกละมุด เลิกระกำ น้ำบัวบก
 ขนมเค้กข้าวเกรียบยุ่นอุดหนุนยก
 ขนมครกข้าวเกรียบไทยบัลลียับ
 วิชาการก้าวหน้ารับมาใช้
 บนพื้นฐานที่เป็นไทยได้ปรุงปรับ
 ความเจริญศิวิไลซ์ไม่บังคับ
 เรายอมรับแต่ไม่ค้อมยอมจำนน!
 ต้องสามารถเป็นตัวของตัวเองได้
 จึงชื่อว่าเป็นไทยไม่สับสน
 เอาต่างชาติมาเป็นกรอบรอบชาติตน
 ความเป็น “คน” ความเป็น “ไทย” ก็ไม่จริง!

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เรามาช่วยกัน

“ปลูกต้นไม้คนละสองต้น เพื่อเรียกฝนมาบ้านเรา”

บำรุง สุขพรรณ

ต้นไม้เป็นทรัพยากร-
ธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง ในปัจจุบัน
ป่าไม้ถูกทำลายอย่างมากมาย
ทำให้ทุกหน่วยงานของรัฐบาล
ต้องเร่งรัดการปลูกต้นไม้ และ
ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้
มากขึ้น เพื่อสร้างความสมดุล

ทางธรรมชาติ ตลอดจนสร้าง
ความชุ่มชื้นให้แก่ดินเพื่อประ-
โยชน์ในการเกษตรต่อไป

ต้นไม้อาจกล่าวได้ว่าเป็น
เพื่อนที่ดีของมนุษย์ทีเดียว
มนุษย์ต้องคลุกคลีและอยู่กับ
ธรรมชาติมาตลอด และใช้พืช
พันธุ์ธัญญาหารในการเลี้ยงชีพ
ให้อยู่ได้ และเนื่องด้วยอาจจะ
เกิดความจำเป็นบางประการ

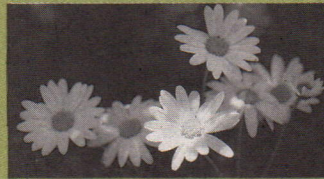
หรือด้วยเหตุที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงมีการทำลายป่า คัดต้นไม้กัน มากสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติอย่างมหาศาลทางราชการ จึงจำเป็นต้องวางมาตรการ และทำการปิดป่าเพื่อสงวนทรัพยากรป่าไม้ไว้

เมื่อเรากล่าวถึงป่าไม้บาง ท่านอาจจะมองว่าไกลตัวท่านเกินไป แต่เมื่อพิจารณาโดย ถัดกันแล้วรอบ ๆ ตัวท่านเองก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกต้นไม้ไว้บ้าง มองเห็นได้ชัด เช่น สถานที่ทำงาน เพื่อคลายเครียดและสร้างความสดชื่น สร้างบรรยากาศในการทำงานมักจะมีความจำเป็นระดับไว้ตามมุมห้อง บางท่านก็มีพุ่มต่างกระจุ้มกระจิมอยู่มุมโต๊ะทำงานให้สวยงามได้แบบหนึ่ง และถ้ามองไกลออกมานอกอาคารทั่วไป บางหน่วยงานจะปลูกต้นไม้ประเภทประดับไว้ริมอาคาร หรือบางแห่งมีกระถางต้นไม้พร้อมกระเบสสวยงามวางเรียงรายทำให้น่าดูอย่างมาก ซึ่งหน่วยงานที่พิถีพิถันเรื่องนี้ จะจ้างบริษัทรับผิดชอบในเรื่องต้นไม้จัดมาสลับสับเปลี่ยนแต่ ละอาทิตย์ทำให้เปลี่ยนบรรยากาศของที่ทำงานไปด้วยเลย

นอกเหนือจากสถานที่ทำงานแล้ว คนทั่วไปมักจะนิยมปลูกต้นไม้ไว้ที่บ้าน คิดว่าน้อยคนนักที่จะไม่ชอบต้นไม้ ดังนั้นทุกบ้านจึงมีต้นไม้หลาย ๆ

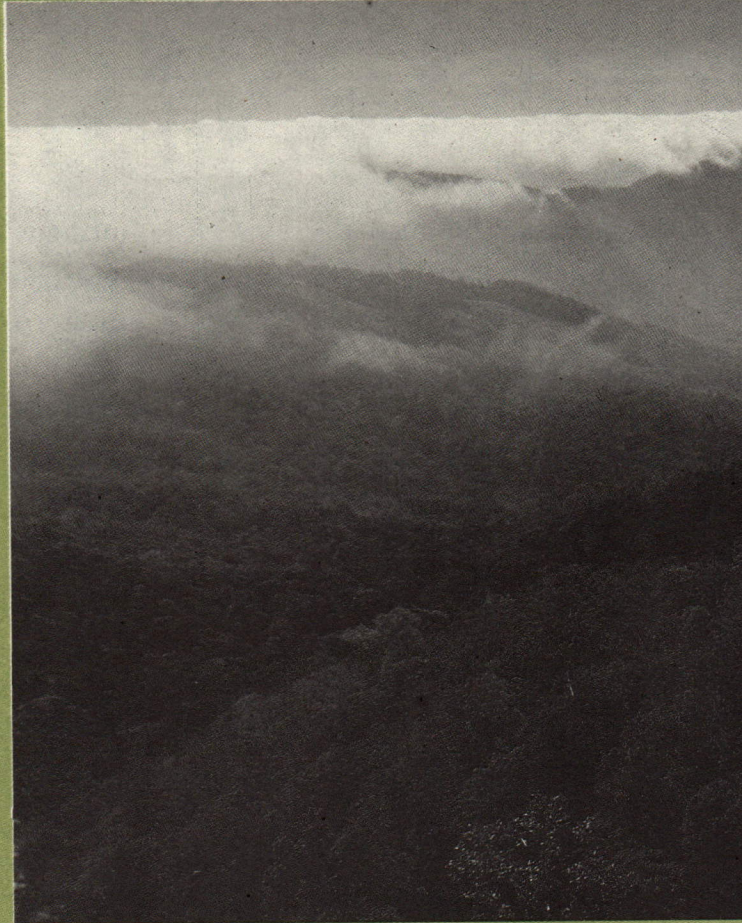
ประเภทไว้ประดับบ้านด้วย บางคนนิยมไม้ผล มักจะปลูกมะม่วง ชมพู่ ฝรั่ง มะขาม บางคนชอบไม้ประดับประเภทใบ บางคนชอบไม้ประดับดอก การนิยมปลูกต้นไม้ในกรุง เทพมหานครของเราจึงมีผู้ประกอบอาชีพขายต้นไม้รัวรายกันมาแล้วหลายรายเพราะปลูกต้นไม้จำหน่ายให้ผู้นิยมปลูกต้นไม้

การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ นอกจากจะปลูกไม้ผลหรือไม้ประดับแล้ว ทางราชการต้องการส่งเสริมมากก็คือ การปลูกป่าเพื่อรักษาธรรมชาติให้ชุ่มชื้น เพราะป่าไม้ถูกทำลาย ถูกลักตัดเป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องรณรงค์เป็นการใหญ่เรียกกันว่าทุกหน่วยงาน ทั้งรัฐและราษฎรก็ต้องช่วยกันอย่างมากทีเดียว การเร่งรัดการปลูกป่า จำเป็นที่สอดคล้องกันก็คือ การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งเมื่อเร็ว ๆ นี้มีข่าวแจ้งว่าคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าได้แถลงข่าวมาว่ากรมป่าไม้ได้เสนอให้มีการผนวกพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เข้าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ารวม ๓ แห่ง คือ ให้ผนวกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูหลวงและป่าภูทอกบางส่วน พื้นที่ประมาณ ๑๕,๖๒๕ ไร่ เข้าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย ซึ่งพื้นที่

ดังกล่าวนี้ทางกรมป่าไม้แจ้งว่า พบช้างป่าจำนวนหนึ่งหลบความหนาวเย็นบนภูหลวงมาอาศัยในป่านี้เป็นประจำ สำหรับป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองวังเจ้าและป่าครองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร พื้นที่ ๒๒,๕๐๐ ไร่ เป็นป่าเบญจพรรณสลับป่าเต็งรังซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำคลองหลายสายให้ผนวกกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียงและที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำโจน จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ ๒๗๕,๕๐๐ ไร่ เข้าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งกรมป่าไม้ได้ทำการสำรวจแล้วพบว่า เป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ไม่มีประชาชนบุกรุกแผ้วถาง และยังมีสภาพที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น ช้างป่า กระต๊อ วัวแดง เลียงผา สมเสร็จ เก้งหม้อ เสือลายพาดกลอน เป็นต้น ซึ่งข่าวที่กล่าวมาข้างต้นนี้นับว่าเป็นข่าวดีมากจะทำให้เราได้มีการอนุรักษ์และรักษาป่าไม้และสัตว์ป่าให้สมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

เรื่องต้นไม้ ป่าไม้ และที่ดินและการใช้ทรัพยากรที่ดินเป็นของเรียกได้ว่าคู่กัน สถานที่ใดควรใช้ประโยชน์เช่นไรคงจะต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดมาอย่างแน่ชัดว่ามีเกณฑ์ในการใช้ที่ดินอย่างไร และก็เป็นที่น่ายินดีที่ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่ง

ชาติ แจ้งว่าคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับนโยบายที่ดินของประเทศมี ๖ ประการคือ

ประการแรก นโยบายที่ดินเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดให้มีการเร่งรัดออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่เอกชนถือครองให้ถูกต้องตามกฎหมาย ปรับปรุงโครงสร้าง

ระบบภาษีที่ดินและออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม ปรับปรุงและแก้ไขดินที่มีปัญหา พิเศษ และจัดทำโครงการอนุรักษ์ ดินและน้ำ เป็นต้น ทางด้าน ที่ดินในเขตป่าไม้ ให้มีการพัฒนา เขตป่าเศรษฐกิจจำนวน ๘๐ ล้านไร่ ให้เกิดอนสภาพป่าไม้ ถาวรและป่าสงวนแห่งชาติที่มี ราษฎรบุกรุกจนมีอาคารปลูก สร้างอย่างถาวร หรือเป็นที่ตั้ง ของทางราชการตามขั้นตอนที่ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และ ให้แบ่งพื้นที่ป่าชายเลนจำนวน ๑.๖๑ ล้านไร่เป็นเขตสงวน เขตอนุรักษ์และเขตพัฒนา

ประการที่สอง ได้แก่ นโยบายที่ดินเพื่อสังคม โดยให้ กรมประชาสงเคราะห์และกรม

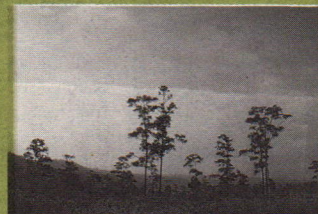
ส่งเสริมสหกรณ์เร่งดำเนินการ โครงการจัดที่ดินให้แล้วเสร็จ โดยเร็ว ให้มีการเร่งดำเนินการ ปฏิรูปที่ดินของเอกชนและที่ดิน ของรัฐ และสำหรับโครงการ ที่ดินในอนาคตให้นำพื้นที่ป่าไม้ ที่ถูกบุกรุกและพื้นที่รกร้างว่าง

เปล่าจัดสรรให้แก่ราษฎร และ จัดตั้งสถาบันการเงินในรูป ธนาคารที่ดิน เป็นต้น

ประการที่สาม คือ นโยบาย-

ใช้ที่ดินเกี่ยวกับชาวเขา โดย พยายามกำหนดหลักแหล่งที่ อยู่อาศัยของชาวเขาให้อยู่ใน ชุมชนเดิม สำหรับชาวเขาที่มัก

บายที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ โดย กำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ ประมาณ ๔๕ ล้านไร่ ให้มีการ ป้องกันควบคุมการบุกรุกต้นน้ำ ลำธาร และเร่งรัดปลูกป่าทด แทน ตลอดจนจัดทำแผนแม่บท ในการพัฒนาเขตอุทยานแห่ง ชาติ

ประการที่สี่ เป็นนโยบาย ที่ดินเพื่อความมั่นคง กำหนด ให้มีการใช้ที่ดินส่วนหนึ่งเป็น กิจกรรมที่สนับสนุนความมั่นคง ของชาติ

ประการที่ห้า เป็นนโยบาย

จะอพยพเคลื่อนย้ายให้จัดทำ โครงการจัดที่ดินให้อยู่อย่าง ถาวรในที่ราบ

ประการสุดท้าย เป็นการ กำหนดกลยุทธ์และมาตรการ โดยให้มีการปรับปรุงการจำแนก ประเภทที่ดิน การปรับปรุงระบบ ข้อมูลที่ดินและการเพิ่มขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ นโยบายดังกล่าวข้างต้นสัมฤทธิ์ ผลตามที่กำหนดนโยบายไว้

นโยบายดังกล่าวข้างต้น ทุกท่านในฐานะผู้มีส่วนร่วม ในสังคมนี้จะต้องช่วยกันผลักดันนโยบายให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ให้ได้ ซึ่งถ้าจัดที่ดิน ได้ทั้งหกประการแล้วจะ เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ อย่างยิ่งทีเดียว

พูดกันเรื่องที่ดินมากมาย คราวนี้วกกลับมายังต้นไม้บ้าง ถึงแม้ว่าบางแห่งที่อยู่อาศัยจะคับแคบความพยายามหรือความสนใจ ความรักต้นไม้ของคนก็พยายามจะนำต้นไม้มาใกล้ชิดกับตนให้ได้ จึงมีการปลูกสวนอากาศ หรือไม้แขวนไว้รอบบ้านจำนวนมาก บางบ้านมีสวนครัวอากาศ คือ ปลูกพริก มะเขือใส่กระถางแขวนอย่างสวยงาม และบางบ้านปลูกไม้ประดับแขวนมีหลากหลายมาก และในต่างประเทศในบางประเทศก็นิยมกันมาก เพราะที่ดินมีจำกัด จึงต้องใช้การแขวนไว้กับอาคารดูแล้วก็สวยงามและประหยัดดี

ต้นไม้ทุกคนทราบดีว่ามี

คุณอนันต์ แต่การปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น หรือปลูกทดแทนต้นไม้ที่แก่มาแล้วอาจจะลืมไปไม้ผลบางชนิดจึงต้องมีการปลูกซ่อม และแซมอยู่เสมอ เพื่อให้ผลิตผลตลอดปีโดยไม่ขาดช่วงการผลิต ชาวสวนหลายคนหรืออาชีพชาวสวนจึงต้องใช้เวลาลูกกลีหรือต้องทำงานตลอดปี จัดได้ว่าเป็นคนขยันอาชีพหนึ่ง และบางท่านที่ยังไม่คิดจะปลูกต้นไม้เลยคงต้องเปลี่ยนทัศนคติหรือเจตคติให้มาชอบต้นไม้บ้างเพื่อจะได้ช่วยให้ธรรมชาติสวยงามมากขึ้น

โครงการอีสานเขียว กำลังรณรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความชุ่มชื้น การอนุรักษ์ดิน

ให้ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ถ้าทุกท่านช่วยกัน ต้นไม้ก็จะมากขึ้น ความเขียวจะมากขึ้น ความสมบูรณ์จะมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเราช่วยกัน ดังนั้น ถ้าท่านอ่านบทความนี้จบแล้ว วันนี้ช่วยปลูกต้นไม้สักคนละต้น สองต้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากทีเดียว ตามที่เรากำลังรณรงค์กันว่า “ปลูกต้นไม้คนละสองต้น เพื่อเรียกฝนมาบ้านเรา” และตัวท่านเองจะไม่ช่วยกันบ้างหรือในเมื่อชาติเรียกร้องและต้องการ

จะมีอาการปวดท้องอย่างรุนแรง เวียนศีรษะ อาเจียน ปัสสาวะไม่ออก ทำให้เกิดการกดประสาทส่วนกลาง บางรายหมดสติ และตายได้ เพราะระบบการหายใจล้มเหลว ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงออกประกาศกระทรวงฯ กำหนดให้ฟอร์มาลินจัดเป็นวัตถุห้ามใช้ในอาหาร ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ ๕๓ (พ.ศ. ๒๕๒๘) เรื่อง กำหนดวัตถุที่ห้ามใช้ในอาหาร (ฉบับที่ ๒) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๒๘ แล้ว แต่อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ฟอร์มาลินเป็นสารเคมีที่มีอยู่ได้ตามธรรมชาติในผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะในเห็ดหอม และสัตว์ทะเลหลายชนิด จะมีปริมาณฟอร์มาลินในธรรมชาติสูงมาก และปริมาณที่พบในประเทศไทยนั้นส่วนมากพบน้อยกว่า ๑ ส่วนในล้านส่วน จึงไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคแต่อย่างใด และจากการเก็บตัวอย่างสินค้าบริโภคทั่วประเทศโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งการเก็บตัวอย่างสินค้าบริโภคตามคำร้องเรียนของประชาชนที่สงสัยว่าจะมีการซุกพอร์มาลิน ปรากฏว่าหากมีสินค้าบริโภคที่พบฟอร์มาลิน ก็จะพบในปริมาณที่น้อยมากซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในกรณีที่คาด

ว่ามีการนำฟอร์มาลินมาใช้ในการถนอมอาหารนั้น ก็ไม่น่าจะกระทำได้ เนื่องจากหากนำฟอร์มาลินมาซุกในอาหารสด อาหารนั้นก็จะมียกเว้นของฟอร์มาลิน ซึ่งเมื่อผู้บริโภคได้กลืน ก็คงจะไม่รับประทานเป็นแน่

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา กล่าวต่อไปว่า นอกจากปัญหาสินค้าบริโภคในเรื่องของการซุกพอร์มาลินในอาหารซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาไม่เคยปล่อยปละละเลยแล้ว ปัญหาอื่นๆ ก็เช่นกัน สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการสอดส่องดูแลและตรวจสอบสินค้าบริโภคจากสถานที่ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อมิให้สินค้าบริโภคนั้นมีอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้ เช่น การตรวจหายาฆ่าแมลงในอาหารแห้ง ซึ่งก็มิได้พบปริมาณยาฆ่าแมลงในอาหารแห้งที่เกินมาตรฐานจนเกิดอันตราย หรือการใส่สีที่ไม่ถูกสุขลักษณะในอาหาร เช่น การใส่สีย้อมผ้า การใส่สีในอาหารที่กระทรวงสาธารณสุขห้ามใส่สีโดยทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้และตรวจสอบตัวอย่างสินค้าบริโภคอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากพบก็จะดำเนินการทันที หรือแม้กระทั่งในเรื่องของการผลิตน้ำปลาจากเกลือสินเธาว์ผสมสี ซึ่งก็คือ น้ำเกลือปรุงอาหารนั่นเอง ตามข้อเท็จจริงน้ำเกลือปรุงอาหารจะไม่มีอันตรายใด ๆ ต่อผู้บริโภค หากสีที่ใช้ไม่ใช่สีที่ห้ามใช้

ในอาหาร เพียงแต่อาจจะมีปัญหาในเรื่องของการหลอกลวงผู้บริโภคให้สับสนเปลี่ยนแปลงฉลากเพื่อจะได้ขายในราคาที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าน้ำเกลือปรุงอาหารจะไม่มีอันตรายใด ๆ แต่ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหาร

และยา ก็ได้ทำการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอมิให้เกิดการหลอกลวงผู้บริโภคขึ้นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนผู้บริโภค อันเป็นสิ่งสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ให้ความสำคัญเป็นที่สุดนั่นเอง

สารฟอสฟอรัสกลุ่มซัลไฟท์

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เผย ได้ดำเนินการเกี่ยวกับสารฟอสฟอรัสด้วยการเก็บตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยตลอด แต่ไม่ปรากฏว่ามีอาหารประเภทใดเลยที่มีปริมาณของสารฟอสฟอรัสเกินกำหนดที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้

รายงานข่าวจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเปิดเผยว่า ตามปกติแล้วสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อสินค้า อาหาร เครื่องสำอาง วัตถุมีพิษ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท โดยมีการสอดส่อง ดูแล และเก็บตัวอย่างสินค้ามาวิเคราะห์เพื่อหาสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ผลิต ผลิตอาหารตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดอยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น ในเรื่องของอาหารก็จะมีการตรวจหาสิ่งที่เจือปนหรือผสมในอาหารที่เกินมาตรฐานหรือห้ามใช้ รวมทั้งในกรณีของการใช้สารฟอสฟอรัส สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ก็มีการตรวจวิเคราะห์อยู่เสมอกัน ซึ่งปกติแล้วกฎหมายจะมีข้อกำหนดสำหรับ

การใช้สารฟอสฟอรัส หรือสารกลุ่มซัลไฟท์จำพวกซัลเฟอร์ไดออกไซด์ โซเดียมซัลไฟท์ หรือโซเดียมไบซัลไฟท์ในอาหาร เพราะพิษภัยของสารกลุ่มซัลไฟท์หากบริโภคมากเกินไป สารที่หลงเหลืออยู่จะไปลดการใช้โปรตีนและไขมันในร่างกายทำลายวิตามินบี ๑ ในอาหาร และอาจทำให้เกิดอาการ หอบหืด โดยเฉพาะผู้ที่มีอาการอยู่แล้ว อาการอาจรุนแรงมากขึ้น และเมื่อไม่นานมานี้ยังมีข่าวเกี่ยวกับการใช้สารฟอสฟอรัสมาล้าง หรือแช่อาหารประเภทผัก โดยสงสัยกันว่าสารฟอสฟอรัสดังกล่าว ได้แก่สารโซเดียมไฮโดรซัลไฟท์ ซึ่งเป็นสารในกลุ่มซัลไฟท์ที่ไม่ได้กำหนดให้ใช้ในอาหาร และตามความเป็นจริงแล้ว ตัวของสารโซเดียมไฮโดรซัลไฟท์เองก็ไม่สามารถจะทำปฏิกิริยาฟอสฟอรัสในอาหารทั่วไปได้ เนื่องจากสารนี้เมื่อถูกความชื้นหรือน้ำ จะสลายตัวจนกระทั่งในที่สุดจะได้ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ซึ่งเป็นสารที่ทำปฏิกิริยาฟอสฟอรัส ที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ได้ โดยกำหนดประเภทของอาหาร และปริมาณ

ที่ใช้ไว้ด้วย และจากการเก็บตัวอย่างอาหารประเภทต่าง ๆ ในท้องตลาดทั้งผักและผลไม้ คอง เนื้อสัตว์ตากแห้ง และอื่น ๆ ที่สงสัยว่าจะมีการใช้สารฟอกขาว รวมทั้งสิ้น ๑๑ ตัวอย่าง ส่งตรวจวิเคราะห์ทางวิชาการ ปรากฏว่าไม่มีตัวอย่างใดที่พบซัลเฟอร์ไดออกไซด์เกินปริมาณที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้ แม้จะเป็นอาหารต่างชนิดจากที่กฎหมายกำหนด ก็ไม่น่า

จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการตรวจวิเคราะห์ในครั้งนั้นจะไม่มีพบอาหารที่มีอันตรายใดใด แต่การทำงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต่าง ๆ รวมทั้งการเก็บตัวอย่างสินค้ามาตรวจวิเคราะห์ดังกล่าว ก็ยังคงดำเนินต่อไปโดยมิได้ละเลย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคให้มากที่สุดนั่นเอง

ประโยชน์จากแมงลัก

เม็ดแมงลักมีลักษณะเป็นเม็ดเล็ก ๆ สีดำ คล้ายงาคั่วที่มีคุณสมบัติพิเศษ คือ เมื่อแช่น้ำจะขึ้นเยื่อเมือกสีขาวคล้ายวุ้น พองออกหุ้มเม็ดเอาไว้ เม็ดแมงลักนี้ทำของหวานได้อร่อยทีเดียว ใบและส่วนยอดของต้นแมงลักก็ยังใช้ประกอบอาหารได้ดีอีกด้วย

แมงลักนั้นเป็นพืชตระกูลลาเบียตี (family Labiateae) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า โอซิุมแคนัม (*Ocimum canum* Sims) แมงลักเป็นพืชล้มลุก ลำต้นตั้งตรงลักษณะคล้ายใบโหระพาที่เรารู้จักดี ลำต้นแมงลักเป็นสีเขียวแดงแดงได้มากมาย ใบของแมงลักมีกลิ่นหอมจากน้ำมันที่อยู่ใต้ท้องใบ ดอกมีสีขาวเป็นช่อ คล้ายดอกของโหระพา เม็ดเมื่อแก่เต็มที่จะมีสีดำ

ถิ่นกำเนิดของแมงลักนั้นเรายังไม่ทราบแน่ชัด เพราะมีผู้พบแมงลักอยู่ทั่วไปตามส่วน

ต่าง ๆ ของโลก ทั้งแอฟริกา ลาตินอเมริกา อินเดีย อเมริกาใต้ และเขตร้อนในเอเชีย ซึ่งรวมถึงประเทศไทยของเราด้วย

นอกจากเราจะใช้แมงลักทั้งใบและเมล็ดประกอบอาหารได้ดีแล้ว แมงลักก็ยังมีบทบาททางการแพทย์มาช้านาน แมงลักถูกนำไปเป็นส่วนประกอบของยาต่าง ๆ ในประเทศจีนนั้นใช้สกัดจากแมงลักรับประทานแก้ไข้ ส่วนใบใช้เคี้ยวแทนใบพลูได้ ในกองโกของฝรั่งเศสเขาใช้ใบแมงลักมาตากแห้งแล้วนำไปบดให้เป็นผง ใช้พอกหน้าผากหรือศีรษะเพื่อแก้อาการหัวดี สำหรับในประเทศไทยก็ได้นำทั้งใบและเมล็ดของแมงลักมาใช้เป็นส่วนผสมของยาหลายชนิด เช่น น้ำสกัดจากใบให้เด็กแรกเกิดรับประทานแก้หวัด และหลอดลมอักเสบ ใบใช้ตำแล้วนำมาพอกหรือทาภายนอกแก้โรคผิวหนัง แมงลักทั้งต้นนำไปต้มดื่มแก้ไข้และแก้โรค

เกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร หรือจะใช้ผสมม้วนปากเพื่อแก้อาการปวดฟันก็ยังได้ ถ้าเกิดท้องผูกก็ใช้เมล็ดแมงลักขงคัมเป็นยาระบายอ่อน ๆ ได้ดีทีเดียว แต่ก็มีข้อแม้ว่าอาการท้องผูกนั้นจะต้องไม่ใช่อาการท้องผูกเรื้อรัง นอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีผู้พยายามนำเยื่อเมือกของเม็ดแมงลักไปใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตยาระบาย และใช้เป็นสารช่วยในการแขวนลอยของยาแขวนตะกอนประเภทต่าง ๆ อีกด้วย คาดว่าในอนาคตคงจะมีการนำเยื่อเมือกของเม็ดแมงลักไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการผลิตยาเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

เนื่องจากเมล็ดของแมงลักนั้นสามารถพองตัวได้รวดเร็ว อีกทั้งไม่มีส่วนประกอบของแป้งและน้ำตาลมากจนเกินไป เราจึงพบว่ามีผู้นิยมนำเมล็ดแมงลักไปชงน้ำดื่มเพื่อลดความอ้วน ซึ่งวิธีที่ถูกต้องก็คือ ควรรับประทานก่อนถึงอาหารมื้อหลักเล็กน้อย เพื่อที่จะได้รับประทานอาหารได้น้อยลง แต่บางท่านก็เข้าใจผิดรับประทานเมล็ดแมงลักจนอึดโดยไม่รับประทานอาหารซึ่งไม่ถูกต้อง

ถ้าทำอย่างนี้ไปนาน ๆ ก็มีโอกาเป็นโรคขาดอาหารได้เหมือนกัน

ข้อควรระวังในการรับประทานเม็ดแมงลักอีกอย่างหนึ่งก็คือ ก่อนรับประทานต้องชงเมล็ดแมงลักกับน้ำสะอาดจนกระทั่งเม็ดแมงลักพองตัวเต็มที่เสียก่อน ทั้งนี้เพราะเม็ดแมงลักนั้นพองตัวได้รวดเร็วมาก การพองตัวนี้จะเกิดในช่วงระหว่าง ๑๐ นาที ถึง ๑๒ ชั่วโมง ทำให้มีความหนืดมากขึ้น ถ้าหากเรารับประทานเม็ดแมงลักที่ยังพองตัวไม่เต็มที่เข้าไป นอกจากจะทำให้ท้องขึ้นและท้องอืดแล้ว ยังอาจรุนแรงถึงขั้นทำให้ลำไส้อุดตันเป็นอันตรายได้

ถึงแม้แมงลักจะเป็นไม้พื้นบ้านที่เห็นกันดาษดื่นอยู่ทั่วไปแต่คุณประโยชน์ของแมงลักมากมายมหัศจรรย์ทีเดียว อย่างไรก็ตามเมื่อจะรับประทานก็ควรระมัดระวังไว้ด้วย เพราะการใช้ประโยชน์จากอะไรก็ตาม หากเราใช้อย่างผู้รู้ที่รอบรู้ทั้งประโยชน์และโทษของสิ่งนั้นแล้วเราก็สามารถหลีกเลี่ยงอันตรายและนำความเป็นคุณประโยชน์มาใช้ได้อย่างเต็มที่

หลักการแสดงข้อความในฉลากของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ให้ผู้ประกอบการธุรกิจในการผลิตเครื่องสำอางซึ่งจะใช้ชื่อสารที่เป็นส่วนผสมของเครื่องสำอางนั้น ๆ แสดง

เป็นชื่อหรือแสดงในฉลากหรือแสดงรูปภาพต้องนำหลักฐานการตรวจพิสูจน์ความเป็นจริงของส่วนผสมผลิตภัณฑ์มาส่ง

(ต่อหน้า ๙๕)

กิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

การผลิตสื่อทางวิชาการ
ของสำนักงาน
เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วิดีโอเทป

- ชุด "มรดกของชาติ" มีดังต่อไปนี้
 - แนวเรื่องเกี่ยวกับพระราชวงศ์จักรี
 - พระบรมมหาราชวัง
- ชุด "อยู่อย่างไทย" มีดังต่อไปนี้
 - ศิลปะสัมพันธ์ภาษาไทย
 - การจัดทัพไทยในตำรา
 - เสภาพระราชพงศาวดาร
- ชุด "วันวิสาขบูชา" (๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒)
- ชุด "เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันพระราชสมภพ"

หนังสือ

- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข่าวเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ มอบเกียรติบัตร

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ ห้อง สีม่วง ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล ฯพลฯ พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้มอบเกียรติบัตรให้แก่ เด็กชาย ศิริศักดิ์ วงษ์ศศิวิมล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ โรงเรียนมัธยม วัดมกุฏกษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้เก็บสร้อยเพชรมูลค่าประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ บาท และส่งคืนเจ้าของเป็นที่เรียบร้อย ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจ และยกย่องเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และยึดถือเป็นแบบอย่างในการกระทำตนเป็นพลเมืองดี และมีความซื่อสัตย์ อีกทั้งเพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

การจัดปฐมนิเทศผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ

คณะกรรมการจัดการปฐมนิเทศผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ โดยมี พลโทจรัส กุลละวณิชย์ เป็นประธานคณะกรรมการ จัดการปฐมนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย แก่ผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้การต้อนรับชาวต่างประเทศรุ่นที่ ๑๕ จำนวน ๒๓๑ คน ในระหว่างวันที่ ๒๒-๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ ณ ธนากร กรุงไทย สำนักงานใหญ่

การจัดอภิปราย เรื่อง "ศาสนากับคุณภาพชีวิต"

พลโทฉลอม วิสมน ประธานคณะกรรมการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดให้มีการอภิปรายของผู้แทน ๕ ศาสนา เรื่อง "ศาสนากับคุณภาพชีวิต" ในวันเสาร์ที่ ๑๗ มิถุนายน เวลา ๑๔.๐๐-๑๗.๐๐ น. ณ สมาคม ศรีสุริยาสภาผู้แทน ๕ ศาสนา ได้แก่

๑. นายประพัฒน์ แสงวณิช ผู้แทนศาสนาพุทธ
๒. คุณหญิงแสงดาว สยามวาลา ผู้แทนศาสนาอิสลาม
๓. นายชนะ ธนสมบูรณ์ ผู้แทนศาสนาคริสต์
๔. พระราชครูอัมภาคารย์ ผู้แทนศาสนาพราหมณ์
๕. นายมาอินเดอร์ซิงห์ ผู้แทนศาสนาซิกข์

โดยมีนายสมพร เทพสิทธา เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย มีศาสนิกชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ไปร่วมฟังการอภิปรายมากกว่า ๗๐๐ คน

การอภิปรายเรื่อง "สุนทรภู่เชิดชูวัฒนธรรม"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้ร่วมกับ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย สถาบันสุนทรภู่ สภาสตรีแห่งชาติ และสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดอภิปรายเรื่อง "สุนทรภู่เชิดชูวัฒนธรรม" ในวันเสาร์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๒ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าสาทร

ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดกฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การปลดปล่อยทุกข์โดยฝ่ายบริหาร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" เรื่อง พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" เรื่อง พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ด้วยสารานุกรมไทย	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" เรื่อง การพัฒนาสติปัญญาของชนในชาติ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง ภาษาไทยของเรา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง สวรรค์นรก และคนเราตายแล้ว ไปไหน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง โรคภัยของทุเรียน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ เมษายน ๒๕๓๒	รายการโทรทัศน์ "มรดกของชาติ" เรื่อง แนวเรื่องเกี่ยวกับพระราชวงศ์จักรี	เวลา ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑
	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ความแพ่ง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง เจ้าฟ้าแก้ววิทยาศาสตร์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง เคชทำนโกษาเหล็ก	เวลา ๑๕.๓๐-๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๐ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดมรดกของชาติ เรื่อง อนุสาวรีย์ทหารอาสา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง จากฟ้า...สู่ดิน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำราชาศัพท์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดศาสนา เรื่อง เครื่องรางของขลัง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ข้อควรระวังในการเก็บเกี่ยวพืชผล	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๕ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง เมื่อเป็นความควรทำอย่างไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “สวดดีบุกคณลสำคัญ” เรื่อง สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก	เวลา ๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๗ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สวดดีบุกคณลสำคัญ เรื่อง สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๘	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำราชาศัพท์ (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง สวรรค์และนรก คนเราตายแล้วไปไหน (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ข้อคิดในการเลี้ยงปลา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง เมื่อเป็นความควรทำอย่างไร (ความแพ่ง ตอนที่ ๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “มรดกของชาติ” เรื่อง มรดกทางเทคโนโลยีของไทย	เวลา ๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๕๑๕ กรป. กลาง
๒๕ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สวดดีบุกคณลสำคัญ เรื่อง เจ้าคุณพระประยูรวงศ์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๖ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สวดดีบุกคณลสำคัญ เรื่อง ท้าวสุรนารี	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำที่นำมาใช้เป็นภาษาพูดในการใช้โทรศัพท์	เวลา ๑๘.๐๐-๑๘.๓๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๘ อ.ส.ม.ท.
๒๙ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำที่นำมาใช้เป็นภาษาพูดในการใช้โทรศัพท์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำที่นำมาใช้เป็นภาษาพูดในการใช้โทรศัพท์	เวลา ๑๕.๓๐-๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๑ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “สวดดีบุกคณลสำคัญ” เรื่อง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	เวลา ๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง การสวดมนต์ได้ประโยชน์อย่างไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๘ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง เห็นอาหารเสริมโปรตีนราคาถูก	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดกฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง สิทธิฟ้องคดีแพ่งเกิดขึ้นเมื่อใด	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ เมษายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดสดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง วีรชนค่ายบางระจัน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านในพระอุปถัมภ์ของ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้ถ้อยคำไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากกฎเกณฑ์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง แก่นแท้ของศาสนาคืออะไร และแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาคืออะไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับมะนาว	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การชักถามพยาน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดมรดกของชาติ เรื่อง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดสดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระราชประวัติสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับมะนาว (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง ศัพท์เฉพาะในวิทยาการ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง วิถีแห่งงามตามหลักพระพุทธศาสนา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง เอกบรมจักรินทร์	เวลา ๑๕.๓๐-๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การปลูกยางพาราในท้องถิ่นที่แห้งแล้ง (๑)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ประเด็น, ฟ้องแย้ง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดสคฺติบุคคลสำคัญ เรื่อง พระประวัติพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดศาสนา เรื่อง วิถีทำลายทุกข์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง ศัพท์เฉพาะทางวิชาการ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การออกเสียงชื่อจังหวัดที่เป็นคำสมาส	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง เหตุทำให้เกิดทุกข์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดศาสนา เรื่อง วันวิสาขบูชา	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ ชุด วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่อง "วันวิสาขบูชา"	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการโทรทัศน์ ชุดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่อง วันวิสาขบูชา	เวลาหลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์ วมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การสมรส	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "สคฺติบุคคลสำคัญ" เรื่อง พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยาวราชมรมพ	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ข้างบุญ (๑)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ข้างบุญ (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒- ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒	จัดปฐมนิเทศผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ รุ่นที่ ๑๕	ณ ธนาคารกรุงไทย จำกัด สำนักงานใหญ่
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การปลูกยางพาราในท้องถิ่นที่แห้งแล้ง (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง การจัดทัพไทยในตำรา	เวลา ๑๘.๐๐- ๑๘.๓๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๘ อ.ส.ม.ท.
๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง ส่วนวน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "สคฺติบุคคลสำคัญ" เรื่อง วัฒนธรรมไทยที่ดงาม	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง อัสมิมานะ คืออะไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ละหุ่ง พืชไร้ที่มือนาคค	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ทายาท	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “มรดกของชาติ” เรื่อง พระบรมมหาราชวัง	เวลา ๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๙๑๕ กรป.กลาง
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดมรดกของชาติ เรื่อง การสร้างหัวโขน (๑)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดมรดกของชาติ เรื่อง การสร้างหัวโขน (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง การพัฒนาชุมชนด้วย โครงการแบบผสมผสาน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง คำสะแลง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง วิถีทำลายทุกข์ ทำได้อย่างไรบ้าง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การปลูกมะเขือเทศ ทำอย่างไรดี	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการโทรทัศน์ “มรดกของชาติ” เรื่อง พระบรมมหาราชวัง	เวลา ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การสูญเสียความเป็นทายาท (๑)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระราชประวัติสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระราชประวัติสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านปศุสัตว์เกษตรในะ อ.นราธิวาส	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ปลุกตัว	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง วิธีสังเกตปุ๋ยปลอมปน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง ชาวใต้กล่อมเด็ก	เวลา ๑๙.๓๐-๑๙.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๙ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การสูญเสียความเป็นทายาท (๒)	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ข้างรัก ตอน ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ข้างรัก ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการสัตว์ป่าเปิดภูเขียว ตามพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการสัตว์ป่าเปิดภูเขียว ตามพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง คำไม่สุภาพ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดสตูดิโอบุคคลสำคัญ เรื่อง นายเอื้อ สุนทรสนาน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ป้าย สิ่งจำเป็นสำหรับพืช ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดกฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ขยายผล	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “สตูดิโอบุคคลสำคัญ” เรื่อง นายเอื้อ สุนทรสนาน นักดนตรีเอก	เวลา ๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สตูดิโอบุคคลสำคัญ เรื่อง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปรมานุชิตชิโนรส	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดสตูดิโอบุคคลสำคัญ เรื่อง เจ้าพระยารามราฆพ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการศูนย์เพาะเลี้ยงขยายพันธุ์สัตว์ป่าของกล้าบน จ.ปราจีนบุรี	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดภาษาไทยของเรา เรื่อง การออกเสียงคำควบกล้ำ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “สตูดิโอบุคคลสำคัญ” เรื่อง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอท้าวเวงศ์วิโรปการ	เวลา ๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง รอยพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรี เป็นรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าจริงหรือไม่	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเหลืองพืชทองของชาวไร่ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง จำนอง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง กวีเอกกับสมุนไพร	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๗.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุดสติปัญญาคนสำคัญ เรื่อง พระองค์เจ้าขุนเณร-วีรบุรุษศึกลาดหญ้า	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
	รายการวิทยุ “มรดกของชาติ” เรื่อง จารึกมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ	เวลา ๑๑.๐๐- ๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๕๑๙ กรป.กลาง
๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สติปัญญาคนสำคัญ เรื่อง พระยานุศาสน์จิตรกร	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การนำคำที่มีชั้นและศักดิ์ของคำสูงเอาไปใช้เป็นคำสามัญทั่วไป	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
๒๙ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง การฉันอาหารพระสงฆ์	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
๓๐ มิถุนายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเหลืองของชาวไร่ ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุขส.ทบ.
หมายเหตุ เอกสารที่ สอช.ผลิตขึ้นนี้ ท่านจะหาอ่านได้ที่หอสมุดแห่งชาติ หอสมุด ร.ร.มัธยม ร.ร.เทศบาล วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชน ที่อ่าน น.ส.พ.ประจำหมู่บ้าน วัดพัฒนา ธนาคารบางแห่ง ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์บริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ฯลฯ ที่ใกล้บ้านท่าน		

ข่าวเพื่อสื่อมวลชน

(ต่อจากหน้า ๘๗)

มอบให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพื่อตรวจสอบก่อนสืบเนื่องด้วย ในปัจจุบันนี้พบว่า เครื่องสำอางต่าง ๆ ซึ่งมีจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป โดยเฉพาะเครื่องสำอางชนิดที่กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้กำหนดให้ต้องขึ้นทะเบียนตำรับอันได้แก่ เครื่องสำอางที่ไม่มีส่วนผสมที่กระทรวงฯ กำหนดตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๑๘) นั้น มักจะโฆษณาด้วยการ

แสดงข้อความฉลากเป็นชื่อหรือแสดงสรรพคุณในทำนองว่า ผลิตภัณฑ์นั้นผสมสารใดสารหนึ่ง เช่น ผสมโปรตีน, อโลเวรา, วิตามิน ไข่ หรือจินเส็ง ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้เกิดการเข้าใจผิด อีกทั้งเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขจึงออกประกาศสำนักงานฯ เรื่อง การแสดง

ข้อความในฉลากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อกำหนดหลักการใช้ข้อสารส่วนผสมไปเป็นส่วนหนึ่งของชื่อ หรือแสดงในฉลากหรือแสดงรูปภาพทั้งเครื่องสำอางที่จะต้องขออนุญาตขึ้นทะเบียนตำรับและเครื่องสำอางที่ไม่ต้องขออนุญาตขึ้นทะเบียน โดยต้องสามารถตรวจพิสูจน์ได้ว่ามีส่วนผสมของสารนั้น ๆ จริง และส่งมอบวิธีวิเคราะห์ของสารนั้นเพื่อการตรวจสอบต่อไป รวมถึงต้องส่งมอบ

เอกสารหลักฐานเพื่อสนับสนุนประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการใช้สารนั้นเป็นส่วนผสมหรือในกรณีที่มีการอ้างสรรพคุณ ก็จะต้องมีเอกสารสนับสนุนสรรพคุณที่อ้างด้วย โดยส่งมอบหลักฐานดังกล่าวต่อกองควบคุมเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข จึงใคร่ขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องสำอาง มา ณ ที่นี้ด้วย

ภาพ : ชนุตระ หงษ์สุวรรณ

ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง

ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
สร้างขึ้นตามแบบอย่างศิลปะ
ลพบุรี ในราวครึ่งหลังของพุทธ-
ศตวรรษที่ ๑๗ นับเป็นปราสาท
หินบนภูเขาเพียงแห่งเดียวใน
ประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่ และ
มีผังที่สมบูรณ์ สภาพคงเดิม

มากที่สุด สันนิษฐานว่าสร้าง
เพื่อเป็นเทวาลัยในศาสนา
พราหมณ์ ภาพสลักส่วนใหญ่
เป็นเรื่องราวเกียรติ ภายใ
ปราสาทเป็นท้องพระโรง มี
หลังคาและมุข ๔ ด้าน ศิลากับ
หลังมุขด้านหน้าเป็นรูปนารายณ์
บรรทมสินธุ์ ซึ่งประเทศไทย
ได้รับดินมาจากสถาบันศิลปะ
ชิคาโก และนำมาประดิษฐาน
ไว้ ณ ที่เดิม

ภาพ: อนุตรา หงษ์สุวรรณ

